Vintilă Corbul

CAVALCADA ÎN IAD

* *

VINTILĂ CORBUL

CAVALCADA ÎN IAD

VINTILĂ CORBUL

CAVALCADĂ ÎN IAD

VOL. II

ROMAN

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Deodată, telefonul de pe noptieră a zbîrnîit atît de strident, încît am avut senzaţia că îmi sparge timpanele. Am dus receptorul la ureche. Glasul excitat al lui Melchinger a răbufnit în pîlnia neagră :

— Iertaţi-mă, *Herr General*, că am îndrăznit să vă tulbur la ora aceasta. Acum cîteva secunde am fost chemat la telefon de *Sturmbannführer*-ul Grunau.

— Ce s-a întîmplat ?

— Paznicii l-au găsit pe inginerul Haag drogat, în apartamentul său de la fabrică. După primele cercetări, s-a constatat că i s-au furat o serie de documente secrete.

— Ce spui ! Vino imediat la mine !

Am coborît din pat şi mi-am îmbrăcat halatul. Am aprins toate becurile. Aveam senzaţia că lumina îmi limpezea gîndurile. Tocmai acum să se întîmple încurcătura aceasta ! Evident, nu aveam nici o responsabilitate. Paza lui Haag şi a documentelor lui revenea altor organe. Nu era mai puţin adevărat că Haag îmi fusese recomandat în mod special şi că se afla într-o oarecare măsură sub autoritatea mea. La Berchtesgaden afacerea aceasta va stîrni o vîlvă considerabilă.

Melchinger şi-a făcut apariţia urmat de von Geist. Amîndoi erau în uniformă.

— Cînd v-am spus că am mai văzut-o undeva pe Yvonne Vitry, nu m-am înşelat, *Herr General.* Azi-noapte la trei, *Sturmbannführer*-ul Grunau a primit de la Berlin ordinul telefonic de a aresta pe Yvonne Vitry, alias Suzanne Blanchard, alias Evelyne Terry, alias Simone Chautemps, agentă a *Intelligence Service*-ului.

— Yvonne Vitry spioană ? am exclamat uluit. Nu pot să cred !

— Yvonne Vitry, pe numele ei adevărat Simone Chautemps, figura în fişele Serviciului Contraspionaj de pe lîngă Înaltul Comandament al *Wehrmacht*-ului. Abia acum mi-am adus aminte că i-am văzut fotografiile la Sectorul I — spionaj — şi la Sectorul II — contraspionaj. Erau nişte fotografii mai vechi...

— Nu încerca să-ţi justifici deficienţele, glumi von Geist.

— Grunau s-a deplasat personal spre a proceda la arestarea spioanei. La locuinţa ei i s-a adus la cunoştinţă că Simone Chautemps...

L-am întrerupt :

— Foloseşte, te rog, numele sub care o cunosc. E mai simplu.

— Cum porunciți, *Herr General*, s-a supus Melchinger. Cum v-am spus, Grunau a fost informat de personalul hotelului că Yvonne Vitry a lipsit toată noaptea. Nu venise nici la program. Un *boy* de la ascensor și-a amintit că a văzut-o părăsind hotelul în preajma orei nouă, însoțită de inginerul Haag, și că acesta, în clipa în care se urca în mașină, a ordonat șoferului : „Cartierul Filipescu !"... Cartierul Filipescu e mare, continuă Melchinger. Grunau a pierdut un timp prețios luînd la pieptănat toate adresele din acest cartier rezidențial pe care ar fi putut Haag să le frecventeze. Bineînțeles, nu putea trezi lumea în miez de noapte, spre a face investigații. Oamenii săi au împînzit cartierul, în căutarea mașinii lui Haag, un „Mercedes" albastru, cu număr militar. Continuîndu-și investigațiile, a aflat că la colonelul von Haugwitz avea loc o petrecere. A telefonat colonelului, care l-a informat că inginerul plecase cu o oră înainte, însoțit de Yvonne Vitry. În vreme ce oamenii lui cercetau orașul, Grunau s-a gîndit să dea o raită pe la uzinele „Gandara", unde știa că Haag avea un apartament. Cînd a sosit la destinație, a dat peste un spectacol care l-a înnebunit. Haag zăcea adormit pe o canapea, lîngă o masă mică, pe care se afla o frapieră cu o sticlă de șampanie destupată și două pahare. La analiză, făcută numaidecît, au constatat prezența unui narcotic puternic într-unul din pahare. Casa de fier în care Haag își ținea hîrtiile de valoare era deschisă.

— Bietul Haag ! am exclamat.

— Nici situația lui Grunau nu este de invidiat, zise Melchinger. I se va reproșa că nu a fost vigilent.

— Yvonne a fugit cu documentele ? l-am întrebat.

— O lovitură uimitor de ușoară. Grunau a instalat cordoane polițienești la ieșirile din oraș. Măsurile erau însă tardive. Acum un sfert de oră a aflat că un avion, pilotat de Radu Bașotă, se ridicase în zori de pe aerodromul Băneasa, într-un zbor de încercare. Bașotă era însoțit de un copilot. Probabil Yvonne Vitry. Personalul aerodromului nu s-a opus decolării, deoarece Bașotă își efectua îndeobște zborurile înainte de răsăritul soarelui.

Fără să vreau, m-am uitat la ceas. Se făcuse ora 6. Am dat la o parte perdeaua. Se luminase de ziuă.

— Cum de a ajuns Grunau la concluzia că Radu Bașotă a ajutat-o pe Yvonne Vitry să fugă din România ?

— Bașotă nu s-a mai întors la Băneasa, deși se afla în aer de peste cincizeci de minute. Normal, zborurile lui nu durează

mai mult de treizeci de minute. Pe de altă parte, *Gestapo*-ul a capturat în preajma aeroportului o mașină cu număr italienesc, la bordul căreia o santinelă îl recunoscuse pe Radu Bașotă, însoțit de o tînără femeie. În sfîrșit, totul s-a petrecut atît de repede, și mai ales atît de neprevăzut, încît o astfel de lovitură, care în condițiuni obișnuite n-ar fi avut nici o șansă de succes, s-a desfășurat cu precizia și ușurința mersului unui ceasornic. În calitatea mea de german, deplîng reușita spioanei, dar nu mă pot împiedica să nu îi admir curajul și dîrzenia.

— Cred că la ora aceasta avionul se află deasupra Adriaticei, zise von Geist.

— Lucrurile se complică și mai mult, adăugă Melchinger. Aparatul pe bordul căruia Bașotă și-a luat zborul era un prototip care urma să fie omologat în curînd.

Von Geist se uita gînditor la fereastra poleită de razele soarelui.

— Și-au plănuit bine lovitura.

— Foarte bine ! am replicat.

M-am privit în oglindă. Barba îmi crescuse peste noapte, întunecîndu-mi obrazul.

— Nu am stofă de polițist, am spus. N-aș fi bănuit-o niciodată pe Yvonne, pardon, pe Simone Chautemps, că este spioană.

— Faceți progrese, *Herr General*, a zîmbit Melchinger. I-ați reținut numele real. Simone Chautemps.

Am zîmbit și eu.

— Alias Evelyne Terry, alias Suzanne Blanchard, alias Yvonne Vitry.

În sinea mea am simțit o umbră de regret. Cînd o revăzusem la „Ambasador", avusesem impresia că întîlnirea îi făcuse plăcere. Dacă aș fi avut documente secrete asupra mea, i-aș fi căzut în plasă, convins că am recucerit-o. Cînd am cunoscut-o la „Georges V", am petrecut cîteva nopți împreună. De ce a făcut-o ? Voia să-mi smulgă informații ? Poate că m-a plăcut. Iluziile cu care mă hrănisem pînă acum erau serios zdruncinate.

M-am întors spre cei doi ofițeri.

— Mă iertați, trebuie să mă bărbieresc.

Von Geist și Melchinger au lipit călcîiele. Cînd am intrat în camera de baie, i-am auzit rîzînd.

— Ce deziluzie pe bietul Haag ! a rostit von Geist.

— Cîteva zile s-a crezut în paradis, a replicat Melchinger.

— Și s-a trezit în infern ! a grăit von Geist.

Am auzit ușa închizîndu-se în urma lor. Dacă ar fi înlocuit numele lui Haag cu al meu, n-ar fi greșit...

Dimineața, la 9, am fost informat că avionul *Führer*-ului aterizase la Băneasa. Cinci minute mai tîrziu, am fost chemat la telefon de cabinetul mareșalului Antonescu. Colonelul Davidescu mi-a transmis o invitație a Mareșalului, care dorea să-mi vorbească neîntîrziat. Mi-ar conveni ora 11 ? Am răspuns afirmativ.

Normal ar fi trebuit să fiu invitat prin intermediul Marelui Stat-Major Român. Probabil că interveniseră evenimente grave, de vreme ce eram chemat fără să se țină seamă de etichetă. La ora fixată, m-am prezentat la Președinție. Mareșalul m-a primit imediat. Se mai afla de față și generalul de armată Vîrnav.

— Sînt informat că în cursul acestei zile plecați la Berchtesgaden, *mon Général*, mi s-a adresat în limba franceză.

— Sînt chemat de *Führer*, excelență, am replicat.

— N-am să vă reții mult, a adăugat Mareșalul. Profit de ocazie, spre a vă ruga să fiți interpretul meu pe lîngă *Führer*.

— La dispoziția dumneavoastră.

Mareșalul a început prin a-și sublinia îngrijorarea sa cu privire la situația diviziilor românești prinse în Crimeea de ofensiva mareșalului Tolbuhin. Armata 17-a germană, comandată de generalul-colonel Jaenecke, la care se adăugau unitățile românești, înjumătățite după luptele grele purtate pînă atunci, nu aveau nici o șansă de a rezista cu succes Armatei a 2-a rusești de gardă și Armatei a 51-a, care atacaseră istmul Perekop. *Führer*-ul a declarat recent că ofensiva rusească va fi zăgăzuită, iar *Feldmarschall*-ul Schörner a raportat la 7 aprilie — curînd după înscăunarea sa în fruntea Grupului de armate Ucraina-Sud — că totul este în ordine și că apărarea Crimeii va fi asigurată. La 8 aprilie, rușii au declanșat atacul, răsturnînd previziunile optimiste ale lui Schörner. Actualmente, trupele germane și române din Crimeea sînt prinse într-o cursă de șoareci. *Führer*-ul, consecvent politicii sale, a ordonat generalului Jaenecke să se organizeze în fortăreața Sevastopol, în vederea unei rezistențe nelimitate. Cuvintele lui au fost categorice : „Nu cedați nici un petec de pămînt ! Nu veți îmbarca nici un om valid !“ România, mi-a declarat mareșalul Antonescu, nu poate renunța la diviziile ei din Cri-

meea. Aceste unități sînt necesare apărării teritoriului național.

— Am mai adus acest lucru la cunoștința *Führer*-ului, a adăugat el, și mă menținpe poziția adoptată atunci. Diviziile române trebuie retrase din Crimeea.

Punctul de vedere al mareșalului Antonescu nu era original. Și von Manstein și von Kleist solicitaseră evacuarea peninsulei.

Generalul Vîrnav a luat apoi cuvîntul. Mi-a expus situația dezastruoasă a unităților în chestiune.

— Nu putem admite, a încheiat el, nimicirea gratuită a atîtor divizii, în virtutea unei politici pe care nu o înțelegem. Dacă *Führer*-ul nu va aproba retragerea unităților noastre din Crimeea, vom efectua retragerea pe propria noastră răspundere.

Dîrzenia acestui general era cu atît mai surprinzătoare cu cît românii aveau sub ochi exemplul Italiei, în care autoritățile germane se impuseseră cu forța. Nu condamnam atitudinea interlocutorilor mei. Le înțelegeam disperarea. Poziția cea mai grea o avea Antonescu. Angajamentele luate în '941 față de Hitler nu mai puteau fi respectate. Războiul, îl expunea oprobriului unanim al poporului român. Vîrnav exprima opinia armatei române. Limbajul său era violent.

Am făgăduit să expun *Führer*-ului punctul lor de vedere. Întrevederea a durat patruzeci de minute.

De la Președinția Consiliului de Miniștri am plecat direct la aerodrom. La 12,30 avionul și-a luat zborul.

Am sosit la Berchtesgaden odată cu amurgul. M-a întîmpinat tot generalul Schmundt. Cu zîmbetul lui diplomatic, m-a anunțat că *Führer*-ul nu mă va primi în cursul serii, așa cum își propusese, deoarece nu se simțea bine, iar doctorul Morell, medicul său personal, îi recomandase odihnă deplină. Mîine. în jurul prînzului. mă voi putea prezenta *Führer*-ului. Între timp voi fi găzduit în casa de oaspeți. Înainte de cină m-ar deranja să am o întrevedere cu generalul Jodl ? Generalul Jodl era dornic să discute cu mine o serie de chestiuni privind România și frontul din Crimeea. Invitația era politicoasă, așa că nu mă puteam sustrage. Ultima mea discuție cu Jodl fusese destul de tare. Nu se înveninase, fiindcă Göring făcuse pe mediatorul. După tonul prevenitor al lui Schmundt mi-am dat seama că nu eram amenințat să mi se ridice comanda. N-aș spune că am simțit o ușurare deosebită. Îmi convenea să rămîn în armată numai spre a fi de folos conjuraților. Dacă

aş fi îmbrăcat haina civilă, contribuţia mea s-ar fi redus considerabil.

Cred că Schmundt era curios să vadă cum voi reacţiona la invitaţia lui Jodl. Aş fi putut găsi un pretext spre a mă dispensa de această discuţie. Oficial funcţia mea depindea direct de *Reichsmarschall*-ul Göring şi de Hitler, comandantul suprem al armatei. Nici Keitel nu avea autoritate asupra mea. Cînd i-am spus lui Schmundt că accept să mă întîlnesc cu Jodl, m-a privit surprins. Fusese desigur convins că voi da un răspuns negativ. Adevărul este că eram curios să ascult opiniile lui Jodl. Principial trebuia să coincidă cu opiniile *Führer*-ului. Voiam să văd pînă la ce limită a servilismului ajunsese acest general, care în '942 îndrăznise să ia apărarea *Feldmarschall*-ului List şi a altor generali maltrataţi de Hitler.

L-am găsit pe Jodl în sala hărţilor, în plină discuţie cu cîţiva ofiţeri de stat-major. Era de faţă şi generalul Erich Fellgiebel, şeful Serviciului informaţiilor din Armata de uscat, pe care-l întîlnisem recent la generalul Beck. Cînd am intrat, Jodl şi-a întrerupt peroraţia şi s-a îndreptat spre mine zîmbindu-mi cu prietenie, ca şi cînd ultimul nostru schimb de cuvinte nici n-ar fi avut loc. Amabilitatea lui mi-a părut suspectă.

— Vă rog să mă iertaţi că mi-am permis să vă solicit această întrevedere. Ştiu că veniţi de la un drum lung şi că sînteţi obosit. Mîine de dimineaţă trebuie să expun *Führer*-ului situaţia de pe frontul din Crimeea şi aş fi vrut să cunosc şi părerea dumneavoastră referitoare la posibilităţile unui sprijin aerian adecvat în eventualitatea retragerii noastre din peninsulă. Voiam să mai ştiu dacă socotiţi că avem şanse să obţinem cîteva divizii proaspete româneşti. Ne-ar fi extrem de necesare în sectorul sudic al Frontului de Est. În definitiv, românii ar trebui să facă eforturi mai mari.

Harta Crimeii, cu operaţiile Grupului de armate Ucraina-Sud, era întinsă pe masă.

— Românii, i-am explicat, pretind să traducem în fapt asigurările date de *Führer* mareşalului Antonescu cu privire la stabilizarea frontului pe Nistru. Marele Stat-Major Român cere să fie retrase din Crimeea cele şapte divizii româneşti şi repatriate, spre a fi folosite pe frontul din Moldova.

Jodl s-a apropiat de masă şi mi-a arătat istmul Perekop.

— Dispunem aici de forţe importante. Armata 27, de sub comanda lui Jaenecke, are efective cvasi complete.

— Ce înțelegeți prin cvasi complete ? Cincizeci la sută ?

Jodl m-a privit cu reproș.

— Cred că depășesc optzeci la sută. Deci o armată germană, plus șapte divizii românești, împotriva a două armate ruseşti.

— Resturile unor unități germane și românești intrate în derută.

— Situația nu e chiar atît de neagră. Evident, și eu sînt partizanul evacuării Crimeii, dar *Führer*-ul este de altă părere. Deși îmi acordă încă toată încrederea...

— Am auzit, *Herr General,* i-am replicat rece. V-a răsplătit serviciile militare acordîndu-vă medalia de aur a partidului. Felicitările mele.

O ușoară roșeață s-a așternut pe obrazul lui Jodl. Aluzia mea nu-i scăpase. Era iritat că-i respingeam mîna întinsă.

— Cunosc punctul dumneavoastră de vedere, mi-a răspuns. Pe pieptul unui militar trebuie să strălucească distincții militare, nu politice.

Jodl și-a aruncat din nou privirile asupra hărții. Se întreba, de bună seamă, dacă mai avea rost să continue o convorbire începută sub auspicii atît de proaste. Miza pe care și-o propusese era legată probabil de persoana mea, căci a reluat perseverent :

— Germania trece prin încercări grele, *Herr General.*

M-a privit cu franchețe în ochi. Nu știu cît era de sincer, în orice caz, încerca să dea discursului său aparența sinceității. Am observat că și ofițerii din statul său major se eclipsaseră.

— Orice divergență trebuie să dispară. Să ne reunim eforturile în vederea salvării Germaniei, a adăugat.

În numele cui vorbea Jodl ? Dacă von Reichenau și-ar fi asumat misiunea de a încerca să realizeze un bloc al generalilor în jurul lui Hitler, ar fi avut — în ciuda opiniilor sale naziste — o greutate sporită, datorită rangului său în armată și serviciilor aduse în trecut Germaniei. Congestia cerebrală, care în '942 îl expediase în paradis, îl lipsise pe Hitler de suportul unui militar de carieră, acceptat într-o oarecare măsură de generali, în ciuda ereziilor lui. În Jodl nu avea însă nimeni încredere. În ultima vreme se arătase, ca și Keitel, o slugă prea plecată a *Führer*-ului său. Autoritatea și prestigiul său scăzuseră la zero.

— Demonul subversiunii se apropie pas cu pas, mi-a vorbit Jodl. Laşii caută o ieșire din impas printr-o soluție poli-

tică. Toți aceștia propun să negociem în loc să ne batem. Sînt de acord să negociem, căci un război nu poate fi prelungit la nesfîrșire. Dar o capitulare în condițiile actuale ar echivala cu un dezastru. Trebuie, mai întîi, să ajungem la o restabilire a echilibrului militar, grație noilor arme secrete care vor intra în curînd în dotația armatelor noastre, și numai după aceea să-i poftim pe adversari la masa negocierilor diplomatice. Am susținut acest punct de vedere și într-o expunere pe care am făcut-o nu demult, în prezența *Reichsleiter*-ilor și *Gauleiter*-ilor.

A tăcut cîteva clipe, căutînd parcă să-și orînduiască argumentele.

— Am să vă fac o destăinuire. Recent i-am înaintat *Führer*-ului un memoriu, în care am susținut că o continuare a luptelor pe toate fronturile nu mai este posibilă. Încercarea de a păstra toate cuceririle, în scopul conservării unui prestigiu greșit înțeles, nu mai poate fi luată în considerație. Nu mai este valabil nici argumentul că printr-o rezistență prelungită, pe *toate fronturile,* vom izbuti să împiedicăm forțele armate inamice de a invada teritoriul Germaniei. Trebuie să renunțăm la Italia, să ne organizăm apărarea în sud pe Alpi, iar cu diviziile disponibile să întărim forțele de apărare din Franța. O debarcare anglo-americană și constituirea unui nou front în vest ne-ar fi fatale. Dacă am retrage și diviziile din Creta și cele din Norvegia, am întări frontul din Rusia, spre a ajunge eventual la o stabilizare. Petrolul din România ne-ar asigura carburanții necesari pe cel puțin cinci ani. În orice caz, trebuie să împiedicăm crearea unui nou front în vest. Prinși între două focuri, nu am avea nici o șansă de a continua războiul pînă în momentul în care ni se va oferi ocazia favorabilă de a negocia o pace onorabilă.

Planul lui Jodl ar fi fost viabil acum doi ani. În momentul de față, echilibrul de forțe era prea serios compromis ca să mai poată fi restabilit sau cel puțin ameliorat. Convorbirea cu Jodl era totuși instructivă, căci dezvăluia frămîntările din tabăra lui Hitler.

— Să nu credeți că am fost de acord cu atitudinea *Führer*-ului față de generali, a rostit Jodl. În nenumărate rînduri am ridicat glasul împotriva măsurilor luate împotriva comandanților de armate, acuzați de incapacitate. S-a temut probabil că a vorbit prea mult, căci s-a grăbit să adauge : În ceea ce mă privește, am avut întotdeauna încredere în geniul

militar al *Führer*-ului. Din nefericire, acest geniu nu este servit şi de o experienţă adecvată, de cunoştinţe militare aprofundate. În ciuda talentelor sale de strateg înnăscut, *Führer*-ul rămîne un diletant în acest domeniu. Un diletant genial, dacă vreţi, dar cu toate calităţile şi defectele inerente... diletantismului. Mulţi generali mă acuză că nu mă împotrivesc ordinelor adeseori greşite ale *Führer*-ului. Credeţi că dacă aş încerca să-i demonstrez erorile, aş avea şanse să fiu ascultat ? *Führer*-ul nu acceptă niciodată poveţele generalilor.

Eram uluit de declaraţiile lui Jodl. Dezastrul spre care ne îndreptam cu toţii îi deschisese probabil ochii. Acum, în cel de-al doisprezecelea ceas, încerca să-şi răscumpere greşelile. Pe de altă parte, afirmaţiile lui privitoare la refuzul lui Hitler de a-i da ascultare nu erau exagerate. Göring îmi declarase o dată cu parapon :

— *Führer*-ul nu a întrebat niciodată pe generali dacă sînt de acord cu hotărîrile lui. În cursul expozeurilor sale militare, nu cere părerea nimănui. Dacă vreun general ar îndrăzni să se ridice şi să spună «*Mein Führer*, socotesc că opinia dumneavoastră este eronată, aşa că nu sînt de acord cu măsurile pe care intenţionaţi a le lua», desigur că atitudinea aceasta i-ar părea elucubrantă. Nu numai că un asemenea om ar fi executat prin împuşcare, dar eu însumi l-aş considera cel puţin nebun.

Dincolo de vorbele lui Göring deslușeam amărăciunea unui personaj care se vedea plasat într-o poziţie de inferioritate. Göring era redus la rolul de simplu executant, ca orice comandant de mare unitate.

Însuşi Generalul Blomberg, fostul ministru de război, debarcat cu atîta tam-tam de Hitler, declara adeseori intimilor : „Nu este cu putinţă să îl contrazici pe *Führer*. Îţi vorbeşte întotdeauna cu atîta volubilitate şi violenţă, încît nici nu-ţi dă timp să te reculegi. Te forţează să-i accepţi ideile. Emană un asemenea magnetism, este înzestrat cu atîta putere de sugestie, încît te convinge şi te antrenează pe făgaşul opiniilor lui."

— Credeţi că-mi place acest rol pasiv, de simplu furier al *Führer*-ului ? a reluat Jodl. Vă rog să mă credeţi, *Herr General*, că am încercat să obţin o comandă în Finlanda, în trupele alpine. *Führer*-ul are oroare de chipuri noi.

Sinceritatea acestor declaraţii putea da naştere la îndoieli. Cunoşteam complexul de inferioritate pe care-l încerca de multă vreme Jodl.

— Să nu vă închipuiți că la Cartierul General al *Führer*-ului viața este ușoară. La Rastenburg, sau aici, la Berghof, ai impresia că trăiești într-o mănăstire. Ca să intri și să ieși, îți trebuie un permis special, pe care la ora actuală nu-l posedă decît adjunctul meu, generalul Warlimont. Restul ofițerilor, începînd cu *Feldmarschall*-ul Keitel, sînt cu desăvîrșire rupți de lume. Nici un zvon dinafară nu ajunge pînă la noi. Aici nimeni nu cîntă, nimeni nu rîde. Știți ce-mi spunea deunăzi *Feldmarschall*-ul Keitel ? „Nu știu ce să fac ca să ies de aici. De douăzeci de ori i-am cerut *Reichsmarschall*-ului Göring să obțină pentru mine comanda unei unități de pe front. Deși sînt *Feldmarschall*, m-aș mulțumi cu o divizie."

Fără să fiu răutăcios, am rîs în sinea mea. Keitel nici n-ar fi meritat mai mult. Dacă n-ar fi fost ginerele lui Blomberg și servul umil al *Führer*-ului, n-ar fi ajuns *Feldmarschall*. Nici comandant de corp de armată sau de divizie n-ar fi ajuns. Ar fi rămas un simplu șef de stat-major al unei unități obscure, pierdute prin străfundurile Rusiei.

— Am avut curajul, *Herr General*, a continuat Jodl, să spun *Reichsleiter*-ilor și *Gauleiter*-ilor adevăruri care ar fi putut să mă coste scump.

Și această afirmație era relativă. Adevărurile savant trunchiate sînt echivalente cu minciunile cele mai abile.

— Înaltul comandament a săvîrșit mari greșeli, *Herr General*, a continuat Jodl. Greșeli care au generat eșecuri ireparabile. Eșecuri la Moscova și în Africa de Nord, eșecuri în campaniile din Caucaz și din Egipt, eșecuri la Stalingrad și în Tunis, eșecuri în Italia și în Crimeea...

Picături de sudoare îi curgeau pe frunte. Vorbea sacadat, respirînd greu.

— Am pierdut pe Frontul de Est două armate blindate, pe care ne străduim zadarnic să le reconstituim. Efectivele din est nu ne mai îngăduie să executăm operații importante, capabile să răstoarne situația în favoarea noastră. S-a sfîrșit mult lăudata mobilitate a armatelor noastre, s-a sfîrșit superioritatea noastră aeriană. Forțele economice ale adversarilor, superioritatea potențialului lor militar și uman încep să se facă simțite. Falimentul Italiei în toate domeniile și absența unei producții masive de armament și muniții în țările aliate, nu pot fi compensate de fantasticul efort al Germaniei. În aceste condițiuni inițiativa ne scapă și trece în mîinile inamicului. Criza de efective, criza de mînă de lucru, criza ma-

teriilor prime ne leagă de mîini şi de picioare. Mai mult însă decît orice ne uzează raidurile aeriene anglo-americane asupra oraşelor şi zonelor industriale.

Am plecat privirile spre harta pe care ofiţerii de stat-major însemnaseră cu steguleţe localităţile greu lovite de incursiunile bombardierelor vrăjmaşe.

— Nu facem, *Herr General,* decît să recoltăm fructele războiului pe care noi înşine l-am semănat în Europa, i-am răspuns.

— Am vrut războiul cu toţii, dar un război cavaleresc.

Am zîmbit.

— Nu aş crede că împuşcarea prizonierilor de război se numără printre regulile luptelor cavalereşti...

— Nici bombardarea populaţiei civile de către anglo-americani nu este cavalerească.

— Începutul l-am făcut noi, la Varşovia, *Herr General.* Dar acum regretele sînt inutile.

— Tot ce pot să vă spun, reluă Jodl, este că efectele psihologice, morale şi materiale ale acestor raiduri teroriste sînt atît de grave, încît trebuie cu orice preţ diminuate, dacă nu total eliminate. Este adevărat că această mare încercare a avut şi consecinţe fericite. A unit poporul german într-un ultim şi regenerator efort...

A vrut probabil să adauge „în jurul *Führer*-ului şi al partidului naţional-socialist", dar s-a oprit la timp. Ştia că auditoriul său nu era sensibil la asemenea formule.

Jodl a făcut o pauză. Stătea drept ca o lumînare în faţa hărţii cu steguleţe şi le contempla întunecat. Întreaga atmosferă îmi evoca finalul unei tragedii antice.

— Incapacitatea de a ne menţine la nivelul atins de duşmanii noştri în domeniul producţiei aeronautice şi al detecţiei avioanelor ne-a adus in situaţia actuală. *Reichsleiter*-ilor şi *Gauleiter*-ilor le-am explicat că sîntem pe punctul de a precumpăni inferioritatea noastră aeriană printr-o producţie intensivă a artileriei antiaeriene cu tragere lungă. Le-am demonstrat, cu lux de cifre, că fiecare raid inamic se va solda cu pierderi crescînde de bombardiere şi aparate de vînătoare. Am furnizat un coeficient de 10—12%, susceptibil să sporească simţitor în viitorul apropiat. Am susţinut că zborurile bombardierelor în formaţie strînsă vor fi mult stingherite. M-am referit şi la războiul submarin, al cărui declin este datorat măsurilor energice luate de inamic, şi anume protecţia

aeriană sporită, intrarea în serviciu a detectoarelor perfecționate, precum și a unor bombe submarine extrem de puternice.

Jodl nu-mi spunea nimic nou. Era surprinzător doar faptul că recunoștea falimentul politicii *Führer*-ului.

— Dispunem încă de importante efective militare. 179 de divizii sînt angajate pe Frontul de Est, 48 se bat pe frontul italian, 53 sînt amplasate în Franța și în Țările de Jos, iar 16 se află în mod practic imobilizate în Norvegia și Danemarca. Cu alte cuvinte, 179 de divizii în Est față de 117 în Vest. Dacă am coborî diviziile din Norvegia pe frontul rusesc, iar diviziile din Italia le-am redistribui în Franța și eventual în Rusia, am întări forțele noastre armate de pe aceste două fronturi, care rămîn și cele mai importante. O debarcare reușită în Franța ar pune în primejdie zona industrială Ruhr. Iar cucerirea României de către ruși ne-ar priva de principala noastră sursă de petrol. Regiunea Ruhr și regiunea Ploieștilor sînt indispensabile continuării războiului.

Tabloul înfățișat de Jodl era sumbru. Se trezise și el din euforia succeselor ușoare din primii ani ai războiului.

— Din nefericire, reluă el, *Führer*-ul nici nu vrea să audă de abandonarea Norvegiei și a Italiei. Nici Creta nu concepe să o cedeze.

Mă uitam pe hartă la cercul care se strîngea în jurul celui de-al treilea *Reich*. Germania lui Hitler se sufoca asemenea unei vietăți prinse între inelele unui șarpe boa.

— Soluția preconizată de dumneavoastră, *Herr General*, este interesantă, i-am spus. Nu credeți însă că aplicarea ei nu ar face decît să prelungească războiul, fără să ducă la un final convenabil pentru noi ?

— Avem nevoie de timp, a replicat Jodl.

Recunoșteam în această frază ideea fixă a lui Hitler. Străduința disperată de a se cîștiga timp.

— Serviciile noastre de informații, reluă Jodl, apreciază că forțele inamice concentrate în Anglia se ridică la aproximativ 41 de divizii de infanterie, 9 sau 10 divizii blindate, 2 divizii aeropurtate și 7 batalioane de parașutiști. În cazul unei debarcări, ar dispune de mijloace de transport pentru circa 12 divizii de infanterie, la care s-ar adăuga 2 sau 3 divizii blindate.

— Serviciile noastre de informații, am intervenit, mai spun că forțele armate inamice staționate în Anglia sporesc zi de zi și că cifrele citate de dumneavoastră sînt susceptibile a fi modificate printr-un aport continuu de trupe de peste Ocean.

Informaţiile noastre sînt foarte incomplete în ceea ce priveşte forţele aeriene inamice. În cazul unei debarcări, nu putem ridica în aer decît un număr de avioane ridicol de mic. Cunoaşteţi, cred, misiunea care mi s-a încredinţat recent ?

— Transferarea unor aparate de vînătoare de pe Frontul de Vest în Germania. Cunosc, mi-a răspuns. Ştiu că v-aţi opus acestei măsuri. V-am susţinut punctul de vedere.

— Mulţumesc. Şi rezultatul ?

— Punctul de vedere al *Führer*-ului a triumfat.

— Eram sigur. Dar să revenim la datele furnizate de serviciile de informaţii, am spus. În primele luni ale lui '942, ruşii dispuneau de 2 300 000 de combatanţi. Azi efectivele lor au crescut la 5 500 000 de oameni, ceea ce corespunde la circa 327 de divizii de infanterie, plus 51 de divizii blindate.

— Diviziile noastre din Rusia, la care se adaugă diviziile aliaţilor noştri, se ridică la aproximativ 200, a obiectat Jodl.

— Multe din aceste divizii au efective care nu depăşesc nivelul unui batalion ! am ripostat. Cînd veţi înceta să mai manevraţi pe hartă divizii stafii ?

Obrajii lui Jodl s-au împurpurat.

— Sînteţi prea sever !

— Sînt realist, *Herr General.*

Jodl a suspinat.

— V-am rugat să-mi oferiţi sugestiile dumneavoastră în ceea ce priveşte Crimeea.

— Sugestiile mele ? Să încheiaţi pacea.

Jodl a tresărit. Muşchii fălcilor i s-au încleştat. Sperase să mă cîştige cu argumentele sale. Glasul lui se pierduse în deşert.

— Credeam că îmi veţi oferi soluţii constructive, a rostit posomorît.

— Oferiţi-mi şi dumneavoastră avioane şi tancuri. Fără avioane şi fără tancuri nu ne mai putem bate. Aţi sacrificat diviziile de blindate ca pe nişte simple plutoane de infanterie. Acum suportăm consecinţele unor greşeli capitale. M-am uitat la ceas : Mă iertaţi. S-a făcut tîrziu. Putem continua şi mîine această instructivă convorbire. Instructivă în măsura în care ar genera şi soluţii constructive. Mă îndoiesc însă că vom ajunge la asemenea soluţii.

Fruntea lui Jodl se încreţise ca un burduf de armonică.

— Am onoare să vă salut, i-am spus.

— Am onoare să vă salut, a replicat cu regret.

Am părăsit indispus sala hărților. Nu deslușisem încă jocul lui Jodl, dar nici nu mă întreceam cu firea să dezleg enigma. Poate că și el încerca să pescuiască în apă tulbure. Nu-mi inspira încredere. Schimba prea ușor orientarea. Se arătase într-o vreme ostil directivelor militare ale *Führer*-ului, ca să devină mai tîrziu omul său de casă. Acum, cînd se apropia ziua judecății de apoi, încerca o nouă voltă. Prea tîrziu. Și el, ca și alți generali, căuta să se scuture de povara responsabilităților, mai ales acum, în faza finală a războiului, aruncînd întreaga vină a dezastrului în spinarea lui Hitler. În timpul operațiilor ofensive victorioase din Polonia și Franța, din Grecia și Africa de Nord, toți aceștia își atribuiau cu mîndrie succesele militare acceptînd grade și decorații militare, uneori bastoane de mareșali. Eșecurile care au urmat le-au zăgăzuit elanul, le-au înfrînt trufia, le-au surpat încrederea în propria lor capacitate, le-au prăvălit moralul. Goana după țapi ispășitori nu-i puteau elibera de propria responsabilitate, eram vinovați toți într-o măsură mai mare sau mai mică!

M-am îndreptat spre casa oaspeților. Am intrat în sufragerie. Nu-mi era foame, dar voiam să-mi găsesc o ocupație. M-am așezat la o masă liberă. Un servitor în livrea mi-a înfățișat lista de mîncăruri.

— Îmi permiteți să iau loc lîngă dumneavoastră ? am auzit un glas.

Am ridicat ochii de deasupra listei. Generalul Erich von Fellgiebel se oprise în fața mea și mă privea zîmbind.

— Vă rog, l-am poftit.

După plecarea servitorului, mi s-a adresat aproape în șoaptă, păstrînd pe buze același zîmbet amabil, menit să înșele pe cei din jur asupra gravității discuției noastre.

— Să fiți foarte atent, *Herr General*. Aici se petrec lucruri mari. Lupta dintre Himmler și Bormann a luat proporții epice. Multă lume va fi strivită în acest vîrtej.

Am observat că vorbea printre dinți, abia mișcîndu-și buzele. Luxul lui de precauțiuni m-a făcut să surîd.

— Aici toată lumea se spionează. Cu cît ai o poziție mai înaltă, cu atît mai mult roiesc spionii în jurul tău. Vă transmit un mesaj. Amiralul Canaris dorește să vă vorbească.

— Îi stau la dispoziție. Cînd și unde ?

— Amiralul ține să vă ferească de a fi văzut împreună cu el. De cînd *Abwehr*-ul a trecut sub controlul lui Himmler, amiralul este filat în permanență. Va găsi însă mijlocul de a vă întîlni în taină.

Cunoșteam înclinarea spre mister a lui Canaris.

— Bun. Am să aștept un semn de viață.

M-am uitat în jur. Cîteva mese erau ocupate. Ofițeri de stat-major, doi sau trei *Gauleiter*-i, ofițeri *S.S.*, toți în uniforme. Nu cunoșteam aproape pe nimeni.

— Situația lui Canaris e atît de grea ? l-am întrebat.

— Foarte grea, a replicat von Fellgiebel. *Abwehr*-ul era de multă vreme suspectat de Himmler și de trioul Schellenberg—Kaltenbrunner—Huppenkothen. Anul trecut, în decembrie, *Gestapo*-ul a descoperit un vast trafic de devize, în care era implicat Hans von Dohnanyi, unul din cei mai apropiați colaboratori ai colonelului Oster și ai amiralului Canaris. Se pare că sume mari erau folosite pentru trecerea unor evrei în Elveția. Oster a fost obligat să demisioneze, iar împotriva lui Dohnanyi s-a deschis o anchetă. Amiralul nu a putut fi implicat în această afacere. Himmler credea că posedă un argument puternic spre a solicita lui Hitler desființarea *Abwehr*-ului. Canaris a reușit să dejoace planurile lui Himmler. L-a prevenit pe Keitel că *Reichsführer*-ul *S.S.* urmărea să priveze *O.K.W.*-ul de propriul său serviciu de informații, spre a intra în posesia tuturor secretelor armatei. Dar deznodămîntul crizei nu era decît amînat. În februarie, Erich Vermehren, un agent al *Abwehr*-ului, atașat pe lîngă reprezentanța noastră diplomatică din Istanbul, a trecut de partea englezilor. Vermehren, un antinazist convins, era însoțit de soția sa, frumoasa contesă Elisabeth von Plattenberg, de asemenea agentă a *Abwehr*-ului. Aceasta a fost pentru Canaris lovitura de grație. Himmler a reușit să-l convingă pe Hitler că *Abwehr*-ul este un organism ostil regimului. *Führer*-ul a semnat o ordonanță prin care desființa acest serviciu de spionaj al armatei și îl înlocuia cu un *Amt Mill*, organism plasat sub ordinele directe ale lui Himmler. Canaris a fost înscăunat în fruntea unui stat-major special pentru războiul economic și comercial. O degradare deghizată.

— Și amiralul a acceptat această diminuare a atribuțiilor sale ?

— A acceptat pentru că era preferabil să rămînă la curent cu mișcările din *Amt Mill* decît să se vadă scos în factor comun și ulterior tras la răspundere pentru cine știe ce crime imaginare. Kaltenbrunner, cel mai înverșunat dușman al său, îl ține permanent sub observație. Amiralul este însă foarte abil. Deși activează doar de cîteva luni în *Amt Mill*, a și reușit să vîre zîzanie între *Gestapo* și *S.S.* Uitați-l și pe Bor-

mann ! mi-a atras atenția Fellgiebel. Ce-o fi căutînd aici ? Foarte rar ia masa printre noi.

L-am văzut pe Bormann în ușa sufrageriei. Căuta din ochi o masă. Bondoc, viguros, cu picioare scurte și arcuite, avea înfățișarea unui *Feldwebel* vulgar, mușchiulos și cu pîntece proeminent, a unui măcelar din hale, specialist în sacrificarea vitelor. Ochii lui reci și vicleni, umbriți de sprîncene groase, clipeau des, în vreme ce își plimbau privirile asupra lumii din sală. Cînd m-a văzut, figura i s-a luminat zîmbitoare. S-a îndreptat spre mine.

Îl cunoșteam pe Bormann. Toți cei care intrau în contact cu Hitler îl cunoșteau pe Bormann, această „umbră" a stăpînului. În aparență, dar numai în aparență, postul lui era modest. Director al Cancelariei partidului și secretar al *Führer*-ului. Spre deosebire de camarazii lui Hitler din vechea gardă, încărcați cu onoruri, titluri, decorații și dotații, Bormann afecta o modestie care înșelase pe mulți. Declara cu patos celor dispuși să-l asculte că fericirea lui cea mai mare era să stea în umbră și de acolo să poată sluji cu devotament pe *Führer*, unicul său Dumnezeu. Căpeteniile partidului se fereau însă de Bormann ca de o reptilă. Omul acesta cu aspect atît de insignifiant reușise să capteze încrederea lui Hitler. Vorbele lui șoptite insidios la urechea *Führer*-ului puteau să ducă la destituiri de generali și de *Feldmarschall*-i, la revocări de miniștri, la debarcări brutale din posturile cheie ale partidului, la condamnări la moarte. Bormann ajunsese să fie mai temut decît toate celelalte căpetenii ale partidului la un loc. Groaza aceasta, pe care numai numele lui o răspîndea ca pe o lepră, era datorată forței oculte pe care o reprezenta acest om insesizabil. Exploziile de mînie ale lui Göring, aroganțele lui Ribbentrop, perfidiile lui Himmler, violențele de limbaj ale lui Goebbels își găseau antidoturi. Lucrăturile lui Bormann nu puteau fi preîntîmpinate, căci erau imprevizibile. Omul acesta era invincibil, fiindcă nu ataca direct, ci acționa numai prin brațul *Führer*-ului.

S-a oprit în dreptul meu.

— *Herr General*, îmi acordați cinstea să cinăm împreună?

— Cine vă poate refuza, *Herr* Bormann ? i-am răspuns cu falsă amabilitate.

Prezența lui îmi provoca o repulsie fizică. Era o senzație imposibil de stăpînit. Părul unsuros, dat pe spate, obrajii bucălați, lucioși de grăsime, sprîncenele groase, ca doi viermi păroși, gîtul scurt, țeapăn, ca de taur, uniforma brună, prost

croită, păreau cu totul deplasate în încăperea aceea plină cu ofițeri de o corectitudine vestimentară exemplară.

Mi-a întins o mînă mare, atît de umedă, încît mi-a udat palma. Neobservat de Bormann, mi-am șters-o cu șervetul întins pe genunchi.

Bormann a comandat o supă de sînge, o mîncare de scoici și o felie de pîine. Tot ce găsise mai frugal pe lista de mîncăruri.

— Trebuie să sprijinim efortul de război al Germaniei, consumînd cele mai ieftine și mai accesibile alimente.

Grăsimea lui, obrajii săi roșii, pîntecele care făcea să-i plesnească tunica nu se menținеau numai cu supă de singe și mîncare de scoici. Sînt convins că în solitudinea ferecată a cabinetului său de lucru se înfrupta cu cele mai alese preparate gastronomice. În public arunca praf în ochii oamenilor.

Comportarea lui la masă aș fi dat-o drept pildă copiilor, dar făcîndu-le o recomandație negativă : „Iată cum *nu* trebuie să vă purtați". Sorbea supa țuguindu-și buzele și emițînd un șuierat care amintea zgomotul supapei de siguranță a unui cazan supraîncălzit, mesteca, deschizînd de fiecare dată gura mare, astfel încît înfățișa privirilor bolul de mîncare, întors cînd pe o parte, cînd pe alta, pe paleta lată și vînătă a limbii. Se scobea între dinți, mînuind cu delicatețe degetul mic al mîinii stîngi, iar după ce reușea să smulgă din cavernele dintre măsele cîte un rest de alimente, îl scuipa pe jos. Cred că vulgaritatea manierelor lui era căutată. Bormann părea să spună tuturor celor din jur : „Sînt un om de jos, un necioplit, lipsit de cultura voastră. Cu toate astea, sînt, după *Führer*, cel mai puternic om din *Reich*-ul german. Vă disprețuiesc pe toți. Nu știu ce mă reține să nu vă scuip în farfurii. Ați zîmbi, cerîndu-mi tot voi scuze. Mă priviți cu spaimă, dar vă străduiți să-mi surîdeți cu amabilitate sau cu prietenie. Nu am nevoie nici de amabilitatea și nici de prietenia voastră. Nu vreau decît să mă știți de frică. Să vă cutremurați cînd mă vedeți în preajma voastră și să vă podidească nădușelile cînd vă apar noaptea în vis. Dacă auziți că mi se rostește numele, vreau să vă apuce palpitațiile. Iar în final să știți că tot eu voi fi acela care vă va redacta ordinul de condamnare la moarte. Azi acest ordin îl semnează Hitler. Mîine îl voi semna eu. De asta puteți fi siguri. Și voi și ceilalți lideri ai partidului. Nici voi, generalii, și nici voi, miniștrii, nu-mi veți scăpa. Cei care mi se vor supune necondiționat, cei care vor declara servil că manierele mele reprezintă un model de comportare

spartană, indispensabil în Germania de mîine, cei care vor recunoaşte în mine pe cel mai copleşitor geniu vor avea şanse să supravieţuiască. Cei care vor îndrăzni să cîrtească fie numai cu gîndul, să se ferească de urgia mea. Dacă *Führer*-ul şi-ar ridica mîna protectoare de deasupra mea, v-aţi năpusti asupră-mi şi m-aţi sfîşia, fericiţi că, astfel, aţi scăpa de spaima care vă încolţeşte ori de cîte ori vi se vorbeşte de mine. *Führer*-ul însă nu va înceta să mă protejeze. Ştie că îi sînt cel mai credincios slujitor. Eu nu îi pot lua locul, căci nu am partizani printre veteranii partidului. Nu jinduiesc să-i iau locul, fiindcă prezenţa lui la cîrma poporului german constituie pentru mine cea mai eficace pavăză. Sînt însă mai tînăr decît Hitler. Este în ordinea firească a lucrurilor să-i supravieţuiesc. Dar cînd se va întîmpla acest eveniment, toate pîrghiile de conducere ale Germaniei vor fi în mîna mea. Şi partidul, şi *S.S.*-ul, şi armata. Göring, Goebbels, Ribbentrop şi ceilalţi corifei care m-au privit de sus atîta vreme vor trebui să mi se tîrască la picioare. Voi avea însă grijă să nu-mi complic existenţa. Am să-i împăiez sau am să-i conserv în spirt, într-un fel de muzeu al începuturilor naţional-socialismului. Nu am nevoie de dragostea voastră. De frica voastră am nevoie. Şi nu mă voi mulţumi să mă ştiu temut de germani. Toată Europa, lumea întreagă trebuie să mă ştie de frică. Attila, Genghis-Han, Tamerlan vor fi umbrele mele palide. Nu, nu sînt nebun ! Nu sînt nici îmbătat de glorie. Ascensiunea mea a fost lentă. Mi-am făcut loc încetul cu încetul, asemenea unei cîrtiţe care găureşte prin întuneric galerii peste galerii, afînînd pămîntul sub temeliile monumentelor trufaşe, care se vor prăvăli într-o zi şi vor fi înghiţite de miriadele de galerii subterane".

N-aş vrea ca acest monolog să pară melodramatic. Ţi-l sugerează însăşi persoana lui Bormann. Omul acesta nu are nevoie să-ţi vorbească spre a te face să-l înţelegi, aşa după cum un crocodil nu are nevoie de grai spre a te preveni că te va sfîşia dacă vei avea nenorocul să-i ieşi în cale.

Bormann îşi mînca scoicile şi mă privea zîmbind. Un zîmbet aparent placid, binevoitor, bonom. Tot atît de placid ca şi fălcile unui crocodil care cască la soare. Sînt păsări care ciugulesc resturile de alimente rămase printre colţii reptilei. Probabil că şi Bormann avea colaboratorii lui, asemenea păsărilor prietene ale crocodililor. Dar cine-i cunoştea pe aceşti colaboratori ? Erau tot atît de şterşi — la figurat — ca şi patronul lor. Cred că erau recrutaţi din sînul lumii interlope,

ca să fie după chipul și asemănarea lui. Sau poate că printre ei se află și aristocrați, și generali, și înalți demnitari. De ce nu ? Josnicia omenească nu are limite. Indivizi dispuși să-și vîndă conștiința în schimbul unei situații s-au găsit și se vor găsi întotdeauna.

Bormann îmi zîmbea.

— Vă urmăresc de multă vreme activitatea, *Herr General.*

Zîmbetul lui era binevoitor, dar cuvintele rămîneau sibiline. Activitatea unui om poate fi constructivă sau destructivă. Bormann nu precizase în ce categorie plasa activitatea mea din trecut.

A continuat :

— Ați luptat și pe Frontul de Est, și pe Frontul de Vest, și pe frontul din Italia, și pe cel din Africa. Rezultatele n-au fost întotdeauna pe măsura eforturilor dumneavoastră, dar bătălia pentru existența *Reich*-ului și a național-socialismului nu s-a terminat încă. Vor învinge forțele răului sau forțele binelui ? Care sînt forțele răului și care sînt forțele binelui ?

Nu era prost Bormann. Acumulase o viclenie ascuțită a nenumărate generații de înaintași, care pregătiseră secolului XX surpriza unui om-minune. Insul care personifica viclenia sub toate formele și nuanțele. Viclenia la care se adăuga și o masivă doză de sadism. Puteam să constat acest lucru după modul cum dirija conversația — mai bine zis monologul — de la masa mea.

— M-am străduit întotdeauna, *Herr* Bormann, să nu fac lucrurile pe jumătate, i-am răspuns potrivit felului său de a vorbi.

A zîmbit iarăși.

— Străduințele sînt rareori încununate de succes. Cînd te crezi mai aproape de țel, intervine ceva neprevăzut care dă totul peste cap.

Aveam impresia că între mine și Bormann se desfășura un duel american. Ne aflam înarmați într-o pădure și ne căutam unul pe celălalt. După fiecare trunchi de copac riscai să te trăznească un glonte. Din dosul fiecărui tufiș bănuiai că se îndreaptă spre tine gura unui pistol gata să verse foc.

— Cum merg treburile prin România ? m-a întrebat.

— Românii s-au săturat de război.

A început să rîdă, săltîndu-și pîntecele întemnițat în tunica brună.

— Toți ne-am săturat de război. Dar cine rezistă mai mult pe baricadă cîștigă. Noi nu avem de gînd să abandonăm

partida. Cred că sînteţi de aceeaşi părere cu mine, nu-i aşa ?... Eh, ce stupidă întrebare v-am pus ! Cum aţi putea avea altă părere decît *Führer*-ul ?

Jocul continua, crud.

— Vom cîştiga războiul, *Herr General*, fiindcă avem mai multă capacitate de rezistenţă decît duşmanii noştri, a reluat. Dacă am fi apelat la ultimele resurse ale rezistenţei noastre germanice, n-am fi pierdut nici primul război mondial. Atunci generalii au abandonat partida, impunînd guvernului constituit să cerşească pacea. Ludendorff, Hindenburg, Seeckt şi alţi trădători în uniformă militară şi cu „Crucea pentru merit", agăţată de gît, au dat Germania pe mîna duşmanului. Astăzi însă s-au schimbat lucrurile. Armata de uscat, aviaţia, marina sînt naţional-socialiste. Şi generalii sînt naţional-socialişti. Dumneavoastră sînteţi înscris în partid, *Herr General ?*

— N-am făcut niciodată politică, *Herr* Bormann.

— Rău, *Herr General.* Foarte rău. Cum puteţi fi german fără să faceţi parte din partidul naţional-socialist ? Germania şi naţional-socialismul au ajuns să se confunde.

Raţionamentul era de o simplitate dezarmantă. Oglindea însă fanatismul personajului.

— Naţional-socialismul, continuă el să brodeze pe aceeaşi temă, justifică existenţa Germaniei. Fără naţional-socialism ţara aceasta şi-ar pierde raţiunea de a exista. Sînteţi de altă părere ?

Atacul era direct.

— Cum aş putea să contest că la ora actuală partidul se confundă cu cel de-al treilea *Reich ?*

Gura i s-a lărgit într-un zîmbet amuzat.

— Sînteţi tare şmecher, *Herr General !*

Vulgaritatea expresiei sale m-a făcut să izbucnesc în rîs.

— Este pentru întîia dată că mi se face un asemenea compliment.

— Vă supără ?

— De ce ? Dumneavoastră, *Herr* Bormann, înfrumuseţaţi limbajul cult, îl îmbogăţiţi cu expresii pitoreşti. Altfel ar rămîne incolor, nu-i aşa ?

Von Fellgiebel fusese lăsat în afara conversaţiei. Stingherit, se uita cînd la mine, cînd la Bormann, întrebîndu-se desigur unde avea să ducă această încrucişare de spade.

— Spuneaţi că românii vor pacea, zise el, redevenind serios.

— Absolut.

— Dacă s-ar face toate după voia omului, unde am ajunge ? Făcu o pauză, apoi continuă :

— Pretenţioşi mai sînt şi românii ! Ar trebui să ştie că războiul are suişuri şi coborîşuri. Îi vom împinge pe ruşi înapoi, pînă la Volga. Armele noastre secrete vor schimba radical mersul operaţiilor.

Povestea cu armele secrete începuse să mă apese pe nervi.

— Românii, reluă el, ar trebui să facă mai puţine fasoane. Am fi putut să-i strămutăm în Ucraina... Dar n-am făcut-o ! Am fi putut să le luăm regiunea petroliferă... Dar n-am făcut-o! Am fi putut să-i dezmembrăm...

— Dezmembrarea însă am început-o. Deşi ne erau aliaţi.

— Trebuia să dăm unele satisfacţii teritoriale vecinilor lor, *Herr General.*

În aceeaşi clipă, un *Feldwebel* s-a apropiat de generalul von Fellgiebel şi i-a comunicat că este chemat la telefon. Generalul s-a scuzat faţă de noi şi a plecat. Am avut impresia că Bormann aranjase lucrurile în aşa fel, încît să rămînă singur cu mine. Impresia a devenit certitudine în momentul în care directorul Cancelariei partidului mi s-a adresat cu ton blajin :

— Întîlnirea mea cu dumneavoastră, în seara asta, nu este cu totul întîmplătoare.

Mi-am amintit imediat avertismentul lui von Fellgiebel.

— De la o vreme, a rostit Bormann, se poartă în jurul dumneavoastră discuţii ample. Nu mai departe decît acum cîteva zile se vorbea despre includerea dumneavoastră în grupul de generali care urmează să fie înălţaţi la rangul de *Feldmarschall.*

După modul cum fusese angajată discuţia, însemna că Bormann intenţiona să-mi propună un tîrg. Bastonul de mareşal în schimbul cine ştie cărui serviciu. Aruncase nada şi acum aştepta reacţia mea. Nu m-am arătat deloc entuziasmat şi nici nu i-am mulţumit pentru informaţie. Lipsa mea de înţelegere l-a iritat. Şi-a muşcat buza de jos, iar smocurile de păr care-i ieşeau din urechi şi din nas au părut să se zbîrlească.

— Rangul de *Feldmarschall* implică mari drepturi şi privilegii, dar şi obligaţii.

— Evident, am replicat. Cunosc regulamentul militar.

M-a privit lung. Se întreba, desigur, dacă eram prost sau dacă făceam pe prostul. A optat probabil pentru a doua variantă, căci mi-a trecut pe sub nas o nouă tentaţie :

— *Führer*-ul intenționează să distribuie în curînd dotații căpeteniilor militare care s-au distins în această nouă fază a războiului.

— Nevoile mele materiale, *Herr* Bormann, sînt foarte reduse, am replicat. Mi-am pierdut soția și doi din cei patru fii ai mei. Solda militară și veniturile mele personale acoperă cu prisosință necesitățile familiei...

— Albert, fiul dumneavoastră cel mare, a căzut prizonier la ruși, dacă nu mă înșel ?

— Făcea parte din Armata a 6-a, încercuită la Stalingrad.

A clătinat din cap cu compătimire.

— Trist ! Foarte trist ! Ați avut și un fiu care a întîmpinat unele neplăceri, nu-i așa ?

— A fost decapitat.

— Ah, da ! Îmi amintesc. Urîtă afacere. Aveți noroc cu cel de-al treilea fiu, pe nume Rudolf... Da, da, Rudolf. Nu i-am uitat numele. Mi l-a elogiat unchiul său, *Standartenführer*-ul Gerlah.

Colonelul Gerlach ! Fratele meu vitreg, zămislit de mama într-a treia și ultima ei căsătorie... Ce proastă inspirație a avut să se mărite cu acel doctor de țară, în compania căruia și-a măcinat ultimii ani de viață. Niciodată n-am reușit s-o înțeleg pe mama, această femeie frumoasă, deprinsă cu luxul, cu bogăția, cu o viață fastuoasă, și care a renunțat la toate, spre a se dedica unui ins cu douăzeci de ani mai tînăr decît ea, dar sărman ca Iov.

— Al patrulea băiat cum se numește ? m-a întrebat.

— Uwe.

— Cîți ani are ?

— Treisprezece.

— Abia pășește pragul adolescenței ! Eh, frumoasă viață i se deschide lui Uwe în cel de-al treilea *Reich* ! Fiii dumneavoastră, Rudolf și Uwe, vor moșteni o Germanie puternică, stăpînă pe destinele Europei. Vor fi, desigur, niște vajnici național-socialiști.

Nu i-am răspuns.

— Nu există ceva mai frumos decît familia, a adăugat elegiac. Pentru mine familia este sfîntă, *Herr General*. Soția și copiii reprezintă micul univers al fiecărui german, a declamat cu patos. Într-o zi — cînd se vor mai liniști apele — am să vă poftesc la mine acasă. Aș dori să-mi cunoașteți soția. *Frau* Gerda Bormann. Cea mai înțeleaptă femeie din lume. Pentru că natalitatea cunoaște un mare regres, datorită răz-

boiului, soţia mea a admis să aduc în căminul conjugal o actriţă tînără, cu care întreţin relaţii sentimentale, spre a spori pe această cale numărul copiilor în propria mea familie. Da, *Herr General,* soţia mea a făcut acest gest, luîndu-şi angajamentul să pună la punct un sistem de rotaţie a maternităţii, mai precis, un program în cadrul căruia femeile să facă de serviciu cu schimbul în patul meu, în scopul măririi producţiei de copii.

Am făcut un efort ca să nu izbucnesc în rîs.

— Cînd am auzit că-mi face o asemenea propunere, care-i evidenţia spiritul civic, a continuat cu toată seriozitatea Bormann, am sărutat-o pe amîndoi obrajii şi i-am spus : „Se cunoaşte că eşti de rasă bună, naţional-socialistă ! Eşti o adevărată femeie nazistă !"

— Remarcabil ! am declarat laudativ.

— În curînd sper să măresc parcul feminin, mi-a declarat cu solemnitate. V-aş sfătui să-mi urmaţi exemplul, *Herr General,* spre a sprijini efortul de sporire al natalităţii în ţara noastră.

— Sînt prea bătrîn pentru asemenea isprăvi, *Herr* Bormann, m-am scuzat. Am cincizeci şi patru de ani.

— Nici eu nu mai sînt tînăr, *Herr General,* dar datoria mai înainte de toate !

M-am înclinat :

— Sînt întru totul de acord cu dumneavoastră, *Herr* Bormann.

Situaţia era atît de comică, dar în acelaşi timp de un tragism atît de cumplit, încît atingea graniţele grotescului. Pe ce mîini încăpuse Germania şi poporul german !

— Am preconizat şi alte măsuri eficace pentru sporirea natalităţii. N-am să le expun pe toate aici, pentru că nu este nici timpul şi nici cazul. După cum recomand bărbaţilor germani să nu se sfiască a convieţui cu mai multe femei deodată, tot aşa am propus măsuri care să ducă la restrîngerea natalităţii la slavi. Fecunditatea slavă este nedorită.

Şi-a umplut paharul cu apă şi l-a băut pînă la fund.

— Sînt împotriva băuturilor alcoolice şi a tutunului, mi-a spus.

A sărit derutant la alt subiect :

— Aveţi foarte multă căutare, *Herr General.*

— Pardon ? am întrebat nedumerit. Am căutare ? Cum adică ?

— Şi *Reichsführer*-ul *S.S.* Himmler vă caută compania !

M-a privit fix cu ochii lui porcini, încercînd să-mi citească gîndurile. I-am înţeles procedeul, folosit îndeobşte de anchetatori. Te plimbă cu vorbe prin diferite domenii, ca să revină fără veste la subiectul care-i interesează. Deci aici voia să ajungă.

— *Reichsführer*-ul *S.S.* Himmler a avut amabilitatea să mă invite la un dineu.

— La Paris, nu-i aşa ?

— Exact. La Paris.

— La reşedinţa sa.

— Da.

— În prezenţa mai multor căpetenii *S.S.* din Franţa.

— Cît de bine sînteţi informat, *Herr* Bormann ! am exclamat cu prefăcută naivitate.

— Bănuiesc că aţi discutat lucruri interesante ?

— Conversaţia *Reichsführer*-ului *S.S.* este în general interesantă, am răspuns ambiguu.

Mă întrebam dacă nu cumva Himmler făcuse unele declaraţii în legătură cu cele discutate cu mine. Fusese cumva anchetat ? Nu-mi ajunsese la cunoştinţă aşa ceva. Bormann mă lăsa să cred că Himmler nu s-ar fi aflat într-o postură tocmai bună. Nu ştiu de ce, dar am avut brusc revelaţia că bluffează. Era viclean, dar îi lipsea inteligenţa. Încerca să mă facă unealta sa împotriva lui Himmler. Mersese pînă acolo încît ajunsese să-mi promită bastonul de mareşal. Îl uram pe Himmler, dar nici pe Bormann nu îl aveam la suflet. Dacă voiau să se mănînce între ei, erau liberi să o facă. Nu aveam însă de gînd să joc pe mîna vreunuia împotriva celuilalt. Dacă aş putea să contribui la ascuţirea animozităţii dintre aceste personaje, aş face-o cu toată plăcerea. Dar pentru aceasta îmi trebuiau mai multe date.

— Nu-mi aduc prea bine aminte despre ce am discutat, i-am răspuns, dar voi încerca să recapitulez... Evident, aceasta cere timp...

Zîmbetul lui stereotip i-a schimonosit iarăşi faţa. Şi-a închipuit că eram dispus să mă tîrguiesc, dar că îmi pregăteam condiţiile. Era gata să plătească bine. Numai că eu nu aveam de gînd să mă las cumpărat.

— Mi-ar face plăcere să ne mai vedem, *Herr General*. Să mai discutăm despre noua promoţie de *Feldmarschall*-i. Poate că îmi veţi oferi unele sugestii. În calitatea dumneavoastră de specialist în aviaţie aveţi dreptul să aspiraţi la o situaţie mult mai înaltă decît aceea pe care o aveţi actualmente. *Feldmar-*

schall-ul Milch a îmbătrînit... De asemenea şi Sperrle... Înaltele comandamente trebuie încadrate cu oameni noi. Cei vechi s-au uzat. Rezultatele negative de pe front îmi susţin teza.

N-a lipsit mult ca să-mi propună o colaborare. L-a oprit însă ceva. Viclenia lui nu era o armă destul de tare faţă de concepţia mea asupra onoarei. Bormann nu avea de-a face cu oameni de onoare. De aceea se potrivea poate atît de bine cu Hitler.

Cina se încheiase. Ne-am despărţit în cei mai buni termeni.

— Aştept un semn de viaţă din partea dumneavoastră, mi-a spus după ce mi-a strîns mîna.

Înainte de a mă retrage în camera mea din casa de oaspeţi, m-am întîlnit cu generalul Schmundt, care m-a invitat la un coniac. L-am rugat să mă ierte, căci mă simţeam obosit. Discuţiile purtate cu Fellgiebel, cu Jodl şi cu Bormann trebuiau judecate la rece, în solitudine. Eram surprins de laudele pe care Gerlach le adusese fiului meu Rudolf. Nu cred că Gerlach avea o simpatie deosebită pentru familia mea. Interesul lui deosebit pentru Rudi îmi părea suspect.

M-am închis în odaia mea şi am încercat să mă culc. Am adormit cu greu. Am avut un somn agitat, populat de coşmaruri enervante. Mergeam pe un cîmp neted, cu zăpezi mari în care mă afundam pînă la genunchi. Îmi tîram anevoie picioarele amorţite de frig. Pe cerul vînăt se roteau corbi mari. În urma mea, locotenentul Busch se lupta cu nămeţii. Îl auzeam gîfîind. Ştiam amîndoi că ne pîndeşte o primejdie iminentă, mortală. Ne încolţise o frică îngrozitoare. În ce consta această primejdie, n-aş putea să spun. Zăpada îmi ajunsese pînă la brîu. Înaintam prin omătul pufos, dar totuşi rezistent, fără să ştiu încotro mă îndrept. În depărtare nu se vedea nimic, în afară de linia curbă a orizontului. Corbii ţipau frenetic, lansîndu-se uneori asupra noastră, în căderi bruşte de *Stukas*-uri îndoliate. Deodată n-am mai auzit gîfîitul lui Busch. Am întors capul. Privelişte a mi-a încrîncenat pielea. Busch rămăsese în urmă. Sleit de puteri, se prăvălise în zăpadă. Corbii se năpustiseră asupra lui şi îl sfîşiau de viu. Busch abia se mai apăra, mişcîndu-şi convulsiv braţele. Auzeam fîlfîitul metalic al aripilor negre, cîrîitul fioros de sfîrşit de lume. Mă uitam cuprins de oroare la scena aceea îngrozitoare, dar nu puteam alerga în ajutorul lui Busch. Picioarele îmi erau încleştate în zăpadă ca în nişte curse de lupi. Agitam deznădăjduit braţele în speranţa că voi izgoni corbii. Dar păsările negre nu ţineau seama de strădaniile mele. La un moment dat nu l-am mai văzut pe

Busch. Dispăruse sub mormanul de păsări negre care mişcau din aripile lor mari şi negre. Cînd s-au ridicat în sfîrşit spre culmile cerului, în locul în care se aflase Busch n-am văzut decît ceva sîngerînd. M-a podidit plînsul. Am pornit iarăşi la drum spre zona inospitalieră. Corbii continuau să se rotească asupra mea. Acum îmi va veni mie rîndul, îmi spuneam. Picioarele eliberate din cursele de lupi se tîrau prin zăpada înaltă, lăsînd urme paralele, care se pierdeau la infinit. Încotro mergeam ? Deodată mi s-a luminat mintea. Îl căutam pe Uwe. Nădăjduiam să-l găsesc dincolo de linia zării. Dar linia zării se îndepărta de mine ca şi Fata Morgana. Eram singur în imensitatea albă. Nu ! Nu eram singur ! Corbii zburau deasupra mea într-un imens stol care înnegrise cerul. Un cer de aripi negre, în plină mişcare, ce se lăsa cu încetul asupra mea ca şi capacul unui teasc asupra unui pumn de struguri. Cerul de aripi negre, colcăitoare, cobora treptat. Şi zăpada începuse să se înnegrească. Umbrele corbilor invadaseră văzduhul, întinau învelişul argintiu al omătului. Aripile coborau, coborau, coborau... Fîlfîitul lor, din ce în ce mai zgomotos, mă asurzea. Zăpada se transforma în praf de cărbune. De cărbune erau şi corbii care descriau cercuri concentrice, tot mai apropiate. Aerul agitat de aripile lor îmi lovea obrazul. Gheara unui corb mi s-a încurcat în păr. Abia atunci mi-am dat seama că am capul descoperit. Îmi agitam mîinile şi alergam zănatec. Picioarele mele stîrneau praful de cărbune ridicîndu-l în perdele negre ca şi aripile corbilor. Am strigat : „Busch, Uwe !... Uwe !... Unde sînteţi ? Răspundeţi !...". Mi-au răspuns ţipetele păsărilor negre. O aripă mi-a atins obrazul cu o mîngîiere rece, înfiorătoare... Atingerea morţii... Am răcnit...

M-am trezit din somn, gîfîind. Broboane de sudoare îmi scăldau obrajii. Sudoarea îmi umezise părul şi gulerul pijamalei.

Am aprins lampa de pe noptieră. Am suspinat adînc, fericit că totul nu fusese decît un coşmar. M-am uitat la ceas. Era abia trei. Mi-am aprins o ţigară. Busch ! De ce l-am visat pe Busch ? Şi pe Uwe ? Dar pe Uwe nu-l văzusem în vis. Îi rostisem numai numele. Am rîs. De ce îmi făceam atîtea gînduri. Era firesc să-l visez pe Busch. Nu-l trimisesem oare în căutarea lui Uwe ? Poate că în clipa aceasta au şi ajuns la München. De ce să mă frămînt, cînd aş putea să telefonez la München ? Îndată ce voi auzi că Busch şi cu Uwe au sosit acasă, am să mă liniştesc...

Am ridicat receptorul. Am dictat centralistei numărul de telefon al locuinței mele.

— Imediat ! mi-a răspuns cu amabilitate profesională. Așteptați la aparat.

Legăturile telefonice cu exteriorul cerute din Berghof se bucurau de prioritate absolută. Așteptam să aud de la celălalt capăt al firului glasul bătrîn al lui Günther, majordomul, care să-mi spună că Uwe sosise la München însoțit de locotenentul Busch. Poate că plecaseră la Traunkirchen. S-a scurs aproape un minut. Capătul aprins al țigării mi-a ars deodată degetele. Nici nu observasem cînd se consumase țigara. Uitasem să o mai fumez. Am scăpat-o pe covor. Am ridicat-o de jos și am strivit-o în scrumieră, ținînd cu cealaltă mînă telefonul la ureche.

— Aveți legătura, m-a vestit centralista.

Am auzit în aparat un zbîrnîit repetat la intervale regulate. „Ce rău este să ai servitori bătrîni !“, mi-am zis iritat. După război am să schimb întreg personalul de serviciu. Am să angajez numai oameni tineri care să-mi răspundă repede la telefon.

Îl vedeam în închipuire pe Günther trezindu-se, coborîndu-și anevoie din pat picioarele bolnave și îndreptîndu-se șchiopătînd spre telefonul din hol. Telefonul din hol suna și în camera lui. Am să instalez un telefon și în camera lui Günther. Să-mi răspundă mai repede.

În definitiv, de ce mă frămînt atita ? München-ul nu se află în zonele bîntuite zilnic de escadrele anglo-americane. Am să dau totuși poruncă lui Busch să-l ducă pe Uwe la Traunkirchen. Nici un bombardier inamic nu-și va irosi încărcătura de explozibile, aruncînd-o asupra unei localități atit de neînsemnate.

Glasul lui Günther a hîrîit astmatic în aparat.

— Casa Altenburg-Delmond.

— La telefon Eugen von Altenburg. Bună seara, Günther !

— Să trăiți, alteță !

— Herr Leutenant Busch și Uwe au sosit la München ?

— N-au sosit, alteță.

— Nici nu și-au anunțat sosirea ?

— Nu și-au anunțat-o, alteță !

— Bine. Rudi ce mai face ?

— Este sănătos, alteță.

— Poți să-l chemi la telefon ?

— Nu este acasă, alteță.

— Nu este acasă ? La ora aceasta ? Unde a plecat ?

— Nu știu, alteță.

— Am să mai telefonez în cursul zilei de mîine. Să-i spui lui Rudi că l-am căutat.

— Prea bine, alteță.

— Bună seara, Günther.

— Să tră...

Am închis enervat telefonul. De ce întîrzia Busch să sosească la München ? Am chemat din nou centralista. I-am dat numărul și indicativul castelului din Prusia al mătușii mele. Speram să aflu de acolo știri în legătură cu Uwe. Am așteptat aproape un sfert de oră, ceea ce nu era mult față de miile de convorbiri telefonice impuse de bombardamentele inamice executate noapte de noapte asupra teritoriului Reichului.

Mi-a răspuns *Frau* Ursula Schmidt, menajera mătușii mele. S-a arătat foarte încîntată fiindcă îmi auzea glasul. La întrebarea mea, mi-a răspuns că Uwe plecase la München însoțit de Busch.

— Cînd a plecat ?

— Aseară.

Mă agitasem pe degeaba. Însemna că acum se aflau pe drum.

— Principe, mi-aș îngădui să vă pun o întrebare, a grăit *Frau* Ursula.

— Te rog, *Frau* Ursula.

— Contesa este îngrijorată de situația de pe front. E cazul să ne refugiem în Vest ?

Era cazul. Dar puteam să-i spun prin telefon acest lucru, cînd știam că toate convorbirile erau interceptate ?

— Nu aveți motive de îngrijorare. Dacă însă contesa dorește să schimbe aerul, dați o raită pînă la Traunkirchen.

Frau Ursula mi-a răspuns într-un mod care mi-a dovedit că nu e proastă și că e în stare să înțeleagă lucrurile spuse pe jumătate.

— Cred că va trebui să schimbe aerul. A luat tuse convulsivă de la niște copii din sat.

— Atunci plecați neîntîrziat, *Frau* Ursula. Urează din partea mea contesei grabnică însănătoșire. La vîrstnici tusea convulsivă e foarte primejdioasă. Să fie atentă !

— Mulțumesc, principe. Mîine fac bagajele... Bună seara. Sărutați-l pe Uwe din partea mea.

— Am să mă achit, *Frau* Ursula, de acest comision. Bună seara.

Am închis telefonul. Puteam să-mi reiau liniştit somnul. Din nefericire, e greu să adormi după dorinţă. Ca să-mi treacă timpul, am mai aprins o ţigară. Afară se stîrnise un vînt puternic. Îl auzeam şuierînd pe la obloane.

Unde o fi umblînd la ora aceasta Rudi ? Ştiu că, la vîrsta lui, li se mai întîmplă tinerilor să lipsească noaptea de acasă. N-am să mă supăr pentru aceasta. Tatăl meu era mai aspru. Trăia însă în alte timpuri. Lui Rudi nici nu i-ar trece, cred, prin minte că aş putea ridica obiecţii în ceea ce priveşte escapadele lui nocturne. M-au fulgerat iarăşi întrebările : Ce legătură are Rudi cu Gerlach ? De ce a vorbit Gerlach lui Bormann despre Rudi ? Ce a avut să-i spună ?...

Standartenführer-ul Gerlach ! Fratele meu vitreg ! Întotdeauna mi-a fost ostil. Am simţit instinctiv acest lucru. Cu toate acestea, îl salvasem de la moarte... Era în '934. Mai precis, în noaptea de 30 iunie, intrată în istorie sub numele de Noaptea cuţitelor lungi...

Peste două luni se vor împlini zece ani de la acea faimoasă „Noapte a cuţitelor lungi". Zece ani care s-au rostogolit ca o avalanşă. Ca o avalanşă s-a rostogolit asupra Germaniei şi naţional-socialismul.

Pentru mine şi pentru familia mea, cei douăzeci şi cinci de ani care se scurseseră din clipa în care Hitler îşi făcuse intrarea în cămăruţa dosnică a cîrciumii din Herrenstrasse reprezentaseră fundalul unei degringolade care se accentuase pe măsură ce partidul îşi înfipsese tot mai adînc ghearele în carnea sîngerîndă a Germaniei. Cîteodată îmi spuneam că familia mea simboliza existenţa altor milioane de familii din această ţară urgisită de oameni lipsiţi de Dumnezeu.

În '934, cînd „Noaptea cuţitelor lungi" îşi contura în zare semnele premonitorii, eram colonel şi îndeplineam funcţia de ofiţer de legătură al Ministerului de Război pe lîngă *Feldmarschall*-ul Hindenburg, preşedintele Republicii Germane. Trăiam în acea epocă frămîntările inerente — îmi spuneam pe atunci — unei schimbări fundamentale de regim.

La 26 ianuarie '934, presa germană anunţa cu surle şi trompete două evenimente. Primul îl constituia semnarea unui tratat de neagresiune, pe termen de zece ani, încheiat între Germania şi Polonia. Cinci ani mai tîrziu, Hitler avea să-şi calce angajamentele şi să invadeze Polonia. În anii premergători războiului, minciunile *Führer*-ului mă uluiau. Îmi ziceam

că sînt justificate de necesități politice. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că întreaga politică a lui Hitler era bazată pe minciună. Minciunile deghizate sub masca adevărului nu au însă viață lungă. Dreptatea iese la lumină și se răzbună, iar posteritatea ridică vălul minciunii, al impostur politice și restabilește adevărul istoric. Al doilea eveniment, semnalat cu surle și trompete de presa germană, era discursul pe care Hitler avea să-l țină la 30 ianuarie '934, pentru a sărbători un an de la preluarea puterii. Realizările lui — în acea scurtă perioadă de timp — erau spectaculoase. Dărîmase Republica de la Weimar, impusese dictatura sa personală, lichidase partidele politice din opoziție, lăsînd viață legală numai partidului național-socialist, desființase *Reich*-ul federal, alcătuit din state cvasi autonome, și îi substituise un *Reich* unitar, îngenunchease justiția, lichidase sindicatele muncitorești, ridicase drepturile cetățenești ale evreilor, pe care-i împinsese la periferia societății, anulase libertatea presei, nazificase cultura și binecuvîntase Germania cu o ciupercărie de lagăre. Mulți germani îl aclamau, fiindcă izbutise să înlăture anarhia endemică lăsată moștenire de decesul Germaniei imperiale a Hohenzollernilor și fiindcă avusese îndrăzneala să proclame egalitatea Germaniei învinse cu celelalte mari puteri ale lumii. Plebiscitul din toamna precedentă, ca mai toate plebiscitele votate sub regimuri politice de mînă forte, confirmase — cu o zdrobitoare majoritate — încrederea maselor în infailibilitatea *Führer*-ului.

Un singur lucru nu-l reușise încă Hitler. Să politizeze armata. El nu putea uita, de pildă, că în ianuarie '933, cînd lupta pentru cucerirea puterii se desfășura cu înverșunare, generalul von Hammerstein-Equord, șeful Statului-Major al Armatei, îl prevenise fără menajamente : „Dacă obțineți puterea pe căi legale, nu am nimic de zis. În caz contrar, voi ordona trupelor să tragă". Înțelegînd că generalul von Hammerstein nu aruncase o vorbă în vînt, Hitler manevrase astfel încît să ajungă în fruntea guvernului respectînd aparent legalitatea. *Putsch*-ul său nereușit din '923 îl îmbogățise cu o învățătură pe care avea să o folosească mai tîrziu. O mișcare politică, spunea el, nu reușește să pună mîna pe putere dacă nu își asigură în prealabil sprijinul cel puțin al uneia din instituțiile puternice. Acum, după ce ajunsese șeful guvernului, se putea dispensa de sprijinul Bisericii, îngrozită de teoriile antireligioase ale liderilor național-socialiști. Nu era însă înțelept să neglijeze importanța Armatei, care păstra încă o independență supărătoare, incompatibilă cu acel *Führerprinzip* preconizat de

Hitler. *Führer*-ul avea la dispoziție formațiile *S.A.* ale lui Röhm, care cuprindeau aproape trei milioane de oameni. Armata dispunea însă de o forță de șoc, care, în cazul unui conflict cu partidul național-socialist, ar fi fost capabilă să neutralizeze oricînd capacitatea de luptă a *S.A.*-ului.

Spre a supune armata, Hitler avea nevoie de un cal troian. Reușise să-l găsească în persoana *Feldmarschall*-ului Werner von Blomberg, căruia îi încredințase Ministerul de Război. Von Papen, care făcea parte din guvern în calitate de vicecancelar, propusese candidatura generalului von Fritsch, un personaj integru, cu vastă experiență, dar Hitler se împotrivise deoarece nu agrea spiritul de independență al acestui ofițer. Hindenburg îl preferase pe Blomberg, fiindcă îl considera apolitic, disciplinat, dedicat carierei sale, tradiției militare, precum și castei din care făcea parte. Cînd îi acordase învestitura, îi recomandase cu stăruință să țină armata în afara politicii. Dincolo de fațada unui cavalerism desuet, von Blomberg avea un caracter slab, influențabil. Din primele zile a căzut sub influența lui Hitler, care îl domina cu personalitatea lui dinamică. În prezența acestuia se comporta ca și cînd s-ar fi aflat într-o stare hipnotică. Noi, ofițerii, aveam despre noul ministru de război o părere proastă. Von Rundstedt mi-a spus textual : „Nu l-am înțeles niciodată. Are capul în nori și mai face și pe teozoful. Nimeni nu-l poate suferi". Printre puținii ofițeri care aveau o părere bună despre von Blomberg se număra și Erhardt Milch, ajuns ulterior *Feldmarschall* al aerului. „Omul acesta este tot atît de priceput în domeniul militar cît și în chestiunile politice. Am fost martor la o discuție destul de tare pe care a avut-o cu *Führer*-ul într-o problemă în care nu voiau să cadă de acord". Adevărul este altul. Von Blomberg avea toate defectele unui ins timid, lipsit de hotărîre. Asemenea multor timizi, care se aruncă în focul luptei cu o temeritate pe care nici ei nu o înțeleg, von Blomberg simțea nevoia să se smulgă de sub tutela tot mai apăsătoare a lui Hitler. Izbucnea atunci în adevărate crize, care nu durau mai mult decît un foc de paie, dar care l-au determinat pe *Führer* — cîțiva ani mai tîrziu — să-l înlăture din fruntea Ministerului de Război, concediindu-l ca pe un servitor. În primii ani ai ministeriatului, von Blomberg nu numai că nu apărase interesele armatei, așa cum făgăduise lui Hindenburg, ci se manifestase ca un servil slujitor al totalitarismului național-socialist.

Generalul von Hammerstein, care se arătase atît de puțin prietenos față de Hitler, avea să sufere în curînd consecințele atitudinii sale. Opiniile lui privitoare la o apropiere politică față de Rusia Sovietică erau cunoscute. Von Hammerstein se arătase partizanul concepțiilor strategice ale lui von Schlieffen, care se străduise să demonstreze imposibilitatea cîștigării unui război purtat de Germania pe două fronturi. Von Hammerstein socotea că o înțelegere cu Rusia ar asigura *Reich*-ului libertatea de acțiune față de Occident. Hitler se grăbise să demonstreze *Feldmarschall*-ului Hindenburg că șeful de stat-major era vîndut rușilor și iudeo-masonilor. Pistonat și de von Blomberg, președintele acceptase înlăturarea lui von Hammerstein.

Numirea unui nou șef de stat-major avea să se facă numai cu prețul unor mari frămîntări. Hitler dorea să instaleze în această funcție pe un partizan de-al său, și anume pe Walter von Reichenau, pe atunci colonel. Von Reichenau fusese șeful de stat-major al lui von Blomberg, înaintea numirii acestuia la departamentul Războiului. Îndată ce se văzuse ministru, von Blomberg se grăbise să îndepărteze pe șeful de cabinet al ministerului, generalul-maior von Bredow, și să-l aducă în loc pe von Reichenau. Generalul von Bredow era suspectat, deoarece se număra printre intimii generalului Kurt von Schleicher, fost cancelar al Germaniei, înainte de venirea lui Hitler la putere. Von Schleicher nu-și ascunsese niciodată ostilitatea față de Hitler, pe care-l socotea un parvenit. Atitudinea aceasta avea să-l coste viața.

Încercarea lui Hitler de a-l instala pe von Reichenau în fruntea Statului-Major al Armatei se izbise de împotrivirea lui Hindenburg. Eram de față cînd acesta a declarat la o ședință de cabinet: „Nici nu mă gîndesc să-i încredințez lui von Reichenau o funcție care implică răspunderi atît de mari. Nu a exercitat nici un fel de comandă. Nu a avut nici cel puțin un regiment sub ordinele sale. Îi mai trebuie experiență. Von Reichenau nici nu poate fi luat în discuție". Ministrul de război, bine dresat de Hitler, a declarat că își va prezenta demisia în cazul că numirea lui Reichenau nu va fi acceptată.

Președintele Hindenburg l-a privit de sus și a rostit tăios:

— Funcția dumneavoastră de ministru, *Herr General*, are un caracter politic. În această calitate nu aveți autoritatea de a discuta o hotărîre de ordin militar luată de președintele

Reich-ului. Dacă voiți să demisionați, sînteți liber să o faceți. Vă previn însă că voi socoti aceasta drept un act de insubordonare.

Von Blomberg se înroșise, se bîlbîise penibil și se vîrîse înfricoșat în cochilia sa.

Hitler nu scosese un cuvînt. Înregistrase însă lecția. Nu intervenise fiindcă nu voia să se expună unei riposte dure din partea bătrînului președinte. De un singur om se temea Hitler. De Hindenburg, care avea încă suficientă autoritate spre a-l înlătura.

În cele din urmă criza a fost rezolvată prin numirea generalului von Fritsch în funcția de șef al Marelui Stat-Major. Hindenburg dăduse satisfacție lui von Papen și armatei. Spre deosebire de von Blomberg, generalul von Fritsch era înzestrat cu înalte însușiri militare. Energic, auster, generos, de o severitate pe care o tempera spiritul său drept, perfect cunoscător al doctrinelor militare, știa să se facă iubit și respectat de subalterni.

Între von Blomberg și von Fritsch relațiile n-au fost niciodată cordiale. Ministrul de război era gata să accepte orice compromisuri. Laudele liderilor național-socialiști îi gîdilau vanitatea. Socotea că misiunea sa de căpetenie consta în realizarea unei apropieri între armată și partid. Hitler dorea mai mult decît atît, contopirea armatei cu partidul. Fricțiunile dintre cei doi șefi ai armatei aveau să se reflecte și înlăuntrul corpului ofițeresc. Mulți ofițeri tineri îmbrățișaseră doctrina național-socialistă. Generalii și ofițerii de stat-major, tradiționaliști prin definiție, păstrau o atitudine de expectativă față de partid. Violențele de limbaj ale lui von Reichenau și ale celor care-i împărtășeau convingerile creau o stare de indispoziție.

Divergențele manifestate în sînul corpului ofițeresc aveau să permită ulterior aservirea armatei.

Toate amănuntele amintite pînă acum ar părea fastidioase. Totuși, ele pot face înțeleasă situația de mai tîrziu. Un fapt este limpede. Numai armata ar fi fost capabilă să-l doboare pe Hitler. Ofițerimea germană nu a acționat eficient, fiindcă era ruptă în două. Aceste tendințe contradictorii au condamnat-o la neputință. Dacă se mai ține seama și de prezența acelei pături intermediare de nehotărîți, dispuși oricînd să îmbrățișeze cauza taberei învingătoare, și prin *contre-coup* să părăsească tabăra aflată într-o situație grea, nu este de mirare că militarii adversari ai lui Hitler nu au reușit să-l debarce, în ciuda încercărilor repetate.

Prima criză dintre partid și armată a intervenit după faimoasa ședință a *Reichstag*-ului din 30 ianuarie. Și înainte de această dată a existat o stare de tensiune latentă. Dar paroxismul se apropia.

Formațiile *S.A.* ajunseseră să constituie un stat în stat. Excesele săvîrșite în numele partidului luau proporții îngrijorătoare. După ce anihilaseră pe comuniști, atacau fățiș pe toți adversarii național-socialismului, indiferent de culoare sau chiar de nuanță. Pretextul era simplu. *S.A.* acționa în calitate de poliție auxiliară. Arestările abuzive, torturile aplicate recalcitranților sau celor bănuiți ca atare, asasinatele politice, jafurile, brutalitățile intolerabile, săvîrșite la lumina zilei, făceau să sporească îngrijorarea celor care iubeau ordinea. Kerrl, ministrul justiției și subsecretarul său de stat, Roland Freisler — viitorul președinte al sîngeroasei curți populare care avea să condamne la moarte pe Willi și atîția studenți nevinovați — erau oricînd gata să acopere cu autoritatea lor abuzurile săvîrșite de membrii formațiilor *S.A.*

Căpitanul Röhm, comandantul *S.A.*, nu era mulțumit cu puterea polițienească pe care și-o arogase, încălcînd atribuțiile organelor de stat însărcinate cu păstrarea ordinii publice. Ambițiile sale erau și mai înalte. În concepția lui, *S.A.* trebuia să constituie nucleul viitoarei armate populare, care să ia locul *Reichswehr*-ului, alcătuit din „profesioniști mercenari". *S.A.*, *S.S.* și armata urmau să fie plasate sub autoritatea unui Ministru al Apărării, încredințat lui.

Militarii, care pînă atunci stătuseră în expectativă, socotindu-se oarecum în afara periculosului joc, s-au simțit direct amenințați și au intrat în alarmă. Majoritatea ofițerilor nu concepeau să stea umăr la umăr cu Röhm, această brută care dirija o bandă de sadici, de afaceriști și de homosexuali, protejați de Hitler. Informat de generali asupra intențiilor lui Röhm și indignat de îndrăzneala *S.A.*-ului, președintele Hindenburg a opus un *veto* categoric.

Hitler, dornic să evite un conflict cu președintele și cu armata, conflict care ar fi implicat riscuri serioase pentru existența partidului național-socialist, a încercat să-l determine pe Röhm să renunțe la proiectele sale. Röhm era însă unicul personaj din partid care refuza să-i execute orbește ordinele. Socotea că șatele sale de serviciu îl îndrituiau să aspire la un rol predominant, de care însuși Hitler trebuia să țină seama. Intrase înaintea acestuia în partidul muncitorilor germani, iar în armată avusese gradul de căpitan și făcuse parte

din Comandamentul districtului militar 7 din München, așa că se socotea superior lui Hitler, care nu fusese decît un simplu caporal.

Pe Röhm l-am cunoscut cu prilejul ceremoniilor de la 30 ianuarie '934. Gras, scurt, fălcos, făcea impresia unui pachet de mușchi întemnițați într-o uniformă *S.A.* Ochii mici și răi, înfundați în grăsime, obrajii plini, mustața scurtă, gesturile bruște, vioiciunea-i neobișnuită, brutalitatea și cinismul său îți inspirau o senzație de dezgust, dar și de teamă. Trăsătură pe care am întilnit-o ulterior și la Bormann. Abia mai tîrziu am înțeles că această brutalitate, împletită cu o totală lipsă de scrupule erau comune tuturor liderilor naziști.

L-am revăzut pe Röhm două săptămîni mai tîrziu, în cabinetul mareșalului von Blomberg. Ministrul îl invitase ca să-l convingă să renunțe la dotarea formațiilor *S.A.* cu arme de foc ușoare și grele, operație care se desfășura de cîteva luni fără autorizația guvernului și a armatei. Înarmarea celor aproape trei milioane de membri ai *S.A.* risca să ridice întreaga Europă împotriva Germaniei. Fusesem chemat de von Blomberg să asist la această întrevedere. Röhm a ripostat cu aroganță că nu are de dat socoteală nimănui de hotărîrile luate. *S.A.*-ul nu făcea decît să se conformeze principiilor enunțate în *Mein Kampf*, *Biblia* național-socialismului. În această lucrare, *Führer*-ul făgăduia să facă din *S.A.* armata viitorului. În focul peroraței sale, Röhm a izbit cu pumnul în masa de lucru a mareșalului. Gestul în sine nu putea fi socotit ca o lipsă de respect față de șeful departamentului armatei, deoarece și Röhm era ministru fără portofoliu, demnitate onorifică, de care nu se simțea deloc mîndru.

Röhm sosise înconjurat de un numeros stat-major. Printre însoțitorii săi, am remarcat un tînăr blond, cu ochi albaștri și trăsături aspre, a cărui figură îmi părea vag cunoscută. Cînd privirile noastre s-au încrucișat, tînărul mi-a zîmbit, înclinînd capul în semn de salut. Mă întrebam unde l-am mai întîlnit. Deodată, în mintea mea s-a făcut lumină. L-am revăzut copil, cu bucle blonde și pantaloni scurți. Purta un costum albastru, de marinar, cu guler alb, proaspăt scrobit. Se afla pe trotuarul din fața gării Berlin. Mama mea îl ținea de mînă. Era îmbătrînită și îmbrăcată foarte simplu. Rochia cenușie, cumpărată, cred, de gata, era întristător de sărăcăcioasă față de toaletele elegante și costisitoare care-i umpleau garderoba pe cînd era măritată cu tata. Lîngă ea se afla și un bărbat tînăr, în haine civile, ponosite, care se uita neajutorat în dreapta și în stînga.

Mama, care păstra încă un aer autoritar, arăta ca o lupoaică ce-şi apără puii. În preajma lor erau aliniate pe trotuar cîteva geamantane jerpelite. Mama şi tînărul neajutorat căutau din ochi o trăsură, dar nu reuşeau să găsească nici una liberă. Scena se petrecea înaintea primului război mondial. Îl însoţeam pe tata, care arbora magnifica lui uniformă de general de cavalerie. Şi eu făceam parte din cavalerie. Eram pe atunci locotenent. Nu apucasem să trec în aviaţie. Sosisem împreună cu tata de la München. Trăsura care ne aştepta în faţa gării a tras la trotuar în faţa noastră. Şi tata o văzuse pe mama. Am salutat-o amîndoi, cu tot respectul. Ne-a răspuns distant.

Tata a chibzuit cîteva clipe, apoi s-a îndreptat spre mama. L-am urmat. S-a oprit în faţa mamei, izbindu-şi pintenii. A înclinat capul şi spre însoţitorul ei. Mama îl privea cu o expresie vag ostilă.

— Îmi permiteţi să vă pun la dispoziţie trăsura mea ? Nu am bagaje, aşa că pot merge pe jos pînă acasă.

Mama l-a privit îndelung, bănuitoare, s-a uitat şi la mine, iar după cîteva clipe a acceptat oferta. Concesivă, a făcut chiar prezentările. Aşa am avut ocazia să-l cunosc pe tînărul ei soţ, doctorul Fritz Gerlach, şi pe fiul lor, Ernst. Cînd mama mi-a întins mîna, m-am simţit foarte mişcat. I-am sărutat-o. Am crezut că deslușesc în ochii ei o scînteiere de duioşie, care s-a stins îndată. Doctorul n-a scos un cuvînt. Se uita întunecat şi sfios cînd la ţata, cînd la mine. Uniformele noastre strălucitoare îi zgîndăreau vanitatea. Ţin minte că micul Ernst — avea pe atunci vreo 7 ani — mă privea cu ochi duşmănoşi. De ce ? N-aş putea să spun. Ştia oare că sînt fratele lui vitreg ? Îi vorbise mama de mine ? Nu cred. Mama era o fiinţă absurd de mîndră. Pentru nimic în lume nu şi-ar fi recunoscut greşelile. Pentru mine, gestul ei de a fi renunţat pe rînd şi la tata şi la baronul von Bruck, spre a se căsători în cele din urmă cu acest insignifiant doctor de provincie, constituia o greşeală. Poate că mama nu judeca la fel. Poate că era fericită alături de ştersul ei soţ şi de Ernst, copilul cu bucle blonde şi ochi albaştri. Realitatea este că nu am înţeles-o niciodată. Cred că nici tata nu a înţeles-o. Cred că a iubit-o mult, căci, după ce au divorţat, tata nu s-a mai căsătorit. Nu mi-a vorbit însă niciodată de mama. Comportarea ei îl rănise sufleteşte. Nu mă înşel cînd afirm acest lucru.

Mama şi noua ei familie s-au instalat în trăsură şi au plecat. De atunci n-am mai văzut-o. A murit curînd după încheierea războiului. După cîte ştiu, şi doctorul a murit, dar ceva mai tîrziu.

Acum îl reîntîlneam pe tînărul Ernst Gerlach, în anturajul căpitanului Röhm. Cunoșteam reputația căpitanului, așa că explicația ascensiunii lui Ernst îmi părea destul de limpede. Avea o înfățișare agreabilă, dar asprimea ochilor săi distona cu armonia trăsăturilor. Deși, după calculele mele, abia împlinise 30 de ani, avea un grad înalt, judecind după broderiile din aur de pe guler și după respectul pe care i-l arătau cei din jurul său.

Mă întrebam cîți ani vor mai trece înainte de a mă mai întîlni iarăși cu fratele meu vitreg. Evenimentul acesta avea să se petreacă însă mai repede decît mă așteptasem.

Întrevederea dintre Röhm și von Blomberg s-a încheiat într-o atmosferă explozivă. Dacă *Feldmarschall*-ul ar fi folosit violențele verbale ale interlocutorului, sînt convins că acesta nu ar fi ezitat să-și scoată revolverul. Ar fi fost o reacțiune firească lui.

După încheierea discuției, m-am înfățișat președintelui Hindenburg, la castelul Neudeck, spre a-i raporta tot ce văzusem. Bătrînul stătea adîncit în fotoliul său și privea gînditor în gol, în vreme ce îi relatam fidel furtunosul schimb de cuvinte. Numai jocul degetelor, care se mișcau cu nervozitate pe niște clape nevăzute, îi trăda intensa-i trăire lăuntrică. Se întreba, cred, în clipele acelea, dacă nu săvîrșise o mare și ireparabilă greșeală încredințînd puterea lui Hitler.

După ce am terminat ce aveam de spus, Hindenburg a întors spre mine ochii lui bătrîni, care mai păstrau încă acea sclipire de oțel atît de temută odinioară.

— Cît am să mai trăiesc, Altenburg, am să-i țin în frîu pe oamenii aceștia. Ce are să se întîmple însă după moartea mea ? S-a uitat la fiul său, colonelul Oskar von Hindenburg, care era de față, și a continuat cu glasul său egal : Am crezut că partidul național-socialist va întrona în țară liniștea și disciplina socială. Am judecat greșit. Trebuie să mai trăiesc cel puțin doi ani, ca să pot readuce în fruntea Germaniei pe acel Hohenzollern care va merita să ridice din țărînă sceptrul și coroana imperială.

Bătrînul *Feldmarschall* păstra încă o măreție, o autoritate pe care nimeni nu îndrăznise să i le conteste. Acum, în amurgul vieții, arăta ca un vultur pleșuv, impozant încă, deși anii mulți îi apăsau aripile.

— Aș vrea, Altenburg, să cunosc mai amănunțit această organizație *S.A.*, care pare să scape și de sub controlul lui Hitler. Nu cunosc intențiile lui îndepărtate. În momentul de

față, însă, nu are curajul să mă supere și nici să înfrunte armata.

A închis ochii. Cu capul rezemat de spătarul fotoliului, respira încet și regulat, dînd impresia că doarme. S-a scurs cîtva timp. Mă întrebam dacă nu este cazul să mă retrag fără zgomot. *Feldmarschall*-ul a deschis ochii.

— Să țineți armata departe de politică, Altenburg. Acesta este testamentul meu. În clipa în care partidul național-socialist va reuși să se instaleze în inima armatei, și să o dirijeze fără a mai întîmpina opoziție, Germania va deveni un simplu instrument în mîna lui Hitler. Degetele lui continuau să cînte pe clapele închipuite : Reține bine, Altenburg, vorbele mele. Repetă-le și lui Blomberg. Dacă *S.A.*-ul nu va depune armele, va trebui să apelăm la o soluție de forță. Ai înțeles ? Soluție de forță. Cu orice riscuri !

A închis iarăși ochii. Stătea nemișcat ca un mort. Și degetele încetaseră să se mai agite. Nu-i mai auzeam nici respirația. Mi-am dat seama că trăiește, fiindcă pieptul i se mișca ritmic sub tunica militară. Pleoapele grele i s-au ridicat anevoie.

— Poți să pleci, Altenburg. Nu uita ce ți-am spus.

Am salutat după toate regulile artei. *Feldmarschall*-ul a ridicat mîna dreaptă, cam la cinci centimetri deasupra genunchilor, apoi a lăsat-o iarăși să cadă.

— La revedere, a șoptit. La revedere...

Am părăsit întristat castelul. Președintele avea nevoie de doi ani, iar medicii nu-i dădeau mai mult de cîteva luni de trăit. Ce se va întîmpla după moartea sa ? Spiritele erau atît de înfierbîntate, încît mă temeam de izbucnirea unui război civil.

La Berlin am făcut o vizită căpitanului de vas Patzig, șeful *Abwehr*-ului, care avea să fie înlocuit un an mai tîrziu de Wilhelm Canaris. *Abwehr*-ul era un serviciu de informații al armatei, care se ocupa cu spionajul în străinătate. Activitatea sa reală era mult mai vastă, îmbrățișînd și ceea ce se numește „frontul intern". În general, nu mi-a plăcut niciodată să am de-a face cu spionii. Oamenii aceștia alcătuiesc o lume a lor, dirijată de alte principii etice decît ale noastre. Căpitanul Patzig urma să-mi pună la dispoziție date asupra organizării *S.A.*-ului. Patzig a scos din casa de fier un dosar.

— Aveți aici tot ce vă trebuie. Bănuiam că mi se vor cere informații asupra *S.A.*-ului.

— Vă mulțumesc.

— Consultați aici dosarul, sau preferați să îl luați cu dumneavoastră ?

— Vreau să-l studiez în liniștea cabinetului meu de lucru.

— Perfect. Este al dumneavoastră. Nu e nevoie să mi-l înapoiați. Am destule copii. Este de dorit să nu cadă în mîini străine.

— Cunosc regula. Îl voi păstra în casa mea de fier. După ce îl studiez, vi-l restitui.

— Și mai bine.

În aceeași noapte m-am închis în biroul meu și m-am adîncit în analiza celei mai formidabile organizații militare puse în slujba unui partid. Datele culese de Patzig erau succinte și precise. Am întocmit un rezumat pentru președintele Hindenburg.

S.A. (Sturm Abteilung), Serviciu de ordine al *N.S.D.A.P. (Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei)*, partidul național-socialist german al muncii. Origine : secția de gimnastică și de sport creată și dirijată de ofițerul de marină militară Johann Ulrich Klintzsch. Misiuni : serviciu de ordine și propagandă. Uniformă : tunică brună-cenușie, brasardă cu crucea încîrligată, centiron cu diagonală, capelă austriacă, pantaloni cenușii, moletiere, bocanci. Armament : teoretic, membrii *S.A.* nu sînt înarmați. Practic, dispun de depozite secrete de arme albe și de foc. Conducere : începînd din 1930, Ernst Röhm, cu titlul de șef de stat-major al *S.A.* și *S.S.* Organizarea *S.A.* : o grupă *(Schar)* cuprinde între 4 și 12 oameni. 3 pînă la 6 grupe alcătuiesc o secție *(Trupp)*. 4 secții alcătuiesc o companie *(Sturm)*, comandată de un căpitan și de un ofițer instructor. 4 sau 5 companii alcătuiesc un batalion *(Sturmbann)*. 4 sau 5 batalioane compun un regiment *(Standarte)*, cu un efectiv ce variază între 1 000 și 3 000 de oameni. 3 regimente alcătuiesc o brigadă *(Untergruppe)*, 4 pînă la 7 brigăzi compun o divizie *(Gruppe)*. Din punct de vedere teritorial, Germania este împărțită în 21 de regiuni, cuprinzînd 21 de divizii *(Gruppen)*. Efectiv total : 2 500 000 de oameni.

Înțelegeam acum de ce Röhm își formulase pretenția de a prelua rolul armatei. Întreaga organizație *S.A.* era calchiată pe organizarea unităților militare. Regimentele *S.A. (Standarten)* primeau numele și numerele vechilor regimente imperiale.

S.A. mai cuprindea 4 servicii : directive, personal, justiție, higienă. 3 secții : stat-major, instrucție, administrație, precum și o școală *S.A. (Reichsführerschule)*.

S.S.-ul se afla tot sub controlul lui Röhm. Datele în legătură cu *S.S.*-ul erau mai reduse.

S.S. (Schutz-Staffeln), eşaloane de protecţie. La origine au avut misiunea să asigure protecţia *Führer*-ului. Garda lui personală dispune de o uniformă neagră, cu insigna cap de mort la caschetă. Organizare : sectoare *(Oberabschnitte)*, secţii *(Abschnitte)*, regimente *(Standarten)*. Comandant : Heinrich Himmler. Efective : 400 de oameni la fundare ; 60 000 în 1932; 100 000 în 1933.

În afară de unităţile *S.A.* şi *S.S.*, armata brună a partidului dispunea şi de coloane motorizate de corpuri de motocicliști, de formaţii de cavalerie şi chiar de o escadrilă de aviaţie.

Eram uluit. Abia acum îmi dădeam seama de amploarea primejdiei. Un război civil părea iminent. Cum de reuşise Röhm să i se creeze o armată atit de numeroasă ? Cifrele furnizate de Patzig erau reale. Seriozitatea informaţiilor *Abwehr*-ului nu putea fi pusă la îndoială. Uneori subestima forţele adversarului. Niciodată nu se făcuse vinovat de exagerări.

Lucram la concluziile raportului meu către preşedinte, cînd majordomul mi-a anunţat o vizită.

— *Herr* Ernst Gerlach, alteţă. Vă roagă să-l primiţi, deşi ora este tîrzie.

Mi-am consultat ceasul. Se făcuse 10 şi jumătate.

— Condu-l în salon. Vin şi eu îndată. Roagă-l să mă aştepte.

Am închis dosarul lui Patzig şi raportul meu în seiful mascat de rafturile cu cărţi ale bibliotecii şi, înainte de a coborî la Gerlach, am trecut pe la Elissa, care mă aştepta cu masa întinsă. Copiii mîncaseră mai devreme şi se retraseseră în camerele lor. Soţia mea era în stare să vegheze pînă noaptea tîrziu, ca să cineze cu mine. Am găsit-o în salonul de muzică.

La apariţia mea, s-a ridicat de la pian. Ochii îi scînteiau de plăcere. Era atît de frumoasă ! Cine ar fi crezut că cel mai mare copil al ei era un adolescent care îşi dădea aere de tînăr domn ?

— Te rog să mă ierţi, scumpa mea. Va trebui să mă mai aştepţi puţin. Am primit o vizită.

— La ora aceasta ?

— Închipuieşte-ţi, fratele meu vitreg vine să mă vadă după douăzeci şi ceva de ani de la prima noastră întîlnire.

— Mi-ai vorbit odată de el. De ce nu-l inviţi la masă ?

— În primul rînd, nu știu ce vrea. Dacă va fi cazul, îl invit.

— Poate că omul vrea să înnoiască o legătură de familie.

— Poate.

— Să fii bun cu el. Promite-mi că ai să-l aduci la cină.

— Bine, scumpa mea ! Îți făgăduiesc.

— Acum du-te. Nu-l lăsa să aștepte.

În vreme ce coboram scara, mă întrebam în ce calitate venea Ernst Gerlach la mine ? Făceam parte din două tabere antagoniste. Stăruința lui de a fi primit la o oră atît de tîrzie mă îndreptățea să presupun că nu venea într-o simplă vizită de curtoazie.

Mă aștepta în salon. Stătea în picioare și se uita la focul care ardea în cămin. Deși ne aflam în plină vară, noaptea era umedă și rece.

Cînd am intrat, s-a întors spre mine. Mi-a zîmbit, apoi a venit către mine întinzîndu-mi mîna.

— Te rog să mă ierți că mi-am permis să te vizitez la o oră atît de nepotrivită.

— Formalismele n-au rost între noi, i-am spus. Te rog, ia loc.

— Mulțumesc.

S-a așezat pe o canapea, lîngă foc. S-ar fi zis că îl atrăgea jocul capricios al flăcărilor. M-am așezat lîngă el.

— Spune-mi, ce vînt te aduce ?

— Un vînt care poate să însemne începutul unei ere noi.

Începutul unei ere noi ? Ce voia să spună cu această introducere solemnă ?

Ernst s-a uitat în jur.

— Deși sîntem fii ai aceleiași mame, facem parte din lumi diferite, Eugen. Dumneata ți-ai petrecut copilăria în belșug și în lux. Sînt și alți oameni care se bălăcesc în belșug — cîrnățari îmbogățiți peste noapte nu lipsesc în țara asta — dar la ei nu găsești această ambianță de rafinament, corolar indispensabil unui om de lume. Dumneata, Eugen, ești un desăvîrșit om de lume. Și copiii dumitale au să-ți semene. Sînteți, cum se spune, niște gentlemeni.

Eram nedumerit. Ce rost aveau aceste considerații ?

— Eu, însă, a continuat Ernst, mi-am petrecut adolescența bălăcindu-mă prin scursorile rigolelor din cartierele rău famate ale Hamburgului.

Etalarea acestei mizerii, atît de puțin glorioase, m-a izbit neplăcut.

— Știam că tatăl dumitale era medic.

— Da, da, un medic obscur, fără clientelă. Cînd te-am întîlnit pentru întîia oară, eram în drum spre Hamburg. Înghițisem atîta mizerie în tîrgușorul acela din Prusia, căruia vreau să-i uit pînă și numele, încît părinții mei hotărîseră să înceapă o viață nouă într-un oraș mare. Își închipuiau, sărmanii, că orașele mari oferă posibilități sporite de dezvoltare unei familii nevoiașe. Plecarea noastră la Hamburg a fost determinată și de tablourile minunate pe care mama ni le zugrăvea, cînd ne vorbea despre viața frumoasă din metropolele lumii.

A zîmbit cu un fel de răutate calmă.

— Mi-am spus adeseori că mama a făcut cea mai proastă afacere divorțînd de un principe și apoi de un mare industriaș, ca să se căsătorească cu un medic frumos, dar lipsit de posibilități materiale. Ar fi fost preferabil — dacă realmente nu se putea lipsi de dragostea lui — să și-l ia amant. Aș fi venit și eu pe lume în familia principelui sau a industriașului, deși aș fi fost în realitate vlăstarul cucului. M-aș fi bucurat de o adolescență îndestulată, aș fi urmat cele mai înalte școli și aș fi fost astăzi unul din stîlpii respectabili ai societății.

L-am contrazis politicos.

— Și așa ești un personaj important. Nu face oricine parte din Statul Major *S.A.*

— Dar cu ce preț ! a zîmbit sarcastic Gerlach.

Era frumos fratele meu vitreg, dar flăcările purpurii din cămin îi așterneau pe față umbre și lumini care-i ascuțeau trăsăturile, dîndu-le o expresie drăcească.

— Ce s-a întîmplat la Hamburg ? l-am întrebat, ca să nu aibă impresia că i-am tăiat intenționat firul unor confidențe care nu mă interesau.

Chiar dacă soarta lui și a tatălui său, medicul, mă preocupau mai puțin, eram totuși dornic să cunosc amănunte din ultimii ani de existență ai mamei.

— La Hamburg, a continuat Ernst, ne-am instalat într-un apartament minuscul din cartierul afacerilor. Drumul pînă la Hamburg, cheltuielile de instalare, cele cîteva mobile pe care a trebuit să le cumpărăm, au înghițit ultimele economii ale familiei. Eram însă bogați în speranțe. Mama și tata erau siguri că la Hamburg viața lor va cunoaște o întorsătură favorabilă. Dar pacienții așteptați cu nerăbdare de tata întîrziau să se prezinte la ușa cabinetului său. Au trecut zile, săptămîni. Nu apăsau pe soneria de la intrare decît furnizorii și creditorii. Țin minte că primul pacient a fost femeia de serviciu

care spăla scările blocului în care locuiam. A alunecat pe o coajă de săpun și în cădere și-a făcut o entorsă. Tata i-a dat îngrijirile necesare, bineînțeles, gratuit.

Majordomul s-a înfățișat tăcut, purtînd pe tava de argint pahare de cristal și sticle cu băuturi exotice. Între povestea lui Ernst și atmosfera opulentă din casa mea, se deschisese un fel de falie, care sporea distanța psihică dintre noi. Promisiunii pe care o făcusem Elissei de a-l invita la cină, nu-i puteam încă da urmare.

— *Whisky*, coniac, *bitter*, șampanie ? l-am întrebat. Dacă ești amator, am și țuică românească.

— Șampanie ! a replicat Ernst. Cînd beau șampanie, mă răzbun pe mizeria din trecut.

Majordomul ne-a servit șampanie și pișcoturi. Apoi Ernst și-a reluat istorisirea. Își muia din cînd în cînd cu voluptate buzele în băutura acidulată.

— Părinții mei au început să-și vîndă mobilele una cîte una. Mama s-a lipsit și de haina ei de blană, un vizon pe care-l avea din timpuri bune.

Biata mama ! Fusese atît de demnă, încît nu solicitase niciodată vreun sprijin bănesc din partea foștilor ei soți. Tata ar fi ajutat-o cu dragă inimă. Dar habar nu avea de sărăcia ei.

— Cînd casa s-a golit de lucruri, a rostit Ernst, părinții mei și-au zis că nu mai are rost să păstreze un apartament, de pe urma căruia nu aveau nici un avantaj. Ne-am mutat într-o cameră modest mobilată, dintr-o casă cu cinci etaje din cartierul portului. Chiria era convenabilă, dar onorabilitatea vecinilor noștri de palier lăsa de dorit. Majoritatea chiriașelor erau femei de moravuri ușoare, care-și racolau clienții pe stradă și-i aduceau sus, în casă. Eram adeseori martor la scandaluri provocate de clienți recalcitranți sau răi platnici. Într-o noapte, una din chiriașe a fost asasinată. O vecină de cameră a descoperit-o întîmplător. Atras de urletele ei, am alergat și eu să văd despre ce e vorba. Am intrat împreună cu alți locatari în odaia moartei. Înainte de a muri, nenorocita se zbătuse. Cearșafurile, cuvertura, pernele erau răsucite. Ucigașul o strangulase cu un ciorap de damă. Nu pot să uit obrajii aceia vineți, ochii rotunzi, înspăimîntați și ficși, limba uluitor de lungă, scoasă din gură și atîrnînd pe pernă, pîntecele dezgolit, mîinile încleștate de cearșaf. Spectacolul acela îngrozitor m-a urmărit nopți de-a rîndul. Ciudat este că mă visam în postura asasinului. O strangulam cu ciorapul, în vreme ce ea se zbătea sălbatec și mă zgîria cu unghiile. Nu știu cum de puteam la

vîrsta aceea şi la lipsa mea de experienţă sexuală, să intuiesc asemenea gesturi.

Mama s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Sărmana ! A fost cel mai constant pacient al tatălui meu. În casa aceea nenorocită, tata a avut o oarecare clientelă : primele ajutoare la prostituatele care se otrăveau în momente de mare depresiune sufletească, ori îngrijirea vecinilor răniţi în cursul încăierărilor endemice din cartier. A venit şi războiul. Pe tata l-au luat în armată. Fiind mobilizat, ne bucuram de solda lui militară. Într-o seară, mama a vărsat sînge. Am chemat un doctor care i-a dat primele îngrijiri, apoi a transportat-o cu ambulanţa la spital, în ciuda împotrivirii ei, căci nu voia să mă lase singur. Am rămas pe seama prostituatelor şi peştilor care scăpaseră de mobilizare. Culmea este că în compania lor n-am dus niciodată lipsă de mîncare şi de îmbrăcăminte. M-au învăţat însă alte lucruri. Aveam paisprezece ani, vîrstă la care băieţii sînt mai receptivi ca niciodată. Am cunoscut atunci viaţa sub cele mai sordide aspecte.

Am remarcat că Ernst încerca o adevărată voluptate să mă impresioneze în mod neplăcut cu descrierea propriei sale decăderi morale. Nu încerca să-mi trezească mila, compătimirea. Dimpotrivă. O făcea cu o intenţie ofensivă. Mă umilea cu suferinţele sale. Sau poate că mă înşelam. Poate că se complăcuse în această cloacă. Îşi descria experienţele sexuale, care includeau cele mai dezgustătoare devieri, cu lux de amănunte, deşi observase că acest lucru mă contraria.

— Cînd mama s-a întors de la spital, după un tratament care durase cîteva luni, eram alt om. Golisem cupa vieţii pînă la drojdie, deşi nu ieşisem încă din vîrsta copilăriei. De atunci drumul meu a înregistrat o cotitură hotărîtoare. M-am integrat acelei lumi interlope care mă educase, care mă formase după legile ei. Mama şi-a dat seama de schimbarea intervenită. Cred că aceasta i-a şi grăbit sfîrşitul. Am furat, m-am vîndut femeilor şi bărbaţilor dispuşi să mă cumpere, am făcut parte din bande de tineri, am învăţat să trişez, să înşel, să fac rău... Sfîrşitul războiului l-a adus pe tata acasă, dar odată cu demobilizarea lui, s-a stins şi unica noastră sursă onorabilă de trai. Împlinisem şaptesprezece ani. Am început să aduc eu bani în casă. Eram mîndru că puteam să o fac. Mama, care cunoştea proveniența acestor bani, suferea în tăcere. Tata nu se sinchisea. Era încîntat că avea asigurată ziua de mîine. Apoi a început să bea. Într-un an de zile a devenit alcoolic. În momentele de beţie nu era agresiv. Cerea iertare mamei că nu

fusese în stare să-i ofere o viaţă fericită şi adormea plîngînd. Fiindcă îi aveam pe amîndoi în grijă, îmi impusesem să lucrez cu prudenţă. Dacă m-ar fi arestat poliţia, părinţii mei, lipsiţi de orice mijloc de subzistenţă, ar fi pierit de foame. În '920 mama a murit. Tata i-a supravieţuit trei sau patru ani. Alcoolul îl imbecilizase. Trăia într-un fel de amorţire fizică şi psihică, din care nu încerca să se trezească. Alcoolul îl ajuta, cred, să uite că era un iremediabil ratat, că distrusese viaţa mamei şi că era cauza indirectă a propriei mele nimicnicii. Să nu crezi, Eugen — observă că am ţinut seama de amabila ta invitaţie şi îţi spun pe nume — să nu crezi, dragul meu, că îmi jeluiesc tinereţea pierdută. Isprăvile mele de atunci îmi procurau senzaţii tari, momente de euforie, plăceri frenetice. Da, da, acesta este adevărul ! Mă simţeam, cum s-ar spune, ca peştele în apă. Astăzi, evident, dezaprob multe din faptele mele de odinioară. Dar dacă fac bilanţul, ajung la concluzia că am trăit din plin. A rîs, arătîndu-şi dinţii albi şi frumoşi : Dacă aş avea talent literar, mi-aş scrie memoriile. L-aş lăsa în umbră pe Casanova.

A dat peste cap şampania din cupă.

— Într-o noapte a murit şi tata. În zori, cînd m-am întors acasă, l-am găsit prăvălit în mijlocul odăii. Era într-o băltoacă de sînge. Se împiedicase, probabil, în vreme ce mergea, ţinînd în mînă o sticlă de şnaps. Mi-am pus o dată întrebarea dacă a fost un accident, sau o sinucidere. Nu am încercat să aflu răspunsul. Tata plecase la un drum fără întoarcere. Lămurirea cauzei morţii lui l-ar fi servit cu ceva ?... Am rămas singur. Singur e un fel de a zice. Trăiam cu o prostituată foarte cumsecade. Într-o noapte a fost ucisă pe o stradă din apropierea portului. Ca să evit să fiu tîrît într-o anchetă cu urmări, poate, neplăcute — am avut întotdeauna oroare de închisori — am fugit din Hamburg şi m-am oprit tocmai la München. Vremurile erau atît de tulburi încît nimeni nu m-a întrebat cine sînt şi ce caut în acest oraş în care călcam pentru întîia dată. Să nu mă priveşti cu ochi bănuitori, Eugen, căci pe femeia aceea nu am ucis-o eu. Cîteva luni după fuga mea din Hamburg, adevăratul asasin a fost prins şi a făcut mărturisiri complete. La München mi-am găsit între timp cunoştinţe noi. Oraşul era mai potolit decît Hamburgul, dar şi aici găseai ocazii destule să cîştigi bani. M-am legat sufleteşte de un grup de tineri care făceau parte dintr-o grupare politică nouă, Partidul German al Muncii, care-şi propunea să smulgă puterea din mîna îmbuibaţilor, a evreilor şi a înstrăinaţilor,

şi să o încredinţeze celor obidiţi. Cum printre aceştia mă aflam şi eu, am îmbrăţişat cauza partidului. Am cunoscut astfel pe toţi liderii lui. Şi pe *Führer,* şi pe Göring şi pe Goebbels, şi pe Himmler, şi pe Röhm. Röhm mi-a arătat cea mai mare preţuire, a zîmbit echivoc Ernst.

Şi-a turnat iarăşi şampanie.

— Vezi de ce am ezitat să-ţi spun pe nume ?

— Dragul meu Ernst, nu eşti vinovat dacă împrejurările au fost vitrege cu dumneata.

Mărinimia mea suna fals. M-am grăbit să-i risipesc impresia de jenă pe care vorbele mele ar fi putut să i-o creeze.

— S-a făcut tîrziu, Ernst. Poate că nu ai mîncat. Nu ţi-ar face plăcere să iei masa cu soţia mea şi cu mine ? Elissa ţine să te cunoască.

M-a privit cu mirare.

— După toate cele ce ai auzit despre mine, mai eşti dispus să mă introduci în mijlocul familiei dumitale ? Ai un caracter şi un suflet de aur, Eugen.

Vorbele lui mi-au părut vag ironice.

— Îi iau pe oameni aşa cum sînt, Ernst.

— Mulţumesc, mi-a zîmbit.

Comportarea lui Ernst la cină a fost ireproşabilă. Ne-a amuzat, înşirînd cu vervă anecdote care n-ar fi displăcut nici celei mai puritane dintre fetele bătrîne. Corectitudinea şi manierele lui mi-au amintit pecetea pe care educaţia şi influenţa mamei o lăsaseră asupra acestui om. Mediul dezagregant de mai tîrziu nu reuşise să-i denatureze trăsăturile bune ale firii lui. Sau, cel puţin, aşa îmi închipuiam.

După cină, Elissa s-a retras în apartamentul ei, iar Ernst şi cu mine ne-am retras în salon, unde ne aşteptau cafelele şi lichiorurile.

— Acum să trec la adevăratul motiv al vizitei mele, mi-a spus, după ce şi-a aprins o havană. Sînt emisarul căpitanului Röhm. Mai bine zis, al *Obergruppenführer*-ului Röhm, şeful de stat major al formaţiilor *S.A.* Ai să te întrebi de ce m-a trimis tocmai pe mine. Explicaţia nu este grea. În dosarul meu se află piese din care reiese că sînt fratele dumitale vitreg. Te asigur că nu m-am împăunat cu această rudenie, deşi este cît se poate de onorabilă.

Îl credeam pe cuvînt. Dacă ar fi vrut să profite de pe urma mea sau a lui Friedrich, ne-ar fi cerut bani. Dar nu

o făcuse niciodată. Moştenise ceva din caracterul dirz al mamei.

— Röhm a socotit că aş fi cel mai potrivit emisar al său pentru o primă luare de contact cu principele von Altenburg-Delmond, personaj influent în anturajul preşedintelui Hindenburg.

— Influenţa mea este extrem de relativă.

— Să lăsăm modestia la o parte, Eugen ! a replicat sec. Dacă nu aş fi cunoscut tăria poziţiei dumitale şi posibilităţile de care dispui, nu te-aş fi deranjat cu prezenţa mea în seara aceasta.

— Apreciez sinceritatea dumitale, Ernst.

— Röhm, a reluat el, este o brută, un bădăran, un psihopat sexual, dar, în felul lui, are caracter. Ceea ce lipseşte cu desăvîrşire altor căpetenii ale partidului. Dacă şi-a pus ceva în gînd, o spune fără înconjur.

— Actualmente are de gînd să pună mîna pe armată, nu-i aşa ?

— Da. Şi o va face. Mai devreme sau mai tîrziu. Dacă el personal nu va reuşi să ajungă la acest rezultat, alţii îl vor obţine.

— Cine sînt aceşti „alţii" ? Göring ? Goebbels ? Himmler ?

— Anvergura lor e minoră pentru asemenea operaţii ample.

— Atunci, cine ?

— Adolf Hitler. *Führer*-ul.

— După cîte ştiu, în conflictul dintre armată şi *S.A.* Hitler a adoptat o atitudine neutră.

— Neutralitate aparentă, Eugen. Scopurile lui Röhm şi ale lui Hitler sînt aceleaşi. Röhm însă atacă frontal. Hitler lucrează insidios.

— S-ar putea să ai dreptate.

— *Am* dreptate, Eugen. A sorbit puţină cafea. Te-am prevenit, Eugen, că sînt emisarul lui Röhm. Îţi spun dinainte că nu îmi fac iluzii asupra rezultatului misiunii mele. Îţi cunosc caracterul şi concepţiile. Din auzite şi din dosarul dumitale personal, care mi-a trecut prin mînă.

— Partidul mi-a făcut cinstea să întocmească un dosar în jurul persoanei mele ?

— Cinstea aceasta a făcut-o tuturor ofiţerilor superiori şi generali din *Reichswehr*. Şi ofiţerii inferiori vor veni la rînd, Eugen.

— Interesant ! Foarte interesant !

— Röhm dorește să realizeze o contopire a armatei și a *S.A.* fără vărsare de sînge.

— În cadrul întrevederii de anul trecut de la Bad Godesberg între conducătorii *S.A.* și ofițerii superiori din *Reichswehr*, s-a constatat că un acord nu este posibil. Röhm a vrut totul sau nimic. Crede-mă, Ernst, în condițiile acestea nu văd ce s-ar mai putea discuta.

— În momentul de față, Röhm este dispus să facă o serie de concesii.

— De pildă ?

— A renunțat să mai revendice Departamentul Războiului sau comanda supremă a armatei. Röhm s-ar declara satisfăcut, dacă un număr însemnat de gradați *S.A.* ar fi încadrați în corpul ofițerilor și subofițerilor din *Reichswehr*.

— Cu alte cuvinte, să primim calul troian în armată. După ce se vor instala la comanda unor unități militare cheie, vor aresta într-o noapte pe ofițerii ostili *S.A.*, iar printr-un ordin de zi vor declara *Reichswehr*-ul armată populară. Pe scurt, îl vor aservi *S.A.*-ului. Hitler vrea să ferească armata de tulburări intestine. I-a hărăzit un destin mare. Refacerea și reînarmarea ei masivă, astfel încît să-i redea splendoarea de altădată.

Ernst a zîmbit cu superioritate.

— Crezi în aceste baliverne, Eugen ?

— Pentru moment îmi convine să cred. Ce va fi mîine, vom vedea.

Ernst a izbucnit în rîs.

— Vreți, cum s-ar spune, să-l jucați pe Hitler. Militarii n-au fost niciodată buni diplomați. Pînă la urmă, Hitler are să vă joace pe degete. Nu știți, poate, de ce sprijină armata în conflictul ei cu *S.A.* ? Ei bine, am să-și explic. *Primo :* președintele Hindenburg își trăiește ultimele zile. Hitler are de gînd să-i devină succesor pe căi legale, sprijinindu-se pe armată. Dacă s-ar pronunța pentru *S.A.*, s-ar naște tulburări care ar risca să-i compromită situația. *Secundo :* te rog, Eugen, să reții acest punct, căci este cel mai important. Hitler vrea să scape de Röhm, care îl jenează. Hitler este șeful partidului, dar Röhm dispune de armata brună. Are sub comandă 2 500 000 de oameni înarmați, care ar putea oricînd să doboare actuala conducere a partidului și să-l plaseze pe el în vîrful piramidei.

— Argumentul e destul de tare, am replicat.

— Am să-ți fac o confidență. Faptul e cunoscut de foarte

puțini oameni. Lui Röhm i-au făcut avansuri generalul von Schleicher, fostul cancelar, precum și un grup de politicieni centriști, în frunte cu Brüning. Dacă ar accepta o colaborare cu centrul, Röhm ar fi mîine stăpînul Germaniei. Din nefericire, este un mare naiv. În nenumărate rînduri mi-a declarat că nu concepe să lupte împotriva lui Hitler, dar că este gata să facă tot ce-i stă în putință spre a-i lichida pe Göring, pe Goebbels și pe Himmler.

— Himmler, în calitate de șef al *S.S.*-ului, nu este subalternul direct al lui Röhm ? l-am întrebat.

— Este, dar nu vrea să mai fie. Himmler năzuiește să ia locul lui Röhm.

Am făcut un gest de dezgust.

— Röhm s-a compromis cu abuzurile sale.

Ernst a scuturat scrumul havanei în scrumiera de argint.

— Crezi că Röhm ar fi putut să facă toate aceste... abuzuri, cum le numești dumneata, dacă nu s-ar fi bucurat de acordul lui Hitler ? Hitler a avut nevoie să-și desființeze adversarii politici. Pe orice cale. Și a reușit. Sînt bun prieten cu Röhm, dar trebuie să recunosc superioritatea intelectuală a lui Hitler. Röhm, după cum ți-am mai spus, este o brută. Deși l-am prevenit că toate căpeteniile partidului — inclusiv Hitler — s-au coalizat împotriva lui, nu a vrut să mă creadă. Pentru Röhm, *Führer*-ul reprezintă totul. Această încredere îl va duce la pieire. Să revenim la oile noastre, Eugen. Îmi dai vreun răspuns la oferta mea ?

— Să mă consult mai înainte cu factorii răspunzători...

— Am fi preferat să te adresezi direct președintelui Hindenburg. Dacă îl informezi și pe Blomberg, strici totul.

— Am să reflectez, Ernst.

Ernst s-a ridicat din fotoliu.

— Mi-am îndeplinit misiunea. Îmi dai voie să mă retrag. Țin, cu acest prilej, să-ți mulțumesc pentru ospitalitate.

— Sper să mai vii pe la noi, i-am spus. Indiferent de rezultatele discuțiilor de azi, casa mea îți rămîne deschisă.

S-a înclinat.

— Îți mulțumesc, Eugen.

Mi-a întins mîna.

— Sînt profund mișcat de primirea pe care mi-ai făcut-o.

— Ești fratele meu, Ernst.

S-a înclinat iarăși, apoi a părăsit încăperea.

Am cugetat îndelung asupra convorbirii mele cu Ernst. Argumentele lui nu păreau lipsite de valoare. Cel mai fericit

lucru pentru Germania ar fi fost să scape şi de Röhm, şi de Hitler. În '934 armata ar fi fost capabilă să-i lichideze. Din nefericire, von Blomberg, von Reichenau şi ofiţerii, care aşteptau grade şi situaţii înalte de pe urma unei colaborări strînse cu Hitler, vegheau spre a contracara acţiunile militarilor ostili naţional-socialismului. În jurul lui Hindenburg se constituise un cordon sanitar, alcătuit din partizanii lui Hitler.

N-am reuşit să supun preşedintelui propunerile lui Röhm, căci o înrăutăţire bruscă a sănătăţii sale l-a silit să suspende, pentru un timp nedeterminat, orice audienţă de lucru. Un fapt intervenit în cursul lui aprilie mi-a permis să-mi dau seama că teoriile lui Ernst nu erau false. În ziua de 11, cancelarul Hitler s-a îmbarcat la Kiel pe crucişătorul „Deutschland", cu destinaţia Königsberg. Cancelarul, însoţit de von Blomberg şi de comandanţii armatelor de uscat şi de mare, generalul von Fritsch şi amiralul Raeder, urmau să asiste la manevrele militare din Prusia Orientală. Pe puntea lui „Deutschland" s-a purtat o discuţie care avea să aibă urmări capitale pentru viitorul Germaniei. Cu îndrăzneala care îl caracteriza, Hitler a propus conducătorilor armatei un tîrg. Să i se încredinţeze conducerea supremă a statului după moartea lui Hindenburg. În schimb, îşi lua angajamentul să pună capăt agitaţiei create de Röhm, să reducă simţitor efectivele *S.A.* şi să asigure totodată dezvoltarea armatei, pe care avea să o înarmeze masiv. Von Blomberg, care lucra în deplin acord cu Hitler, a declarat că este gata să-l asigure de tot sprijinul său. Nici amiralul Raeder nu a făcut dificultăţi. Sporirea considerabilă a forţelor militare maritime, făgăduită de Hitler, îi era pe plac. Singurul care s-a arătat reticent a fost generalul von Fritsch. Înainte de a da un răspuns, a cerut un răgaz spre a se consulta cu generalii comandanţi de mari unităţi. Hitler a fost nevoit să accepte formula. Consfătuirea lui von Fritsch cu generalii s-a ţinut în mai la Bad Nauheim. Eram şi eu de faţă. Majoritatea generalilor au acceptat oferta lui Hitler. Lipsa de simţ politic a militarilor s-a manifestat atunci în toată goliciunea ei. În clipa în care au îngăduit lui Hitler să preia puterea supremă şi-au pus singuri zgarda şi botniţa.

Marea finanţă şi marea industrie acceptaseră în '933 un guvern prezidat de Hitler, în care vedeau un element de ordine. Acum dădeau semne de nemulţumire. Arestările arbitrare, persecutarea evreilor, aroganţa crescîndă a membrilor *S.A.* creau o atmosferă de nesiguranţă improprie bunului

mers al afacerilor. Marii proprietari funciari, alarmați de declarațiile incendiare ale lui Röhm, care preconiza, ca și Gregor Strasser, naționalizarea industriei și a latifundiilor, pretindeau a se pune capăt unei agitații care risca să facă prozeliți.

Animozitatea declarată a cercurilor de dreapta împotriva lui Röhm și a *S.A.*-ului îi convenea lui Hitler, căci îi asigura un sprijin moral și material puternic, în eventualitatea unei ciocniri deschise cu formațiile *S.A.*

Între timp, întreaga Germanie trăia într-o stare de tensiune și de expectativă, pe care o înregistra și presa străină. O întrevedere între Hitler și Röhm nu a ameliorat relațiile dintre *S.A.* și conducerea partidului. Președintele Hindenburg, căruia i-am transmis propunerile lui Röhm, mi-a declarat că nu concepe să aibă relații cu un om care se plasează în afara legii.

În acele zile am mai avut o întrevedere cu Ernst, care m-a vizitat la locuința mea. Voia să știe dacă demersul meu pe lîngă președinte avusese vreun rezultat. I-am repetat cuvintele lui Hindenburg.

Ernst a clătinat din cap cu tristețe.

— Am impresia că toată afacerea aceasta este regizată de Hitler. Are neapărată nevoie de un țap ispășitor și acesta va fi Ernst Röhm.

M-a privit gînditor, apoi a rostit cîteva vorbe pe care aveam să mi le reamintesc mai tîrziu :

— Crezi că înlăturarea lui Röhm va rezolva criza ? Crezi că va înceta teroarea ? Crezi că Hitler va întrona legalitatea ? Dacă ești dispus să crezi acest lucru, află, dragul meu Eugen, că te înșeli amarnic !

A plecat, mai întunecat decît noaptea de afară.

A doua zi Hitler a zburat cu avionul în Italia. Urma să aibă o întrevedere cu Mussolini. În timpul absenței sale de la Berlin am fost invitat la o recepție oferită de ambasadorul Statelor Unite. Printre oaspeți se afla și vicecancelarul Franz von Papen, care contribuise în mare măsură la instalarea lui Hitler în fruntea guvernului. Von Papen era un prieten al familiei mele. Îl cunoscuse pe tata și se bucurase de prețuirea acestuia.

— Von Papen este un diplomat înnăscut. Nu-i lipsește inteligența și nici spiritul de inițiativă. În politică se descurcă bine ; proba evidentă — ascensiunea lui rapidă. Are însă un caracter slab. Această trăsătură negativă a firii sale are să-l piardă.

Părerea formulată de tatăl meu avea să fie în curînd confirmată.

Îndată ce m-a văzut, von Papen m-a luat deoparte.

— Vă rog, principe, să-l anunțați pe președinte că îl rog să mă primească de urgență. Germania este în pragul uneia din cele mai grave crize din istoria ei milenară. Cazul Röhm nu este decît un imens *bluff*. În locul lui Ernst Röhm — dacă Hitler va găsi cu cale să-l doboare — va veni un individ cu aceleași tare, poate mai puțin homosexualitatea. Indiferent cum se va numi succesorul lui Röhm, politica brutală a *S.A.*-ului nu se va schimba, căci aceasta este politica partidului național-socialist.

Von Papen îmi repeta, cu alte vorbe, argumentele lui Ernst Gerlach.

— L-am adus la putere pe Hitler ca să scoatem țara din anarhie, a adăugat. Am căzut din lac în puț. Poimîine voi ține la Universitatea din Marburg un discurs, în care voi dezvălui toate racilele guvernării național-socialiste. Voi spune lucrurilor pe nume. Înainte de a pleca la Marburg, doresc să-i împărtășesc punctul meu de vedere președintelui. Am datoria să o fac.

Niciodată nu-l văzusem pe von Papen atît de agitat. Părul argintiu, pieptănat îndeobște pe spate, îi căzuse în dezordine pe tîmple, mustața sură i se zbîrlise, ochii cenușii aruncau scîntei.

— Hitler ne-a înșelat pe toți. Ne-a aruncat praf în ochi. Acum, încearcă să ne încalece, să ne supună voinței lui. Dar nu-i va merge. Am tăcut destul. De azi înainte voi vorbi.

A doua zi de dimineață, am aranjat să fie primit de președinte. Am avut o convorbire lungă, între patru ochi. Von Papen a ieșit triumfător din cabinetul lui Hindenburg.

— Zilele lui Hitler sînt numărate, mi-a declarat cu patos. Trebuie să punem capăt activității nefaste a acestui individ. S-a uitat la ceas : Chiar în clipa aceasta plec la Marburg. Ai să auzi vorbindu-se despre mine.

Contele von der Schulenburg, aghiotantul președintelui, care ascultase, ca și mine, filipica lui von Papen, s-a scărpinat în bărbie :

— Să-l fi auzit pe *Herr* von Papen acum un an și jumătate. Pledînd cauza lui Hitler cu o volubilitate de avocat bine plătit. Atunci voia să-l dărîme de la putere pe generalul von Schleicher. Azi nu mai are nevoie de Hitler. Vrea să scape

și de el, spre a prelua cancelariatul. Vulpile se bat între ele. Care vulpe își va lăsa pielea ?

Am clătinat din cap în semn de îndoială.

— Von Papen suportă comparația cu o vulpe. Lui Hitler însă prada pe care a prins-o între fălci nu-i mai scapă...

În dimineața zilei de 18 iunie am primit la castelul Neudeck textul discursului rostit de von Papen. Într-adevăr, era tare. Cîteva pasaje mi-au reținut atenția :

„Discuțiile libere, deschise, ar fi mai folositoare poporului decît călușul pus azi presei germane. Guvernul trebuie să țină seama de vechea maximă : «Numai incapabilii se tem de critici»... Oamenii mari nu sînt creați de propagandă... Dacă guvernanții vor să păstreze un contact strîns cu poporul, trebuie să nu-i subestimeze capacitatea de a judeca evenimentele... Organizarea cea mai eficace, propaganda cea mai abilă nu pot întreține la infinit încrederea maselor"...

— Rîndurile acestea au să stîrnească mare furtună, i-am spus lui von der Schulenburg.

N-am fost profet mincinos. Goebbels, ministrul propagandei, înfuriat de vîlva stîrnită în jurul declarațiilor lui von Papen, a ordonat confiscarea tuturor ziarelor care reproduceau discursul de la Marburg. Dar vicecancelarul avusese grijă să distribuie textul integral și corespondenților de presă străini, care s-au grăbit să-l difuzeze în jurnalele din lumea întreagă.

Informat de insubordonarea vicecancelarului, Hitler a denunțat într-o cuvîntare fulminantă pe „pigmeii care își imaginează că pot opri cu cîteva fraze gigantica renaștere a poporului german". Von Papen a ripostat, afirmînd că discursul rostit la Marburg era în spiritul președintelui Hindenburg și că față de abuzul săvîrșit de ministrul propagandei înțelegea să-și manifeste dezacordul, prezentîndu-și demisia din guvern. A încheiat, amenințînd că va aduce la cunoștința președintelui aceste grave încălcări ale legalității.

Von Papen a obținut o nouă audiență la Hindenburg. Deși foarte bolnav, acesta mi-a ordonat să îl chem imediat pe *Feldmarschall*-ul von Blomberg. N-am asistat la discuția dintre președinte și ministrul de război. Știu doar că von Blomberg a ieșit consternat din camera lui Hindenburg. Chiar și de pe patul său de moarte, bătrînul *Feldmarschall* știa să se facă ascultat. Era asemenea unui leu care mai găsește puterea să scoată un răget, vîrînd spaima în supuși. La 21 iunie a sosit și Hitler la Neudeck. Președintele a refuzat să-l pri-

mească. L-a întîmpinat ministrul de război, în prezența lui von der Schulenburg și a mea.

Von Blomberg, dinamizat de mînia președintelui, i-a făcut lui Hitler o primire rece. Și-a înfipt monoclul în orbită, a adoptat o poziție rigidă și, din înaltul poziției sale de purtător de cuvînt al supremei autorități în stat, i-a declarat solemn :

— Excelență, sînt autorizat de către *Feldmarschall*-ul Hindenburg, președintele *Reich*-ului, să vă aduc la cunoștință următoarele : Dacă nu se va pune neîntîrziat capăt stării de tensiune care domnește în Germania, președintele va proclama legea marțială și va trece sub autoritatea armatei puterile de stat.

Hitler și-a încleștat fălcile și pumnii, dar și-a stăpînit orice altă reacțiune. Cu un calm căutat, sub care se deslușea un mare clocot lăuntric, a cerut să fie autorizat a se înfățișa președintelui. Contele von der Schulenburg a executat acest oficiu. După o scurtă ezitare, Hindenburg a acceptat să-l primească, în prezența lui von Blomberg, și, sub o formă ultimativă, i-a confirmat declarațiile ministrului de război.

În aceeași seară, Hitler s-a înapoiat la Berlin, unde a convocat pe toți liderii național-socialiști, cu excepția lui Röhm. Göring mi-a istorisit ulterior modul în care s-a desfășurat întrunirea, menită să pună capăt puterii *S.A.*-ului în Germania. În vreme ce Goebbels și celelalte căpetenii adoptaseră o atitudine ambiguă, căci se temeau de consecințele pe care le-ar fi putut zămisli o încercare de soluționare drastică a crizei, Göring și Himmler l-au povățuit pe Hitler să ia măsuri energice, singurele capabile să taie nodul gordian.

— Dispun de informații precise, a afirmat Himmler, potrivit cărora Ernst Röhm a pus la cale un *putsch*, menit să răstoarne guvernul și să instaleze la putere infamele căpetenii *S.A.*

Criza se apropia de punctul culminant. La 25 iunie, generalul von Fritsch a pus armata în stare de alarmă. Trei zile mai tîrziu, Röhm a fost exclus din Liga ofițerilor germani. La 29 iunie, *Völkischer Beobachter*, oficiosul partidului național-socialist, a publicat un articol semnat de ministrul de război, care declara că armata sprijină acțiunea lui Hitler împotriva *S.A.* În aceeași zi am fost chemat de Göring la sediul Ministerului Aviației.

Purta uniforma de general de infanterie. Președintele Hindenburg îi conferise acest grad în august '933. Își pusese

toate decorațiile, inclusiv „Ordinul pentru merit" și „Crucea de Fier".

— Ora H a sosit, mi-a declarat cu emfază. În noaptea aceasta dușmanii ordinii vor fi lichidați. Vă rog să mă credeți, principe, că am angajat această luptă numai pentru binele Germaniei, pentru consolidarea ei atît pe tărîm intern, cît și internațional.

Vorbea cu o vehemență și cu o sinceritate care nu păreau trucate.

— După cum vedeți, port cu mîndrie uniforma de general de infanterie, dovada peremptorie că sînt alături de armată împotriva elementelor anarhice din *S.A.*

Zîmbea, plin de încredere în sine.

— Mîine, cînd liniștea și ordinea vor fi restabilite, vom porni cu toții, principe, la reconstruirea Germaniei. Voi schimba uniforma de infanterist cu uniforma de aviator. Voi face din aviația militară germană cea mai puternică forță aeriană din lume. Sînt convins că-mi veți da tot sprijinul. Apelez la dumneavoastră, fiindcă am luptat umăr la umăr în primul război mondial, zburînd pe avioane fragile, dar care deveniseră invincibile, fiindcă erau dirijate de aviatori călîți în lupte fără număr. Nu uit, principe, că vă datorez viața.

M-am înclinat.

— Nu mi-am făcut decît datoria, *Herr General.* Aș fi sărit în ajutorul oricărui camarad aflat în primejdie.

Göring mi-a zîmbit cu prietenie. Obrajii îi luceau, ca și cînd ar fi fost unși cu vaselină. Mirosea a parfum franțuzesc.

— Vă rog, principe, să fiți interpretul meu pe lîngă excelența-sa *Feldmarschall*-ul Hindenburg. Să-l asigurați de întreg devotamentul meu și să-i relatați tot ce ați văzut la Berlin în această noapte eroică.

Göring adoptase o poziție belicoasă, ca și luptătorii imortalizați în marmură de Kolbe.

După ce ne-am despărțit, m-am înapoiat la locuința mea. Primisem ordin de la Hindenburg să rămîn la Berlin, spre a urmări evoluția crizei. A doua zi, aproape de ora prînzului, aghiotantul lui Göring m-a informat că Hitler se deplasase personal la Bad-Wiessee, unde arestase pe Röhm și pe cîțiva lideri *S.A.* În timpul ciocnirii dintre însoțitorii cancelarului și garda *S.S.* a lui Röhm, fuseseră ucise cîteva persoane. Represiunea *putsch*-ului continua cu energie la München, la Berlin și în alte orașe ale Germaniei. Eram rugat să informez pe președintele Hindenburg că operațiile se desfășurau potri-

vit planului, fiind încoronate de succes. Cancelarul nu-şi va precupeţi eforturile pînă cînd rebelii nu vor fi pedepsiţi exemplar.

Am făcut în ziua aceea vizite la Ministerul de Război şi la Statul-Major al Aviaţiei. Şi von Blomberg şi generalul von Fritsch mi-au comunicat că armata nu a fost chemată să intervină, dar că trupele continuă să fie consemnate în cazărmi, spre a face faţă oricăror eventualităţi. Lichidarea lui Röhm şi a acoliţilor săi se desfăşura fără să fi dat naştere la tulburări sîngeroase. Cancelarul Hitler, mi-a explicat von Blomberg, a reuşit să juguleze *putsch*-ul lui Röhm, vădindu-şi din nou spiritul de iniţiativă, hotărîrea nezdruncinată de a nimici pe duşmanii ordinii şi ai armatei. Şi von Reichenau participa la întrevedere. Înmonoclaţi, ireproşabili, în uniformele lor împodobite cu decoraţii şi insigne militare, aduceau pe întrecute elogii înţelepciunii şi intrepidităţii lui Hitler. „Ziua de 30 iunie — mi-a declarat von Reichenau cu tonul său aspru — va rămîne o dată însemnată cu aur în istoria Germaniei".

Pe străzi domnea liniştea. Patrule *S.S.* circulau, spre a menţine ordinea. Trecătorii, puţini la număr, umblau grăbiţi, mai mult strecurîndu-se pe lîngă ziduri, ca şi cînd s-ar fi temut să nu fie surprinşi în mijlocul străzii de vreo rafală de împuşcături. Limuzine cu perdelele trase, dube ale poliţiei, camionete fără nici un semn de recunoaştere, dar escortate de maşini cu oameni înarmaţi, treceau cu mare viteză. Lumea ar fi trebuit să se bucure, fiindcă scăpa de teroarea *S.A.*-ului. Cu toate acestea, citeai îngrijorarea pe toate chipurile. Germania intrase într-un ciclu de violenţe care nu mai puteau fi zăgăzuite, fiindcă însuşi partidul naţional-socialist îşi durase existenţa şi şi-o menţinea prin folosirea violenţei.

Spre seară am început să primesc preciziuni în legătură cu „operaţiile de curăţire", cum le numea însuşi Göring, care s-a deranjat să îmi telefoneze în două rînduri. Röhm şi încă nouăsprezece lideri *S.A.* fuseseră executaţi prin împuşcare în închisoarea de la Stadelheim din München. Cancelarul Hitler hotărîse iniţial să execute două sute de şefi *S.A.*, întemniţaţi la Stadelheim odată cu Röhm, dar Frank, ministrul de justiţie al Bavariei, îl prevenise că un astfel de măcel ar demoraliza pe numeroşi membri ai partidului. Alţi 150 de conducători *S.A.*, arestaţi la Berlin, au fost aduşi la Şcoala de cadeţi din Lichterfelde şi împuşcaţi fără judecată de agenţi din poliţia personală a lui Göring şi a lui Himmler.

Arestările și execuțiile continuau fără întrerupere în întreaga Germanie. În cursul nopții mi-au parvenit vești care m-au îngrijorat. Indivizi necunoscuți, sau cel puțin aceasta era versiunea poliției, au pătruns cu forța în locuința generalului von Schleicher, pe care l-au ucis, împreună cu soția sa. Necunoscuți erau și inșii care l-au ridicat de la domiciliul său pe Gregor Strasser, fostul colaborator al lui Hitler, care, ca și von Schleicher, dusese tratative cu Röhm. Coincidența era tulburătoare. Bănuielile mele aveau să fie confirmate ceva mai tîrziu. Strasser fusese transportat la „Columbiahaus", închisoarea *Gestapo*-ului, unde „s-ar fi sinucis". Versiunea era ridicolă.

Doi civili s-au înfățișat la Cancelariatul *Reich*-ului și au cerut să fie primiți de von Bose, șeful de cabinet al lui von Papen. Ajunși în fața lui von Bose, cei doi inși l-au împușcat fără nici o explicație. Edgar Jung, alt colaborator al lui von Papen, care participase la elaborarea discursului de la Marburg, a fost executat în închisoarea *Gestapo*-ului. Generalul von Bredow, fostul director de cabinet al ministrului de război, înlocuit de colonelul von Reichenau, a căzut de asemenea victimă represiunii. Toți aceștia nu aveau nici o legătură cu *S.A.*-ul, dar se numărau printre rivalii politici ai național-socialismului. Hitler a profitat de ocazie spre a-i extermina. Multe victime au pierit în „Noaptea cuțitelor lungi". Mă uitam cu groază la telefonul care zbîrnîia la intervale tot mai dese, vestindu-mi noi crime.

Elissa stătea lîngă mine și mă privea înspăimîntată. Surprinsese cîteva convorbiri telefonice pe care le purtasem cu Göring, cu *Abwehr*-ul și cu Ministerul de Război, așa că aflase, fără să vrea, lucruri pe care aș fi preferat să i le ascund.

Trecuse de miezul nopții. Stăteam în salon, cu o sticlă de coniac lîngă aparatul telefonic. Nu sînt amator de băuturi tari. Culmea este că alcoolul nu a reușit să mă amețească. Cînd mă aflu în mare tensiune nervoasă, cele mai tari băuturi nu au nici un efect asupra mea. Un fenomen inexplicabil, dar absolut real.

O trimisesem pe Elissa la culcare. Rămăsesem singur lîngă telefon. Îmi pierise somnul. Am auzit zbîrnîind soneria de la intrare. Liniștea din casă era atît de adîncă, încît zbîrnîitul m-a făcut să tresar. Ce-ar fi să primesc și eu vizita unor necunoscuți ?

Majordomul și-a făcut intrarea.

— *Herr* Ernst Gerlach vă roagă să-l primiți, alteță.

Insolitul vizitei nocturne, în atmosfera aceea de teroare, care amintea faimoasa „Noapte a Sfîntului Bartholomeu", nu părea să-i fi făcut vreo impresie imperturbabilului servitor.

— Să poftească, i-am spus.

Peste cîteva clipe, Ernst Gerlach a apărut în salon. Purta un costum civil, frumos croit. Era palid. Avea o mustață scurtă, englezească. Ținea sub braț o servietă de piele neagră.

— Te rog să mă ierți că te inoportunez la ora aceasta. Sînt urmărit de *Gestapo*. M-am gîndit că poate ai să-mi acorzi azil două sau trei zile, pînă trece furtuna.

S-a lăsat să cadă pe o canapea. Era istovit. Folosea însă un ton plin de naturalețe, ca și cînd ar fi vorbit despre vreme.

— Poți să rămîi în casa mea cît poftești, i-am spus. Aici nu are să te caute nimeni. Bineînțeles, dacă nu te-au văzut intrînd.

— Nici o grijă. Am fost foarte atent.

Și-a desprins mustața falsă. A zîmbit, amuzat de mirarea mea.

— Dragul meu Eugen, nu uita că am trecut prin multe în viața asta. Priceperea în arta deghizării m-a ajutat cum nu se poate mai bine. M-am strecurat printre cordoanele instalate de poliție și de *Gestapo* cu o ușurință remarcabilă.

Și-a scos din buzunar cîteva carnete de identitate și trei pașapoarte.

— Și astea mi-au servit de minune. Eh, experiența cîștigată la Hamburg !... Și documentele tot de atunci le am... Știi de unde vin eu ?

— Dacă ai să-mi spui, am să știu.

— Tocmai de la München. Mai precis, de la Bad-Wiessee. Mă aflam la hotelul „Hanslbauer", cu Röhm și cu prietenii lui. Petrecusem toată noaptea.

— Și *putsch*-ul ?

— Care *putsch* ?

— Tentativa de a-l răsturna pe Hitler ? Lovitura de stat pe care o pregăteați ?

A surîs. Și-a vîrît carnetele de identitate și pașapoartele în buzunarul dinăuntru al hainei.

— Röhm n-a pus la cale nici un *putsch*.

— Glumești !

— Nu glumesc deloc ! Trupele *S.A.* intraseră în concediu pentru o lună de zile. Toți membrii formațiilor se risipiseră

pe la casele lor. Cu ce era să facem *putsch*-ul ? Cu cei douăzeci sau treizeci de prieteni și aghiotanți ai lui Röhm ? Cu treizeci de oameni să înfruntăm *Gestapo*-ul, polițiile personale ale lui Göring și ale lui Hitler, trupele *S.S.* și pe deasupra *Reichswehr*-ul, care stătea la pîndă ? Ne aflam la Bad-Wiessee fiindcă rămăsese convenit ca Röhm și Hitler să aibă în această localitate o întrevedere menită să pună capăt conflictului dintre *S.A.* și armată. Naiv ești, Eugen ! Ai crezut în povestea cu *putsch*-ul ? Toți sînteți niște naivi. Din nefericire, această naivitate are să vă coste scump. Așa cum l-a costat și pe Röhm, această brută. Pot să mă servesc cu un coniac ?

— Te rog. Iartă-mă că nu ți-am oferit un pahar. Destăinuirile dumitale mi-au tăiat suflul.

Ernst a golit un pahar pe care și-l umpluse pînă sus.

— Excelent ! Își mai turnă unul : Vizita lui Hitler, în zori, ne-a surprins absolut nepregătiți. Ne așteptasem să sosească aproape de ora prînzului. Röhm comandase un meniu împărătesc. Voia ca împăcarea să se facă în jurul unei mese pantagruelice. „Oamenii cu burta plină, spunea el, sînt mai concesivi decît flămînzii." Am văzut tot ce s-a întîmplat. Sînt singurul care le-a scăpat, printre degete.

— Cum așa ?

— Îmi stricasem stomacul cu niște icre negre... Noaptea am ieșit de mai multe ori la W.C. Asta mi-a și salvat viața. În zori, mă aflam la W.C., cînd am auzit zgomot în holul hotelului. Sosise Hitler, cu gorilele lui. Am ieșit să văd ce se întîmplă. Hitler îl pocnea tocmai cu cravașa peste obraz pe tînărul și frumosul conte von Spreti, aghiotantul lui Röhm, care se afla întîmplător în hol. Apoi gorilele au năvălit în camerele ocupate de căpeteniile *S.A.* Pe Röhm l-au trezit din somn și l-au luat pe sus. Pe Heines l-au găsit de asemenea dormind. L-am auzit pe Hitler urlînd că l-a găsit pe Heines în pat cu șoferul său. „Heines nu se poate lipsi de un *Lustknabe*", a rostit atunci disprețuitor Goebbels. „Duceți-i pe amîndoi afară și împușcați-i !" a ordonat Hitler furios. Mă ascunsesem in compartimentul de sus al unui mare dulap încastrat pe culoar, în care se ținea rufăria. Am văzut prin ușa întredeschisă cum l-au scos pe Röhm din odaia lui și cum i-au mînat cu patul puștilor pe Heines și pe șoferul său, de-a lungul coridorului înțesat cu șefi *S.A.*, care nu reușeau să se dezmeticească. Ceva mai tîrziu am auzit niște rafale de armă, trase în curte. Ulterior am aflat că împușcaseră pe Heines și pe bietul șofer. De șofer mi-a părut rău. Nu avea nici douăzeci de ani. Și habar

nu avea de *putsch*. În mai puțin de o oră, toți prietenii și colaboratorii lui Röhm au fost încărcați în dube și expediați spre o destinație necunoscută.

— I-au dus la München, i-am explicat. Pe Röhm l-au executat.

— Eram sigur... a rostit Ernst. *Gestapo*-ul a răscolit hotelul, spre a nu le scăpa nici un prieten de-al lui Röhm. Pe mine n-au reușit să mă dibuie. Stăteam ascuns după vrafurile de cearșafuri curate. Era acolo sus loc destul. După ce s-au asigurat că nu mai rămăsese nimeni prin camere, au plecat, lăsînd doi *S.S.*-iști de pază la intrarea hotelului. O femeie de serviciu, care ținea la mine fiindcă îi dădeam întotdeauna bacșișuri bune, s-a strecurat cu chei potrivite în camera mea, a scos un costum civil, portofelul, servieta aceasta și toate actele mele. După ce m-am îmbrăcat, am ieșit pe o fereastră care răspundea într-o curte laterală. Am sărit un gard de lemn-cîinesc și... dus am fost.

Mă uitam la Ernst și aveam impresia că plutesc în plin roman de aventuri.

— Un autobuz întîlnit pe șosea m-a dus pînă la München. Evident, am evitat să trec pe acasă. Eram sigur că locuința mea fusese pusă sub observație. În oraș domnea mare agitație. M-am abătut pe la un prieten din zile grele, care mi-a procurat bani, mustața aceasta și un automobil. Cu mașina am ajuns pînă aici, la Berlin.

— Și acum ce ai de gînd ? Să pleci din Germania ?

— Ah, nu ! Nici nu mă gîndesc ! Cu îngăduința dumitale, am să stau aici cîteva zile, pînă trece furtuna și se risipesc norii. Apoi iau legătura cu Heydrich.

— Sînt informat că Heydrich este un tip periculos.

— De acord. Aceasta mă și face să mă adresez lui. Heydrich îl va opera pe Himmler, așa cum Himmler l-a operat pe Röhm. Există un cerc vicios, Eugen. Mi-a arătat servieta lui: Am aici cîteva documente interesante, susceptibile să arunce în aer întreg edificiul național-socialist. Un carnet cu însemnări și un teanc de scrisori și acte oficiale, pe care mi le-a încredințat Röhm. Röhm era un maniac sîngeros, dar avea și o fărîmă de minte. Nu îndestulătoare spre a-l feri de cursa întinsă de Hitler, dar atît cît trebuie ca să-și ia cîteva măsuri de apărare. Te miri, poate, Eugen, că îți spun toate acestea. E bine să le știi, fiindcă s-ar putea să am un accident. În cazul că aș dispărea, te-ai putea folosi de aceste documente, și ai fi un mare naiv dacă nu ai face-o.

Mă uitam la omul acesta și reflectam asupra relațiilor existente între liderii partidului. Suspiciuni, trădări, servilisme și, în ultimă instanță, o bătălie pe viață și pe moarte pentru cucerirea puterii. Dacă pentru realizarea acestui țel era necesar să-ți suprimi prietenii și vechii camarazi de luptă, cărora le datorai ascensiunea, cu atît mai bine. Scăpai de niște inși față de care erai debitor.

— Röhm, a continuat Ernst, mi-a încredințat piesele acestea încă de acum două luni. Se temea să nu cadă victima unui atentat și documentele să ajungă în mîna dușmanilor săi. Înainte de a le pune în siguranță, le-am citit. Crede-mă, mi s-a făcut părul măciucă. Cu ajutorul lor am să-mi cumpăr imunitatea și eventual o nouă și prosperă carieră în *S.S.* Pentru a intra în posesia documentelor, Heydrich va fi oricînd gata să mă înalțe la gradul de *Gruppenführer.*

— Dar dacă Heydrich te suprimă după ce pune mîna pe hîrtii ?

Ernst a rîs.

— N-ar fi exclus să-i treacă ideea aceasta prin cap. Documentele sînt însă fotografiate. Clișeele se află în Elveția, în mîini sigure. Dacă mor și originalele dispar, fotocopiile vor apărea în întreaga presă occidentală. Printre cei grav compromiși s-ar afla și Heydrich. M-ai înțeles, Eugen, dragule ?

— Am înțeles, Ernst. Și vă plîng.

A izbucnit în rîs.

— Plîngi pe stăpînii Germaniei ? Știi că ai haz, Eugen ?

A mai băut un coniac.

— Documentele acestea te-ar face om mare. Dacă ai vrea să mă dai pe mîna *Gestapo*-ului și să le păstrezi, ai dovedi că ești un demn național-socialist. Dar n-ai să procedezi în felul acesta. Ai prea mult caracter, Eugen. Ești prea nobil...

Aproape că mă sfida.

— În noblețea caracterului tău stă însăși cauza slăbiciunii tale. Și tu și camarazii tăi, ofițerii, veți pieri fiindcă sînteți oameni de onoare. E greu să te lupți cu un asasin strașnic înarmat care te pîndește din întuneric, cînd tu vrei să fii cavaler și să-ți măsori puterile cu ale dușmanului tău la lumina zilei. Naivul meu Eugen !... Sînt cam obosit.Nu s-ar putea să mă odihnesc puțin ?

— Imediat. Dau ordin să ți se pregătească o cameră și un supeu.

Ernst rîse.

— Ciudată mai e şi viaţa asta. De dimineaţă îmi spuneam că mi-a sunat ceasul, iar seara sînt oaspetele principelui von Altenburg-Delmond. Mă aşteaptă o cameră bună şi un supeu somptuos... Un supeu ! Un supeu !...

A izbucnit într-un rîs homeric. Mă întrebam dacă este în plinătatea facultăţilor mintale. Dar mă înşelam. Ernst era foarte lucid. Reacţiile sale erau însă imprevizibile...

Comedia de care îmi vorbise Ernst se desfăşura în plin. În duminica următoare a avut loc o recepţie în cinstea lui Hitler, în grădinile Cancelariatului *Reich*-ului. Marea lui victorie trebuia sărbătorită. Luni, preşedintele Hindenburg l-a felicitat pentru curajul şi hotărîrea cu care zdrobise complotul *S.A.*-ului. Şi Göring s-a văzut omagiat pentru energia cu care dusese la îndeplinire misiunea încredinţată de Hitler. Generalul von Blomberg, în numele membrilor guvernului şi al armatei, a ridicat în slăvi pe cancelar pentru modul cum ştiuse să apere statul şi instituţiile sale.

Între timp au început să circule zvonuri tot mai insistente în legătură cu execuţiile şi asasinatele săvîrşite în faimoasa noapte. Oameni nevinovaţi, care nu avuseseră nici o legătură cu politica, au fost împuşcaţi numai fiindcă au avut nenorocirea să se potrivească la nume cu persoane trecute pe listele negre. Era tipic cazul unui critic muzical de la *Münchener Neueste Nachrichten*, care fusese ucis de agenţii *Gestapo*-ului, în prezenţa soţiei şi a copiilor săi. Preşedinţi de asociaţii studenţeşti, prelaţi, oameni politici, militari căzuseră sub gloanţele ucigaşilor numai fiindcă nu acceptaseră să susţină cu entuziasm regimul, aşa cum procedaseră oportuniştii dornici să-şi păstreze scaunele sau să urce în ierarhia funcţiilor de stat. Se zvonea că numărul oamenilor ucişi s-ar fi ridicat la cîteva mii, dintre care numai circa trei sute ar fi făcut parte din *S.A.* Multe răzbunări personale se săvîrşiseră sub masca reprimării *putsch*-ului. Ca să liniştească efervescenţa mulţimii, care începuse în sfîrşit să înţeleagă că totul nu fusese decît o abilă manevră politică, Hitler s-a simţit obligat să ţină un discurs în *Reichstag*. Cu ton declamator, a denunţat tentativa lui Röhm de a răsturna guvernul prin forţa armelor. Rebelii stabiliseră data şi ora loviturii : 5 după amiază la Berlin, 9 seara la München. Cu durere în suflet, el, Hitler, ajunsese la concluzia că numai printr-o acţiune sîngeroasă va putea preîntîmpina izbucnirea revoltei. Îndrăzneaţa operaţie fusese încununată de succes. Hitler a citat şi cifre. Şaptezeci şi patru

de persoane, printre care nouăsprezece înalți demnitari din *S.A.*, fuseseră împușcate. Trei se sinuciseseră. *Führer*-ul a înfierat apoi trădarea lui Röhm și a generalilor von Schleicher și von Bredow, care intraseră în contact cu o mare putere străină, cerîndu-i sprijinul. Își primiseră însă pedeapsa. Hitler a mai declarat că i s-a imputat de unele cercuri executarea vinovaților, fără a-i fi trimis în prealabil în fața tribunalelor. Procedase astfel fiindcă purta pe umeri o mare responsabilitate față de poporul german care îi dăduse puterea de judecător suprem. Pe viitor, toți cei care vor încerca să se ridice împotriva statului vor avea același sfîrșit.

Implicarea în complot a generalilor von Schleicher și von Bredow a constituit o greșeală tactică. *Feldmarschall*-ul von Mackensen și generalul von Hammerstein au protestat împotriva acestor calomnii. Pentru că nu a putut să furnizeze dovezi în sprijinul afirmației sale, Hitler a preferat să declare ulterior că cercetări suplimentare întreprinse din ordinul său au dovedit nevinovăția celor doi generali, care fuseseră uciși „din eroare". A promis reabilitarea lor publică, dar a omis să o aducă la îndeplinire.

Hitler își atinsese scopul. Printr-o singură lovitură, suprimase pe cel mai primejdios rival, erijîndu-se totodată în postura de apărător al intereselor și al tradițiilor sacrosancte ale armatei...

În preziua discursului rostit de Hitler în *Reichstag*, a ieșit și Ernst din ascunzătoarea lui. Într-o dimineață și-a luat servieta sub braț și a plecat în oraș. Îi dăruisem un costum *gris-fer*, foarte sobru, care îi dădea o înfățișare de diplomat. Trei zile nu l-am mai văzut. Am crezut că faimoasele lui documente nu-i fuseseră de nici un folos și că *Gestapo*-ul îl lichidase în tăcere. Spre surprinderea și bucuria mea — vai, cît aveam să regret mai tîrziu gestul pe care-l făcusem, salvîndu-l de la moarte — Ernst s-a înapoiat triumfător. Purta uniforma de *S.S.*-ist.

— Figura a reușit ! m-a anunțat plin de entuziasm. Heydrich a acceptat formula mea. În cadrul unei audiențe la *Führer*, i-a declarat că fusesem agentul său acoperit și că adusesem mari servicii partidului, raportînd *Gestapo*-ului fiecare mișcare a lui Röhm. Ernst a rîs cu hohote : Bine i-am mai manevrat ! Cînd te gîndești că viața mea a atîrnat de un fir de păr. Dacă m-ar fi înhățat cu cîteva zile mai înainte, acum i-aș fi ținut companie lui Röhm în Walhalla. Între timp, spiritele s-au mai răcorit, așa că Heydrich a putut să judece

la rece avantajele ofertei mele. Îţi datorez viaţa, scumpul meu Eugen. Viaţa şi viitoarea mea ascensiune.

Ernst nu se îmbăta cu apă rece. Protecţia lui Heydrich valora mult în acea epocă. Deşi nu avea pe atunci decît 29 de ani, Heydrich fusese înscăunat şef al *S.S.*-ului şi conducător al *Gestapo*-ului. Susţinut de acest înalt şi puternic personaj, Ernst avea să facă o carieră strălucită. Röhm căzuse, doborît de Himmler, fostul său om de încredere. Datorită pieselor furnizate de Ernst lui Heydrich, Himmler devenea vulnerabil faţă de tînărul său discipol. Dacă Heydrich nu şi-ar fi încheiat prematur cariera în atentatul săvîrşit la Praga, Himmler ar fi avut prilejul să cunoască din plin toate deziluziile lui Röhm...

La începutul lui august armata a trebuit să-şi achite polița. Preşedintele Hindenburg se stingea ca o lumînare al cărei fitil se apropia de sfîrşit. Potrivit aranjamentului încheiat între generali şi Hitler, acesta urma să fie uns şef suprem al celui de-al treilea *Reich* de îndată ce preşedintele şi-ar fi încheiat agonia. Lucrurile însă nu erau atît de simple. *Feldmarschall*-ul Hindenburg avea alte gînduri pentru Germania. În testamentul său politic lansa un apel către poporul german, îndemnîndu-l să readucă pe tron dinastia Hohenzollern. Cu două săptămîni înainte de a muri, m-a chemat la căpătîiul său şi mi-a vorbit îndelung despre primejdia instalării în Germania a unei dictaturi. Această primejdie ar spori dacă i s-ar încredinţa lui Hitler şi preşedinţia republicii. Testamentul său, mi-a spus, va cuprinde recomandări precise în sensul constituirii unei monarhii constituţionale, de tip englez, în cadrul căreia libertăţile individuale să fie respectate.

Hindenburg a vorbit despre intenţiile lui şi ale altor personaje din anturajul său. Informat de această situaţie, Hitler a hotărît să prevină orice surpriză, asumîndu-şi conducerea statului îndată după moartea bătrînului *Feldmarschall*. La 2 august, Hindenburg şi-a dat sfîrşitul. Cîteva ore mai tîrziu, un comunicat oficial a informat poporul german că în ziua de 1 august, Consiliul de Miniştri — anticipînd moartea preşedintelui — hotărîse să încredinţeze lui Adolf Hitler funcţiile de şef al statului şi al guvernului, precum şi comanda supremă a forţelor militare ale *Reich*-ului.

Militarii au fost chemaţi să depună jurămînt de credinţă *Führer*-ului personal, nu poporului şi statului german. În acest mod au fost încălcate prevederile constituţionale, care dispuneau alegerea prin vot secret a unui nou preşedinte de republică.

Mai rămînea de îndeplinit o formalitate. Deschiderea testamentului semnat de defunctul *Feldmarschall* Hindenburg. Spre surprinderea generală, Ministerul Propagandei a dat un comunicat afirmînd că nu ar fi existat un astfel de testament, ci numai o scrisoare, prin care fostul președinte aducea elogii lui Adolf Hitler.

În realitate, se desfășuraseră în culise o serie de manevre demne să figureze într-o comedie tragică. Îndată după încheierea ceremoniilor funebre de la Tannenberg, Hitler telefonase lui von Papen, cerîndu-i să facă investigații pentru găsirea grabnică a testamentului. Zelos, von Papen s-a pus pe lucru. Spera să reintre în grațiile lui Hitler, a cărui autoritate nu mai putea fi disputată. La Neudeck domnea mare agitație. Testamentul nu putea fi găsit. Colonelul Oskar von Hindenburg, supus presiunilor tot mai mari ale lui von Papen, a scos la lumină testamentul, pe care-l reținuse probabil spre a-l specula. Documentul a trecut și prin mîna mea și prin aceea a contelui von der Schulenburg. *Feldmarschall*-ul Hindenburg reitera în scris tot ceea ce îmi spusese prin viu grai înainte de a muri. Îndată ce s-a văzut în posesia testamentului, von Papen s-a grăbit să-l depună la picioarele noului stăpîn al Germaniei. Hitler l-a citit, apoi l-a distrus.

La 19 august, un plebiscit a confirmat uzurpările succesive ale *Führer*-ului Adolf Hitler. Treizeci și opt de milioane de cetățeni germani i-au dat vot de încredere. Dar patru milioane i l-au refuzat. La congresul partidului, întrunit în septembrie la Nürnberg, *Gauleiter*-ul Adolf Wagner al Bavariei a citit o proclamație a *Führer*-ului în fața celor treizeci de mii de delegați ai partidului, înflăcărați de un entuziasm delirant. „Germania național-socialistă va dăinui o mie de ani!" Atît de mare era autoritatea *Führer*-ului, încît dr. Kerrl, ministrul afacerilor bisericești, avea să declare ditirambic : „Partidul se bazează pe un creștinism pozitiv, iar creștinismul pozitiv se confundă cu național-socialismul..: Național-socialismul reprezintă voința lui Dumnezeu... Unii clerici afirmă că religia creștină venerează pe Christos, fiul lui Dumnezeu. E o minciună... Adevăratul creștinism este întruchipat de partid, iar partidul și mai ales *Führer*-ul cheamă poporul german să se îndrepte spre adevăratul creștinism... *Führer*-ul Adolf Hitler este heraldul acestei noi revelații..."

După dizolvarea cabinetului militar și civil al fostului președinte Hindenburg, am fost pus la dispoziția Ministerului de Război. Von Blomberg m-a chemat în biroul său.

— Cunoştinţele dumneavoastră în domeniul aeronauticii trebuie valorificate. Astăzi, cînd păşim la crearea unei puternice armate a aerului, locul dumneavoastră este alături de zburătorii militari. La cererea ministrului aviaţiei, am hotărît să vă trec în cadrele forţelor aeriene. Sper că nu aveţi nimic împotrivă ?

Intervenţia lui Göring era evidentă. Ce-mi rămînea de făcut ? Aviaţia fusese întotdeauna marea mea pasiune. Deci, am acceptat. În ziua cînd m-am prezentat lui Göring, acesta mi-a dat acolada în faţa colaboratorilor săi apropiaţi din Ministerul Aviaţiei.

— Vă aşteaptă o activitate grea, dar constructivă, *Herr Oberst*. Mîine veţi avea mîndria de a vă fi numărat printre făuritorii impunătorului *Luftwaffe*, care va ridica Germania printre marile puteri ale lumii.

Curînd după trecerea mea în aeronautică, am primit gradul de general-maior.

— Ascensiunea dumneavoastră abia începe, principe, mi-a spus Göring într-o seară, pe cînd eram invitatul său la un dineu prietenesc. Păşim împreună pe un drum glorios. Drumul pe care au păşit eroii... Germania de mîine ne va fi recunoscătoare...

S-au scurs de atunci zece ani. Nu ştiu dacă Germania ne este recunoscătoare pentru jalea şi lacrimile pe care armatele noastre şi *S.S.*-ul şi *Gestapo*-ul — aceste două nestemate de pe „capul de mort" nazist — le-au împrăştiat cu risipă în Europa şi în Africa, în aer şi pe mări.

Aşteptam să fiu chemat de Hitler şi îmi prefiram prin minte tot felul de amintiri, unele mai triste decît altele. Pentru morţi timpul nu mai există. Şi eu începusem să pierd noţiunea timpului. Moartea, care îmi dă şi mie tîrcoale, vrea să mă rupă treptat de deprinderile oamenilor vii.

Numai de nu m-aş îmbolnăvi de nervi... Poate că în clipa aceasta sînt deja bolnav.

Orele trec... A trecut dimineaţa, a trecut după-amiaza, s-a lăsat înserarea, fără ca Hitler să mă cheme...

Soarele se ascunsese după crestele împurpurate ale munţilor, cînd am fost anunţat să mă prezint *Führer*-ului. Generalul Schmundt m-a introdus, ca de obicei, în încăperea vastă, cu

ferestre imense, deschise spre un peisaj montan de o frumusețe ireală.

Führer-ul era singur. Stătea cu mîinile la spate, în dreptul ferestrei, și privea gînditor munții. Cred că nu-i vedea.

Degetele mîinilor i se mișcau din cînd în cînd, ca tentaculele unor sepii. Am stat cîteva clipe, cu Schmundt, în poziție de drepți. Nu ne observase prezența. Schmundt a tușit ușor... Nimic. A tușit iarăși, ceva mai tare. M-a privit perplex, apoi și-a luat curajul în dinți și a ridicat brațul, rostind cu glas puternic :

— *Heil Hitler !*

Führer-ul a tresărit. S-a întors spre noi. A zîmbit. Era pentru prima oară că îl vedeam zîmbind. Trăsăturile i se îngreunaseră, i se deformaseră, asemenea unei schele care se lasă într-o parte și e gata să se prăbușească. Asimetria chipului său se accentuase. Mi-a făcut o impresie penibilă.

— Luați loc, *Herr General,* mi s-a adresat.

S-a lăsat să cadă pe o canapea largă. M-am așezat și eu. Schmundt a rămas în picioare. Hitler i-a făcut un semn. Generalul a izbit călcîiele și a părăsit camera. Era pentru prima oară că rămîneam singuri. Hitler prefera să-și primească generalii în prezența statului său major.

Cîteva clipe a păstrat tăcerea. M-a privit lung, de parcă ar fi vrut să-mi citească în suflet. Nu ne despărțea decît o masă rotundă și joasă. Dacă aș fi purtat un revolver asupra mea, l-aș fi omorît, descărcîndu-i în piept cîteva gloanțe. Nimeni însă nu avea permisiunea să se prezinte înarmat în fața *Führer*-ului.

— V-am chemat, *Herr General...*

Și-a întrerupt fraza, ca și cînd ar fi uitat ce a vrut să spună. Și-a plimbat mîna peste frunte. Am observat că degetele îi tremurau.

— V-am chemat, *Herr General...* ca să-mi împărtășiți punctul dumneavoastră de vedere asupra Crimeii... Și Manstein și Kleist, și Model, și Schörner, și Antonescu... mi-au cerut să aprob evacuarea peninsulei...

Abia vorbea. Glasul îi era răgușit. Făcea eforturi evidente pentru rostirea fiecărui cuvînt. Abia le înlănțuia.

— Dispunem în Crimeea de cinci divizii germane și de opt divizii românești, a continuat. Treisprezece divizii nu sînt capabile să apere Sevastopolul ?

Ochii lui Hitler, stinși pînă în clipa aceea, s-au aprins.

— Treisprezece divizii reprezintă o forță apreciabilă, *Herr General.*

— Dacă efectivele ar fi complete, ar constitui o forță apreciabilă. Din nefericire, în cursul retragerii, au suferit pierderi uriașe. Împotriva lor, mareșalul Tolbuhin a aruncat 28 de divizii intacte. Proporția este de unu la cinci. Am desfăcut o hartă a Crimeii, pe care o adusesem cu mine : După cum vedeți, i-am explicat, Corpul 49 de armată apără aici sectorul occidental al Sevastopolului. Corpul 5 asigură apărarea sectorului oriental, de la Balaklava la Svernaia. Armata rusă 51 și-a concentrat forțele în vederea cuceririi crestei Sopun, care constituie cheia de boltă a întregii apărări a sectorului oriental. Cucerirea Sopunului de către von Manstein în '942 a pecetluit soarta fortăreței Sevastopolului, care a căzut în mîinile noastre. Acum raportul de forțe s-a inversat. Rușii sînt cei care amenință să ne arunce în mare.

Hitler s-a încruntat. Șuvița de păr de pe frunte i se lăsase pe ochi. Se uita atent la dispozitivul trupelor noastre.

— Trebuie să rezistăm în Crimeea șase săptămîni. Atîta cer Armatei 17. Șase săptămîni. Dacă soldații nu mai au muniții, să se bată cu ghearele și cu dinții. Dar să păstreze Sevastopolul.

— Românii nu vor să se mai bată, *mein Führer.*

— Nu vor ? Dacă nu vor, să-i silim ! Să împănăm unitățile românești cu trupe germane. Dacă românii dau semne de slăbiciune și încearcă să se retragă, să tragem asupra lor.

Soluțiile *Führer*-ului mă exasperau. I-am explicat punctul de vedere al lui Antonescu. Hitler a clătinat din cap cu îndărătnicie.

— Cînd vă veți înapoia la București, *Herr General,* să-i explicați lui Antonescu că păstrarea Crimeii în mîinile noastre este de un interes primordial pentru apărarea zonei petrolifere române. Dacă rușii se instalează în Crimeea, vor avea la dispoziția bombardierelor lor o bază de plecare foarte apropiată de Ploiești.

— Bombardarea teritoriului românesc pe calea aerului se pare că a căzut în sarcina exclusivă a anglo-americanilor. De la Foggia au o bază de plecare ideală pentru escadrele lor aeriene.

— Șase săptămîni, numai șase săptămîni trebuie să reziste, *Herr General,* Sevastopolul.

— Românii, *mein Führer,* țin mai puțin la Crimeea decît la teritoriul lor național.

Führer-ul şi-a trecut mîna prin păr.

— Nu înţelegeţi, *Herr General*, că cele şase săptămîni pe care le cer sînt de o importanţă vitală pentru continuarea războiului ? Dacă pierdem Sevastopolul, turcii, încurajaţi de insuccesele noastre, vor intra în război alături de aliaţi. În cursul viitoarelor şase săptămîni englezii vor debarca in Europa, şi anume în Vest. Dispun de informaţii precise. Forţele noastre din Franţa vor arunca în mare trupele de invazie. Vom asista la un nou Dunkerque. Cele cincizeci de divizii din Vest, devenite astfel disponibile, le voi trimite pe Frontul de Est. Cincizeci de divizii cu efective intacte. Vă daţi seama ce înseamnă acest lucru, *Herr General* ? Vom recupera nu numai Crimeea, dar vom ajunge la Volga. Voi spăla în sînge eşecul de la Stalingrad...

Se însufleţise iarăşi. Manevra diviziile ca pe nişte piese de şah. Războiul se reducea — pentru el — la o suită de operaţii strategice, desfăşurate magistral, dar numai în imaginaţia lui. Îmbătat de succesele din Polonia şi din Franţa, îşi atribuise talente de infailibil conducător de oşti. În vreme ce vorbea tot mai surescitat, mai exaltat, încercam să reconstitui mintal frămîntările sale interioare. Ce proces de gîndire se desfăşura în creierul său ? Incontestabil, suferea cumplit. Individul acesta, care ajunsese să se creadă egalul lui Dumnezeu, care gustase toate satisfacţiile unei puteri exercitate atît de arbitrar, încît lăsase în umbră pe cei mai absoluţi şi mai sîngeroşi satrapi orientali, se vedea acum împins irezistibil spre zidul ispăşirilor de către o forţă superioară lui. Mînia neputincioasă îl rodea mai rău decît un cancer. Hitler, care spunea, ca şi Napoleon, că ar trebui scos din vocabular cuvîntul imposibil, se vedea înfruntat, călcat în picioare, umilit de nişte oameni pe care îi socotise demni doar de a-i fi robi. Trufia lui fără margini trebuia să se plece în faţa unor lovituri atît de cumplite, încît îl sugrumau. Neputinţa de a-şi impune voinţa sa inamicului din-afara Germaniei îl înnebunea. Se răzbuna, tiranizîndu-şi colaboratorii, apăsînd grumazul unui întreg popor, cu o exacerbare care îl împingea la acte de o cruzime dementă. Avea, desigur, senzaţia că este prins într-o cursă ai cărei pereţi se apropiau inexorabil, strivindu-l lent.

— Şase săptămîni, atîta vreau, *Herr General*, şase săptămîni... Armatele germane se bat de cinci ani, şi nu sînt în stare să-mi asigure în Crimeea un răgaz de şase săptămîni ? Atît de neputincioase au ajuns ?... Dumneavoastră, generalii, nu vedeţi legătura care există între spaţiu, economie şi strategie. Cînd

vă referiți la o retragere, o apreciați în kilometri. Eu văd tone de grîu, de fier, de cărbune pe care le pierdem. A deschis larg mîna și a pus-o peste frontul Crimeii : Dacă păstrez peninsula, voi cădea în spatele frontului rusesc ajuns acum la porțile României. Nu înțelegeți acest adevăr ?... Defetiștii vorbesc de perspectiva unei înfrîngeri, de suferințele poporului german. Victoriile nu se cuceresc fără sacrificii. Pe de altă parte, situația noastră este privilegiată față de a inamicului. Operațiile militare se desfășoară numai pe teritorii străine. Acum, după cinci ani de război, sîntem încă stăpîni pe trei sferturi din Europa. Se poate vorbi de o înfrîngere ? Este adevărat. Am întîmpinat unele dificultăți. Soldații noștri sînt obosiți. Dar dușmanii noștri credeți că stau pe roze ? Credeți că ei nu sînt la capătul rezistenței ? Cel care rezistă mai mult învinge. Vara anului 1944 va vedea începutul unei uriașe ofensive germane împotriva rușilor, iar anul 1945 va suna prohodul tuturor dușmanilor noștri. Da, da, așa va fi, *Herr General*... Dacă soldații noștri nu vor fi în stare să zdrobească toți inamicii Germaniei pînă la finele anului viitor, ne vom bate și în '946, și în '947, și în '950... ne vom bate pînă cînd dușmanii noștri vor cădea istoviți la pămînt... Armele noastre secrete își vor spune în curînd cuvîntul...

Hitler devenise obsedant cu armele lui secrete. Tuturor generalilor le făgăduise minuni grație acestor arme, menite să schimbe fața lumii.

— Voi șterge de pe fața pămîntului toate centrele populate ale inamicului !...

Cunoșteam activitatea tehnicienilor și savanților germani. Timpul lucra însă împotriva lor. Fanfaronadele lui Hitler referitoare la continuarea războiului la infinit erau rizibile. În ritmul în care înregistram înfrîngeri, sfîrșitul se întrezărea cu limpezime. De părere contrară erau doar orbii sau cei care voiau să fie orbi.

A tăcut brusc. S-a ridicat în picioare. M-am ridicat și eu, crezînd că audiența se încheiase. Avea privirea rătăcită. Boala de care îmi vorbise Himmler nu era o invenție.

Hitler și-a încrucișat brațele la piept. Se uita la harta întinsă pe masă. A ridicat apoi ochii spre mine. Privirea îi era atît de fixă, de pătrunzătoare, încît aveam impresia că mă străpunge. Un zîmbet viclean i-a strîmbat fața.

— N-ar fi imposibil, *Herr General*, ca într-un viitor apropiat să se producă cea mai senzațională răsturnare de alianțe. Să ne întindă mîna americanii și englezii...

A lăsat fraza neterminată, aşteptînd să citească efectul în ochii mei.

— Da, da. Englezii şi americanii nu vor accepta bolşevizarea Europei. Dacă balanţa succeselor s-ar înclina categoric în favoarea ruşilor — remarcaţi, *Herr General,* am spus *dacă* — Occidentul ar schimba imediat orientarea. Dacă vor fi puşi în situaţia de a alege între comunism şi un naţional-socialism ceva mai concesiv, vor alege alternativa din urmă. Colaborarea lor cu Moscova este impusă de împrejurări şi are un caracter temporar. Evident, într-o zi vom ajunge să negociem pacea la masa verde. Dar nu a sosit încă momentul favorabil, *Herr General.* Îmi trebuie cîteva succese spectaculoase şi ai să-i vezi cum se vor grăbi să ne facă oferte de pace...

Pe cine voia Hitler să convingă ? Pe mine ? Sau voia să se convingă pe sine ? Uitase declaraţia anglo-americanilor de la Casablanca ? Uitase că figura pe lista criminalilor de război, întocmită de englezi, americani şi ruşi ?

— Va trebui să ne mai batem, *Herr General,* ca să obţinem o pace onorabilă. Americanii nu sînt rezistenţi. Vor ceda cei dintîi. Izolaţioniştii din Congres au un cuvînt de spus, iar americanii de mijloc preferă comoditatea de acasă unor aventuri militare pe alte continente. Se spune că englezii sînt tenaci ca buldogii. Şi Churchill e un încăpăţînat fără pereche. Rachetele noastre însă au să-i cumineţească. Rămaşi singuri, ruşii vor fi nevoiţi să se încline. Şi-a desfăcut braţele şi a făcut un gest larg : Va veni şi ziua în care vom semna pacea. Nimic nu durează la infinit. Nici războiul nu se va prelungi peste decenii. Dar pacea o vom face cînd vom găsi momentul favorabil. S-a aşezat iarăşi pe canapea : Credeţi, *Herr General,* că sînt un Moloh însetat de sînge ? Şi mie mi-ar plăcea să fie iarăşi linişte în lume, să mergem seara la teatru, să întreţinem legături cu cercurile artistice, să lăsăm din cînd în cînd grijile la o parte şi să ne bucurăm de plăcerile vieţii... Dar ca să ajungem acolo, trebuie să luptăm în continuare. Ieri l-am chemat pe Schörner. I-am vorbit ca şi dumitale. Schörner m-a înţeles. Nu pot să spun acelaşi lucru despre generalul Jaenecke. Este un defetist. N-am fost bine inspirat cînd i-am încredinţat comanda Armatei a 17-a. Comportarea lui în Crimeea ilustrează concluziile mele. Am să-l destitui...

Vorbea fără să se mai oprească. Îmi aminteam de Ciano, care se plîngea că îl copleşeşte puhoiul verbal al lui Hitler. Şi pe Mussolini ajunsese să-l irite discursurile-i interminabile.

Mă întreb cum de suportau Keitel și Jodl să-l audă bătînd cîmpii zi de zi. Aveau, desigur, nervii tari. Eu n-aș fi rezistat.

— Cred că ne-am înțeles, zise Hitler, ridicîndu-se iarăși. Șase săptămîni, *Herr General*. Îmi trebuie șase săptămîni.

Am renunțat să mai discut. Știam că este inutil să ridic obiecții. Toți cei care îndrăzniseră să o facă își pierduseră situațiile. Pe mine nu mă speria o destituire. Dar, ca și Stauffenberg, nu voiam să plec din armată. Aveam încă multe de făcut.

— Cît despre România, mă bizui pe diplomația dumneavoastră. Faceți-i pe români să înțeleagă că nu trebuie să aștepte salvarea numai de la noi. Să declare și ei războiul total, să-și mobilizeze toate forțele. Închei, amintindu-vă misiunea dumneavoastră de căpetenie. Organizarea unei apărări eficiente a regiunii petrolifere române. Mi-a întins mîna : Vă urez succes, *Herr General*.

Am strîns harta, l-am salutat și am părăsit încăperea. Cînd m-am văzut sub cerul liber, am respirat adînc.

În aceeași noapte am plecat la München. M-am dus direct acasă. Busch nu venise cu Uwe. Cîte momente de supremă desfătare spirituală nu-mi procurase biblioteca mea ! Am răsfoit tot felul de cărți, la întîmplare. Pe o carte am găsit o semnătură a lui Uwe, trasată stîngaci. Scrisul lui la 4 sau 5 ani. Litere de tipar disproporționate, dar atît de dragi. Am început să caut și alte semnături. Am dat peste numele lui Willi, așternut cu mînă sigură, pe pagina de titlu a unui volum dedicat cailor de rasă. Lui Willi îi plăceau mult caii și cîinii. Și semnătura lui Rudi am găsit-o pe un *Mein Kampf*, în care pasaje întregi erau subliniate cu sîrg. Numai Albert nu lăsase nici o urmă. Pînă și mărturia scrisului său dispăruse. Un gînd urît m-a fulgerat. Nu cumva Rudi distrusese orice urmă care ar fi putut să ne amintească de Albert ? Dar ce rost ar fi avut ? Nu se certase niciodată cu Albert. Avusese conflicte numai cu Willi. Dar dacă... Am dat la o parte un tablou de Bosch, care ascundea un seif secret zidit în perete. Am format cifrul. Ușa masivă s-a deschis fără greutate. Într-un compartiment al seifului păstram scrisorile primite din partea copiilor mei de-a lungul anilor. Pe toate le păstrasem. Printre aceste misive se afla și ultimul mesaj pe care Albert mi-l trimisese din Stalingrad. Nu l-am mai găsit. Am cercetat scrisoare cu scrisoare. Zadarnic. Nu dispăruse nimic altceva. Am înțeles, Rudi cunoștea cifrul seifului. Îl încredințasem, dealtfel, tuturor fiilor mei, pentru a-l folosi în eventualitatea

că aş fi căzut pe front. În fanatismul său, Rudi distrusese mesajul în care Hitler, idolul său, era insultat de Albert.

M-am uitat la ceas. Se făcuse 5 şi jumătate. Am dat la o parte draperiile grele de la ferestre. În bibliotecă a năvălit lumina lividă, bolnăvicioasă a unei dimineţi ceţoase. Va fi greu să decolez în asemenea condiţii atmosferice, mi-am zis. L-am sunat pe Günther. Bătrînul a apărut tîrîndu-şi picioarele. Deşi ora era foarte timpurie, Günther îşi îmbrăcase fracul de gală. Îmi cinstea prezenţa în casă. Gestul lui m-a înduioşat.

— Rudi nu s-a înapoiat încă ? l-am întrebat.

— Nu s-a înapoiat, alteţă.

— Hm !... A mai lipsit şi în alte nopţi ?

— Lipseşte din cînd în cînd, alteţă.

— Mulţumesc, Günther.

— Eu vă mulţumesc, alteţă. Îmi permiteţi să vă servesc micul dejun, alteţă ?

— Da. Adu-mi-l aici.

— Pot să sting lumina electrică, alteţă ?

— Stinge-o, Günther.

A ieşit fără zgomot. Peste zece minute s-a înapoiat, aducîndu-mi micul dejun pe o măsuţă pe rotile. Nu se mai încumeta să se folosească de tăvile mari de argint, folosite în asemenea cazuri. Nu-l mai ajutau braţele. Îmi adusese lapte, ouă şi pîine.

— De la vacile şi găinile noastre, alteţă.

— Nu prea o duceţi bine cu proviziile, Günther. E mare lipsă de alimente ?

Bătrînul servitor a clătinat din cap.

— Cu bani găseşti orice. Şi ţigări americane, alteţă.

— Nu aveţi bani ?

Eram uimit. Bancherul meu din München avea dispoziţie să dea lunar lui Rudi o sumă de bani pentru întreţinerea casei, separat de celelalte cheltuieli. Suma era apreciabilă. Ar fi acoperit din plin întreţinerea lui şi a douăzeci de servitori. I-ar mai fi rămas şi bani de rezervă.

— Ce face Rudi cu banii ? l-am întrebat. Cheltuieşte cu femeile ?

— Ah, nu, alteţă. Donează mai toţi banii partidului. Pentru casă reţine foarte puţin.

Am ridicat din umeri. Băiatul acesta era o enigmă pentru mine.

— Voi da dispoziţie lui *Herr* Langerfeld să-ţi furnizeze lunar o sumă de bani pentru hrana personalului de serviciu.

— Mulțumesc, alteță.

Devotamentul lui Rudi față de naziști începea să mă irite. Toate au o margine.

Günther a tușit ușor. Însemna că avea să-mi spună ceva.

— Vorbește, Günther.

— Dacă alteța-voastră îmi permite...

— Hai, dă-i drumul.

Preliminariile diplomatice ale bătrînului mă enervau.

— *Herrchen* Rudi, alteță, se va înrola zilele acestea voluntar în armată. Am auzit o convorbire — iertați-mi indiscreția involuntară — cu un instructor din „Hitlerjugend".

Rudi nu-mi scrisese nimic despre intențiile lui.

Avea taine față de mine. Mă socotea și pe mine un dușman al nazismului ?

— Spune șoferului să pregătească mașina. Într-o jumătate de oră trebuie să fiu la aeroport.

— Prea bine, alteță.

După plecarea lui Günther m-am așezat la masa de lucru din bibliotecă și am așternut cîteva rînduri într-un bilet adresat lui Rudi.

„Regret că nu am avut posibilitatea să te văd în cele cîteva ore pe care le-am petrecut la München. Ți-am scris de cîteva ori, dar nu ai găsit timp să-mi răspunzi. Ești atît de ocupat ? Aș vrea să știu ce se întîmplă cu tine. Îmbrățișări,

Tatăl tău"

Scurta misivă era rece. Mi-a fost imposibil să-i imprim mai multă căldură. Mă simțeam înstrăinat de Rudi.

În drum spre aeroport m-am oprit cîteva minute la unchiul Rudolf. M-a primit bombănind. Nu-i plăcea să fie trezit brusc din somn, căci îi făcea rău la inimă. N-a putut să-mi furnizeze nici o explicație în legătură cu absențele nocturne ale lui Rudi, ori cu proiectata lui înrolare în armată. Nu-l mai văzuse de două săptămîni. Am plecat, lăsîndu-l să-și continue somnul.

La orele 8, avionul meu și-a luat zborul de pe aeroportul din München, iar la unsprezece am aterizat la Berlin. Călătoria a fost monotonă, deoarece a trebuit să survolăm în permanență norii care acopereau aproape în întregime teritoriul Germaniei. Norii erau cei mai buni prieteni ai locuitorilor marilor orașe, căci sileau bombardierele anglo-americane să facă drumul întors fără să fi lansat bombele asupra obiectivelor propuse.

Am trecut pe la Statul-Major al Aerului, unde mi s-a transmis ordinul *Reichsmarschall*-ului Göring de a mă prezenta în aceeași după-amiază la Karinhall. Am găsit și o notă telefonică a generalului Olbricht, care mă ruga să-i fac o vizită la Comandamentul Armatei de rezervă. Mă aflam la șeful Serviciului organizare, cînd am fost chemat la telefon de amiralul Canaris. I-am recunoscut imediat glasul.

— Vorbesc de la un telefon public, mi-a spus. Aș vrea să vă întîlnesc, *Herr General.*

— Cu plăcere. Unde și cînd ?

— Peste o oră. În Grünewald. La întretăierea lui Kronprinzessinnen Weg cu Havelchaussee.

Am zîmbit. Recunoșteam mania lui Canaris de a se învălui într-o atmosferă de mister. La ora fixată, m-am prezentat la întîlnire. I-am văzut de departe silueta măruntă, pe marginea șoselei. Gulerul *trench-coat*-ului îi era ridicat pînă la urechi. Avea o scuză. Ploaia măruntă care se pornise aproape de prînz. La volanul mașinii mele se afla Hans. În băiatul acesta aveam încredere deplină. Mai multă, în orice caz, decît în fiul meu Rudi.

Am oprit în dreptul lui Canaris și am deschis portiera. S-a urcat repede în mașină.

— Ce ploaie urîtă ! a exclamat. Dă-i drumul, băiete ! i-a poruncit lui Hans.

— Unde mergem, *Herr Admiral ?* l-am întrebat.

A rîs.

— Acolo unde ne va duce hazardul, *Herr General.*

În vreme ce automobilul își sporea viteza, Canaris s-a uitat în spate.

— Văd că nu sînteți urmărit, *Herr General.* Perfect ! Vom putea sta de vorbă în liniște.

— Nu vă temeți că v-au filat pe dumneavoastră ? l-am întrebat.

— Nu. Orice ar face, știu să le scap de sub nas. Mă las urmărit numai cînd îmi convine să am un alibi furnizat de agenții Serviciului de siguranță.

Am poruncit lui Hans să ne plimbe pe unde îi va plăcea, apoi am ridicat geamul care ne despărțea de șofer.

Amiralul și-a scos pălăria și a scuturat-o de apă. Părul lui era mai alb decît omătul.

— În clipa aceasta stați de vorbă cu un om terminat, *Herr General,* mi-a zîmbit cu voioșie.

S-ar fi zis că situația grea în care se afla îl amuza.

— Cînd a murit Heydrich, am crezut că am scăpat de cel mai mare dușman, a continuat. Acum am dat de unul și mai înverșunat. Kaltenbrunner, urmașul lui Heydrich.

A așezat pălăria pe banchetă, lîngă el. A început să-și frece mîinile.

— Unii spun că eu l-aș fi suprimat pe Heydrich, folosindu-mă de Serviciul secret britanic. Aceștia au imaginație bogată. Adevărul este altul...

De ce îmi făcea destăinuirile acestea ? Avea faima unui om tainic.

— Vă întrebați, poate, de ce vă vorbesc atît de deschis ? mi-a spus. O fac fiindcă am încredere în dumneavoastră și fiindcă dumneavoastră aveți mare, foarte mare nevoie de mine. Dar să termin ceea ce aveam să vă spun despre Heydrich. În primii ani după ce am luat în primire conducerea *Abwehr*-ului, relațiile mele cu omul acesta au fost excelente. Colaboram în problemele care permiteau o colaborare. Heydrich se arăta un discipol atent, aș putea spune, respectuos. Voia să învețe de la mine sforăriile indispensabile activității serviciilor secrete. Și le-a învățat. În măsura în care l-am lăsat eu să le învețe. Cunoașteți povestea : elevul își depășește adeseori dascălul. În clipa în care Heydrich și-a închipuit că nu mai are ce învăța de la mine și că prezența mea devine inoportună, a început să mă lucreze. Cu puțin înainte de a fi ucis, la Praga, a reușit să-mi impună semnarea unui document care reglementa colaborarea dintre Serviciul său de siguranță și Serviciul meu secret. Îmi îngrădea activitatea. Își închipuia, pe atunci, că a reușit să mă culce la pămînt. Reușise să-l îndîrjească și pe *Führer* împotriva mea. Nu bănuia însă ce lovitură îi pregăteam...

A făcut o pauză. Îi rîdeau ochii.

— Dacă n-ar fi murit, mi-ar fi prilejuit cea mai formidabilă satisfacție. Reușisem să-mi procur niște documente pe care le vînam de multă vreme. Dovada originii sale evreiești. Vă închipuiți ce senzație aș fi făcut, dînd la lumină cîteva piese care stabileau indubitabil sîngele semit al temutului *Obergruppenführer* Reinhardt Heydrich, locțiitor al protectorului *Reich*-ului pentru Boemia și Moravia, șeful Oficiului de Siguranță al Reichului — celebrul *R.S.H.A.* — care cuprinde în sinul său nu mai puțin însemnatul *Gestapo*. Un străbun al lui Heydrich purta perciuni și era haham. Ce mutră ar fi făcut Hitler și compania ! Canaris a oftat : Dar n-am avut parte să mă bucur de această lovitură de teatru. Heydrich a murit...

Amiralul și-a șters cu batista obrazul ud încă de ploaie. Remarcați cred, *Herr General*, cît sînt de mărinimos. Deplîng moartea dușmanului meu... Da, da. Sfîrșitul lui Heydrich a căzut foarte prost. Dacă supraviețuia trei luni, îl lichida pe Himmler, maestrul său. Odată cu Himmler, ar fi căzut și Kaltenbrunner. Abia la urmă l-aș fi doborît și eu pe Heydrich. Vedeți dar, *Herr General*, că nu aveam nici un interes să pun la cale suprimarea lui Reinhardt Heydrich. Oamenilor de bună-credință le este greu să lupte împotriva calomniilor... Și-a vîrît batista în buzunar. Pot să fumez ?

— Vă rog.

Și-a aprins o țigară. Mi-a oferit și mie una.

— Himmler și Kaltenbrunner așteaptă cu nerăbdare să depună cite o coroană pe mormîntul meu. Sper să le-o iau înainte. Pentru moment, însă, Himmler și Kaltenbrunner sînt mai tari. Știți poate că Himmler mi-a oferit o sinecură, pe care am acceptat-o cu un singur scop. Să păstrez relații cu unii agenți ai Serviciului secret. Ulterior a trebuit să renunț și la acea sinecură și să intru în viața privată. Acum sînt liber ca aerul. Duc viață de celibatar, fiindcă pe soția și pe cele două fiice ale mele le-am trimis în Bavaria, pentru a le feri de bombardamente. Am rămas singur, cu doi basseți și cu bucătarul meu arab. Mă vizitează un vecin sau doi. Jucăm șah și table. O viață tihnită de pensionar...

Așteptam continuarea. Nu-mi fixase Canaris această întîlnire ca să-mi vorbească despre existența lui tihnită, acum, după ce intrase pe linia moartă. Îi cunoșteam însă tehnica.

— Înainte de a-mi acorda acel concediu prelungit, care-mi îngăduie să fiu atît de liber, a reluat Canaris, *Reichsführer*-ul Himmler m-a chemat într-o zi în biroul său. „Generalii dumneavoastră pregătesc o lovitură de stat, *Herr Admiral.*“ Am făcut pe miratul. „Generalii mei ? Foștii mei colaboratori din *Abwehr* ?“ Himmler a rîs, ridicînd colțul gurii : „Să nu-mi spui că dumneata, fostul șef al *Abwehr*-ului, nu știi ce se pregătește !“ Am adoptat o mutră nevinovată. „Poate că nu folosim același limbaj. Nu vreți să fiți mai explicit ?“ *Reichsführer*-ul mă privea zîmbind sarcastic. „Chiar nu știți despre ce este vorba ? Și eu care credeam că nimic nu-i scapă *Abwehr*-ului. Mă dezamăgiți, *Herr Admiral !*“ Discuția s-a oprit aici. Himmler a schimbat vorba, fiindcă își atinsese scopul. Știa că vorbele lui vor ajunge la urechea generalilor prin intermediul meu. Îi prevenea astfel că le urmărește jocul, că ar putea oricînd să-i aresteze pe complotiști, dar că nu o făcea, fiindcă

aştepta compensaţii. Peste două zile m-a chemat iarăşi în biroul său, sub pretextul discutării unor chestiuni de spionaj economic. Fleacuri care pregăteau terenul pentru ceva mult mai serios. „La Paris am stat de vorbă cu generalul von Altenburg-Delmond. Remarcabil ofiţer. Ştiţi poate că este singurul principe pe care *Führer*-ul l-a mai păstrat în armată. Pe ceilalţi i-a expediat pe la casele lor sau prin lagăre." M-am prefăcut că îl urmăresc cu politicos interes şi nimic mai mult. „La conferinţa în cadrul căreia s-a discutat soarta principilor, a continuat Himmler, şi *Reichsmarschall*-ul Göring şi eu am opinat ca generalul von Altenburg să fie reţinut în armată". A trecut apoi la alt subiect. Lansase nada, fiindcă ştia că am s-o înghit. Era sigur că voi lua legătura cu dumneavoastră, spre a vă transmite vorbele lui. *Reichsführer*-ul *S.S.* vă reaminteşte probabil pe această cale unele chestiuni discutate între patru ochi.

Amiralul a zîmbit fin. Aştepta răspunsul meu.

— Hitler n-a murit încă. Dar apostolii lui vor să-şi asigure succesiunea, am rostit cu scîrbă.

— Eram sigur, zise Canaris. *Reichsführer*-ul *S.S.* încearcă să exercite, prin dumneavoastră, un sondaj asupra generalilor. A învăţat lecţia de la Hitler. Caută sprijinul armatei.

— Nu are la dispoziţie *Gestapo*-ul ? Trupele *S.S.* ?

Canaris a rîs ironic.

— Cu un pumn de poliţişti terorizezi o ţară, dar nu poţi cuceri puterea. Cît priveşte diviziile *S.S.*, a avut grijă Hitler să le trimită pe front. Nu pe toate, evident, destule însă, ca să nu permită constituirea unui nucleu prea puternic de unităţi *S.S.* în Germania. Prudenţa este una din condiţiile înţelepciunii, *Herr General*. Ce ploaie ! Parcă am fi în plină vară !

Remarca amiralului era întemeiată. Se revărsa din văzduh o adevărată cascadă, care făcea să sune ca o tobă acoperişul maşinii.

— E mai bine să plouă cu apă decît cu bombe, zise Canaris. Ieri noapte cartierul gării a fost cumplit bombardat.

Am simţit că mă încolţeşte spaima.

— Au fost lovite trenuri de călători ? am întrebat, cu gîndul la Uwe.

— Bombele au căzut în preajma gării şi pe străzile învecinate.

Am respirat. Trenurile aflate în gară nu avuseseră de suferit. Acesta era esenţialul.

— Ați cunoscut, cred, pe principesa Mafalda, soția principelui Philip von Hesse ? a rostit amiralul.

— Fiica regelui Italiei ? Da. Am cunoscut-o. *Führer*-ul nu putea să o sufere.

— După arestarea lui Mussolini de către rege, Hitler a internat-o în lagărul de la Buchenwald. S-a răzbunat pe tată, arestînd-o pe fiică. Și pe soțul ei l-a internat, deși principele îl servise pînă atunci cu credință. Zilele acestea am aflat că biata principesă a murit în lagăr.

Războiul nu scutea de rigorile lui nici pe mai-marii zilei și nici pe cei mărunți.

— Culmea este că nici familia lui Mussolini nu a scăpat intactă, am spus. Ada Ciano, fiica ducelui, a rămas văduvă, fiindcă Hitler a stăruit ca Ciano să fie executat. Mussolini ar fi fost dispus să se arate mai indulgent cu ginerele său.

— Cine îi mai cere lui Mussolini părerea ? a exclamat amiralul. Bietul duce nu mai este decît o biată remorcă a *Führer*-ului, care-l tîrăște cu viteză amețitoare spre un punct în care linia ferată se termină pe buza unei prăpăstii. Ce ironică mai este și soarta ! Cu un an înainte de a fi arestat, Mussolini alergase în Libia, la Derna, spre a-și face o intrare triumfală în Alexandria, pe care Rommel năzuia să o ia cu asalt după ce cucerise Tobrukul. Trezirea din visurile-i de mărire a fost atît de dureroasă...

— Trezirea este pentru noi toți dureroasă, *Herr Admiral*. Nu vedeți ? Sîntem în plină cavalcadă spre infern !

— Nenorocirea este că în această cavalcadă ne însoțesc și ființe nevinovate, *Herr General*. Noi ne plătim păcatele. Ce vină au însă femeile, copiii, bătrînii care își așteaptă sfîrșitul în lagărele de exterminare ? Ați auzit de lagărele de exterminare, *Herr General* ? Ați auzit de Auschwitz, de Treblinka, de Manuhhausen, de Dachau ? Ați auzit de miile de oameni trimiși zilnic în camerele de gazare ? Ați auzit de „soluția finală", formulă nevinovată la prima vedere, dar care se traduce prin lichidarea tuturor evreilor de pe teritoriile din Europa aflate sub stăpînire germană ? Ați auzit de faimoasele *Einsatzgruppen*, organizate de Himmler și de Heydrich, în scopul de a însoți armatele germane de ocupație din Est și de a aplica „soluția finală" ? Ați auzit de executarea prizonierilor de război, în disprețul Convenției de la Geneva, semnată și de Germania ? De unele știți, *Herr General*. De altele, nu. Toate aceste murdării m-au făcut să trec în tabăra adversarilor lui Hitler. În ceea ce mă privește, sînt un om terminat. Sau, cel puțin, așa

mă socotesc dușmanii mei. Himmler și Kaltenbrunner au avut grijă să-mi reteze mîinile și picioarele. Dar mi-a mai rămas capul, *Herr General*. Și capul meu judecă încă... A aspirat adînc aroma țigării. Mai am încă destule săgeți în tolbă. Documente adunate cu sîrg, care pot doborî întreg edificiul național-socialist. Dacă, prin imposibil, Germania va ieși învingătoare, piesele acestea nu vor avea nici o utilitate. Învingătorii, oricîte crime ar avea pe conștiință, își păstrează mîinile curate. Urmele de sînge nu apar decît pe mîinile învinșilor...

Și-a zdrobit țigara pe trei sferturi consumată în scrumiera fixată pe brățarul banchetei.

— Dacă aș fi în America, aș deschide o agenție de detectivi și, grație experienței mele, aș repurta succese remarcabile. Aici, în Germania, inițiativa privată în acest domeniu este interzisă. Păstrez însă unele surse de informație. Și aceste informații vi le țin la dispoziție... Acum nu pot decît să vă dau o povață. Dacă vreți să loviți, grăbiți-vă ! A început să se vorbească prea mult în jurul acestui subiect. Sînt prea mulți conjurați ca să nu facă indiscreții. Iar unul dintre marile defecte ale omului este limbuția. Am vorbit de-ajuns. De acum înainte nu știu dacă o să ne mai putem vedea. E mai sănătos și pentru mine, și pentru dumneavoastră. Dacă voi avea ceva să vă spun, știu cum să vă găsesc. Dacă veți avea nevoie de mine, telefonați-mi de la un telefon public. E destul să-mi spuneți că rețeta pentru eczema cîinelui este gata. Aceasta va însemna că în ziua respectivă ne vom întîlni în același punct și la aceeași oră ca și astăzi. Acum vă rog să ordonați șoferului să oprească mașina. Trebuie să vă părăsesc.

Și-a pus pălăria pe cap și a ridicat gulerul *trench-coat*-ului.

— Cum să vă las în ploaia aceasta ? am protestat. Să vă duc pînă la un adăpost.

— Mulțumesc. Sînt deprins cu intemperiile.

Am poruncit șoferului să oprească. Amiralul a pus mîna pe clanța portierei.

— Un moment, l-am rugat. Aș vrea să vă pun o întrebare.

— Spuneți !

— Aș vrea să știu dacă *Standartenführer*-ul Ernst Gerlach a participat la anchetarea studenților din München, condamnați la moarte și executați în '943.

— Nu cunosc acest lucru, dar nu-mi va fi greu să-l aflu.

— Dacă rezultatul este pozitiv, v-aș ruga să mi-l comunicați. Mai rămîn două zile la Berlin, apoi mă găsiți la București.

— În ordine. Vă dau eu de urmă.

M-a salutat și a coborît sprinten din mașină. Mi-a făcut semn cu mîna, apoi s-a pierdut în pădure. Ploaia continua să cadă.

— La Comandamentul Armatei de rezervă, Hans!

În vreme ce străbăteam străzile, îndreptîndu-ne spre centrul orașului, mă uitam cu tristețe la casele lovite de bombe. Nu va mai trece mult, și Berlinul va arăta tot atît de pustiit ca și Hamburgul.

Clădirea Comandamentului Armatei de rezervă din Bendlerstrasse are un aspect opresiv. Nu mi-ar plăcea să lucrez într-o astfel de fortăreață. Activitatea mea din ultimii ani m-a învățat cu viața nomadă. Străbat Europa în lung și în lat mai virtos decît amploaiații de la „Wagons-Lits". N-aș mai putea să stau legat de un birou. Și cînd te gîndești că în edificiul acesta sinistru din Bendlerstrasse se pune la cale lovitura menită să scape Germania de tirania lui Hitler. Nu trebuie să te călăuzești după aparențe.

L-am găsit pe Olbricht foarte întunecat. Se mai aflau în biroul său generalul Fritz Lindemann și generalul Paul von Hase, șeful Comenduirii din Berlin.

— Am mai ratat un atentat, mi-a spus Olbricht după ce mi-a strîns mîna. Stauffenberg a fost chemat la Rastenburg, ca să prezinte raportul periodic al comandamentului. Și-a zis că ocazia nu trebuie pierdută. A luat în servietă o bombă. În ultimul moment, conferința a fost amînată, fiindcă Hitler hotărîse să plece inopinat la Berchtesgaden.

— Dementul acesta are un noroc fantastic, zise von Hase. În ultimele șase luni s-au încercat împotriva lui zece atentate. Generalul Stieff, colonelul Schrader, căpitanul Axel von dem Bussche, căpitanul von Kleist, Stauffenberg au eșuat în tentativele lor repetate de a-l ucide.

— Eșecurile au totuși o explicație, zise Lindemann. Recent l-am auzit pe Hitler ținînd unul din acele interminabile monologuri care plictisesc pe toată lumea. Acesta însă era extrem de instructiv. „Acum înțeleg bine de ce nouăzeci la sută din asasinatele politice înregistrate de istorie au fost încununate de succes. Singura măsură preventivă împotriva atentatelor este să duci o existență neregulată — să te plimbi, să mergi cu mașina, să călătorești, fără să te ții după un anumit program. Toate să le faci pe neașteptate. Ori de cîte ori plec la drum cu mașina, nu anunț pe nimeni dinainte. Nici poliția.

Evident, înfrunt în permanență riscul de a fi suprimat de un criminal sau de un idiot. Împotriva fanaticilor, a idealiștilor nu există măsuri infailibile de apărare. Este adevărat că și unitățile *S.S.* care-mi asigură apărarea au o bogată experiență și știu să dejoace planurile fanaticilor și ale vînduților. N-am să cad niciodată în cursă, ca bietul Heydrich. Nici acum nu mă dumiresc cum un șef al Serviciului de siguranță a putut să fie atît de imprudent în ceea ce privește apărarea propriei sale vieți."

— Foarte interesant, zise von Hase.

— Va trebui să ne adaptăm jocului său, rosti Olbricht.

— Va fi greu, dar nu imposibil, am intervenit. Avem destui oameni dispuși să se sacrifice. Un singur ins nu poate avea toate șansele de reușită. Dacă vor acționa mai mulți, probabilitatea unui succes va crește direct proporțional.

— Din nefericire, rosti Olbricht, nici la ora aceasta complotiștii nu sînt de acord cu privire la modul de a-l înlătura pe Hitler. Rommel afirmă că nu trebuie să-l ucidem, căci am face din el un martir. Soluția cea mai elegantă, susține el, este să-l arestăm și să-l trimitem în fața unui tribunal extraordinar, să fie judecat pentru toate crimele săvîrșite.

— Soluția este elegantă, dar nu practică, zise von Hase. Mussolini a fost arestat și scos din circulație cu multă ușurință, fiindcă nu avea în spate *Gestapo*-ul și diviziile *S.S.*

— Totul e relativ, *Herr General*, am spus. Și devotamentul *Gestapo*-ului și al diviziilor *S.S.* este susceptibil să slăbească dacă șefii lor își schimbă orientarea.

— Aici e problema, zise Lindemann. Ar fi dispuși să schimbe orientarea ?

— Himmler este dispus.

Le-am istorisit ultima mea convorbire cu acest personaj, precum și avertismentul lui Canaris.

— Că Himmler tratează cu aliații este un secret al lui Polichinelle. Dacă va fi vreodată chemat să dea socoteală, va spune că meseria lui este să facă pe agentul provocator.

— Și Canaris a folosit acest argument, zise Olbricht. Dar nu a mai convins pe nimeni.

— Canaris nu este Himmler, am replicat.

Lindemann a izbucnit în rîs.

— Ce ți se pare atît de comic ? l-a întrebat Olbricht iritat.

— Mi-am adus aminte de o scenă petrecută la *O.K.W.* în decembrie '943, cînd s-a aflat că doi ofițeri germani au fost judecați de ruși la Harkov și executați prin împușcare pentru

„crime de război". Vestea a avut efectul unui duș rece asupra tuturor. De atentate poți să scapi, de pe front s-au văzut mulți oameni întorcîndu-se teferi. Dar de un tribunal care îți analizează fiecare acțiune, în lumina unor așa-zise principii de justiție internațională, nu ai cum să te ferești.

— Precedentul acesta, stabilit de aliați, poate să-l invoce și Hitler față de cei care bombardează populația civilă a orașelor, interveni von Hase.

— Poate să le invoce, dar nu să le și aplice. A trecut vremea în care cuvîntul lui Hitler era lege pentru toată Europa, zise Olbricht.

Zbîrnîi telefonul. Răspunse scurt :

— Nu ! Nu !... Nu sînt aici pentru nimeni ! A trîntit telefonul în furcă. *O.K.W.*-ul ! a exclamat Olbricht cu asprime. Îmi cere, desigur, noi unități. Nu le este destul că înrolăm copii de 16 ani și îi trimitem în linia întîi. Vor, probabil, să-i mobilizăm și pe cei de 14.

— Vom ajunge și acolo, zise von Hase.

Subiectul mă interesa. Era legat de înrolarea lui Rudi.

— Realmente primiți în armată minori ? am întrebat.

— Desigur. Organizația „Hitlerjugend" este cea mai bogată pepinieră de copii-soldați, mi-a explicat Olbricht. Diviziile „Hermann Göring" și „Hitlerjugend" sînt alcătuite aproape în exclusivitate din copii între 16 și 18 ani. Am participat la o conferință la *O.K.W.* Himmler îi explica *Führer*-ului că băieții din cele două divizii se bat adeseori cu mai mult fanatism decît camarazii lor mai vîrstnici. Hitler îl asculta cu încîntare. Și-a frecat mîinile și a rostit : „Să constituim cît mai multe divizii asemănătoare". Ne-a aruncat o privire circulară, apoi ne-a vorbit cu satisfacție : „Vedeți în ce constă superioritatea educației național-socialiste ? Altădată băieții aceștia nu știau decît să se joace. Li se băgau în cap tot felul de idei nesănătoase. Noi am reușit să facem din ei niște germani adevărați. Deși sînt insuficient instruiți, se bat cu o bravură fără seamăn. Toți comandanții lor i-au lăudat."

— În ce constă pregătirea lor militară ? am întrebat.

— Șase luni de pregătire intensivă la *Oberwiersfeld* sau în alte centre de instrucție. Uneori acest termen se restrînge la cinci luni și chiar la mai puțin. Totul e în funcție de necesitățile frontului și de creșterea înrolărilor de tineri. Fiecare divizie este încadrată de ofițeri și de subofițeri. Subofițerii au între 26 și 30 de ani.

— Care este vîrsta medie pentru fiecare divizie ?

Olbricht a zîmbit cu amărăciune.

— N-o să mă credeți ! Vîrsta medie este de 18 ani și jumătate, calculul înglobînd întreg efectivul, de la generalul comandant și pînă la ultimul recrut.

— Aceasta înseamnă că majoritatea soldaților au sub 18 ani?

— Evident.

Eram indignat. Pe Rudi îl convinseseră să se înroleze. Făceau din el carne de tun. Peste cîțiva ani avea să vină și rîndul lui Uwe.

— Se preconizează realmente sporirea numărului acestor divizii ? l-am întrebat iarăși.

— Anul trecut, în august, mi-a explicat, aveam cinci divizii constituite.

— Cinci ? am repetat neîncrezător.

— Diviziile 305, 44, 24 blindată, „Hermann Göring" și „Hitlerjugend". La ora actuală numărul lor a crescut. Nu mai vorbesc de o serie de unități auxiliare. Dacă doriți, vă pun la dispoziție ordinea lor de bătaie.

— Mulțumesc. Mă interesa numai cu titlu de curiozitate.

Olbricht schița pe mapa sa de pe birou tot felul de figuri geometrice. Le întărea contururile, le hașura, le combina...

— Nu m-ați întrebat de ce mi-am permis să vă invit aici. *Herr General,* mi s-a adresat după un timp.

— Eram sigur că o să-mi spuneți, am zîmbit.

— Complotul nostru realizează mari progrese. Imposibilitatea de a ne întruni cu toții, spre a ne împărtăși ideile, mă obligă să joc oarecum rolul de legătură între căpeteniile conspirației. Trebuie să vă pun la curent cu cîteva fapte, după opinia mea, deosebit de importante. În primul rînd, personalitatea lui Stauffenberg.

Am înclinat din cap în semn de încuviințare.

— Îl cunosc. Este un ofițer excepțional, înzestrat cu un dinamism și o tenacitate deasupra oricăror laude.

— Stauffenberg, a reluat Olbricht, îmi declara deunăzi că nu concepe decît o singură alternativă : reușita sau moartea.

— Cred. Stauffenberg nu aruncă vorbele în vînt.

— La ultima consfătuire cu generalul Beck s-a hotărît suspendarea oricăror atentate individuale împotriva lui Hitler. Insuccesele întîmpinate pînă acum ne-au determinat să adoptăm această măsură. În schimb, am trecut la organizarea temeinică a complotului, astfel încît uciderea lui Hitler să nu reprezinte un gest izolat, ci să facă parte dintr-o acțiune concertată și pusă la punct.

— Aveţi şi acordul meu, am rostit.

— Un personaj de prim-plan, care a stat pînă acum într-o semirezervă, a acceptat să activeze ferm alături de noi.

— Cine ?

— *Feldmarschall*-ul Rommel.

— Eram sigur.

— La începutul lunii viitoare vom organiza o întîlnire a comandanţilor de armată care au aderat la complot. Vom găsi o formulă care să permită o reuniune fără să dăm de bănuit organelor de Siguranţă. Cu acest prilej se vor adopta ultimele măsuri şi se va fixa eventual data loviturii. Acceptaţi să luaţi parte la această consfătuire ?

— Accept. Va participa şi Rommel ?

— Da. Şi-a dat consimţămîntul.

— Perfect. Mai aveţi să-mi comunicaţi ceva ?

— Pentru moment, atît.

M-am ridicat de pe scaun.

— *Meine Herren,* îmi permiteţi să mă retrag. Mi-ar fi făcut plăcere să mai rămîn în mijlocul dumneavoastră, dar timpul scurt pe care-l am la dispoziţie — nu pot rămîne la Berlin mai mult de patruzeci şi opt de ore — mă obligă să mă privez de această satisfacţie.

Cînd m-am văzut în maşină, am încercat să arunc o privire de ansamblu asupra evenimentelor care se precipitau. În cazul unei nereuşite, trebuia să-mi iau măsuri de precauţie. Nu pentru mine, căci de multă vreme mă socoteam un mort între vii, ci pentru Uwe, care avea tot viitorul înainte. Pentru Rudi nu puteam să fac nimic. Îşi alesese un drum care îl despărţea de întreaga lui familie.

Am observat, la un moment dat, că maşina mergea pe străzi, fără să aibă o destinaţie precisă. Hans văzuse că sînt cufundat în gînduri şi nu voise să mă tulbure. I-am fost recunoscător pentru delicateţea-i sufletească.

— La hotel, Hans ! am poruncit.

Casa mea de pe Unter den Linden fusese distrusă în cursul primelor bombardamente. De atunci, ori de cîte ori soseam la Berlin, trăgeam la un hotel din centru, care scăpase nevătămat. Hotărîsem să-mi prelungesc şederea în capitală, fiindcă voiam să dau neapărat de urma lui Uwe şi a lui Busch. Ştiam doar că plecaseră din Prusia. De atunci, nimic...

Îndată după instalarea mea la hotel, am telefonat la München. Günther mi-a comunicat că Uwe nu sosise încă. Am telefonat şi la Bucureşti. Dacă intervenise ceva, Busch, care

nu știa că plecasem la Berchtesgaden, lăsase poate vreun mesaj pentru mine. Iarăși nimic. Începusem să mă alarmez. Aveam totuși o speranță. Incursiunile aeriene anglo-americane provocau serioase perturbări în mersul trenurilor. Poate că Busch și cu Uwe făcuseră un popas, undeva. pe parcurs. Îmi spuneam că nu are nici un rost să mă agit. Busch nu era un copil. Se descurcase în situații grele. Nu-mi rămînea decît să aștept.

La prînz n-am fost în stare să mă ating de mîncare. M-am retras în camera mea și m-am întins pe pat. Pînă atunci nu-mi dădusem seama cit sînt de obosit. Noaptea de veghe, petrecută în biblioteca locuinței mele din München, drumul pînă la Berlin, surescitarea provocată de incertitudinea în care mă aflam și-au spus cuvîntul. Îndată ce am pus capul pe pernă, am și adormit. A fost un somn greu, de plumb. Cînd m-am trezit, se întunecase. Mi-am consultat ceasul. Se făcuse 8. Adormisem fără să-mi dezbrac tunica. Nu făcusem decît să-i desfac copcile de la gît. Și Göring mă aștepta. Nu lăsasem vorbă să fiu trezit din somn la o anumită oră, fiindcă nu-mi închipuisem că am să dorm atît de mult.

Am telefonat lui Hans, care avea camera la ultimul etaj, și i-am poruncit să pregătească mașina. Mi-am făcut o toaletă sumară, mi-am schimbat uniforma și am plecat la drum.

Cînd am ajuns la Karinhall, ofițerul de serviciu m-a informat că *Reichsmarschall*-ul întrebase de mai multe ori despre mine. În vreme ce îmi lăsam cascheta și mantaua la garderobă, am auzit zgomot de voci pe un fundal de muzică.

— Ce-i aici ? l-am întrebat. Petrecere ?

Ofițerul a clătinat din cap.

— Excelența-sa *Reichsmarschall*-ul are cîțiva invitați, *Herr General.*

Am făcut probabil o schimă dezgustată, căci ofițerul m-a privit jenat.

— Excelența-sa *Reichsmarschall*-ul nu s-a simțit prea bine. L-au obosit inspecțiile recente. Simțea nevoia să se destindă. A chemat cîțiva prieteni.

— Bine. Mulțumesc, am rostit morocănos.

Am intrat în holul cel mare. Karinhall era o combinație hibridă între un castel și un pavilion de vînătoare. În hol și în încăperile adiacente se desfătau cu șampanie și gustări rafinate un mare număr de oaspeți. Uniformele militare și de partid dominau. Costumele civile aveau puțină trecere în cel de-al treilea *Reich.* Lipsa „Crucii de Fier" pe piept echivala

cu un *capitis diminutio*. Cîteva perechi dansau, în ritmul unui tango executat de o orchestră bine pusă la punct. Din milioanele de soldaţi care alcătuiau armata germană, *Reichsmarschall*-ul îşi alesese un grup de instrumentişti virtuozi.

Göring era îmbrăcat într-o uniformă de culoarea oului de raţă, împodobită cu o bogată colecţie de decoraţii. Cred că le alesese după gradul lor de somptuozitate şi nu după importanţa reală. Purta inele multe, cu solitari scînteietori. Cînd m-a văzut, mi-a întins cu afecţiune mîna.

— Vă aşteptam, principe, mi-a vorbit cu inimitabila lui bonomie.

Era înconjurat de un stol de femei tinere. În ciuda corpolenţei sale, Göring nu se simţea atras de siluetele suple, ci de rotunjimile planturoase care evocau amploarea sînilor şi şoldurilor celebrei Mae West. Nu corespundeau toate invitatele strictelor tipare ariene. În domeniul feminin, Göring se arăta foarte eclectic.

— Daţi-mi voie să vă prezint pe prietenul meu, generalul principe von Altenburg-Delmond, s-a adresat tinerelor sale însoţitoare.

Am salutat cu o seacă înclinare a capului.

— O veste bună ! le-a zîmbit el. Principele nu este însurat.

Încîntat de gluma lui, m-a privit cu bunăvoinţă. Expresia posomorîtă a chipului meu nu se preta ambianţei vesele de la Karinhall, căci a adăugat îmbietor :

— Ce e cu mutra aceasta de înmormîntare, principe ? Trebuia să lăsaţi la garderobă, odată cu mantaua, şi grijile.

Vulgaritatea veselă a cuvintelor sale nu mi-a descreţit fruntea. Dornic să mă dispună, Göring a făcut semn unui valet care circula printre invitaţi, purtînd cu solemnitate o tavă încărcată cu pahare de şampanie. A luat o cupă şi mi-a oferit şi mie una. S-au servit şi curtezanele rubiconde.

— *Prosit !* a rostit Göring.

— *Prosit !* i-au urat ele în cor.

Am ridicat şi eu paharul.

— *Prosit !*

Am gustat şampania. Era minunată.

— „Veuve Cliquot" ! s-a împăunat Göring. Crû 1910.

— Ce tare este ! a gungurit o amplă Brunhildă. M-a şi ameţit.

— Răbdare ! a grăit *Reichsmarschall*-ul. Vă pregătesc băuturi şi mai grozave.

Şampania, orchestra, planturoasele invitate, rîsetele care ţîşneau ca nişte fuzee, atmosfera aceea de carnaval nu cadrau cu războiul. Dar *Reichsmarschall*-ul Göring nu-şi făcea excese de scrupule în acest domeniu. *Quod licet Jovi...*

— Ne iertaţi cîteva clipe, s-a adresat însoţitoarelor, care au chicotit cu alcoolizată veselie.

Göring m-a luat de braţ şi m-a condus într-un salon în care puteam discuta într-o relativă linişte.

— Vreau să vă cer un serviciu, principe.

M-am înclinat.

— Sînt la dispoziţia dumneavoastră, *Herr Reichsmarschall.*

Şi-a frecat jovial mîinile.

— Ştiam că mă pot bizui pe dumneavoastră. Şi acum să vă spun despre ce este vorba. Săptămîna trecută m-a convocat *Führer*-ul la Berchtesgaden. Faţă de dumneavoastră nu am secrete. Ori de cîte ori mă cheamă *Führer*-ul în prezenţa sa, am palpitaţii. Atmosfera aceea de mănăstire nu se potriveşte cu temperamentul meu. La Berghof, compania feminină se reduce la *Frau* Bellow, soţia colonelului von Bellow, aghiotantul *Führer*-ului, şi la *Fräulein* Eva Braun. Aţi cunoscut-o pe *Fräulein* Braun ?

— Da. Am schimbat odată cîteva vorbe.

Göring a rîs.

— Profesia ar fi îndrituit-o pe *Fräulein* Braun să fie mai veselă, mai comunicativă. Din nefericire, a contaminat-o austeritatea *Führer*-ului. Nu rîde niciodată. Uneori abia dacă schiţează în vîrful buzelor o caricatură de zîmbet. *Frau* von Schirach, care mai înveselea cu tinereţea ei reuniunile de la Berghof, nu mai dă pe acolo de cînd Baldur face pe supăratul la Viena. Singura femeie cu adevărat agreabilă din anturajul *Führer*-ului era *Frau* Ley. Dar n-a rezistat ambianţei demoralizante şi s-a sinucis. Cînd mă aflu la Berghof, principe, sînt tentat să-i urmez exemplul.

Puhoiul acesta de vorbe era o expresie a nervozităţii sale, de la o vreme tot mai pronunţată. Sticlirea ochilor, voioşia aceea înfrigurată, neastîmpărul său vădeau o stare psihică deteriorată.

— Cum m-a văzut, *Führer*-ul m-a luat în primire, a continuat Göring. Mi-a reproşat incapacitatea armatei noastre şi mi-a ordonat să iau urgente măsuri pentru apărarea regiunii Ruhr şi a oraşelor din vest, tot mai des bombardate de anglo-americani. Ce măsuri de îndreptare să iau, principe ? a rostit

cu iritare în glas. Poate să mă umflu ca broasca din poveste, să capăt proporţiile lui Gulliver în ţara piticilor şi să prind cu mîna din zbor bombardierele inamice. Vrea *O.K.W.*-ul să apăr oraşele din vest ? Să-mi dea avioane şi tunuri antiaeriene. Şi mai presus de orice, carburant. *Ex nihilo, nihil.* Dacă nu-mi pun la dispoziţie mijloace de luptă, cum să acţionez ? S-a uitat critic la pîntecele lui voluminos şi a rîs cu forţată veselie : Doar să mă fac zeppelin, a adăugat.

Cercetarea protuberanţei sale abdominale l-a făcut să treacă la altă ordine de idei :

— Nu puteţi să-mi recomandaţi, principe, o cură eficace de slăbire ? Ah, cît vă invidiez silueta ! Aveţi înfăţişarea unui locotenent cu galoane de general de armată...

S-a întunecat iarăşi.

— Imputările *Führer*-ului nu m-ar fi afectat prea mult. Frecuşurile acestea între vechi camarazi de luptă au un caracter aproape afectuos.

Îşi aurea pilula.

— M-a supărat însă faptul că era şi Keitel de faţă. Lacheul acesta mă privea triumfător. Eram săpunit şi eu, nu numai el. Vă mărturisesc, principe, că mi-am impus voinţa să nu ripostez aşa cum s-ar fi cuvenit.

Mi-am stăpînit un zîmbet ironic. Göring era de-a dreptul comic. În prezenţa *Führer*-ului se fîstîcea ca un elev timid în faţa unui profesor sever şi exigent.

— Vă mărturisesc, principe, că nu sînt într-o dispoziţie sufletească propice unei vizite în zonele bombardate. Nu o duc bine cu nervii. Am nevoie de odihnă, de puţină distracţie. Eforturile din ultima vreme m-au extenuat.

A făcut o pauză.

— I-aş fi încredinţat lui Milch această misiune, dar actualmente este reţinut pe Frontul de Est. Afară de aceasta, am mai multă încredere în dumneavoastră. Luaţi legătura cu Stumpf. Vă acord puteri depline. Destituiţi, tăiaţi capete ! Numai să obţineţi rezultate. Nu vă cer să faceţi minuni, pentru că minunile nu sînt posibile în secolul douăzeci.

Înţelegeam raţionamentul lui Göring. Mă trimitea în locul lui, ca să nu se compromită în cazul unui *fiasco*. Se va justifica faţă de *Führer* invocînd o indispoziţie care-l reţinuse în casă. Parcă îl vedeam pe Hitler ascultîndu-i plictisit pretextele. Îi ierta păcatele, fiindcă Göring rămînea totuşi unul dintre cei mai vechi şi mai credincioşi camarazi. Că nu-i mai acorda credit moral, aceasta era altă chestiune.

— Mîine am să fac o vizită la cartierul general al lui Stumpf, *Herr Reichsmarschall.* Am să vă raportez măsurile luate.

— Perfect ! Perfect ! Ah, era să uit o chestiune penibilă. Furtul de documente de la București. Ești informat, cred, de cazul inginerului Haag. Un afemeiat, un imbecil care s-a lăsat dus de nas de o spioană. Am să-i reproșez baronului von Bruck alegerea pe care a făcut-o în persoana acestui ins. *Führer*-ul este furios. Abia azi de dimineață a aflat porcăria. L-a și chemat pe Kaltenbrunner.

— Pe vremea lui Canaris nu s-ar fi întîmplat așa ceva, am opinat.

Göring m-a privit fix, cu ochii lui albaștri, apoși.

— Credeți ? Avea și Canaris păcatele lui. Altfel nu l-am fi înlăturat. Ce părere aveți de afacerea Haag ?

— Nu cunosc valoarea documentelor furate.

— În curînd vom afla și acest lucru. O comisie specială va ancheta cazul. Himmler tună și fulgeră. Abia a preluat sarcinile *Abwehr*-ului, că s-a și poticnit. Mulți inși vor ieși jumuliți din buclucul acesta.

Mi-a revenit în minte saltul comic al *Sturmbannführer*-ului Grunau, cînd adjunctul său l-a făcut atent să nu calce pe niște grenade neexplodate. Dacă ar fi murit atunci, i s-ar fi rostit la înmormîntare un panegiric și ar fi fost onorat cu o înaintare în grad *post-mortem.* Acum îl aștepta cu siguranță o retrogradare, dacă nu și o sancțiune mai gravă.

— O cunoșteați și dumneavoastră pe spioană, *Herr General,* a grăit Göring. Nu v-a furat cumva vreun document ?

— Nu. Nu mi-a furat nimic.

— Ați scăpat ușor.

Și-a înfipt mîna în șold și mi-a zîmbit complice.

— Am auzit că era foarte frumoasă ! Adevărat ?

— Era o femeie splendidă.

— Are să-l coste cam scump pe inginerul Haag cele cîteva ore de fericire gustate în compania individei. În sfîrșit... Îl privește ! Acum să ne întoarcem în salon. Puțin amuzament nu v-ar strica nici dumneavoastră.

— Vă rog să mă iertați, *Herr Reichsmarschall.* Aș prefera să plec. Sînt preocupat de cîteva chestiuni spinoase...

M-a întrerupt cu solicitudine :

— Am băgat de seamă că nu sînteți în apele dumneavoastră. Spuneți-mi ce vă supără. Aș putea să vă fiu de folos.

— Nu știu nimic de soarta celui mai mic fiu al meu.

— Mi se pare că mi l-aţi prezentat odată. Cînd v-am făcut o vizită la Traunkirchen. Drăguţ băiat! Are să ajungă un vajnic naţional-socialist.

Un nod mi s-a urcat în gît. Am fost ispitit să-i spun că această apartenenţă politică era singurul lucru pe care nu i l-aş fi dorit lui Uwe.

— Ce i s-a întîmplat? m-a întrebat Göring.

L-am pus la curent, în puţine cuvinte.

— Nu e cazul să vă neliniştiţi. Am să dau totuşi dispoziţie poliţiei să vă caute băiatul. Ca să nu mai fiţi îngrijorat.

— Vă mulţumesc, *Herr Reichsmarschall.*

Nu îmi făceam iluzii că se va ocupa de cazul lui Uwe. Era prea egoist şi prea leneş, spre a se osteni cu asemenea fleacuri. Va da ordin aghiotantului să ia legătura cu poliţia, aghiotantul va telefona unui personaj înalt, care la rîndul său va pune în mişcare un personaj subaltern, şi în chipul acesta, din om în om, interesul se va pierde şi nu se va ajunge la nici un rezultat.

Am părăsit Karinhallul şi m-am înapoiat la Berlin. De la primul telefon public am telefonat contelui Helldorf, prefectul poliţiei. Nu mă lăsam pe seama lui Göring. Trebuia să mă descurc singur. Îl cunoşteam bine pe Helldorf. Şi el făcea parte din complot. Eram sigur că ar fi răsturnat cerul şi pămîntul ca să-l găsească pe Uwe. Din nefericire, Helldorf plecase la Breslau. L-am căutat atunci pe contele von der Schulenburg, adjunctul prefectului. Dar nici acesta nu era de găsit. Nu se afla nici la prefectură şi nici la locuinţa sa.

Îngrijorarea mea creştea. Am telefonat din nou la München. Nimic! Se făcuse tîrziu. Aproape 11. La ora aceea toate autorităţile erau închise. Mi-ar fi fost imposibil să mă culc înainte de a pune lumea în mişcare... Îmi frămîntam creierul în căutarea unei soluţii. Mi-am amintit deodată că exista totuşi la Berlin un om care mi-ar fi putut da o mînă de ajutor, dacă, bineînţeles, se afla în capitală: nepotul meu, principele Erwin von Marburg-Erbach, aghiotantul lui Goebbels. Erwin era bine văzut de ministrul propagandei, iar cuvîntul său avea greutate. I-am telefonat la locuinţa sa. Am avut bucuria să-mi răspundă un servitor, care m-a informat că principele se afla în Berlin, dar că era reţinut de treburi la Ministerul Propagandei. L-am căutat la minister. O secretară mi-a dat imediat legătura.

— Erwin, trebuie să-ţi vorbesc neapărat. În noaptea aceasta.

— Tocmai plecam acasă, *Onkel Eugen*. De unde vorbești ?

— Din oraș. De la un telefon public.

— Atunci cum facem ? Te-ar deranja să vii la mine acasă ? Am sta de vorbă în liniște. Te tratez și cu un pahar de Porto.

— Peste douăzeci de minute sînt la tine.

— Bine. Te aștept.

Erwin avea o vilă confortabilă și relativ singuratică, pe malul lacului Tegeler. Holtei convins, ducea o viață de sibarit, în măsura în care îi îngăduiau ocupațiile. Rolul său avea un caracter mai mult decorativ. Goebbels se simțea flatat să aibă ca aghiotant un principe autentic. Erwin nu era un nazist convins. Nu știu nici eu de ce a intrat în partid. Era destul de bogat ca să nu aibă nevoie de avantajele materiale pe care i le-ar fi procurat această apartenență politică. Nu-l întrebasem niciodată de ce își alesese acest drum și nici el nu-mi dăduse explicații. Ne vedeam destul de rar, deși Erwin părea să-mi arate o afecțiune deosebită.

Cînd am ajuns la vila de pe marginea lacului, Erwin mi-a deschis personal ușa. Era în uniformă *S.S.*

— Știu că nu îți plac veșmintele acestea, mi-a zîmbit, dar abia am sosit și nu am avut timp să mă schimb.

Erwin avea chipul și înfățișarea unui actor de cinema. Cred că la Hollywood ar fi recoltat un mare succes. Valetul său, Klement, preparase un supeu magnific pentru două persoane. Lumînări, cristale, dantele.

— Nu cumva așteptai pe cineva, Erwin ? N-aș vrea să te deranjez.

— Nici o grijă, *Onkel* Eugen. Supeul este în cinstea dumitale.

Ne-am așezat la masă. În vreme ce erau servite *hors-d'oeuvres*-urile, i-am vorbit despre Uwe.

— Te rog să fii încredințat că mîine de dimineață pun toată poliția *Reich*-ului în alertă, mi-a făgăduit. Nu ai însă motiv să te alarmezi. Poate că s-au oprit undeva, pe drum. Spui că Busch e în permisie, iar Uwe se bucură că a scăpat de compania mătușii sale, care, între noi fie vorba, e o ființă foarte puțin agreabilă.

I-am mulțumit pentru încurajare, dar aceasta nu mă liniștea.

— Cunoști adresa părinților lui Busch ? m-a întrebat. Să le telefonăm și lor. Poate știu ceva.

— Da. O idee bună !

Aveam numărul de telefon al locuinței lui Busch, din Bremen.

Deși Erwin se folosea de circuitele oficiale, am obținut destul de greu Bremenul, deoarece întreaga regiune se afla în alarmă. Telefonul părinților lui Busch a sunat multă vreme în gol.

— Să-i chemăm mai tîrziu, a opinat Erwin. Poate că sînt în adăpost.

Ne-am continuat supeul. Preparatele culinare erau de un rafinament extraordinar față de timpurile pe care le trăiam. Ajunsesem la friptura de fazan — o raritate — cînd a zbîrnîit soneria de la intrare.

— Cine să fie la ora aceasta ? a încreţit Erwin din sprîncene.

Klement s-a îndreptat cu pasul lui rar, de bîtlan, spre ușă. A deschis. În aceeași clipă am făcut ochii mari. Erwin m-a privit ușor jenat. În pragul intrării apăruse *Reichsminister*-ul Joseph Goebbels, însoțit de două femei tinere, drăguțe și foarte vesele, cărora le oferise cîte un braț spre a le susține. Făcuseră probabil libațiuni îmbelșugate pe altarul lui Bacchus, căci se clătinau vizibil.

Goebbels nu se așteptase să mă vadă. A clipit des, dar nu și-a pierdut cumpătul. S-a apropiat de masă, împreună cu însoțitoarele sale. Era în uniformă. Fetele purtau rochii de bal. Am înțeles în clipa aceea de ce se bucura Erwin de atîta trecere în ochii șefului său. Ținea loc de paravan.

Goebbels și-a muncit cîteva clipe mintea, încercînd să mă plaseze în timp și spațiu. În cele din urmă m-a recunoscut. Mă văzuse adeseori la Berchtesgaden, la Rastenburg și la recepțiile de la Cancelariatul *Reich*-ului. Nu eram în relații amicale. Iar atribuțiile noastre nu aveau puncte de contact.

— Vă salut, *Herr General*, a rostit cu oarecare greutate în limbă.

— Vă salut, *Herr Reichsminister*.

Îl vedeam pe Goebbels într-o postură cu totul inedită.

Erwin a făcut prezentările cu eleganță, ca și cînd ne-am fi aflat la o recepție diplomatică. Nici pe el nu-l descumpănise vizita lui Goebbels. Era, desigur, obișnuit să-l primească la orice oră din noapte sau din zi. Eu eram intrusul.

— *Fräulein* Mitzi și *Fräulein* Fritzi, a rostit el, făcînd un gest larg, rotund, de maestru de ceremonie. Unchiul meu, generalul principe von Altenburg-Delmond.

— Încîntate ! au rostit într-un glas cele două fete. Au chicotit, lipindu-se tandru de ministrul propagandei *Reich*-ului.

Am salutat cu o înclinare a capului. Chipul lui Goebbels, pînă atunci de o imobilitate impenetrabilă, s-a destins.

— Unchiul dumitale, Erwin ? Nu știam. Mă bucur foarte mult. S-a întors spre mine : *Herr General,* trimit îndată mașina după Trudi. O blondă afriolantă, care și-a vopsit părul în negru spre a avea o înfățișare mai exotică. Să fim trei cu trele.

— Mă iertați, *Herr Reichsminister,* dar n-am să pot rămîne...

— Pardon ! a ridicat el mîna. Nu admit să plecați. Unchiul lui Erwin este prietenul meu.

— Sînteți prea bun, dar...

— De ce ? a insistat el, ridicînd mefistofelic sprînceana dreaptă într-un fel de accent grav. V-a indispus sosirea mea ? Atunci plec !

Am zîmbit conciliant. Nu trebuia să-l indispun tocmai acum, cînd voiam să-l folosesc spre a-l găsi pe Uwe.

— Nu interpretați greșit reticențele mele...

— Să nu-mi spuneți că plecați la o conferință militară nocturnă. Cu tot respectul ce vi-l port, n-am să vă cred.

— *Eu* nu vreau să tulbur cu prezența mea mica și nevinovata dumneavoastră petrecere. Sînt prea bătrîn, *Herr Reichsminister.*

— Cîți ani aveți, dacă nu sînt indiscret, *Herr General ?*

— Cincizeci și patru, *Herr Reichsminister.*

— Ne despart abia șase ani, *Herr General.* Dar nu anii contează. Inima noastră rămîne tînără !... Veșnic tînără !... S-a întors spre Klement : Spune-i șoferului să alerge după Trudi. Să o scoată de unde va ști.

— Am înțeles, *Herr Reichsminister.*

Valetul a dispărut prompt.

— În vreme ce Klement pregătește un mic supeu pentru șase persoane, să trecem în salon și să ne delectăm cu un *whisky,* zise Erwin.

— De acord ! a declarat Goebbels. Ah, de ce nu sînt englezii tot atît de buni ca și *whisky*-ul lor ? ! Mitzi, Fritzi, duceți-vă sus și faceți-vă frumoase. Să mergem dincolo, *meine Herren !*

Am vrut să plec, dar Erwin mi-a schițat un semn imperios, să nu mai fac mofturi. În vreme ce fetele au pornit zglobii pe scări în sus, noi, bărbații, am intrat în salon. Potrivit

făgăduielii sale, Erwin a scos din dulapul-bar o sticlă de „Johny Walker".

Goebbels s-a adîncit într-un fotoliu. Corpul plăpînd, pipernicit, se pierdea între pernele moi, îmbrăcate în brocart. Alcoolul îi colorase obrajii palizi cu două pete roşii. Părea să fie bolnav de plămîni. Îi analizam — fără să mă observe — capul prelung, trupul puţintel, membrele subţiri, ca de paing. Cît era de departe fizicul lui Goebbels de acel tip de nordic ideal, cîntat pe toate vocile de ideologii şi de propagandiştii partidului.

Îşi gustă băutura chihlimbarie.

— Cînd ne va suna ceasul, nu ne vom alege decît cu amintirea fulgerătoare a cîtorva clipe plăcute. Aroma unui vin bun, îmbrăţişarea unei femei frumoase, satisfacţia unor succese... Aş adăuga „efemere". Făcu o schimă dezgustată: Toate succesele, toate plăcerile sînt efemere. Numai amărăciunile stăruiesc... Astăzi sîntem mari şi puternici... Omenirea se cutremură cînd ne rosteşte numele... Ieri am fost mărunţi, anonimi, dispreţuiţi !... Mîine ?... Ce va fi mîine ? Drapele cu zvastică vor flutura pe toate edificiile din marile capitale ale lumii... sau... vor fi călcate în picioare de duşmani !.... Ce se va alege din noi în această ultimă eventualitate ? Va mai veni Trudi la ordinul meu ? Dar dumneata, Erwin, îmi vei mai oferi ospitalitate cu generozitatea de azi ?

Erwin îşi arătă brasarda cu crucea încîrligată.

— Ne aflăm în aceeaşi barcă, *Herr Reichsminister*.

— Da şi nu, replică Goebbels, clătinînd din cap. Peştii mărunţei scapă prin ochiurile plasei pescarului. Peştii mari ajung în frigorifice. Morga peştilor.

Îşi bău *whisky*-ul.

— Încă unul, te rog, Erwin.

Se uită la lichidul întemniţat în paharul de cristal.

— Ce culoare frumoasă, ce savoare, ce tărie !... Îl dai peste cap, şi... gata ! Nu mai rămîne pe fundul paharului decît puţină aromă, care dispare aşa cum dispar şi amintirile legate de cei morţi... Ce caraghioşi sînt oamenii care fug de moarte. Nu poţi scăpa de Doamna cu Coasa, după cum nu poţi scăpa nici de chemarea destinului. Unii încearcă să-l trişeze. Mulţi dintre cei care şi-au legat, de pildă, soarta de ascensiunea fulgurantă a *Führer*-ului au, de la o vreme, impresia că steaua lui a început să pălească. Vor să se smulgă din coada stelei filante şi să se piardă prin pulberea anonimă a Căii Lactee. Dar steaua căzătoare îi tîrăşte mai departe şi îi consumă,

topindu-i la temperaturi uriașe. Dumneavoastră complotați împotriva *Führer*-ului, *Herr General* ?

L-am privit impasibil.

— Nu înțeleg întrebarea, *Herr Reichsminister.*

Goebbels a rîs. Rîsul nesigur al unui bețiv.

— Întrebarea mea nu trebuie să vă supere, *Herr General.* Astăzi toată lumea complotează.

— Chiar toată lumea ?

— Toată, *Herr General.* Toată, în afară de mine. Unii complotează împotriva *Führer*-ului, alții complotează împotriva șefilor ierarhici — ia aminte, Erwin — grupuri complotează împotriva altor grupuri... comploturi, comploturi, comploturi ! Numai eu nu complotez. Poate că nici dumneata nu complotezi, Erwin. Presupun că nici principele, unchiul dumitale, nu complotează. După cum vezi, declin verbul „a complota"... Este uimitoare frecvența cu care acest cuvînt este rostit în zilele noastre... Și-a proptit bărbia în piept : *Führer !*... Complot !... Cuvinte care se întretaie, așa cum stelele intră în conjuncție... A oftat adînc : Și ce om mare este *Führer*-ul !... Geniu !... Instrumentul spontan al unui destin divin. În fața lui mă simt copleșit. Personalitatea lui are atîtea fațete, încît este imposibil să îl descrii. Prietenos, bun și milos ca un copil ; viclean, inteligent și abil ca o pisică ; tunător, superb și uriaș ca un leu... Cînd vorbește, cuvintele sale au rezonanța unei profeții... Hitler este atît de mare, încît și natura i se supune. Uitați-vă pe cer, *meine Herren,* și veți vedea că și stelele, în licărul lor, adoptă forma crucii încîrligate. Uitați-vă bine !

Erwin i-a umplut din nou paharul cu *whisky* și, neobservat de Goebbels, care fixa cu priviri sumbre candelabrul cu zeci de brațe, mi-a făcut semn cu ochiul. „Fii atent, părea să-mi spună, omul acesta a alunecat pe panta confidențelor. Nu i se întîmplă des. Băutura îi dezleagă limba".

— Cine se rupe de Hitler piere ! rosti cu mînie Goebbels. Nemesis veghează asupra *Führer*-ului și îi pedepsește pe trădători... Tonul i s-a îndulcit brusc : *Führer*-ul !... Pentru acest om sînt gata să-mi vărs ultima picătură de sînge, să-mi vînd Diavolului sufletul și să renunț la ultima speranță într-o viață de apoi, calmă și luminoasă... În jurul nostru, *Herr General,* nu este decît furie și întuneric. Sîngele curge sub cupola neagră a beznei spirituale... Va trebui să învingem spre a se face iarăși lumină... *Fiat lux !*

Își întinse picioarele subțiri pe covorul portocaliu, cu flori chinezești, măiestrit împletite.

— *Führer*-ul a fost și rămîne viața mea. Pentru el și pentru înălțarea lui nu m-am dat înapoi de la nici un efort. În modestul meu domeniu de activitate...

— Modest ? Ați făcut din propagandă unul dintre cele mai puternice instrumente de luptă, a intervenit curtenitor Erwin.

Goebbels se uita la pocalul de cristal din mîna sa, așa cum se uitau odinioară ghicitoarele în globurile lor de sticlă, căutînd răspuns la întrebările puse viitorului.

— Propaganda are legi aspre ! Dacă vrei să obții rezultate, să nu ții seamă de protestul scrupulelor... Să faci din alb negru și din negru alb. Adversarilor să le negi calitățile și să le privești prin lupă defectele. Să-i ataci fără milă, să le cauți punctul slab, să-ți ascuți cu grijă lancea și să o înfigi acolo unde cuirasa e mai slabă. Și-a îndreptat privirile spre Erwin : Poate că într-o zi ai să-mi iei locul, Erwin.

Acesta făcu o schimă protestatară.

— Nu mi-a trecut niciodată prin minte să vă iau locul.

Goebbels a schițat un gest obosit, ca și cînd ar fi vrut să-i închidă gura.

— Cînd eram în opoziție, a continuat Goebbels, am profitat din plin de libertatea de necrezut acordată presei de Republica de la Weimar. Am luptat împotriva democrației cu propriile ei arme. Bineînțeles, după ce am cucerit puterea, am schimbat modul de lucru. Nu am mai îngăduit opoziției să-și facă de cap. Aplicarea forței a devenit un mijloc perfect de guvernare.

A pus paharul pe măsuța joasă din apropierea sa, a izbit palmele de brațele fotoliului și s-a ridicat în picioare.

— De ce vă plictisesc cu teoriile acestea ? După cum nu se va mai naște un al doilea Hitler, nu se va mai reedita nici fenomenul Goebbels. Nimeni nu mă va egala...

A făcut cîțiva pași spre a-și dezmorți picioarele.

— Mi s-a lăsat alcoolul în tălpi, zise. Le simt atît de grele, de parcă aș purta un costum de scafandru...

S-a oprit în fața lui Erwin. Nepotul meu era foarte înalt, așa că Goebbels îl privea de jos în sus.

— Ciudat ! Cît sînt de mic pe lîngă dumneata, Erwin ! Cu toate acestea, eu te-am salvat de la moarte. Știi că anul trecut te pîndea lagărul ? Ca și pe principele von Hesse și compania. Dar te-am scăpat. Pentru cît timp ?... Cine știe ?... Poate că ți-am amînat numai sfîrșitul. Noi, germanii, am ars toate punțile. Nu ne mai putem întoarce și nici nu vrem să o facem.

Am ajuns la extrema limită și sîntem hotărîți să înfruntăm toate vicisitudinile. A rîs : Unde sînt damele, Erwin ? Ne lasă cam mult să le așteptăm.

Își turnă singur alcool în paharul de cristal.

— O să vă faceți o idee proastă despre mine, *Herr General.* Eu, Goebbels, tată de familie model, mă bălăcesc printre prostituate... Am să vă explic. Este o măsură de igienă sexuală. Compania permanentă și exclusivă a soției îți atrofiază organele, îți scade apetitul sexual. Variația amoroasă te menține în formă. Principiul este verificat..

Cele două tinere coborau la braț pe scara acoperită cu covoare.

— Ce făpturi fermecătoare ! exclamă Goebbels. Pe care o vrei, Erwin ?

— Alegerea o faceți dumneavoastră, *Herr Reichsminister.*

Goebbels îmi aruncă o privire tulbure.

— Vă încredințez dumneavoastră mărul lui Paris. Alegeți !

— Aștept pe Trudi, *Herr Reichsminister.*

Ministrul propagandei *Reich*-ului ridică din umeri.

— Cum vă este voia.

Mitzi și Fritzi se opriseră în dreptul său. Își arătau perlele dinților într-un rîs fermecător. Privirile lui Goebbels coborîră asupra sînilor rotunzi, dezgoliți pe jumătate de decolteul generos.

— Hesperidele nu se puteau lăuda cu fructe mai delicioase, vorbi el.

Le cuprinse cu cîte un braț pe după mijloc. Fetele chicoteau încîntate. Una își vîrî degetele manicurate în părul lui rar și unsuros, gîdilîndu-l cu voluptate.

— Cine merge cu mine pînă sus ? întrebă el gutural.

— Luați-le pe amîndouă, *Herr Reichsminister,* propuse Erwin. Să nu vă obosească greutatea alegerii.

Goebbels înclină capul satisfăcut de soluția care i se oferise.

— Ai dreptate, Erwin. Ești un tînăr plin de resurse. Mă iertați, *Herr General !* Haidem sus, fetelor !

Se îndreptă spre capul scării, strîngindu-le de mijloc. Semăna cu un vas, încadrat de două brațe mult mai înalte decît el. Au urcat scările și au intrat într-o cameră de la etaj. După ce am auzit ușa închizîndu-se în urma lor, m-am întors spre Erwin.

— Instructivă întîlnire. Nu mi-a dat însă timp să-i vorbesc despre Uwe.

— Mă ocup eu de chestiunea aceasta, *Onkel* Eugen. Nici o grijă.

— Atunci, plec. Pe Trudi ţi-o cedez.

A zîmbit.

— Mulţumesc. Nu te refuz. Poate că ne trăim ultimele zile... Să le înfrumuseţăm pe cît ne stă în putinţă...

I-am întins mîna.

Erwin m-a condus pînă în curte. M-am urcat în maşină. i-am mai făcut o dată semn cu mîna, apoi Hans a pus motorul în mişcare. Cînd ieşeam în stradă, ne-am încrucişat cu „Horsch"-ul lui Goebbels, care o aducea pe Trudi...

În cursul zilelor următoare am făcut un turneu prin cîteva oraşe bombardate din vest şi am inspectat unităţile de apărare ale teritoriului. Înapoiat la Berlin, am convocat pe generalul Korten, şeful Statului-Major al Aerului, şi pe generalul Stumpff, comandantul lui *Luftflotte Reich*. Misiunea lui Stumpff — apărarea aeriană şi antiaeriană a Germaniei — se dovedise extrem de dificilă. Pentru a face faţă atacurilor *non-stop* ale bombardierelor anglo-americane, flota lui aeriană fusese întărită cu două *Gruppen* de aparate de vînătoare J.G. 3 „Udet", transferate din Rusia în Germania, precum şi cu majoritatea avioanelor de luptă J.G. 11, J.G. 27 şi J.G. 53, luate de pe fronturile din Rusia, din Italia şi din Balcani. Cele şapte *Jagddivisionen*, de sub comanda lui Stumpff, fuseseră regrupate în două *Jagdkorps*, ceea ce, în concepţia Statului-Major al Aerului, trebuia să ducă la o reechilibrare a forţelor de apărare aeriene, atît pe plan tactic, cît şi strategic. În sfîrşit, în martie '944, se înfiinţase un *Jaegerstab*, menit să impulsioneze şi să sporească producţia avioanelor de luptă de toate tipurile la peste 5 000 de aparate pe lună. În ciuda atacurilor neîntrerupte executate de bombardierele anglo-americane, Speer reuşise un adevărat tur de forţă, realizînd în '944, la avioanele de luptă cu un singur motor, o creştere a producţiei de 300 la sută faţă de '943, iar la aparatele cu două motoare, o creştere de 50 la sută, în acelaşi interval de timp. Comandamentul *Luftwaffe* îşi punea mari speranţe în noul avion cu reacţie „Messerschmidt" Me. 262, destinat să revoluţioneze războiul aerian. În martie şi în aprilie '944, primele 13 avioane Me. 262 fuseseră puse la dispoziţia Armatei aerului pentru experimentare şi instrucţie.

Generalul Galland, care făcuse un zbor de încercare pe bordul acestui aparat, mi-a vorbit cu entuziasm despre calităţile lui extraordinare. Mi-am propus să-i verific personal perfor-

manțele. Dacă ținem seama și de progresele realizate de uzinele constructoare de rachete V. 2 la Penemünde, perspectivele păreau încurajatoare.

Păreau numai, fiindcă în primele luni ale lui '944 a intervenit un fapt care a răsturnat toate planurile Comandamentului *Luftwaffe* și a periclitat continuarea intensivă a producției de război. Pînă în iarna '943—'944, bombardierele anglo-americane sufereau mari pierderi în cursul raidurilor asupra *Reich*-ului. Faptul era explicabil. Bombardierele aveau o rază mare de acțiune, în vreme ce avioanele de luptă, care ar fi trebuit să le escorteze, nu aveau aceleași posibilități. Bombardierele, lipsite de protecția unor aparate de vînătoare, erau hărțuite în cursul misiunilor de bombardament, de aviația de luptă germană, care le provoca mari pierderi. Acestea se ridicau uneori pînă la 15 la sută din totalul aparatelor care survolau Germania. În februarie '944 și-au făcut apariția aparatele de luptă americane, cu mare rază de acțiune. Bombardierele lor veneau acum însoțite de o escortă puternică. Deveniseră în mod practic invulnerabile. Dacă se mai ține seama și de faptul că numai în 1943 americanii își propuseseră să-și sporească flota aeriană cu 107 000 avioane, pe care dealtfel le-au și realizat în proporție de 87 la sută, se poate lesne deduce disperarea Comandamentului *Luftwaffe* față de o întorsătură care schimba catastrofal raportul de forțe existente.

Generalii Korten și Stumpff erau copleșiți de șirul de adversități care se abăteau asupra Germaniei.

O nenorocire nu vine niciodată singură. În Rusia, deplasarea frontului spre vest făcea ca bombardierele He. 111, cu rază medie de acțiune, să nu mai poată atinge centrele de comunicații și industriale rusești, aflate la o depărtare prea mare față de bazele noastre de plecare. Bombardierele He. 117, care aveau o rază de acțiune superioară celor He. 111, prezentau defecte de fabricație care le făceau improprii unui serviciu îndelungat. Pe de altă parte, atacurile aeriene anglo-americane asupra regiunii petrolifere Ploiești au silit Comandamentul *Luftwaffe* să deplaseze toate unitățile sale aeriene de luptă din Polonia în România. În Italia abia dacă mai păstram în acea epocă 370 de avioane.

În sfîrșit, Comandamentul *Luftwaffe* mai avea o sarcină grea : apărarea fabricilor de carburant sintetic din Silezia, de la Pölitz, Leuna și Brux. În cazul pierderii regiunilor petrolifere românești, carburantul sintetic ar fi rămas ultima noastră resursă.

Göring îmi dăduse puteri depline, cerîndu-mi în schimb să salvez o situaţie deznădăjduită. Cc soluţii trebuia să aplic ? Să aduc avioane din Franţa ? Exclus ! În ciuda raportului meu negativ, Hitler ordonase transferarea în Germania a unui număr apreciabil de aparate de luptă. Din Italia nu mai aveam ce lua. Din Rusia, de asemenea. Fabricarea de avioane într-un ritm crescînd ar fi ameliorat eventual situaţia. Dar şi aici intervenea o dificultate. Lipsa de cadre. Pierduserăm un mare număr de piloţi experimentaţi. Tinerii aviatori trimişi în diverse misiuni de luptă, după o instrucţie insuficientă, erau doborîţi încă de la primul contact cu inamicul. Germania, după cinci ani de război, nu mai putea dispune de resursele umane inepuizabile ale Statelor Unite şi ale Rusiei. Şi lipsa de combustibil ne crea serioase dificultăţi.

Intrasem într-un cerc vicios. Comandamentul *Luftwaffe* cerea lui Speer avioane, fără de care apărarea centrelor industriale devenea imposibilă, iar Speer riposta că nu le poate fabrica dacă uzinele sale continuă să fie bombardate.

Cu paleative era greu să remediez situaţia. Singura soluţie ar fi fost folosirea masivă a pulso-reactoarelor V. 1 şi a rachetelor V. 2, care ar fi obligat pe anglo-americani să treacă în defensivă. Dar pînă atunci trebuiau luate măsuri imediate.

Am convocat Comitetul de dezvoltare a forţelor aeriene, a cărui conducere intra în atribuţiile *Feldmarschall*-ului Milch. Întrucît Milch se afla pe Frontul de Est, preşedinţia conferinţei îmi revenea de drept. Erau de faţă generalii Korten şi Stumpff, reprezentanţii Ministerului Aerului, ai Ministerului Economiei de Război şi conducătorii fabricilor de avioane.

Încă de la primele replici participanţii la conferinţă s-au împărţit în două tabere. De o parte, partizanii priorităţii absolute a avioanelor de bombardament, de alta, susţinătorii priorităţii avionului de vînătoare. Discuţia nu avea numai interes academic. Erau în joc două concepţii strategice. Concepţia ofensivei cu orice preţ, care vedea în avionul de bombardament un instrument de represalii, în opoziţie cu concepţia defensivei aeriene, care urmărea în primul rînd zăgăzuirea incursiunilor aeriene inamice, prin folosirea masivă a avioanelor de vînătoare. Abia în faza a doua se preconiza trecerea la contraofensivă. Hitler, care nu privise acest război decît prin prisma politicii de prestigiu, adoptase prima variantă, care i-ar fi permis să răspundă la bombardarea Germaniei printr-o bombardare a Angliei. *Feldmarschall*-ul Milch, gata oricînd să-i cînte în strună. pleda în sprijinul aceleiaşi concepţii. De

cealaltă parte a baricadei se plasaseră, în trecut, generalii Udet, Jeschonneck şi Galland, precum şi inginerii Heinkel şi Messerschmidt. Bizuindu-se şi pe sprijinul meu, Messerschmidt rezistase presiunilor lui Milch, lucrînd pe cont propriu la desăvîrşirea avionului cu reacţie, care, potrivit opiniei noastre, trebuia să facă ravagii printre bombardierele inamice. Göring împărtăşea ideile taberei noastre, dar nu îndrăznea să se opună lui Hitler. La fiecare şedinţă a comitetului, Milch izbise cu pumnul în masă, impunîndu-şi cu autoritatea gradului său punctul de vedere.

De data aceasta am luat taurul de coarne. Anulînd linia trasată de Milch, am cerut lui Messerschmidt să treacă la producţia masivă de aparate Me. 262 cu reacţie.

Korten şi Stumpff mă priveau cu spaimă. Că dădeam dispoziţii care se băteau cap în cap cu ale lui Milch, nu i-ar fi impresionat peste măsură. Atributele mele erau egale cu ale lui Milch, aşa că puteam să adopt un punct de vedere contrar. Grav era însă faptul că în spatele lui Milch se afla Hitler. Aceasta nu mi se putea ierta. Generalii Udet şi Jeschonneck, căzuţi în dizgraţia *Führer*-ului, pentru că nu-i împărtăşiseră opiniile, ieşiseră elegant din scenă, sinucigîndu-se. Eu nu aveam de gînd să ajung la această extremitate. Eram hotărît să-mi îndeplinesc pînă la sfîrşit datoria faţă de Germania.

Cînd a aflat rezultatul dezbaterilor comitetului, Göring s-a făcut pămîntiu. M-a chemat la Karinhall, să mă lămurească.

— Mă puneţi în conflict cu *Führer*-ul, principe, mi-a reproşat cu tristeţe.

— Îmi asum răspunderea hotărîrilor luate, *Herr Reichsmarschall.*

— Ştiu că nu mă veţi lăsa descoperit, dar nu acesta este esenţialul. Nu cunoaşteţi preferinţa *Führer*-ului pentru avionul de bombardament ?

— A sosit timpul, *Herr Reichsmarschall,* să-i arătăm *Führer*-ului că există totuşi probleme pe care nu le-a pătruns temeinic.

Göring a făcut o mutră alarmată şi a ridicat mîinile ca şi cînd ar fi vrut să se apere de o vedenie.

— Glumiţi, principe !

— Nu glumesc deloc, *Herr Reichsmarschall.* Sîntem în ceasul al doisprezecelea. Orice fantezie devine extrem de costisitoare. Iar consecinţele le plăteşte Germania.

Eram conştient de riscurile pe care mi le asumam vorbind cu atîta brutalitate. Ajunsesem însă la marginea răbdării. Germania suferise destul.

— Eu mă spăl pe mîini, principe, a grăit Göring, cu glas scăzut.

Cred că în realitate îi convenea atitudinea mea. Îşi găsea în mine un paratrăznet, care polariza furiile lui Hitler.

— Cînd va auzi ce hotărîre aţi luat, va face un scandal monstru, m-a prevenit. Ştiţi cum a reacţionat *Führer*-ul la una din ultimele conferinţe de la *O.K.W.*, cînd Milch i-a spus că primele avioane Me. 262 vor fi echipate experimental pentru misiuni de vînătoare ?... L-a acuzat de insubordonare, de sabotaj şi de neexecutarea ordinelor. Milch nu avea nici o vină, principe. Messerschmidt făcuse pocinogul. Principe, vă atrag atenţia prietenește. Vă primejduiţi bastonul de mareşal, care aşteaptă să vă fie înmînat...

În dimineaţa următoare am experimentat personal avionul cu reacţie Me. 262, pe care Galland mi-l lăudase cu atîta entuziasm. Cîţiva ofiţeri de stat-major m-au prevenit politicos că mă expun unei primejdii inutile. Me. 262 nu fusese încă pus la punct. Persoana mea era necesară ţării.

I-am privit cu ironie. Nu mi-a plăcut niciodată să fiu flatat. Cei care se întrec în măguliri îşi bat în general joc de cei pe care-i ridică în slăvi.

Eram pe aerodromul de încercare Lechfeld, de lîngă fabrica din Augsburg. Am ales unul din cele patru avioane cu reacţie aliniate în vederea încercării. Inginerul Messerschmidt ţinuse să fie de faţă. Era mîndru de opera sa. Îl îngrijora însă gîndul că un general de armată avea să-i piloteze avionul. Un accident ar fi provocat comentarii şi critici aspre. Pe de altă parte, un zbor încheiat în condiţii bune şi apreciat elogios ar fi stîrnit evident mai multă vîlvă decît dacă ar fi fost făcut de un simplu pilot de încercare.

Nu mi-e ruşine să mărturisesc că eram emoţionat. O emoţie care nu se datora unui simţămînt de teamă, ci extazului pe care-l încercam în faţa acestui aparat menit — cred eu — să facă epocă în istoria aviaţiei. Me. 262 avea o formă ciudată. Lipsa elicei, cu care eram obişnuiţi cu toţii, mi-a strecurat la început un sentiment de neîncredere. Elicea devenise în concepţia noastră un element indispensabil zborului. Un avion fără elice părea un corp omenesc fără suflet. Cele două nacele plasate sub aripi adăposteau reactoarele. Galland îmi spusese

că inginerii nu fuseseră în stare să-i spună cîți cai putere dezvoltau aceste reactoare.

Un pilot de încercare a executat un zbor demonstrativ, care m-a încîntat, iar după ce a refăcut plinul de carburant mi-a oferit locul său. Von Geist — care sosise între timp la Berlin — mă privea perplex. Se întreba desigur dacă la vîrsta mea voi fi în stare să suport o asemenea încercare. În sinea mea am rîs de temerile lui, fiindcă în clipa aceea nu mă simțeam deloc bătrîn. Este fantastic stimulentul pe care ți-l oferă o experiență nouă, riscurile unui zbor pe un aparat încă necunoscut, privirile oamenilor ațintite cu uimire sau neîncredere asupra ta. În clipele acelea întinerisem cu treizeci de ani. Este reconfortant să știi că ești capabil să mai încerci asemenea emoții juvenile.

M-am cățărat în carlingă. M-am instalat bine pe banchetă, apoi m-am avîntat în marea aventură. Goneam pe un *runway* de circa cincizeci de metri lățime. Spațiu suficient, dar care, la viteza de 140 de kilometri pe oră, pe care am atins-o în cîteva clipe, mi-a părut oarecum strimt. La 220 de kilometri pe oră, avionul s-a desprins de sol. Era și timpul. *Runway*-ul se termina. Me. 262 era un aparat remarcabil. Cîștiga înălțime cu o ușurință uluitoare. Trăiam o exaltare indescriptibilă. Pe măsură ce mă îndepărtam de sol și aerul rarefiat opunea o rezistență mai mică, viteza avionului creștea într-un ritm care mi-a trezit admirația. Un astfel de aparat era destinat să facă ravagii printre zburătorii anglo-americani. În linie dreaptă am atins 900 de kilometri pe oră, ceea ce reprezenta un avans de cel puțin 180 de kilometri pe oră față de cel mai rapid avion cu elice. În asemenea condițiuni, lupta aeriană devenea o joacă. Me. 262 și V-urile 1 și 2 ne acordau o superioritate aeriană care ne permitea să întrezărim posibilitatea încheierii unei păci onorabile. Dacă bineînțeles vom avea timpul să le producem în masă. Din nenorocire, timpul lupta împotriva noastră. Înaintarea inexorabilă a rușilor pe Frontul de Est ne plasa în fața unor probleme insolubile. Mult temuta debarcare în Vest ne-ar fi complicat considerabil situația. Rămînea de văzut dacă Speer va reuși să iasă învingător din această întrecere cu timpul.

Zborul pe Me. 262 mi-a întărit convingerea că acest avion, echipat pentru misiuni de luptă, va izbuti în scurtă vreme să pună stavilă incursiunilor aeriene anglo-americane deasupra Germaniei.

Am zburat aproape douăzeci de minute. Eram încîntat.

Generalul Galland avusese dreptate. Trepidațiile motorului dispăruseră cu desăvîrșire. Nici zgomotul asurzitor al elicei nu se mai auzea. Te însoțea în permanență un fel de șuierat, ca și cînd ai fi sfîșiat o imensă draperie de mătase.

Am aterizat fără să întîmpin dificultăți. Inginerul Messerschmidt mă aștepta pe aerodrom. L-am felicitat cu multă căldură.

— Me. 262 reprezintă o izbîndă nu numai pentru dumneavoastră, ci și pentru spiritul german.

Inginerului Messerschmidt îi rîdeau ochii.

— Vă mulțumesc, a replicat cu modestie. N-am făcut însă decît să aplic și să perfecționez principiul inginerului Coandă. Lui trebuie să-i mulțumesc, în primul rînd. Fără Coandă, această realizare n-ar fi fost posibilă. Culmea este că inginerul acesta — român de origine — lucrează actualmente în Anglia. Omagiile noastre ar trebui trimise pe calea aerului la Londra.

Am izbucnit în rîs.

— Englezii ar avea toate motivele să se învinețească de invidie, fiindcă i-am depășit, folosind o invenție pe care ei au avut-o la dispoziție cu mult înaintea noastră. La ora aceasta, experimentează și ei, poate, motorul cu reacție. Dumneavoastră aveți însă meritul de a fi fost primul care a aplicat cu succes acest principiu pe avioanele de luptă.

În ziua aceea am avut o lungă convorbire telefonică. Am lăudat lui Göring performanțele lui Me. 262 și rezultatele pe care așteptam să le obțină.

— Trebuie să vă dau o veste tristă, *Herr General*, a replicat posomorît. Acum o jumătate de oră m-a chemat la telefon *Führer*-ul. Era informat de hotărîrea luată în cadrul comitetului și o dezaproba. Au avut grijă să-l monteze dușmanii dumneavoastră. *Führer*-ul mi-a ordonat să punem accentul pe producția avioanelor de bombardament și ca atare să echipăm Me. 262 pentru misiuni de bombardament.

Am avut senzația că mi se toarnă în cap o găleată cu apă. O trezire penibilă dintr-un vis frumos.

— *Herr Reichsmarschall*, sînt gata să suport consecințele. Vă țin demisia mea la dispoziție.

— Nici nu poate fi vorba de așa ceva, principe ! *Führer*-ul cunoaște spiritul dumneavoastră de independență. Asta nu înseamnă că nu vă respectă ca om și ca soldat. Este însă convins că va reuși să vă cîștige de partea sa.

— Mă îndoiesc, *Herr Reichsmarschall*. Sînt prea realist ca

să accept compromisuri, mai ales în situaţia grea în care ne aflăm.

La celălalt capăt al firului, Göring a tuşit încurcat. Ştia că toate convorbirile telefonice erau interceptate. Chiar şi cele oficiale. Atitudinea mea de frondă era arhicunoscută. *Führer*-ul mă reţinea în funcţie. De ce ? Nu ştiu. Poate că avea nevoie de colaboratori care să-l contrazică. Nu e plăcut să întîlneşti în orice ocazie numai spinări plecate. În caz de insuccese, nu ai pe cine să-ţi verşi mînia şi să arunci răspunderile.

— V-aş ruga să treceţi în seara aceasta pe la Karinhall. Vă aştept neapărat. *Auf Wiedersehen !*

Convorbirea telefonică mi-a lăsat un gust amar. Nici în preajma finalului piesei Hitler nu voia să renunţe la politica sa de prestigiu. Pentru a se răzbuna, bombardînd teritoriul britanic, expunea cu bună-ştiinţă oraşele germane bombardamentelor continue ale aliaţilor. Hitler refuza să accepte un adevăr elementar : Germania nu se mai bătea pentru prestigiu, ci pentru existenţă.

După convorbirea cu Göring, l-am chemat la telefon pe Erwin. Mi-a spus că nu aflase încă nimic în legătură cu Uwe, dar că în curînd spera să obţină veşti. Goebbels ceruse personal prefectului de poliţie, von Helldorf, să se ocupe de acest caz.

Seara m-am înfăţişat la Karinhall. Göring m-a primit cu amabilitatea lui de totdeauna. Am deslușit în ochii lui un fel de compătimire pe care o resimţi faţă de prietenii grav bolnavi, cînd îi vizitezi într-o cameră de spital. Mă credea probabil doborît de dizgraţia care nu se materializase încă, dar care mă ameninţa într-un viitor apropiat. Părea să-mi spună : „Am făcut tot ce am putut pentru dumneavoastră, principe, dar de la o vreme depăşiţi măsura".

Göring m-a poftit în cabinetul său de lucru.

— Va trebui să plecaţi urgent la Bucureşti, principe.

Am înţeles. Eram — cum se spune — eliberat de sarcinile care mi se încredinţaseră în legătură cu apărarea teritoriului Germaniei. *Feldmarschall*-ul Milch avea să se înapoieze de pe Frontul de Est spre a relua prezidenţia comitetului. Milch era mai comod decît mine.

— Să nu consideraţi acest lucru drept un vot de blam, a adăugat Göring. Sînteţi trimis la Bucureşti cu o misiune specială. Să explicaţi lui Antonescu — în mod diplomatic — că pentru moment nu mai avem posibilitatea să trimitem trupe noi în România. Am întărit forţele noastre aeriene de la Ploieşti

cu avioane de luptă luate din Polonia. Mai mult nu putem face. Făgăduiți-i un sprijin militar substanțial în viitor. Făgăduielile, principe, nu costă nimic. Dacă situația noastră militară se va ameliora, făgăduielile dumneavoastră se vor materializa. Dacă nu... Dumnezeu cu mila ! Solicitați totodată o sporire a cotelor de carburant. Lipsa de carburant se face tot mai simțită. Fabricăm mii de avioane, dar nu le putem ridica de la sol din cauza lipsei de benzină. Am redus la strictul necesar misiunile aeriene. După cum vedeți, pe umerii dumneavoastră apasă o grea sarcină. De succesul acestei misiuni depinde bastonul dumneavoastră de mareșal.

Argumentul din urmă m-a lăsat rece. Göring îl folosea cu o frecvență care dovedea marea lui slăbiciune pentru fleacuri.

De la Karinhall m-am înapoiat direct la hotel. Am comunicat lui von Geist că a doua zi de dimineață vom pleca la București pe calea aerului, întrucît misiunea mea la Berlin încetase. A suspinat ușor, dar nu a făcut comentarii. Se așteptase la acest lucru. Am poruncit lui Helmuth, ordonanța, să facă bagajele. M-am retras apoi în salonașul apartamentului meu, dînd poruncă să nu fiu deranjat. M-am așezat pe un fotoliu și am desfăcut o carte : *Avant le Grand Silence* de Maurice Maeterlinck.

Nu mă puteam concentra asupra lecturii. Atîtea lucruri mi se învălmășeau în minte, încît am închis cartea. Zbîrnîitul telefonului m-a făcut să tresar.

— Vorbiți cu Înaltul Comandament al Armatei, a rostit telefonista.

Peste cîteva clipe am recunoscut glasul lui Keitel. După formulele de rigoare, a intrat în subiect :

— Sînt informat că înaintea plecării dumneavoastră la București, *Reichsmarschall*-ul Göring v-a făcut unele recomandații. Din înalt ordin vă rog să adăugați la sarcinile încredințate un punct de o importanță primordială. Încercați să obțineți din partea lui Antonescu proclamarea mobilizării totale a României. România dispune încă de resurse umane neutilizate. Din studiile noastre reiese că ar putea mobiliza ușor încă un milion de oameni. Pentru început, cinci sute de mii ne-ar fi de un real folos. Vă urez succes deplin. Să mă țineți la curent cu mersul negocierilor. V-am încredințat această misiune peste capul luĭ von Killinger.

— Voi face tot posibilul, *Herr Feldmarschall.*

— Bun. Gîndiți-vă, *Herr General*, că de succesul tratativelor dumneavoastră depinde aripa sudică a Frontului de Est.

Am închis telefonul. Oamenii aceştia de la *O.K.W.* erau pur şi simplu nebuni. Ce motive ar fi avut Antonescu să ordone mobilizarea totală ? De frica ruşilor ? Alături de ruşi se aflau francezii, americanii, englezii, de care o mare parte din opinia publică românească se simţea foarte ataşată.

În vreme ce îmi prefiram gîndurile, telefonul a sunat din nou. Cine putea să mă mai cheme la ora aceasta tîrzie ? Am ridicat iarăşi receptorul.

— Alo !

— Principele von Altenburg-Delmond, vă rog.

— Eu sînt la aparat. Cine întreabă ?

— Te salut, *Onkel* Eugen. Aici Erwin. N-ai vrea să treci pe la mine ? Dacă eşti obosit, vin eu la dumneata.

— Ai vreo veste de la Uwe ?

— Nu veşti... Mai degrabă presupuneri...

Glasul lui păstra un ton liniştit. Am deslusit însă sub această mască fonică o tulburare care mi-a vîrît un cuţit în inimă.

— În zece minute sînt la tine, Erwin. De unde vorbeşti ?

— De acasă. Va să zică, te aştept.

Am încheiat convorbirea. Am telefonat la garaj, ordonînd lui Hans să vină imediat cu maşina.

Nu ştiu cînd am ajuns la locuinţa lui Erwin. M-a primit în bibliotecă. Purta un costum civil bleumarin şi o cravată în acelaşi ton, împodobită cu o perlă albă. Amănuntele acestea mi s-au întipărit în minte fără nici un fel de justificare.

— *Onkel* Eugen, să nu-ţi pierzi curajul. N-am reuşit să aflăm nimic despre Uwe, dar se pare că am dat de urmele locotenentului Busch.

A scos din buzunar un carnet de identitate. Cerneala mînjise foile, dar literele de tipar şi fotografia se deslueau bine. Carnetul era uscat, dar coperţile se scorojiseră, ca şi cînd ar fi stat în apă. M-am uitat la fotografie. L-am recunoscut pe Busch.

— Unde aţi găsit-o ?

Erwin m-a privit cu gravitate.

— Eşti sigur, *Onkel* Eugen, că ofiţerul din fotografie este aghiotantul dumitale ? Uită-te bine !

— Sînt absolut sigur, Erwin. Unde aţi găsit carnetul ?

Nepotul meu a suspinat. Îl priveam cu încordare.

— În buzunarul cadavrului unui ofiţer tînăr, scos din subsolul inundat al unui bloc lovit de bombe.

Enervarea îmi încrîncenase pielea.

— Busch ? Într-un subsol inundat ? Unde ? Aici la Berlin ? Ce să caute Busch într-un subsol ?

— Clădirea, mi-a explicat Erwin, se află aproape de gară. Ar fi o explicație. Spuneai că Busch venea din Prusia și se afla în drum spre München. Între două trenuri, s-a oprit în Berlin. În vreme ce se plimba pe stradă, l-a surprins alarma. A intrat, împreună cu lumea împanicată, în adăpostul amenajat în subsolul unei mari clădiri. În timpul bombardamentului, clădirea a fost lovită. Dărîmăturile au acoperit ieșirile din adăpost. Ghinionul a făcut să se spargă conductele de apă...

Mi se încleștaseră dinții.

— Nu se poate, am izbutit să pronunț, cu prețul unui mare efort. Nu se poate...

Erwin vorbise numai de Busch. Nu rostise un cuvînt despre Uwe. A încercat să zîmbească :

— Nu am făcut decît să lansez o ipoteză.

— Și Uwe ? am întrebat.

— Nu știu nimic despre Uwe. Poliția îl caută prin spitale. Poate că între timp a ajuns la München, ori s-a întors la mătușa lui. N-ar fi exclus să fi plecat la București, după dumneata.

Erwin încerca să mă îmbete cu apă de trandafiri.

— N-au găsit în subsol și cadavrul unui copil de treisprezece ani ?

Erwin a ridicat din umeri.

— S-au găsit cadavrele multor copii. Dar nici unul nu avea semnalmentele lui Uwe.

Mi-am dat imediat seama că mă mințea. Cine se preocupase în momentele acelea de semnalmentele lui Uwe ? Era însă o minciună filantropică. Nu puteam să-l învinovățesc.

— Majoritatea cadavrelor erau de nerecunoscut, a explicat Erwin. Scoase de sub dărîmături... Îți închipui... Strivite... Desfigurate...

Am înțeles.

— Și cadavrele, Erwin ? Unde sînt cadavrele ?

— Au fost atît de multe în noaptea aceea, *Onkel* Eugen, încît le-au înhumat în gropi comune.

Am lăsat mîinile să-mi cadă de-a lungul corpului. O ceață neagră mi se lăsase asupra ochilor. Probabil că m-am clătinat, căci Erwin m-a prins de braț.

— Nu vrei să stai pe canapea, *Onkel* Eugen ?

— Nu, mulțumesc, am bîiguit.

Ceața se ridicase. Ar fi fost rușinos să mă dau în spectacol, leșinînd ca o femeie.

— Un coniac, *Onkel* Eugen ?

— Mulțumesc.

Mi-a adus un pahar mare, plin pe jumătate cu coniac.

— Dă-mi altceva ! am rostit, îndepărtînd paharul.

Mi-a oferit un *whisky* sec. Am dat băutura peste cap. I-am simțit căldura inundîndu-mi ființa. Mi s-au mai limpezit gîndurile.

— Cere Münchenul, Erwin.

S-a executat. Am înțeles că îndeplinea o simplă formalitate. Vorbise probabil cu Münchenul. A răspuns Günther. Nu ! Uwe nu sosise încă. Îl aștepta în fiecare seară cu masa pusă.

A sunat iarăși telefonul.

— Alo ! a răspuns Erwin.

Îi auzeam replicile monosilabice.

— Da ! Eu ! Nu ?... Toate ?... Da... Foarte bine !

Mi se răciseră mîinile, de parcă aș fi stat în ger.

— Continuați ! a poruncit Erwin. Luați la rînd toate spitalele, clinicile, cabinetele medicale ! Cercetați peste tot !... Da ! Aștept !... *Gute Nacht !* A închis telefonul : Dăm noi de Uwe, *Onkel* Eugen, a încercat să mă încurajeze. Cu confuzia care domnește acum în Berlin, nu trebuie să te mire că toate merg de-a-ndoaselea...

Am pus paharul pe masă.

— Îți mulțumesc, Erwin, pentru tot ce ai făcut pentru mine și pentru Uwe. Te las. E foarte tîrziu. Mîine ar trebui să plec la București. Dar față de nenorocirea aceasta, am să-mi amîn plecarea cu o zi sau două. Noapte bună, Erwin...

Cînd m-am văzut afară, în noapte, mi s-au umplut ochii de lacrimi. Pînă atunci mă stăpînisem eroic. Nu voiam să plîng. Poate că Uwe scăpase. Poate că zăcea rănit pe patul vreunui spital. Carnetul de identitate al lui Busch am să-l trimit părinților săi. Pe ofițerul acesta îl aveam pe conștiință. Dacă nu l-aș fi trimis după Uwe, acum ar fi fost în viață. S-ar fi aflat pe banchetă, aici, lîngă mine. Îi vedeam zîmbetul copilăros. Zîmbetul acesta se confunda cu zîmbetul lui Uwe. Ce puteam să scriu părinților lui Busch ? Că fiul lor murise în timp ce îmi făcea un serviciu personal ?

Am cutreierat în noaptea aceea spitalele. Gradul și titlul meu îmi deschideau toate ușile, dar nu mi-l înapoiau pe Uwe și nici pe Busch. Pretutindeni eram primit cu solicitudine. Cîte un medic de serviciu, istovit, cu ochii îngreunați de somn, mă conducea prin saloanele cu răniți de pe urma bombardamentelor.

În zori m-am întors la hotel. Pierdusem orice speranță. I-am telefonat lui Erwin și l-am rugat să se intereseze unde au fost înmormîntați morții găsiți în subsolul înecat de ape. Intenționam să-l caut pe Uwe. Erwin mi-a spus că mă va rechema de îndată ce va obține informații mai precise.

În așteptarea apelului său telefonic, m-am așezat pe un fotoliu în fața ferestrei deschise. Mă uitam la soarele care răsărea printre copacii îmbrăcați în veșmîntul proaspăt al primăverii. Uwe n-are să mai vadă nici răsăritul soarelui și nici frunzișul verde.

A sunat telefonul. Am ridicat febril receptorul. Cu multe menajamente, Erwin mi-a explicat că mii de victime neidentificate, printre care și morții din subsolul inundat, au fost înhumați în gropi comune, săpate în grabă la cimitirele din Neuköln, Mariendorf și Steglitz... În aceste condiții, n-aș avea nici o șansă să dau de... osemintele lui Uwe, în cazul că acesta — a adăugat repede Erwin — s-ar afla printre morții aceia, ceea ce el se îndoia foarte.

— Sînt convins, *Onkel* Eugen, că Uwe are să apară cînd ai să te aștepți mai puțin.

Cînd s-au deschis prăvăliile, am intrat în prima florărie și am cumpărat toate florile pe care le-am găsit. Rămăseseră puține, căci morții erau mulți, foarte mulți, în Berlinul din primăvara lui '944. Pe mormintele comune din cele trei cimitire am împrăștiat toate florile...

Întîi Albert, apoi Willi și acum Uwe. Nu-mi mai rămăsese decît Rudi. Rudi pe care-l bănuiam că își denunțase fratele. Îmi rămăsese cel mai nevrednic dintre fiii mei...

În ziua aceea am umblat ca un năuc. În ciuda evidenței, am continuat să telefonez la München și în Prusia. Știam că am să primesc răspunsuri negative, dar stăruiam să fac încercări, în speranța absurdă că voi da de urma lui Uwe.

Nici la Berlin nu mai puteam să-mi prelungesc șederea. Amînasem de două ori plecarea la București. Nu trebuia să uit că mă aflam în plin război. Riscam să fiu acuzat de insubordonare. Este adevărat, toate aceste considerente nu mă mai impresionau ca înainte. Dispariția lui Uwe îmi tocise sensibilitatea.

Era într-o dimineață. Mergeam pe stradă fără nici o țintă. Făcusem o vizită contelui Helldorf, care îmi confirmase spusele lui Erwin. Toate investigațiile făcute de poliție la Berlin și prin orașele prin care ar fi putut să treacă Uwe nu dăduseră rezultate.

Umblam printre oameni fără să știu ce fac. La un moment dat am traversat neatent o stradă. Era să mă calce un camion. M-am refugiat pe trotuar. În clipa aceea m-am văzut oglindit în geamul unei vitrine. Mă gîrbovisem ca un bătrîn de 70 de ani. Am remarcat că trecătorii mă priveau cu mirare. Deprinși cu înfățișarea țanțoșă a militarilor germani, erau nedumeriți de delăsarea mea.

Constatarea aceasta a fost ca o lovitură de bici. Nu mi-era permis să mă mai jeluiesc. Trebuia să mă comport ca un general german. Nenorocirile care mă doborîseră pe mine loviseră nouă familii din zece. Lamentările erau zadarnice.

În aceeași zi am plecat cu trenul la București...

Poziția socială îți creează o anumită viziune. Într-un fel privesc lumea oamenii simpli și într-alt fel o văd cei care ocupă poziții înalte. Războiul privit de generali și de *Feldmarschall*-i capătă alte valențe. Aspectele tactice dispar, acoperite de problemele strategice. Pentru comandanții grupurilor de armate, diviziile devin niște unități mijlocii, iar regimentele capătă dimensiuni minuscule. Calculul nu-l mai faci în companii sau în batalioane, ci în divizii și în corpuri de armată. Această deformare profesională duce și la o deformare psihică. Deformarea psihică se accentuează la parveniți, care își pierd literalmente busola. Doar căderile bruște sau nenorocirile familiale îi readuc la realitate.

Hitler își închipuia că este un mare strateg. În cadrul operațiilor pe care le conducea din străfundul bine protejat al *Bunker*-ului de la Rastenburg, deplasa pe hartă diviziile și corpurile de armată cum ai deplasa pe o masă niște cutii de chibrituri. Hitler se socotea omniscient ; sau cel puțin așa își închipuia. Hitler uitase însă un mare adevăr. Dezvoltarea societății moderne implica o tehnicizare și o specializare atît de extreme, incît diviziunea strictă a muncii se impunea axiomatic. Un fagotist cu înclinări muzicale multilaterale poate mînui cu ușurință un flaut, un clarinet, un saxofon, poate și o trompetă, dar îi este imposibil să stăpînească toate instrumentele unei orchestre simfonice.

Hitler săvîrșise încă o greșeală, care avea să-l coste scump. Se înconjurase de o clică de partizani credincioși, fără să țină seama de competența lor reală. La rîndul lor, aceștia se înconjuraseră de oameni de casă. Întreg aparatul de stat încăpuse pe mîna unor indivizi aleși pe criteriul devotamentului față

de partidul național-socialist. Cu rare excepții, erau niște incapabili. Spre a-și păstra locurile, gras retribuite, prezentau *Führer*-ului liste de realizări spectaculoase, pe care Goebbels se grăbea să le clameze din înaltul tribunei.

Înaintea izbucnirii războiului și în primii ani de campanie, destituise pe toți generalii care încercaseră să-i spună adevărul. Îi acoperise însă cu onoruri pe toți cei care îl minteau, spre a-i face plăcere. Megalomania, unită cu orbirea lui fatală, îl împinsese într-o aventură cu urmări incalculabile. Acum, în pragul dezastrului, începuse desigur să se trezească din visurile lui. Mulți dintre vechii lui colaboratori căzuseră în dizgrație. Era însă prea tîrziu. Sunase ceasul al doisprezecelea.

Dacă Hitler ar fi fost înțelept, ar fi înțeles că a pierdut partida și ar fi suportat consecințele. Nu îl trăgea însă nimeni la răspundere, căci reprezenta autoritatea supremă în stat. Se agăța cu disperare de puterea care începea să-i scape din mîini. „Aliații" Axei, pe care îi împinsese cu sila în război, dădeau semne de emancipare. Italia lui Mussolini se năruise. Italia lui Badoglio încheiase armistițiul cu dușmanii Axei. România, Ungaria, Finlanda jucau în ham. Acceptaseră tutela Germaniei atîta vreme cît o crezuseră invincibilă. Acum erau semne că țările respective se pregăteau să treacă în tabăra adversă. Era o realitate pe care numai orbii nu puteau să o vadă și sfetnicii care-l asigurau pe Hitler de devotamentul nepieritor al „sateliților".

Plecam acum la București. În această capitală din sud-estul Europei, unde se juca o carte hotărîtoare pentru continuarea războiului.

În ceea ce mă privește, nu refuzam să accept realitatea. Dispariția Elissei și a celor doi copii ai mei — poate și a celui de-al treilea — mă treziseră din automatismul unei existențe care tindea să facă și din mine un instrument pus în slujba ideilor demente de subjugare a lumii profesate de Hitler și de acoliții lui.

Soseam la București înarmat cu puteri depline. Cunoșteam valoarea acestor formule goale. Dacă nu voi corespunde vederilor lui Hitler, mi se vor ridica puterile depline, așa cum mi se ridicaseră și cu prilejul ultimei mele misiuni. Nu mi se anunțase încă destituirea. O așteptam însă de pe o zi pe alta, în ciuda asigurărilor lui Göring și a simpatiei interesate ce-mi arătau Himmler și Bormann. Mi se oferise un tîrg, *Reichsführer*-ul *S.S.*, pe de o parte, și directorul Cancelariei partidului, pe de alta, așteptau să-mi definesc poziția. Dacă răs-

pundeam la mîna întinsă de Himmler, îmi făceam din Bormann un dușman de moarte. Și viceversa.

Rezerva în care stăruiam să rămîn nu mă putea servi la infinit. Jocul de basculă din jurul persoanei *Führer*-ului era atît de imprevizibil, rețeaua de interese atît de complicată, încît n-ar fi fost imposibil ca într-o zi Himmler și Bormann să se alieze. În ziua aceea amîndoi își vor aduce aminte că le-am respins avansurile și mă vor zdrobi. Göring, cu toată afecțiunea pe care mi-o arăta, nu ar fi fost în stare să se lupte cu cei doi titani reuniți.

Singurul care nu-mi ceruse niciodată nimic fusese Goebbels. Era cred unicul personaj din partid care nu visa să-i ia locul lui Hitler...

În gară, la Praga, trenul meu a tras la peron, paralel cu o garnitură alcătuită din vagoane de clasă, cu destinația Varșovia. Majoritatea călătorilor erau militari în drum spre front. Este greu să le descriu chipurile întunecate. Mă plimbam pe peron împreună cu von Geist. Spectacolul soldaților tineri — cei mai mulți nu ieșiseră din vîrsta adolescenței — îmi evoca chipul copiilor mei.

Deodată von Geist m-a făcut atent.

— O figură cunoscută, *Herr General.*

Mi-a arătat silueta greoaie a unui *S.S.*-ist, care golea o sticlă cu bere la unul din chioșcurile cu băuturi de pe peron.

— Nu-l cunoașteți ? Grunau, șeful *Gestapo*-ului de la București.

În clipa aceea ne-a observat și *S.S.*-istul. Și-a luat sticla de la gură, a pus-o jenat pe tejghea și ne-a salutat. A șovăit cîteva clipe, apoi s-a apropiat de noi.

— *Heil Hitler !* a ridicat mîna într-un viril salut.

Pe petlița de la guler avea însemnele de *Obersturmführer*, corespunzător gradului de locotenent în *Wehrmacht.*

— Bună ziua, *Herr* Grunau. Ce cauți la Praga ?

M-a privit posomorît.

— Cunoașteți cazul inginerului Haag, *Herr General ?*

— Da. Ce-i cu el ?

— Îi suport consecințele. După plecarea dumneavoastră din București, a sosit de la Berlin *Herr Standartenführer* Ernst Gerlach, care a deschis o anchetă din ordinul lui *Herr Obergruppenführer* Kaltenbrunner.

Hm ! Gerlach, la București. Drumurile noastre se întretăiau iarăși.

— Pînă la urmă, eu am ieşit ţapul ispăşitor, a continuat Grunau. Spioana şi cu complicele ei îşi luaseră zborul, aşa că trebuia să plătească cineva oalele sparte. M-au retrogradat, m-au transferat în *Waffen S.S.* şi acum mă trimit pe front. A oftat din greu : Mă aşteptam la alt tratament după cîte am făcut pentru partid şi pentru *S.S.* În locul meu a rămas Helfferich. A fornăit, apoi s-a scărpinat după ureche : Am să-mi las oasele în Rusia.

— Nu mor toţi oamenii care merg pe front, *Herr* Grunau.

— Se poate. Am însă presimţirile mele.

L-am privit cu dispreţ şi cu milă, apoi m-am întors spre von Geist :

— Să ne urcăm în vagon. Trebuie să plece trenul.

M-am uitat la Grunau. La obrazul lui gras şi transpirat, la petliţa cu insigna *S.S.*, la burta întemniţată în centura de piele.

— Te las cu bine, *Herr* Grunau.

— *Heil Hitler !* a izbit el călcîiele.

Am zîmbit. Cum l-ai mai strînge de gît şi pe *Führer*, *Herr* Grunau, fiindcă a îndrăznit să te smulgă din puful de la Bucureşti, spre a te trimite în linia întîi pe Frontul de Est ! Evident, nu i-am spus aceste cuvinte, dar cred că le-a intuit. M-a privit lung, cu ochii lui porcini, atît de asemănători cu ai lui Bormann.

L-am lăsat singur în mijlocul peronului. Cînd trenul meu a pornit spre Bucureşti, s-a pus în mişcare şi garnitura în care se afla Grunau. Cîteva minute, trenurile au mers paralel. Soldaţii şi *S.S.*-iştii care mergeau spre Rusia se uitau cu mare jind la plăcile indicatoare de pe vagoanele noastre, pe care scria cu litere roşii : Berlin — Praha — Budapest — Bucureşti — Sofia.

N-aş putea să spun că Bucureştiul reprezenta încă o garnizoană de *tout repos* de cînd războiul se mutase pe teritoriul României.

La Budapesta s-a ataşat la garnitura noastră un vagon special, cu perdelele lăsate şi cu santinele *S.S.* la uşi.

— Un personaj important, zise von Geist.

Conducătorul trenului, pe care l-a interogat, n-a ştiut să-i spună despre ce demnitar era vorba. Ne-a informat doar că trenul nostru era precedat de o locomotivă de siguranţă, care ar sări în aer în eventualitatea unui atentat pe calea ferată, îndreptat împotriva trenului nostru.

— S-au luat toate măsurile de precauție, am rostit ironic. Trebuie să fie scumpă tare pielea personajului.

Abia după sosirea mea la București am aflat că avusesem cinstea să călătoresc în același tren cu excelența-sa *Obergruppenführer*-ul dr. Ernst Kaltenbrunner. *Herr* Kaltenbrunner învățase lecția. Nu voia să repete experiența predecesorului său, Heydrich, a cărui imprudență îl costase viața.

Vizita șefului *R.S.H.A.* la București dovedea că evenimentele se precipitau. Cînd personaje de o asemenea anvergură se deplasau, însemna că se pregăteau lucruri mari. Vizita lui Himmler la București în noiembrie '940 a precedat asasinarea de către legionari — de curînd instalați la putere — a cîtorva zeci de oameni politici români, care își manifestaseră ostilitatea față de Garda de Fier și de Germania. Deși avusesem pînă atunci ocazia să cunosc spiritul duplicitar al politicii externe duse de diplomația național-socialistă, am rămas neplăcut impresionat de campania dezlănțuită de presa americană, care afirma că Germania se afla în spatele acțiunii legionarilor. Nu pot să uit un articol din *Washington Evening Star*, care constata că față de orientarea nazistă a legionarilor, era ușor de presupus că evenimentele din România fuseseră instigate de germani. Presa americană aducea acuzații categorice : „Crimele politice din România, executate de elementele gardiste dominate de naziști, dovedesc încă o dată că Hitler nu șovăie să recurgă la asasinate, dacă acestea folosesc scopurilor sale". Pînă și posturile de radio britanice acuzau Germania că a aprobat și încurajat masacrul de la închisoarea Jilava.

Dacă mai aveam unele îndoieli în ceea ce privește amestecul Germaniei în această urîtă afacere, care a revoltat opinia publică românească, ostilă prin definiție răfuielilor sîngeroase, mi-am pierdut ultimele iluzii cînd colonelul Oster, din *Abwehr*, mi-a înfățișat copia unui raport confidențial al lui von Killinger către Ribbentrop. Raportul scotea în evidență sprijinul pe care unii reprezentanți ai Serviciului politic secret german din România continuaseră să-l acorde legionarilor, chiar și după ce Hitler dăduse lui Antonescu mînă liberă spre a zdrobi rebeliunea „cămășilor verzi". Țin minte că în acea epocă pînă și unii membri ai *Abwehr*-ului erau nedumeriți de politica prolegionară a *S.D.*-ului, care aparent contracara politica proantonesciană a lui Hitler. În realitate, era o atitudine concertată. *Führer*-ul îl sprijinea oficial pe Antonescu, dar îl păstra în rezervă pe Horia Sima, șeful Gărzii de Fier. Potrivit obiceiu-

lui său, armata era ţinută în afara combinaţiilor politice. Generalul Halder, încunoştinţat de criza provocată de rebeliunea din România, îmi spunea că Hitler ordonase ca Misiunea militară germană de la Bucureşti să nu se amestece în chestiunile de politică internă ale ţării. La nevoie — şi numai cu aprobarea expresă a *Führer*-ului — putea interveni în sprijinul lui Antonescu, în cazul că acesta ar cere-o.

Datorită faptului că m-am însurat cu o româncă şi am păstrat în cursul anilor un contact destul de strîns cu societatea românească, am avut posibilitatea să mă familiarizez oarecum cu problemele politice, sociale şi economice ale acestei ţări. Deşi nutresc o mare simpatie pentru poporul român, calitatea mea de cetăţean străin îmi permite să adopt o poziţie obiectivă şi îmi place să cred că nu m-am îndepărtat nici o clipă de la această linie de conduită.

L-am întîlnit pe Kaltenbrunner la Legaţia germană. Baronul Manfred von Killinger, care nu strălucea printr-o inteligenţă deosebită, îşi dăduse totuşi seama că trebuia să existe o coordonare între diferitele organe politice, economice, militare şi poliţieneşti, care alcătuiau vastul sistem de opresiune german din România. Diplomaţii *Reich*-ului trăiau într-o splendidă izolare, militarii erau obligaţi să nu aibă legături decît cu *O.K.W.*-ul şi cu comandamentele respective, specialiştii în problemele economice nu admiteau amestec străin în sfera lor de activitate, iar *Gestapo*-ul şi *S.D.*-ul acţionau independent de toţi ceilalţi parteneri. Ceea ce se întîmpla la Bucureşti reprezenta, în mic, procedeele impuse de Hitler întregului aparat de stat. Pare absurd, dar aceasta este realitatea. Speer nu a aflat decît din emisiunile radio de intrarea armatelor germane pe teritoriul Rusiei, cel puţin aşa susţinea el. Militarii nu erau niciodată informaţi de mersul tratativelor diplomatice. Hitler le pretindea să fie oricînd gata de acţiune. Atît şi nimic mai mult. Goebbels nu ştia ce se petrece în departamentul lui Himmler, Göring nu permitea imixtiunea armatei de uscat în problemele aviaţiei de război, Ribbentrop se împăuna cu privilegiul de a lucra direct cu Hitler şi de a nu-i informa pe colegii din guvern asupra intenţiilor şi manevrelor sale. Numai Hitler avea dreptul să ştie totul, să hotărască totul, să cenzureze totul. În felul acesta — socotea el — personalitatea lui devenea indispensabilă. Dacă s-ar fi îmbolnăvit sau ar fi pierit Hitler, întreg aparatul de stat s-ar fi poticnit. El şi numai el ţinea în mîinile sale toate frîiele puterii.

De această împrejurare ţineam seama şi noi, conjuraţii. Moartea neaşteptată a lui Hitler ar fi creat un haos de care voiam să profităm spre a cuceri puterea.

La Bucureşti, von Killinger simţea neajunsurile acestei politici. În calitatea lui de ministru plenipotenţiar şi de trimis extraordinar al *Führer*-ului, se considera un fel de întruchipare a acestuia, un vicerege, care ar fi fost îndreptăţit să se bucure de toate drepturile şi puterile. Generalul Hansen îmi vorbise odată despre pretenţiile lui von Killinger ca despre o enormitate rizibilă.

Prezenţa mea şi a lui Kaltenbrunner la Bucureşti i-au părut probabil ministrului plenipotenţiar prielnice pentru limpezirea unei situaţii pe care o socotea de multă vreme precară. Cînd am intrat în cabinetul baronului von Killinger, i-am găsit deja acolo pe Kaltenbrunner şi pe Ernst Gerlach, fratele meu vitreg. Diplomatul mi-a făcut o primire sobră, protocolară. Nu era în apele lui. Sprîncenele groase, apăsate de greutatea creţurilor frunţii încruntate, îi umbreau ochii întunecaţi. Kaltenbrunner, în schimb, m-a salutat jovial. Şeful *R.S.H.A.* avea o mutră de gangster în uniformă *S.S.* O cicatrice adîncă îi brăzda obrazul stîng, pînă la colţul gurii, accentuîndu-i expresia patibulară. Kaltenbrunner se mîndrea cu această glorioasă urmă a unui duel studenţesc. Cred mai degrabă că o dobîndise în cursul unei încăierări prin vreo tavernă din Viena. Kaltenbrunner era austriac de origine, ca şi Hitler. Doctor în drept, îşi începuse cariera juridică în calitate de avocat stagiar şi de secretar al unui avocat din Salzburg. În '932 s-a înscris în partidul naţional-socialist austriac. A reuşit să se impună atît de repede, încît, un an mai tîrziu, s-a văzut înscăunat comandant al lui *Standarte S.S.* 37. În '934, autorităţile austriece l-au arestat şi internat într-un lagăr de concentrare. Eliberat după puţin timp, a fost numit şeful Diviziei a 8-a *S.S.* Arestat iarăşi, trimis în judecată pentru crimă de înaltă trădare, exclus din barou, s-a văzut condamnat la cîteva luni închisoare. Pentru aceeaşi vină, în Germania lui Hitler ar fi fost executat. Cînd a ieşit din închisoare a pregătit, împreună cu Seyss-Inquart, *Anschluss*-ul. Alipirea Austriei la Germania, în '938, i-a permis să ocupe funcţii tot mai înalte. După asasinarea lui Heydrich, *R.S.H.A.*-ul a rămas fără stăpîn. Himmler a propus pentru această funcţie pe un protejat al său, tînărul *S.S.*-ist Walter Schellenberg, în care avea toată încrederea. *Führer*-ul l-a preferat însă pe Kaltenbrunner, care îşi cîştigase laurii de încercat *S.S.*-ist. Himmler a fost nevoit să

se supună. Fiindcă nu avea încredere în acest austriac ambiţios şi calculat, a păstrat conducerea nominală a *R.S.H.A.*, încredinţînd lui Kaltenbrunner sarcina de a se ocupa de *Amt*-urile III şi IV, adică serviciile *S.D.*, interne şi externe. Spre a-i îngrădi şi mai mult autoritatea, Himmler l-a plasat pe Schellenberg la conducerea *Amt*-ului VI, făcîndu-l astfel şeful spionajului nazist. Schellenberg era autorizat să lucreze direct cu Himmler. Lui Kaltenbrunner nu i-a convenit această situaţie, dar s-a abţinut să facă obiecţii. Trebuia mai întîi să-şi consolideze situaţia, şi numai după aceea să lovească, dacă se poate, chiar în Himmler, şeful său suprem. Kaltenbrunner avea sub controlul său direct lagărele. Am auzit că atrocităţile săvîrşite de Heydrich erau glume faţă de sistemele perfecţionate de tortură şi de asasinare în masă introduse de Kaltenbrunner. Toate acestea le ştiam numai din zvonuri şi din cele discutate cu amiralul Canaris şi cu alte căpetenii din *Abwehr*. Himmler învăluia în cel mai strict secret activitatea *R.S.H.A. S.S.*-iştii care s-ar fi făcut vinovaţi de vreo indiscreţie n-ar mai fi văzut lumina zilei.

Instalarea lui Kaltenbrunner la *R.S.H.A.* a dovedit lui Himmler că temerile lui fuseseră întemeiate. Schellenberg, favoritul lui Himmler, a devenit în curînd ţinta preferată a atacurilor lui Kaltenbrunner. Lupta între şeful suprem şi vienez era acerbă. Aparent, cele două căpetenii lucrau în deplin acord. În ascuns se mîncau ca lupii.

Kaltenbrunner mi-a întins o mînă mare cît o lopată. Era foarte înalt — atingea aproape doi metri — şi avea umeri puternici şi laţi ca de gorilă. Ochii lui mici şi negri aveau o expresie care te îngheţa. Capul îi era mare, osos, trăsăturile adînci, bărbia grea. Dinţii galbeni, stricaţi, sporeau aerul repulsiv al feţei. Degetele mari şi puternice erau îngălbenite de nicotină.

Kaltenbrunner obţinuse de curînd un mare succes, dărîmînd *Abwehr*-ul. Pentru aceasta îşi unise eforturile cu ale lui Himmler.

— *Herr General*, trebuie să mulţumesc amfitrionului nostru fiindcă mi-a oferit prilejul să vă strîng mîna, mi-a vorbit cu zgomotoasă prietenie.

Duhnea a alcool. Cred că băuse mult în cursul dimineţii. Kaltenbrunner era însoţit de fratele meu vitreg, care purta uniforma de *Standartenführer S.S.* Vizita lui Ernst la Bucureşti îl costase scump pe Grunau. Cine avea să vină la rînd ?

Ernst m-a salutat cu amabilitate condescendentă. Nu mai avea nevoie de mine, aşa că îşi îngăduia să fie mai rece.

La invitaţia lui von Killinger, m-am aşezat pe un fotoliu, în afara conului de lumină pe care îl descria lampa cu abajur de pe birou. Von Geist, care mă însoţea, s-a instalat pe un scaun lîngă mine. S-au aşezat şi ceilalţi interlocutori. Un servitor ne-a adus cafele şi lichioruri.

— Aveţi cumva şampanie ? a întrebat Kaltenbrunner cu ostentativă familiaritate. Lichiorurile sînt pentru dame.

Vorbirea lui era căutat vulgară. Voia să ne demonstreze că nu-l impresionau nici epoleţii mei şi nici uniforma de diplomat a lui von Killinger. Ernst zîmbea în colţul gurii. Îl amuza scena.

Secretarul s-a înapoiat cu o sticlă de şampanie. I-a umplut un pahar lui Kaltenbrunner. A privit băutura cristalină în lumina lămpii.

— Mda, îmi place culoarea ! a rostit. Mai vrea cineva şampanie ?

Am răspuns cu toţii negativ.

— Foarte bine, a replicat şeful *R.S.H.A.* Mi-ar fi displăcut să împart cu cineva minunea asta de şampanie !

A izbucnit în rîs, foarte încîntat de propria sa glumă. Ernst continua să zîmbească. Von Killinger păstra o mască de bronz. Von Geist era impenetrabil. Şi eu arboram o mutră impasibilă. Kaltenbrunner a tuşit sec. Îl indispusese probabil refuzul nostru de a face haz de gluma lui. Era deprins ca „spiritele“ să-i fie întîmpinate cu explozii de rîs.

— *Heil Hitler !* a ridicat paharul.

Ne-am conformat toastului. După plecarea servitorului, von Killinger şi-a gustat lichiorul, apoi şi-a întins posesiv mîinile pe masa de lucru.

— Mă bucur, *meine Herren,* de cinstea pe care mi-aţi făcut-o răspunzînd la invitaţia mea. Am ţinut să profit de trecerea dumneavoastră prin Bucureşti...

— Nu sînt numai în trecere, l-a întrerupt Kaltenbrunner. Am de gînd să-mi prelungesc şederea. Vreau să mă bucur şi eu de o scurtă vacanţă. Incognito, bineînţeles. Am auzit lucruri grozave despre Valea Prahovei.

Kaltenbrunner s-a întors spre mine.

— După cîte sînt informat, *Herr General,* şi dumneavoastră veţi rămîne un timp în România. Vi s-au acordat puteri depline...

Aruncă o privire iscoditoare asupra lui von Killinger. De ce vorbise despre puterile mele depline ? Voia să-l întărîte pe exponentul lui von Ribbentrop, arătîndu-i că a ajuns a şaptea spiţă la roată ?

Ministrul plenipotenţiar îşi gargarisi contrariat gîtlejul.

— Cu atît mai bine, *meine Herren*. Împreună vom rezolva cîteva chestiuni care mă îngrijorează profund. În ultimele zile am avut întrevederi cu mareşalul Antonescu şi cu Mihai Antonescu. Guvernul român, *meine Herren*, este indispus de amestecul tot mai făţiş al organelor *S.S.* în treburile interne ale României şi cere cu insistenţă ca aceste ingerinţe să înceteze. Mareşalul m-a prevenit cu toată seriozitatea. Dacă nu se vor lua măsuri de îndreptare, se va adresa direct *Führer*-ului.

Kaltenbrunner îşi mîngîie bărbia grea şi ciolănoasă.

— Asta e tot ? întrebă el.

Von Killinger făcu o schimă care-i oglindea indignarea.

— Cum, nu e de-ajuns ? Tocmai acum, cînd situaţia internă din România a devenit explozivă, datorită deplasării frontului în Moldova, să-l iritäm pe mareşalul Antonescu ?

Kaltenbrunner zîmbi ironic :

— Bine, am să vă răspund. Mai înainte însă, aş vrea să vă pun o întrebare. Aţi chemat reprezentanţii armatei pentru aceeaşi chestiune ?

Von Killinger se răsturnă în fotoliul său, apoi mi se adresă cu o politeţe care distona cu tonul oarecum dur pe care-l folosise faţă de Kaltenbrunner.

— Bombardamentele aeriene, tot mai frecvente, exercită o influenţă negativă asupra opiniei publice, care se arată tot mai ostilă continuării războiului. Guvernul român întîmpină o opoziţie sporită... Mihai Antonescu mi-a cerut să luăm măsuri grabnice şi eficiente care să pună capăt incursiunilor aeriene inamice... Să întărim, de pildă, forţele noastre aeriene din România.

— Cine trebuie să răspundă primul ? întrebă plictisit Kaltenbrunner.

— Mi-e indiferent, replică von Killinger. Nu vă rog decît să-mi furnizaţi explicaţii pe care să le pot repeta lui Mihai Antonescu şi, dacă este posibil, soluţii. În special soluţii. Dacă luăm măsuri de îndreptare, consolidăm situaţia lui Antonescu. Şi trebuie să i-o consolidăm. În România, mareşalul a rămas cel mai devotat prieten al Germaniei.

Şi-a băut lichiorul, apoi s-a rezemat de braţul fotoliului, într-o poziţie de aşteptare. Kaltenbrunner şi-a mai turnat un pahar de şampanie, apoi mi s-a adresat cu amabilitate.

— V-ar deranja dacă v-aș ceda rîndul ?

Am zîmbit.

— Deloc. Mai ales că am foarte puține de spus. Comandamentul *Luftwaffe* a făcut tot ce a putut ca să întărească forțele noastre aeriene din Germania și din România. Acesta este adevărul crud. Aș minți dacă v-aș făgădui o ameliorare grabnică a situației. Dacă armele secrete își vor dovedi eficacitatea, poate că lucrurile se vor îndrepta... Nu numai că nu sînt capabil să furnizez întăriri, dar mă văd pus în penibila postură de a cere românilor să își sporească numărul de divizii pentru a sprijini efortul nostru de război. *Feldmarschall*-ul Keitel mi-a cerut, înaintea plecării mele la București, să obțin mobilizarea totală a românilor.

Kaltenbrunner mă asculta, savurîndu-și tăcut șampania. Gerlach își examina unghiile. Von Killinger se răsuci în fotoliu. Nu-și găsea locul.

— Așa de grea este situația ? mă întrebă îngrijorat.

— Foarte grea. Am să vă rog chiar să-mi mijlociți o audiență la mareșalul Antonescu.

— Evident, replică ministrul plenipotențiar. În cursul zilei voi lua legătura cu Președinția Consiliului de Miniștri și cu cabinetul Mareșalului. Sînt încredințat, *Herr General*, că veți obține satisfacție. Am toată încrederea în mareșalul Antonescu, în guvernul său, în România prietenă și aliată...

— Eu n-aș avea atîta încredere, interveni cu răceală Kaltenbrunner. Poate că Antonescu este de bună-credință. Nu am însă nici o încredere într-o parte din echipa sa ministerială și cu atît mai puțin în români. Recentul furt de documente, în care a fost implicat și inginerul Haag, nu ar fi fost posibil fără sprijinul direct al unor cercuri din România.

— Să nu generalizăm, zise von Killinger. Nu există regim politic fără dușmani.

— Împotriva regimului prezidat de mareșalul Antonescu s-au coalizat toate fostele partide, zise Kaltenbrunner. Există o mare ostilitate împotriva Mareșalului, fiindcă și-a legat soarta de a Germaniei. Zdrobirea rebeliunii legionare i-a adus omului acestuia o oarecare popularitate, care nu mai e aceeași în anii din urmă, din cauza... hm !... a situației Frontului din Est, a bombardamentelor, a unor livrări de... materiale către noi.

— Armata este de partea lui, grăi von Killinger.

Kaltenbrunner rîse.

— Gerlach, citește. te rog, acestor domni titlurile cîtorva note informative. Pentru documentarea personală.

Ernst scoase dintr-o servietă ținută pe genunchi un vraf de hîrtii, din care extrase cîteva piese, probabil mai interesante. Citi :

— Într-un compartiment de clasa întîi al acceleratului București—Craiova, un general român în uniformă califică războiul purtat de Germania drept o acțiune banditească.

— Amănuntele nu interesează, zise Kaltenbrunner. Altceva, Gerlach !

— Un grup de savanți și oameni de știință români înaintează mareșalului Antonescu un memoriu prin care cer imediata ieșire a României din război. Doriți nume ? întrebă Ernst.

Kaltenbrunner făcu un gest negativ.

— Nu-i nevoie. O înșiruire de nume, majoritatea necunoscute pentru noi, dar aici probabil de notorietate, ar face lectura fastidioasă. Se întoarse spre von Killinger și spre mine : Dacă doriți amănunte, vă țin documentele la dispoziție. Continuă, Gerlach !

— Președintele partidului liberal trimite un memoriu mareșalului Antonescu prin care îi reproșează că nu apără cu suficientă vigoare interesele României față de exigențele economice tot mai mari ale Germaniei.

— Interesant, nu-i așa ? întrebă Kaltenbrunner.

— O notă informativă procurată de *S.D.* din arhivele Comandamentului Armatei I Române apreciază că 90% din români sînt antigermani, continuă Gerlach.

— Mai departe, Gerlach.

— În iulie '943, Armata I Română înscrie în actele de mobilizare 14 127 de oameni care nu au răspuns la ordinele de chemare, de încorporare și de mobilizare. În același an, Corpul 5 teritorial raportează 25 000 de soldați neprezentați la unitățile militare.

— Altceva ! zise Kaltenbrunner.

— La Cairo, emisari români au încercat să ia contact cu oficialitățile anglo-americane, în vederea discutării unui armistițiu...

— Prostii ! zise von Killinger. Aliații nu vor trata cu românii. Anglo-americanii pretind capitularea fără condiții. Emisarii de care ne-ați vorbit au vreo împuternicire din partea lui Antonescu ?

— Nu. Au însă legătură cu Coroana.

— Vedeţi ? ! exclamă triumfător ministrul plenipotenţiar. Antonescu nu s-ar preta la asemenea murdării. Îmi cunosc eu omul.

— Citeşte, Gerlach ! porunci Kaltenbrunner. Mai departe !

— În casa unui general de armată s-au întîlnit reprezentanţi ai partidului comunist, liberal şi naţional-ţărănist.

Von Killinger ciuli urechile.

— În casa unui general de armată ? Puteţi să-mi daţi numele lui ? întrebă el.

— De ce nu ? Generalul Vîrnav.

— Vîrnav ! am exclamat.

— Îl cunoaşteţi ? m-a întrebat Kaltenbrunner.

— Desigur, am replicat. Relaţii militare.

— Poate că a fost o simplă reuniune amicală, opină von Killinger.

— Amicală ? rîse batjocoritor Kaltenbrunner. Duşmanii de ieri s-au unit împotriva noastră. Se repetă în mic alianţa dintre anglo-americani şi ruşi împotriva Germaniei.

Von Killinger îşi şterse cu batista fruntea asudată.

— Dacă sînteţi siguri că reuniunea a avut un caracter duşmănos Germaniei, de ce nu cereţi autorităţilor române să-i aresteze ?

Gerlach făcu o schimă dezgustată.

— Ce realizăm dacă îi arestăm ? Numai dacă am înconjura întreaga Românie cu gratii am reuşi să-i punem la popreală pe toţi adversarii celui de-al treilea *Reich*.

— Are dreptate *Standartenführer*-ul Gerlach, interveni Kaltenbrunner. În asemenea cazuri, soluţiile radicale sînt singurele recomandabile. Exterminarea în masă. E preferabil să piară o sută de nevinovaţi decît să scape un vinovat.

M-am cutremurat de oroare. Ultima frază caracteriza personajul. Mă întrebam de ce nu se înţelegea cu Himmler ! Aveau aceeaşi mentalitate.

Ne-am despărţit în ziua aceea fără să ajungem la vreun rezultat. Doleanţele lui von Killinger au rămas neîmplinite. I se rezerva acelaşi rol decorativ ca şi ambasadorului Mackensen de la Roma. Pe Mackensen şi pe primul său consilier, principele von Bismarck, îi surprinseseră de fiecare dată evenimente pe care nu fuseseră în stare să le prevadă.

Kaltenbrunner îl privea pe von Killinger cu superioritatea binevoitoare a unui matur faţă de un copil precoce. Nu împărtăşea încrederea ministrului plenipotenţiar în cei doi Antoneşti. În ceea ce mă priveşte, nu vedeam utilitatea ames-

tecului lui von Killinger în chestiunile cu caracter strict militar. Îmi transmisese punctul de vedere al mareşalului Antonescu. Mă voi revanşa informîndu-l la rîndul meu — în mare — asupra măsurilor pe care voi înţelege să le iau.

În aceeaşi după-amiază am avut o lungă conferinţă cu ofiţerii colonei şi generali din *Luftwaffe*. Ca şi în unităţile aeriene afectate apărării teritoriului german, am constatat cu tristeţe acelaşi moral scăzut. Frecvenţa şi puterea crescîndă a incursiunilor aeriene inamice zădărniceau eforturile apărării noastre. Trecuseră vremurile în care aviatorii noştri făceau ravagii printre bombardierele inamice. În august '943, bombardamentul executat asupra Ploieştiului de către cinci grupuri de B-24 americane, totalizînd 177 de aparate, care şi-au luat zborul de pe aeroporturile din Africa de Nord, s-a soldat pentru inamic, cu 54 de avioane pierdute. Cîteva zile mai tîrziu, din 377 de bombardiere americane, care au atacat Schweinfurt şi Regensburg, 60 au fost doborîte. Dacă anglo-americanii ar fi continuat să înregistreze pierderi în acest ritm, ofensiva lor aeriană s-ar fi epuizat, aşa cum se epuizase ofensiva noastră aeriană împotriva Angliei în '940.

În zilele următoare am avut întrevederi cu o serie de căpetenii ale armatei române, printre care şeful Marelui Stat Major, comandantul Forţelor Aeriene, ministrul Aerului şi, în cele din urmă, cu mareşalul Antonescu însuşi. Îmi părea extrem de ciudat şi de umilitor rolul de solicitant pe lîngă români. Cel de-al treilea *Reich* decăzuse atît de mult, încît aştepta să îşi amelioreze situaţia datorită unei sporiri a sprijinului militar român. Dispreţuiţilor aliaţi de ieri li se cereau azi sacrificii importante, începînd cu mult trîmbiţata mobilizare generală, de pe urma căreia Goebbels nădăjduia să obţină efecte miraculoase. La toate eşaloanele am întîmpinat un refuz politicos, dar categoric. Mareşalul Antonescu, atît de acomodant odinioară, ridica acum obiecţiuni de ordin militar şi economic. N-aş putea să spun că argumentele sale erau lipsite de temei. Ştiam însă că Hitler şi *O.K.W.*-ul nu le vor accepta şi că vor încerca să-şi accentueze presiunile asupra României. Dacă Antonescu ar fi fost singur, poate că ar fi cedat mai uşor. Din nefericire, trebuia să ţină seama de opoziţia tot mai acerbă a propriului său popor.

Într-o convorbire pe care am avut-o cu Ernst Kaltenbrunner înaintea plecării sale în Germania, acesta mi-a declarat că va propune *Führer*-ului să ocupe România. Nu cred că va reuşi să se facă ascultat. Mareşalul Antonescu se bucura încă

de încrederea lui Hitler. Acesta prefera să aibă la conducerea României un om tare, decît să riște o aventură care, în momentele de grea cumpănă actuale, era susceptibilă să genereze consecințe incalculabile.

Prelungirea șederii mele la București nu mai avea obiect. Ultimul raport pe care-l trimisesem la *O.K.W.* și la Statul-Major al Aerului era sumbru. Nu vedeam posibilă o îmbunătățire a situației. Singura soluție ar fi fost retragerea diviziilor noastre din Grecia, Albania, Bulgaria și Iugoslavia pe linia Dunării, ca să întărim pe această cale potențialul defensiv al României și al Grupului de armate Ucraina-Sud. Știam însă că asemenea propuneri nu aveau nici o șansă de a fi însușite de către Hitler.

În timpul șederii mele la București, am mai făcut o vizită Sultanei Basarab. Vestea dispariției lui Uwe și presupunerile legate de această dispariție au afectat-o profund. Uwe era nepotul ei preferat. Sultana o iubise pe Elissa mai mult decît pe toate celelalte fete ale ei. Moartea tragică a Elissei îi adîncise sentimentele de dragoste pentru Uwe.

Între timp, germanii și românii evacuaseră Crimeea. Din cei 235 000 de soldați și ofițeri care — la începutul lui aprilie — alcătuiau Armata a 17-a, numai 130 000 au putut fi îmbarcați și trimiși în România. La 9 mai rușii reintraseră în Sevastopol. Generalul Almendinger se retranșase în Herson, pentru a proteja evacuarea ultimelor noastre trupe din Crimeea. Patru zile durase această rezistență. Pierderea Crimeii a fost grav resimțită de Hitler, care, după cîte am auzit, a făcut o criză de nervi vecină cu nebunia. Un alt capitol din istoria celui de-al doilea război mondial se încheiase.

Marea ofensivă a rușilor părea să cunoască un moment de stagnare. Armata sovietică avea nevoie de un *respiro* după marile succese înregistrate în primele luni ale lui 1944. Hitler a încercat să profite de acest răgaz, întărind frontul cu trupe proaspete. În primăvara acelui an au apărut pe Frontul de Est primele unități alcătuite exclusiv din tineri de 18 ani și chiar mai puțin. I-am văzut instalîndu-se pe poziții în cursul unei inspecții pe care am făcut-o în sectorul Grupului de armate Centru, din ordinul lui Hitler. Mulți dintre ei priveau amuzați această nouă experiență. Erau mîndri fiindcă se vedeau tratați ca niște oameni în toată firea. Numai inconștiența proprie tinereții îi făcea să privească senini moartea în față. Mă întrebam dacă nu am să-l întîlnesc și pe Rudi printre ei. Nu mai știam nimic de el. Făcuse cred intenționat

ca să nu-i dau de urmă. Nu-mi scrisese nici o scrisoare și nici nu lăsase vorbă la München în ce unitate se înrolase. Unchiul Rudolf, înspăimîntat de bombardamentele aeriene care se abăteau cu regularitate asupra orașului, își împachetase colecțiile de soldați de plumb și de cărți despre heraldică și se refugiase cu aceste comori undeva în jurul lui Kitzbühel. Numai colecția de armuri nu fusese în stare să o evacueze din München. O părăsise cu lacrimi în ochi.

Trebuie să recunosc că nici eu nu am făcut eforturi pentru a da de urmele lui Rudi. Aș fi putut să apelez la serviciile generalului Olbricht, care avea în mînă întreaga armată de rezervă și implicit recrutările. Mă înstrăinasem însă de fiul meu. Singurul care supraviețuise fraților săi. Această împrejurare ar fi fost normal să ne apropie. Dar nu se întîmplase acest lucru. Rudi își alesese un drum care nu coincidea cu al meu. Amîndoi eram intransigenți. O trăsătură întîlnită la toți membrii familiei mele. Rămăsesem singur. Singur cu amintirea Elissei și a băieților mei dispăruți...

Mă aflu de aproape două săptămîni în România. Două săptămîni de profundă criză morală. Niciodată n-am încercat mai acut simțămîntul propriei mele inutilități. Toate străduaniile, toată energia mi le-am cheltuit în zadar. Am cîteodată senzația că mă învîrtesc într-un labirint și că drumul meu se încheie într-o fundătură cu ziduri înalte și masive ca de temniță. În jur se lasă întunericul. Un întuneric populat de vaiete și de scrîșniri furioase.

Sînt obosit.

La conferința de dimineață cu ofițerii mei ascult distrat expunerea lui von Geist, asupra operațiunilor militare din ultimele douăzeci și patru de ore. Chipul lui Albert, al lui Willi și al lui Uwe se conturează în aer. Mă privesc în ochi și îmi surîd cu afecțiune. Siluetele lor sînt atît de pregnante, încît par să se fi materializat. Aproape că sînt tentat să întind mîna și să-i ating. Să le mîngîi obrajii, părul... Am însă destulă luciditate ca să mă stăpînesc. Dacă aș face un gest necontrolat, aș oferi un spectacol penibil. Îmi dau seama că chipurile copiilor mei sînt rodul imaginației. Sau poate că sînt aievea, dar nu-mi îngăduie decît mie să le deslușesc...

Mă scutur din aceste gînduri și încerc să mă concentrez asupra expunerii lui von Geist. Și generalul Gerstenberg este

de față. Chipul lui de copil îmbătrînit înainte de vreme e întunecat de griji.

— ...Ultimul atac aerian asupra Ploieștiului, explică von Geist, s-a făcut remarcat prin numărul ridicat al aparatelor folosite de inamic : 930 de bombardiere Boeing B-17 și Douglas B-18, escortate de șase grupuri de P-47, P-38 și P-51. Pierderile înregistrate...

Locotenent-colonelul Melchinger s-a aplecat la urechea mea.

— Mă iertați, *Herr General,* sînteți chemat la telefon de *O.K.W. Feldmarschall*-ul Keitel, personal...

— Bine, am replicat.

Am lăsat pe Gerstenberg să prezideze conferința și am trecut la telefon. Keitel era surescitat. Îi auzeam în aparat respirația agitată.

— *Führer*-ul ordonă să vă deplasați de urgență în Italia. Anglo-americanii, sprijiniți de trupe franceze, au declanșat ofensiva azi noapte la 23,31. Kesselring o prevăzuse la o dată mult mai tîrzie. Din rapoartele primite pînă la ora aceasta, aviația noastră este ca și inexistentă. Mergeți la fața locului și vedeți ce este de făcut.

Așteptam și expresia fatidică : „Aveți puteri depline."

— *Führer*-ul, continuă *Feldmarschall*-ul, vă acordă puteri depline. Luați orice măsuri veți crede de cuviință.

Keitel era nebun sau inconștient ? Echilibrarea raportului de forțe în condițiile actuale era o aberație. Cu ce să realizez acest echilibru ? Cu cele cîteva sute de aparate pe care le aveam în Italia ? Îmi acorda puteri depline. Cum să le utilizez?

Mi-am amintit de distrugerea celebrei mînăstiri de pe Monte Cassino de către bombardierele anglo-americane, fără ca aviația noastră să fi putut interveni. Generalul Sir Bernard Freyberg, comandantul Corpului 2 de Armată Neozeelandez, pretinsese bombardarea mînăstirii sub cuvînt că acest monument arhitectonic ar fi făcut parte din sistemul defensiv german. Adevărul este că *Feldmarschall*-ul Kesselring, la cererea Vaticanului, a interzis militarilor germani să pătrundă în incinta mînăstirii ori să instaleze depozite de orice natură. Comandantul suprem al forțelor din Mediterana, Sir Henry Maitland Wilson, a efectuat un zbor asupra clădirilor, ca să se convingă personal cum stau lucrurile. După aterizare, a declarat că a văzut niște antene și soldați germani circulînd prin curțile interioare. Față de mărturia lui Wilson și de insistențele lui Freyberg, generalul Clark a ordonat bombardarea lui

Monte Cassino. La 15 februarie, un prim val de 140 de fortăreţe zburătoare au lansat sute de tone de bombe asupra mînăstirii. Distrugerea a fost continuată de focul artileriei grele. Tirul a durat o oră, după care un nou val de fortăreţe aeriene au aruncat asupra ruinelor un covor de bombe de cîte 100 kg, desăvîrşind vandalismul. Avioanele germane n-au fost capabile să intercepteze şi să provoace pierderi formaţiilor aeriene inamice. Paradoxal, distrugerea mînăstirii ne-a servit, căci Kesselring, socotindu-se eliberat de angajamentele sale, a instalat, în ruinele transformate într-o puternică fortăreaţă, Regimentul 3 *Fallschirmjäger,* întărit de cîteva baterii de artilerie, reuşind să domine întregul sector Cassino.

Distrugerea mînăstirii n-a folosit la nimic aliaţilor. Asalturile lor repetate au fost respinse cu pierderi grele. Acest episod a constituit pentru mine o lecţie. Din acel moment mi-am dat seama că pe frontul italian supremaţia aerului trecuse definitiv de partea aliaţilor.

Spre Italia am plecat cu trenul. Se încheiaseră deplasările cu avionul. Cerul era acum al anglo-americanilor. La 13 mai am sosit la Roma. În seara aceleiaşi zile m-am înfăţişat la cartierul general al *Feldmarschall*-ului Kesselring. L-am găsit în sala hărţilor, înconjurat de ofiţerii săi de stat-major.

Kesselring era bine dispus. Rîdea de o glumă pe care i-o istorisea generalul Westphal, şeful de stat-major al Grupului de armate germane din Italia. Cînd m-a văzut, mi-a ieşit jovial în întîmpinare.

— Rezistăm, *Herr General !* Rezistăm eroic. Trupele noastre se bat splendid. Churchill declara nu demult că Italia este „burta moale" a Axei în Mediterana. Iată că s-a înşelat. La Anzio n-a făcut mare lucru, iar ofensiva aceasta bate pasul pe loc. Le pregătesc anglo-americanilor nişte surprize pe care n-au să le uite curînd. O burtă blindată cu oţel, ca un tanc „Tigru". Poftiţi, să vă arăt pe hartă.

M-a luat prieteneşte de braţ. Optimismul lui Kesselring era tonic. Pe masă erau întinse o hartă mare a Italiei, precum şi o serie de planuri directoare la scară mică.

— Iată Linia Gustav, mi-a arătat-o el, urmărind-o cu degetul pe hartă. Dacă inamicul reuşeşte s-o străpungă, se vor izbi de o nouă centură de fortificaţii, Linia Adolf Hitler.

— Linia Senger, *Herr Feldmarschall,* îl corectă Westphal. Ştiţi că *Führer*-ul nu a fost de acord cu această titulatură.

Kesselring rîse.

— Ai dreptate. Uitasem. E prea neînsemnată ca să poarte numele *Führer*-ului. Dacă şi linia aceasta va fi depăşită, a

continuat să-mi explice, inamicul se va poticni de Linia Caesar, pe care am construit-o la sud de Roma. Dacă va cădea și aceasta, am pregătit noi poziții defensive — Linia Gotică sau Albastră — care constituie o barieră de-a latul Italiei, în zona aceasta, din apropierea Florenței.

— Capul de pod de la Anzio-Nettuno nu vă procură bătaie de cap ?

— Pentru moment, nu. Von Mackensen n-a fost în stare să-l lichideze, dar sînt convins că îl va putea neutraliza. Mi-am constituit și o importantă rezervă. Cinci divizii. Dacă îmi procurați cîteva avioane în plus, vom face minuni. Actualmente nu dispun decît de 560 de aparate.

— Știu, am replicat. În ianuarie aveați 370. În februarie vi s-au repartizat 140 de bombardiere, cu rază lungă de acțiune, iar în martie, 50 de Do 217 și He 177. M-am gîndit pe drum la o soluție. Și cred că am găsit-o. În cursul următoarelor 48 de ore veți primi 50 de bombardiere și 40 de aparate de vînătoare. Iar la începutul săptămînii viitoare vă mai procur încă o sută de avioane.

Kesselring oftă adînc.

— Nu e prea mult, dar tot e mai bine decît nimic.

— E maximum ce vă pot da, *Herr Feldmarschall.*

— Știu. Austriecii au o expresie : Cea mai frumoasă fată nu poate să dea decît ce are.

Voiam să-l ajut pe Kesselring. Frontul din Italia nu trebuia să cadă înainte de înlăturarea *Führer*-ului. Fără Hitler, vom discuta altfel cu aliații. Făcusem un adevărat tur de forță ca să-i procur lui Kesselring aceste avioane. Mi-era teamă însă că mi le va cere *O.K.W.*-ul. Și de o debarcare în Franța mă temeam. Ofensiva din Italia putea să fie o diversiune menită să ascundă intențiile inamicului în vestul Europei.

În primele zile ale ofensivei, optimismul lui Kesselring părea să fie justificat. În ciuda superiorității terestre și aeriene a inamicului, diviziile germane rezistau cu îndîrjire. Se spunea că Linia Gustav este invulnerabilă. Pînă acum nu își dezmințise numele : 2 000 de tunuri vărsau foc asupra fortificațiilor noastre. Valurile atacurilor inamice se zdrobeau de contraforturile munților. Avioanele pe care reușisem să i le procur începuseră să sosească. Din nefericire, erau prea puține spre a restabili echilibrul pe cerul Italiei, așa cum pretindea Keitel.

După douăzeci și patru de ore petrecute la cartierul general al lui Kesselring, m-am înapoiat la Roma. *O.K.W.*-ul îmi ceruse să întocmesc un memoriu asupra oportunității de-

clarării Romei drept oraș deschis. La Înaltul Comandament al Armatei părerile erau împărțite. Un grup de stat-majoriști opinau ca Roma să fie păstrată cu orice preț. Aliații, pretindeau ei, vor ezita să distrugă Orașul Etern. Trebuia să profităm de această împrejurare și să transformăm Roma într-o fortăreață germană. Kesselring și cu mine adoptasem o părere contrară. Anglo-americanii distruseseră mînăstirea de pe Monte Cassino fiindcă li se păruse că reprezintă un obiectiv militar.

Mă aflam la sediul Comandamentului german din Roma, cînd mi s-a adus la cunoștință că aliații au reușit să străpungă zona de sud-vest a Liniei Gustav. Pe străzile orașului circulau în permanență patrule germane pentru a menține ordinea. Detașamente *S.S.* cutreierau cartierele, ridicînd bărbații valizi ale căror brațe de muncă erau necesare industriei de război germane. Asistam cuprins de oroare la vînătorile de pe străzile orașului. După fiecare razie, nenorociții erau încărcați în camioane și transportați sub pază la trenuri. Îi vedeam aruncînd priviri înfricoșate ca niște bieți cîini prinși de hingheri. Asistam la acest rușinos spectacol fără să pot face nimic.

În ziua străpungerii Liniei Gustav, pe zidurile din Roma au apărut manifeste care îndemnau populația să ridice armele cînd aliații se vor apropia de capitală. Nu pot să uit ura pe care o citeam în ochii italienilor ori de cîte ori vedeau pe străzi soldați în uniforme germane.

Iureșul inamic nu mai putea fi oprit. Trupele noastre, conduse de mîna de fier a lui Kesselring, se retrăgeau în relativă ordine. Parașutiștii din ruinele mînăstirii de pe Monte Cassino și-au părăsit cei din urmă pozițiile, și aceasta numai la ordinul expres al *Feldmarschall*-ului. În înaintarea-i spre Roma, Armata a 5-a Americană a făcut la 25 mai joncțiunea cu Corpul 6 de armată american, aflat în capul de pod de la Anzio. Armata a 8-a Britanică și trupele franceze de sub comanda generalului Juin înaintau de-a lungul văilor Liri și Sacco, escaladînd munții din care germanii își făcuseră nenumărate fortărețe.

Apropierea aliaților de Roma n-a produs nici o reacție în oraș, așa cum ne temeam. Atentatul săvîrșit în Via Rassella împotriva unei formații din *Südtiroler Ordnungsdienst* a fost urmat de represalii atît de violente, încît cetățenii capitalei, terorizați, n-au mai îndrăznit să inițieze nici o altă acțiune asemănătoare. Faptele s-au petrecut astfel : un măturător din Grupurile de acțiune patriotică a plasat în tomberonul său o bombă pe care a făcut-o să explodeze în preajma detașamen-

tului german. Zeci de soldaţi au fost ucişi pe loc. Cei rămaşi în viaţă s-au văzut atacaţi cu focuri de armă de alţi luptători din G.A.P., plasaţi în diferite puncte ale străzii. Era deci vorba de o acţiune bine concertată. Generalul Maelzer, comandantul pieţei din Roma, a raportat imediat la *O.K.W.* Din ordinul lui Hitler, *Feldmarschall*-ul Keitel a recomandat lui Maelzer ca represaliile să fie exemplare. Iniţial, Hitler hotărîse ca întreg cartierul să fie aruncat în aer. În cele din urmă a rămas stabilit să fie executaţi prin împuşcare cîte zece ostateci pentru fiecare soldat german ucis. În seara zilei de 24 martie, 335 de ostateci, printre care ofiţeri superiori italieni, intelectuali, muncitori, au fost împuşcaţi şi îngropaţi în galeriile subterane din Via Ardeatina.

Efectul acestei pedepse cumplite a fost atît de mare, încît nici un atentat şi nici o acţiune colectivă nu a mai fost întreprinsă la Roma împotriva trupelor de ocupaţie. Spiritele erau atît de înfierbîntate, încît repetarea oricărui act necugetat din partea Rezistenţei ar fi atras o represiune de proporţii incalculabile.

Dacă la Roma *S.S.*-ul şi poliţia reuşiseră să facă ordine, nu se putea spune acelaşi lucru despre restul Italiei. Acţiunile partizanilor împotriva trupelor germane creşteau în amploare şi, prin reflex, se intensificau şi represaliile. Comuniştii italieni, grupaţi în brigăzile „Garibaldi", Grupurile de acţiune patriotică (G.A.P.), Scuadrele acţiunii patriotice (S.A.P.) săvîrşeau atentate, sabotaje, puneau la cale greve, atacau trenuri militare, extinzîndu-şi activitatea în întreaga peninsulă rămasă încă sub ocupaţie germană. Acţiunile lor sîngeroase erau îndreptate nu numai împotriva trupelor noastre. Pe măsură ce se înăspreau represaliile, se înmulţeau şi formaţiile de partizani. Formaţiile „Giustizia e Libertà", „Matteotti", apoi grupurile independente, alcătuite din inşi fără apartenenţă politică, dar hotărîţi să participe la lupta împotriva germanilor şi a fascismului intrat in descompunere. În jurul lui Mussolini s-au mobilizat „Brigăzile negre", formaţiile „Muti", „Garda naţională republicană" şi poliţia fascistă, care se războiau cu partizanii.

În Italia domnea infernul. Războiul nu se mai purta numai între armate. Civilii se luptau pe cont propriu. Armele albe erau folosite alături de armele de foc. Fasciştii erau înjunghiaţi noaptea pe străzi. Răzbunările nu întîrziau. Familiile partizanilor erau exterminate, începînd cu bătrinii şi terminînd cu copiii.

Tinerii soldaţi germani din diviziile proaspăt constituite se dovedeau mai nemiloşi decît camarazii lor mai vîrstnici. Adolescenţii, fanatizaţi de doctrina naţional-socialistă, răspundeau la atacurile partizanilor împrăştiind moartea.

— Să nimiciţi banditismul ! ordona Mussolini mareşalului Graziani, ministrul de război al guvernului fascist fantomă instalat de germani în localităţile paradisiace de pe malurile lacului Garda.

Mussolini nu a fost autorizat de Hitler să se instaleze la Roma. I se rezervase un rol decorativ. Germania avea nevoie de o justificare politică a continuării prezenţei sale în Italia.

În timp ce pasiunile exacerbate se dezlănţuiau cu furie dementă, făcînd să se reverse sîngele, Claretta Petacci îşi continua idila cu Mussolini, stîrnind mînia neputincioasă a Rachelei, planturoasa soţie a dictatorului, sub privirile binevoitoare ale gărzii *S.S.*, pusă la dispoziţie de Hitler.

Autorităţile germane părăseau în grabă Roma. Ca şi în plin Ev Mediu, Papa îşi asumase autoritatea asupra Oraşului Etern, care îşi aştepta cu înfrigurare împlinirea destinului...

Mă aflam la sediul cartierului general al lui Kesselring, cînd am fost chemat de generalul Maelzer la telefon.

— Vă prezint felicitări, *Herr General*, mi-a vorbit. Fiul dumneavoastră, Rudolf, a fost decorat cu „Crucea de Fier". S-a distins în luptele împotriva partizanilor.

I-am mulţumit pentru informaţie.

— *Brigadeführer*-ul Horst Goerttler a adus elogii entuziaste băiatului dumneavoastră, a continuat Maelzer. Tînărul von Altenburg, mi-a spus Goerttler, va face o carieră frumoasă în corpul *S.S.*

— Fiul meu face parte din unităţile *S.S.* ? l-am întrebat.

— N-aţi ştiut ? a exclamat comandantul pieţei din Roma. Credeam că dumneavoastră l-aţi îndrumat...

— Nu l-am îndrumat, *Herr General*, i-am răspuns. Şi-a ales singur cariera.

— Bravo ! Înseamnă că are spirit de iniţiativă. Aşa trebuie să se comporte un tînăr naţional-socialist.

N-aş putea să afirm că Maelzer a rostit cu ironie fraza aceasta. Am crezut totuşi că deslueşesc în glasul său o uşoară compătimire.

— Dacă vreţi să staţi de vorbă cu el, îl găsiţi la Spitalul Militar.

— E rănit ? l-am întrerupt alarmat.

Glasul sîngelui a fost mai puternic decît aversiunea mea față de Rudolf.

— Nimic grav, a rostit Maelzer. O ușoară rană la șold. Într-o săptămînă va părăsi patul.

— Unde îl pot găsi ? l-am întrebat.

— La Viterbo.

Mi-a dat toate indicațiile necesare. Adresa spitalului, etajul și salonul în care se afla internat Rudolf.

În mai puțin de o oră puteam să ajung la Viterbo. Prezența mea nu era indispensabilă la cartierul general, așa că am plecat să-mi văd fiul. L-am găsit pe Rudolf într-un salon cu alți șapte răniți. La apariția mea, a scos o exclamație de bucurie. Am fost mișcat. I-am strîns mîna. Șeful spitalului, care mă însoțea, s-a grăbit să mă informeze că procesul de vindecare se afla pe sfîrșite.

Pe noptiera lui Rudi se afla un portret, ascuns în parte de un vas cu flori. Am zîmbit. M-am gîndit că am să-i aflu taina repetatelor lui absențe nocturne de acasă. Probabil o blondă Gretchen din vreo organizație de tinere fete. Cînd am tras florile la o parte, am avut o surpriză penibilă. Am dat peste portretul lui Hitler, vorbind de la tribună. Am avut impresia că mă privea batjocoritor.

Rudi a citit, cred, expresia de dezamăgire de pe chipul meu, dar i-a dat cu totul altă interpretare.

— Să nu crezi, tată, că nu am și fotografia dumitale. Un moment !

A tras din sertarul noptierei un portofel de piele și a scos dintr-un compartiment o fotografie a mea în uniformă militară. Avea multe urme de degete.

Mi-a întins-o.

— Poftim ! E cam murdară, fiindcă a trecut prin multe mîini. Am arătat-o la camarazi. Toți țineau să-ți admire „Crucea de Fier" cu frunze de stejar și cu briliante.

I-am restituit-o. Nu știam ce să mai cred. Exuberanța lui tinerească, ochii aceia albaștri și inocenți, glasul care nu-și pierduse încă limpezimea de cristal a copilăriei erau ai unui monstru ? Dacă își denunțase fratele, o făcuse cu bună-credință. Fusese educat în acest spirit. În ochii lui delațiunea devenise o îndatorire civică. Dar criminalul care ucide, convins că gestul său are o justificare, își poate găsi o scuză în ochii societății ? Autorii morali sînt marii vinovați. Acest adevăr îl înțelegeam din ce în ce mai bine.

— Mi-au dat și mie „Crucea de Fier", îmi spuse cu mîndrie.

— Am auzit. Te felicit, Rudi !

Am rostit cuvintele cu jenă, ca şi cînd m-aş fi făcut vinovat de o minciună.

— Toată lumea vorbeşte despre isprava lui, mi-a explicat şeful spitalului. Fiul dumneavoastră este eroul zilei. Cu riscul vieţii, a reuşit să arunce în aer depozitul de muniţii al unei puternice formaţiuni de partizani, retranşaţi în munţi şi care rezistaseră pînă atunci repetatelor atacuri ale unităţilor *S.S.* trimise spre a-i distruge. A săvîrşit acest gest de vitejie strecurîndu-se singur, noaptea, pînă în mijlocul taberei inamice.

Acţiunea era într-adevăr remarcabilă. Am mai zăbovit cîteva minute la căpătîiul fiului meu. Cred că Rudi era recunoscător providenţei fiindcă întrevederea cu mine avea loc în prezenţa celorlalţi răniţi din salon. Aceasta îl scutea de anumite explicaţii pe care nu cred că ar fi fost încîntat să mi le furnizeze, în cazul că i le-aş fi cerut. Îi făcuse plăcere vizita mea, pentru că îi dădea ocazie să-mi demonstreze că fusese capabil să se conducă în viaţă fără să aibă nevoie de îndrumarea mea. Poate că sînt prea bănuitor. N-ar fi imposibil să se fi bucurat sincer că mă vedea. Dar această bucurie fusese întunecată de amintirile care ne asaltau pe amîndoi. Cred că în sinea lui îmi reproşa atitudinea îngăduitoare pe care o adoptasem faţă de Willi şi faţă de Albert.

În clipa în care mi-am luat rămas bun de la Rudi, am avut impresia că respiră uşurat. Am părăsit spitalul. Vizita mea se încheiase cu un eşec.

În vreme ce maşina mă ducea spre cartierul general, am încercat să-mi analizez propriile greşeli şi să caut posibilitatea unei suduri între mine şi fiul meu. Este uşor să declari că nu mai este nimic de făcut. Trebuie să reînnoieşti eforturile spre a salva ce mai poate fi salvat.

Dacă cei dinafară mi-ar urmări zigzagul gîndurilor, ar fi îndreptăţiţi să-mi atribuie un caracter slab. Într-o vreme, nu demult, apreciam că ruptura dintre mine şi Rudi era definitivă. Acum făceam drumul întors şi căutam soluţii susceptibile să ducă la o reconsiderare a legăturii noastre de familie. În ciuda defectelor sale, rămînea totuşi fiul meu. El îmi va purta numele şi va păstra tradiţia familiei. Acest argument avea o tărie care nu putea fi contestată. Dacă aş încerca să mi-l apropii, poate că aş reuşi să-l smulg din confuzia în care se afla. Rudi era o victimă a mediului în care fusese crescut, a teoriilor cu care îl intoxicaseră, nu numai pe el, ci şi întregul tineret.

La 6 ani l-au încadrat în centrele de educare pentru cei mici, denumite „Pimpf". La 10 ani, după un examen de admitere

care cuprindea probe de istorie și de atletism, a intrat în organizația „Jungvolk". A depus, cu acest prilej, un jurămînt pe „drapelul sîngelui", făgăduind să-și dea viața — la nevoie — pentru Adolf Hitler.

La 14 ani l-au promovat în „Hitlerjugend", organizația de tineret dirijată de Baldur von Schirach. La 18 ani trebuia să treacă în *S.A.*, iar după un stagiu de doi ani, urmă să fie încadrat în *Arbeitdienst* — Serviciul muncii — fără de care nu i s-ar fi îngăduit să se înscrie în facultate, să fie înrolat în armată ori să ocupe vreo funcție publică. Războiul, cu uriașele lui sacrificii omenești, avea să reducă stagiile în *S.A.* și *Arbeitdienst* pentru tinerii care doreau să se înscrie voluntari. Acesta fusese și cazul lui Rudi, care, la 17 ani, se văzuse primit în corpul *S.S.*

Organizația care a exercitat cea mai puternică înrîurire asupra lui a fost fără îndoială „Hitlerjugend". În decretul care a instituit-o, *Führer*-ul preciza : „Tineretul german, crescut în sînul familiei și în școli, va fi educat din punct de vedere fizic, intelectual și moral, în spiritul național-socialismului, prin intermediul lui «Hitlerjugend»". Această frază nu reprezenta o simplă formulă. Hitler era hotărît să formeze pe viitorii cetățeni ai Germaniei potrivit tiparelor preconizate de el. Efectele aveau să se vadă în curînd. La vîrsta adolescenței, tineretul vădește o maximă receptivitate față de influențele dinafară. Propaganda turnată cu stăruință diabolică avea să dea roadele așteptate. Fanatizați de învățăturile primite, de ceremonialul sumbru și impresionant al adunărilor, de tentațiile inerente unei vieți în comun, în care instinctele sexuale se puteau dezvolta în voie — taberele de băieți erau instalate lîngă taberele de fete, iar oficialitățile se arătau foarte îngăduitoare în ceea ce privește relațiile dintre tineri — era firesc ca acești adolescenți să se înstrăineze de propriile lor familii. Numai experiența teribilă a Stalingradului îi risipise lui Albert iluziile pe care și le făcuse în „Hitlerjugend". Rudi nu avusese încă ocazia să cunoască reversul medaliei. Fără îndoială că într-o zi se va petrece și acest fenomen, care îi va răni însă adînc sufletul. Numai Willi reușise să rămînă imun la învățămintele naziste.

Periodic, adolescenții din „Hitlerjugend" erau trimiși în tabere, unde erau supuși unui intens antrenament fizic. Marșuri, alergări, salturi, combinate cu o instrucție paramilitară riguroasă. Citirea hărților, orientarea, recunoașterea terenului, semnalizarea, exerciții militare ; o educație dedicată războiu-

lui, pe care Hitler îl dorise și îl pregătise cu tenacitate. Tinerii, grupați pe cartiere — dacă proveneau de la orașe — sau pe comune — dacă veneau de la țară — erau organizați în plutoane, companii și batalioane comandate de gradați aleși dintre tineri, dar sub directa și permanenta supraveghere a membrilor partidului național-socialist. Purtau uniformă kaki și pumnale simbolice, spre a se familiariza cu armele albe.

Fetele erau încadrate în „Jungmaedel". Aveau un costum alcătuit dintr-o bluză albă, fustă albastră, ciorapi trei sferturi și bocanci pentru mărșăluit. Ca și băieții, erau îndoctrinate cu filozofie nazistă. Traiul în comun dădea adeseori naștere la complicații. Numeroase fete se înapoiau din tabără însărcinate Dar aceasta nu îngrijora cu deosebire pe conducătorii național-socialiști. Germania avea nevoie de soldați.

Recrutarea în „Hitlerjugend" era obligatorie, ca și în armată. Părinții care ar fi îndrăznit să se opună erau pasibili de pedepse privative de libertate, copiii urmînd a fi încredințați orfelinatelor sau familiilor de național-socialiști convinși.

Tinerii care se distingeau în „Jungvolk" sau în „Hitlerjugend" erau încadrați în școli subordonate direct partidului — școlile „Adolf Hitler", institutele naționale de educație politică și Ordinul castelanilor. Din rîndurile acestor tineri urmau să se recruteze elitele național-socialiste de mîine. Incontestabil, educația intensivă în aer liber, exercițiile de educație fizică oțeleau corpul tinerilor germani. Dar condiția fizică excelentă era precumpănită de pervertirea minților. Asemenea altor tineri, Rudi fusese intoxicat de educația național-socialistă. Îmi revenea acum obligația de a încerca imposibilul spre a-l smulge de sub această influență pernicioasă. N-aș avea scuză dacă aș abdica de la rolul meu de părinte. Mă integrasem în grupul de oameni care voiau să însănătoșească Germania, eliberînd-o din lanțurile nazismului, și ezitam să lupt pentru salvarea fiului meu ?

Voi face gestul pe care nu îndrăznisem să-l fac față de Albert. Voi căuta să-l încadrez pe Rudi în formațiile auxiliare inspectoratului meu general. Ce se va întîmpla însă dacă Rudi va refuza să mă urmeze ? Dacă, în fanatismul lui, va prefera să acționeze în rîndurile *S.S.*-ului ?

Va trebui să stau cu el de vorbă. Voi încerca să-l conving, să-i deschid ochii. O voi face cu multă prudență. Dacă aș brusca lucrurile, Rudi ar putea reacționa într-un mod cu totul nedorit.

Împrejurări potrivnice m-au silit însă a amîna această clarificare. Armatele americane, engleze și franceze se apropiau de Roma. Trebuia să mobilizez toate forțele aeriene de care puteam dispune, să sprijin retragerea lui Kesselring. La 4 iunie aliații au pătruns în Roma, evacuată de forțele noastre fără luptă.

În zorii zilei de 6 iunie, pe cînd mă aflam la Florența, m-a trezit din somn un apel telefonic. Generalul Bodenschatz, ofițer de legătură al *Reichsmarschall*-ului Göring pe lîngă *O.K.W.*, m-a informat că în cursul nopții a fost semnalată o vie activitate inamică în zonele Carentan și Caen din nordul Franței. Parașutări de trupe și bombardamente aeriene. Detașamente de parașutiști au ocupat diferite puncte la nord de Carentan. *O.K.W.*-ul aprecia că această operație era menită să creeze o diversiune pentru adevărata debarcare care va fi efectuată în zona Pas de Calais. Bodenschatz era optimist.

— Trupele noastre sînt gata să intervină acolo unde inamicul va încerca să debarce. Vom avea un nou Dieppe, *Herr General. Reichsmarschall*-ul Göring mi-a ordonat să iau urgent legătura cu dumneavoastră. Dacă situația se complică, ceea ce nu cred, va fi necesar să întărim forțele noastre aeriene din Franța. Vom prelua, eventual, o parte din unitățile de *Luftwaffe* din Italia.

Înainte de a-și încheia comunicarea, Bodenschatz m-a informat că în cursul zilei va avea loc o mare recepție la castelul Klessheim, în onoarea generalului Stojay, noul șef al guvernului ungar. Evenimentele din Normandia nu vor schimba cu nimic programul oficial.

Deși nu era încă ora 5, m-am îmbrăcat și am comandat micul dejun. Convorbirea cu Bodenschatz îmi izgonise somnul. Nu-i împărtășeam optimismul. Refuzam să subestimez efortul militar al anglo-americanilor. Asistasem la debarcările lor din nordul Africii și din Italia și știam la ce ne puteam aștepta.

Cert este că sosise ora H. Mult temuta debarcare din Franța avusese, în sfîrșit, loc. Se deschisese cel de-al doilea front. I-aș spune mai degrabă al treilea, căci era ridicol să nu ținem seamă și de teatrul de război din Italia.

Pentru Germania, debarcarea în Franța însemna începutul sfîrșitului. Războiul a avut pentru noi o evoluție care mi-a sugerat o comparație simplă, dar sugestivă. Un obiect aruncat la verticală are la plecare o viteză inițială maximă, care descrește pe parcurs pînă ce obiectul atinge un apogeu, unde viteza lui scade la zero. Începe apoi căderea, a cărei viteză se

accelerează pînă ce egalează viteza maximă de la punctul inițial de plecare.

În primii trei ani ai războiului, Germania cîștigase cu o rapiditate deconcertantă. Campania din Rusia încetinise ritmul cuceririlor. Atingerea Volgăi și a Caucazului reprezentase apogeul. Dezastrul de la Stalingrad a marcat începutul căderii. Înfrîngerile aveau să crească treptat în amploare, iar ritmul lor să devină tot mai rapid.

Prefiram cu tristețe aceste gînduri, cînd von Geist s-a înfățișat spre a primi ordine. I-am relatat convorbirea cu Bodenschatz.

— Trebuia să vină și momentul acesta, *Herr General*, a rostit fatalist. Și-a îndreptat tunica și a tușit scurt : *Herr General !*

A făcut o pauză. Nu știa cum să înceapă.

— Spune, von Geist !

— Mă gîndeam că ar fi cazul să vă luați un nou aghiotant. Busch a fost dat dispărut.

Am suspinat. M-am uitat la scrumiera de cristal de pe masă, la statuia de marmură a lui Hermes din nișa dintre ferestre, la covorul chinezesc, ca și cînd aș fi așteptat să-mi risipească îndoielile.

— Pe cine propui, von Geist ?

— Pe locotenentul Speich.

— Cine mai e și acesta ?

— Lucrează la Serviciul informații. Fiul *Gauleiter*-ului Speich.

— Altul ! am rostit. Să nu aud de *Gauleiter*-i. Telefonează la Statul-Major al Aerului. Să-mi trimită un ofițer, la întîmplare.

Poate că am să-l îndepărtez de moarte. Funcția de aghiotant al unui general inspector de armată este comodă și într-o oarecare măsură lipsită de primejdii. Îmi fac iluzii. Nu te poți lupta cu destinul. Și Busch se va fi bucurat cînd a primit numirea de aghiotant. Știa că scăpase de linia întîi a frontului. Moartea îl așteptase însă la *rendez-vous*. Eu nu fusesem decît instrumentul Doamnei cu Coasa. Încercam să-mi ușurez conștiința raționînd astfel ? Cred că nu. Mă înclinam în fața fatalității. Căci fatalitatea ne însemnase pe toți. Începînd de la *Feldmarschall*-ul comandant al unui grup de armate și terminînd cu ultimul soldat.

Telefonul a sunat iarăși. A răspuns von Geist.

— Alo !... Am onoare să vă salut ! Imediat ! A acoperit cu mîna microfonul : Generalul Bodenschatz, m-a anunțat el.

Am luat receptorul. Am auzit vocea joasă, de bariton, a generalului.

— Contrar aşteptărilor mele, lucrurile iau o întorsătură neplăcută, *Herr General,* mi-a vorbit. Importante forţe navale inamice au fost semnalate în largul mării. Se pare că nu avem de-a face cu o diversiune, aşa cum am presupus, ci cu o adevărată debarcare. *Feldmarschall*-ul Keitel vă roagă să veniţi de urgenţă la Rastenburg.

— Cu ce vin ? Cu trenul ?

— Avionul *Führer*-ului va sosi în cursul dimineţii la Florenţa.

Convorbirea s-a încheiat. Vizitele acestea la Berchtesgaden sau la Rastenburg începuseră să mă plictisească. Dar comedia nu avea să mai dureze mult.

Înainte de a pleca în Germania, l-am chemat la telefon pe Kesselring. L-am informat că fusesem chemat de Keitel şi că era de aşteptat să i se ia o parte din forţele sale aeriene.

— Eram sigur că se va întîmpla aşa. De îndată ce am auzit că anglo-americanii au debarcat în Normandia, am ştiut că voi fi deposedat de aviaţie. Vă urez succes, *Herr General,* în noua misiune. Mă îndoiesc însă că urările mele vă vor servi la ceva.

Umorul negru al lui Kesselring mi-a descreţit fruntea.

— Şi eu vă urez să nu mai faceţi un pas dincoace de Linia Gustav, i-am spus.

Trei ore mai tîrziu, mă îmbarcam pe avionul *Führer*-ului împreună cu von Geist şi cu principalii mei ofiţeri de stat-major.

— Vacanţa noastră în Italia s-a terminat, *meine Herren,* le-am spus, în vreme ce avionul rula pe pista de decolare şi se desprindea lin de sol. Nu ştiu dacă vreunul din noi va apuca să o mai vadă înainte de sfîrşitul războiului.

Cînd am ajuns la Berghof, am putut să-mi dau numaidecît seama că domnea o agitaţie neobişnuită. Toată lumea mergea însă în vîrful picioarelor. *Führer*-ul dormea. Ordonase să nu fie trezit înainte de ora 3 după amiază. Noaptea dormise prost şi acum avea nevoie de odihnă.

Îndată după sosirea mea, am avut o scurtă convorbire cu generalul Bodenschatz, cu colonelul Nicholas von Bellow, ataşatul aviaţiei pe lîngă *Führer,* precum şi cu generalul-maior Christian Eckhard, din statul-major al lui Korten. În puţine cuvinte m-au pus la curent cu situaţia. De la comandamentul din St.-Lö al Corpului 84 de armată, sosiseră ştiri alarmante.

Dimineaţa, în jurul orei 7, primele unităţi aliate, transportate pe vase de debarcare, invadaseră plajele de la Les Dunes de Varville, Les Moulins, Le Hamel, Courseulles şi Hermonville sur Mer. Diviziile 709, 352 şi 716 infanterie, de sub comanda generalului Marcks, erau deja angajate în luptă cu inamicul, care dispunea de importante forţe blindate. *Feldmarschall*-ul von Rundstedt aruncase în bătălie Divizia 28 „Panzer" din rezerva Grupului de armate B. de sub comanda lui Rommel şi ceruse autorizaţie *O.K.W.*-ului de a folosi în acelaşi scop şi cele două divizii „Panzer" 12 *S.S.* şi Lehr, ţinute la dispoziţia *Führer*-ului. *Feldmarschall*-ul se făcuse forte să arunce în mare, cu sprijinul acestor unităţi blindate, forţele inamice. Generalul Jodl interzisese însă intrarea în acţiune a celor două divizii ale *O.K.W.*-ului, fără ordinul expres al *Führer*-ului. Dar *Führer*-ul dormea şi nimeni nu se încumeta să-l trezească.

La *O.K.W.* părerile erau împărţite. Majoritatea ofiţerilor, în cap cu Keitel şi cu Jodl, continuau să creadă că adevărata debarcare va avea loc în zona Pas de Calais. Cei cu opinii contrare nu cutezau să-şi susţină cu vigoare punctul de vedere, ca să nu indispună pe şefi.

Keitel m-a primit în prezenţa lui Jodl şi a principalilor săi colaboratori. Mi-a vorbit calm despre operaţiile în curs, pe care le socotea numai un prolog al adevăratei debarcări.

— Să nu ne pierdem cumpătul şi să fim gata pentru orice eventualitate. Am ţinut, *Herr General,* să fiţi de faţă cînd îi vom raporta *Führer*-ului situaţia din Normandia. S-ar putea să avem nevoie de forţe aeriene suplimentare. Vă rog să studiaţi toate ipotezele.

În sfîrşit, Hitler s-a trezit din somn. Veştile din Normandia nu i-au făcut o impresie extraordinară. Era atît de bine dispus, încît a făcut chiar o glumă, ceea ce i se întîmpla foarte rar.

— Mielul se vîră în gura lupului. Ce face lupul ? Îl hăpăie, încîntat de acest festin. Ah, ce bun a fost mieluşelul !

A rîs cu poftă şi şi-a netezit şuviţa de păr care i se lăsase pe frunte. A stat de vorbă cu Keitel, cu Jodl. I-a lăudat fiindcă nu s-au lăsat contaminaţi de agitaţia *Feldmarschall*-ului von Rundstedt şi i-au respins cererea de a angaja în luptă cele două divizii ale *O.K.W.* Mie mi-a ordonat să constitui un corp aerian capabil să intervină cu eficacitate împotriva forţelor inamice care nu vor întîrzia să debarce în zona Pas de Calais.

— Ciudată şi nestatornică fiinţă mai este şi *Führer*-ul ! mi-a vorbit Bodenschatz, după încheierea conferinţei. Acum o

lună l-am auzit spunînd că nu ar fi exclus ca anglo-americanii să debarce în sectorul Cotentin. Iar acum, cînd evenimentele par să-i confirme previziunile, crede că toată afacerea nu constituie decît o diversiune neglijabilă.

În vreme ce Hitler își întreținea oaspetele ungar la castelul Klessheim, veștile continuau să vină de pe Frontul de Vest. Rommel, pe care evenimentele îl surprinseseră într-o scurtă permisie în Germania, se înapoiase la cartierul său general de la Roche-Guyon. Umbrele înserării se lăsau asupra Obersaltzberg-ului, cînd Hitler, după o nouă conferință cu colaboratorii săi, l-a autorizat pe Rommel să folosească cele două divizii pe care i le refuzase lui Rundstedt. Însă îi interzicea să deplaseze unități de-ale Armatei a 15-a în sprijinul Armatei a 7-a, angajată în luptă. Adevărata invazie, pretindea Hitler, va avea loc în alt punct din nordul Franței. Nici von Rundstedt și nici Rommel, care înțeleseseră în sfîrșit care era realitatea, n-au fost în stare să-l convingă de contrariu.

Seara tîrziu, făcînd bilanțul știrilor sosite în cursul zilei și legîndu-le de informațiile care continuau să ne asalteze, am ajuns cu toții la concluzia că nu era vorba de o diversiune, cum pretindeau Hitler și Jodl, ci de o adevărată ofensivă de mari proporții. Pozițiile noastre de artilerie de la Merville căzuseră. Pe valea rîului Orne, la nord de Caen, puternice formațiuni militare britanice, întărite de blindate, se instalaseră încă din cursul zilei. Trupe aeropurtate, apreciate la circa două divizii, fuseseră parașutate în Cotentin. Generalul Wilhelm Falley, comandantul Diviziei 91 *Fallschirmjäger*, căzuse în luptă la nord de Carentan. Generalul Blumentritt, șeful de stat-major al *Feldmarschall*-ului von Rundstedt, ne-a informat telefonic că numărul trupelor angajate în acțiune este atît de mare, încît orice îndoieli privitoare la importanța acestei operații sînt rizibile. Valuri de avioane inamice aruncă mii de tone de bombe asupra bateriilor de coastă. Radarurile germane au semnalat o multitudine de nave inamice în largul lui Port en Bessin. La Moulins, Rommel a reușit să arunce în mare o parte din trupele americane debarcate, dar luptele continuau cu îndîrjire. Numeroase tancuri britanice și americane s-au scufundat în timpul debarcării, dar și mai multe au reușit să spargă dispozitivul de apărare german de la St.-Laurent, Arromanche și Merville. Divizia 21 „Panzer" nu a izbutit să nimicească forțele inamice de pe malul stîng al rîului Orne. Caen este în flăcări. Cele două divizii blindate

ale *Führer*-ului s-au izbit de un puternic baraj de foc, care le-au imobilizat.

Comunicatul militar german de aseară a anunţat că lupte violente au loc în zona atacată de inamic, dar că cel mai tîrziu în cursul nopţii debarcarea va fi respinsă. Pînă şi Hitler se convinsese că lucrurile luau o întorsătură neplăcută.

În noaptea aceea m-am întîlnit pe culoarele de la Berghof cu *Standartenführer*-ul Zander, adjunctul lui Bormann la direcţia secretariatului partidului naţional-socialist. Zander avea un cap de Mefisto. Uniforma lui neagră, de *S.S.*-ist, întărea această impresie. M-a oprit din drum.

— Tocmai vă căutam, *Herr General. Herr Direktor* Bormann doreşte să se întreţină cu dumneavoastră. Cînd îi puteţi acorda cîteva minute ?

Formula, deşi elegantă, era imperioasă. Bormann aştepta desigur răspunsul meu la propunerea pe care mi-o făcuse în legătură cu Himmler. M-am uitat la ceas.

— Chiar acum, i-am răspuns lui Zander.

Preferam să termin mai repede această corvoadă. L-am găsit pe Bormann în cabinetul său. O cameră nu prea mare, de o sobrietate monahală. La intrarea mea, directorul secretariatului de partid şi-a smuls din fotoliu lăbărţata-i persoană. Mi-a întins mîna, apoi mi-a oferit un loc.

— Sînteţi foarte prompt, mi-a declarat cu amabilitate.

— Abia peste o jumătate de oră sînt convocat la o conferinţă de către *Feldmarschall*-ul Keitel.

Ne-am aşezat unul în faţa celuilalt. Cu mîna dreaptă, Bormann îşi masă mîna stîngă, apoi îşi trase deget după deget, făcînd să sune încheieturile.

— Nu avem nevoie de o oră ca să punem la punct anumite chestiuni. Cred că vă reamintiţi ultima noastră convorbire ? Nu e mult de atunci.

Am clătinat din cap în semn afirmativ.

— Am încercat să recapitulez conversaţia pe care am avut-o cu *Reichsführer*-ul *S.S.*, dar nu mi-am amintit nimic care să merite o atenţie deosebită.

Bormann a făcut ochii mici, ca şi cînd ar fi încercat să cearnă lumina lămpii prin sita genelor.

— Lăsaţi-mă pe mine să apreciez însemnătatea anumitor vorbe, cărora dumneavoastră nu le-aţi acordat poate nici o însemnătate.

Am afectat o expresie jenată.

— Nu știu dacă nu ar fi lipsit de delicatețe din partea mea să dezvălui unei terțe persoane...

Bormann a făcut o schimă nemulțumită.

— Nu sînt o oarecare terță persoană, *Herr General.* Îndeplinesc o funcție care implică serioase responsabilități. Sînt secretarul *Führer*-ului și în această calitate cunosc o serie de chestiuni de o importanță arzătoare.

— Nu mă îndoiesc, *Herr* Bormann.

— *Führer*-ul este foarte indispus, *Herr General,* de mersul evenimentelor. Personaje cu înalte situații, puse în fața unor împrejurări grele, au dat dovadă de o slăbiciune condamnabilă. Uneori s-au făcut vinovate de acte de trădare.

Am făcut pe naivul.

— Credeți că *Reichsführer*-ul *S.S.*...

Am lăsat fraza neterminată.

Bormann și-a mușcat buzele. Credea în vina lui Himmler, dar nu-mi putea spune mie acest lucru. Chiar dacă i-aș fi făcut jocul, tot nu mi s-ar fi destăinuit.

— *Reichsführer*-ul Himmler este în afara oricăror bănuieli, mi-a declarat ritos. Unii dintre colaboratorii săi apropiați au profitat însă de buna sa credință și au acționat împotriva intereselor statului...

— *Herr* Bormann, nu întrețin relații cu nici unul dintre colaboratorii apropiați ai *Reichsführer*-ului și nici nu l-am auzit pe *Reichsführer* vorbind despre aceștia.

Bormann s-a întunecat la față.

— Regret că îmi respingeți mîna întinsă, *Herr General.*

Cuvintele lui erau încărcate de amenințări. În clipa aceea mi-am dat seama că mă înscrisese pe lista dușmanilor săi. Îi cunoșteam reputația. Deviza lui era : „Nu uit și nu iert !“ Acceptam totuși riscul.

— Vă rog să credeți, *Herr* Bormann, că vă bucurați de toată considerația mea. Nu pot să vă spun însă nimic semnificativ. Am discutat cu *Reichsführer*-ul *S.S.* despre crezul partidului, despre viitorul înfloritor al Germaniei... Subiecte generale...

M-am ridicat de pe scaun.

— Nu vreau să vă mai reții.

Și-a arătat dinții îngălbeniți de nicotină într-un fel de rînjet.

— Mi-ar fi făcut plăcere să mă rețineți. Dar dacă sînteți ocupat...

S-a ridicat și el în picioare. L-am salutat înclinînd scurt capul. Ne-am despărțit în noaptea aceea fără să ne dăm mîna.

A doua zi de dimineață am avut mult de lucru. Divizia de vînătoare de la Metz am pus-o la dispoziția Grupului de armate Vest. *Führer*-ul mi-a ordonat să preiau aproape în întregime bombardierele lui Kesselring. Frontul italian își pierduse definitiv importanța.

La conferința de dimineață a *Führer*-ului a apărut și colonelul von Stauffenberg. Venise cu niște rapoarte ale Armatei de rezervă asupra posibilității sporirii recrutărilor. Părea mai palid ca de obicei. Deși pierderea unui ochi îi strica simetria feței, frumusețea lui virilă nu suferise cu nimic. Expresia i se înăsprise, se maturizase.

După conferință ne-am retras într-un fumoar.

— Cînd am plecat din Berlin, generalul Olbricht m-a rugat să vă transmit un mesaj din partea amiralului Canaris.

— Olbricht știa că sînt la Berchtesgaden ?

— Da. Vă căutase la cartierul general al *Feldmarschall*-ului Kesselring. De acolo a aflat unde vă pot găsi.

— Și mesajul ?

— Nu este prea lung. „*Standartenführer*-ul Gerlach a participat în calitate de reprezentant personal al lui Himmler la anchetarea studenților Hans și Sophie Scholl, precum și a celorlalte loturi de studenți condamnați la moarte de Tribunalul poporului."

Am respirat greu. Bănuisem acest lucru. Lucrurile se înlănțuiau treptat. Rolul lui Rudi în arestarea fratelui său se contura acum cu limpezime. Îl denunțase pe Willi, pus la cale de Gerlach. De ce făcuse Gerlach acest lucru ? Îl ajutasem într-un moment de grea cumpănă. Îi pusesem casa mea la dispoziție. Poate că îmi datora viața...

— „*Standartenführer*-ul Gerlach a contribuit hotărîtor la aplicarea pedepsei capitale. În urma recomandării sale exprese, judecătorul Freisler a fost numit președinte al Tribunalului poporului." Atît, *Herr General.*

Mi-am împreunat pumnii încleștați.

— Fiul meu Wilhelm a făcut parte dintre studenții condamnați la moarte și decapitați cu securea.

Ochii lui Stauffenberg au părut să se umezească.

— Știam, *Herr General.*

Am păstrat cîteva momente tăcerea.

— Stauffenberg, trebuie să te informez asupra discuției pe care am purtat-o azi-noapte cu Bormann. Te previn că

trebuie să grăbim declanşarea acţiunii. Bormann îl bănuieşte pe Himmler că tratează cu duşmanii regimului, ceea ce este, dealtfel, adevărat. Pe de altă parte, Himmler nu a strangulat conspiraţia noastră, deoarece speră să o canalizeze în sensul intereselor lui. Prea mulţi oameni sînt angajaţi în acţiunea noastră, ca să nu presupun că s-au săvîrşit unele indiscreţii. Este imposibil ca *Gestapo*-ul să nu fi aflat ceva despre noi.

— Chiar dacă deţine unele elemente împotriva noastră, acestea nu constituie probe concludente. Ofiţerii germani care participă alături de noi la conspiraţie, *Herr General*, au simţul onoarei. Nu ar vorbi, chiar dacă agenţii *Gestapo*-ului le-ar înfige gura pistolului în ceafă.

În fumoar au intrat doi ofiţeri superiori. Stauffenberg a schimbat imediat subiectul. Mi-a vorbit despre efectele bombardamentelor asupra Berlinului, apoi mi-a istorisit cu haz cîteva isprăvi ale copiilor lui.

Ofiţerii au fumat cîte o ţigară, apoi au părăsit salonul.

— Planurile noastre sînt gata, a revenit Stauffenberg la subiect. Grupate sub numele de cod „Walkyria", instrucţiunile au fost distribuite conjuraţilor. Oficial, „Walkyria" reprezintă acţiunea pe care trupele noastre din interior şi din teritoriile ocupate trebuie să o întreprindă în cazul că milioanele de muncitori străini şi de prizonieri, mobilizaţi în industria germană, ar declanşa o revoltă care ar pune în primejdie Germania. Stauffenberg a zîmbit fin : *Führer*-ul cunoaşte planul „Walkyria". Şi căpeteniile *O.K.W.*-ului îl cunosc, dar adevăratul lui rost îl ştim numai noi. „Walkyria" ne va permite să punem mîna pe cele mai importante oraşe îndată după suprimarea lui Hitler. Garnizoanele din Viena, Köln, München, Düsseldorf, Bruxelles, Paris vor trece imediat de partea noastră. Nu am lăsat nimic la întîmplare. Numai la Berlin nu am reuşit să ne consolidăm. Avem la dispoziţie prea puţine trupe din armata de uscat, singurele pe care ne bizuim. Formaţiile *S.S.* şi unităţile din *Luftwaffe*, devotate *Führer*-ului, sînt mult mai numeroase. În cazul angajării unor lupte de stradă, cu partizanii rămaşi credincioşi regimului, ofiţerii din *Luftwaffe* vor încerca să folosească împotriva noastră tunurile artileriei antiaeriene.

— Ai uitat poliţia, i-am spus. Contele Helldorf este de partea noastră.

— Nu am uitat-o. I-am fixat deja rolul. Graţie sprijinului ei, vom conta pe elementul surpriză. Mişcări masive de trupe în capitală ar da de bănuit. Poliţiştii fac parte însă din decorul

cotidian al străzii. Prezența lor, chiar în număr sporit, va trece neobservată. În momentul hotărîtor, vom ocupa punctele-cheie ale orașului și clădirile publice importante : Cancelariatul *Reich*-ului, ministerele, radio-ul, centrele telefonice și telegrafice, sediile *Gestapo*-ului. Vom aresta totodată căpeteniile naziste aflate întîmplător în Berlin.

— Unul dintre cele mai însemnate obiective, i-am spus, trebuie să îl constituie izolarea *O.K.W.*-ului de restul Germaniei. Numai așa i-ați împiedica pe Göring, Himmler, Keitel, Jodl, sau pe oricare alt lider național-socialist, care s-ar afla la Rastenburg, să dea alarma și să ralieze trupele rămase credincioase naziștilor.

— Am prevăzut și acest lucru, zise Stauffenberg. Generalul Ernst Fellgiebel, șeful transmisiunilor din *O.K.W.*, va avea grijă să scoată din funcție centrala telefonică și telegrafică de la Rastenburg. Două ore după asasinarea lui Hitler și după ocuparea punctelor strategice din Berlin, vom da semnalul „Walkyria" în întreaga Germanie, precum și pe cele trei fronturi.

Planul lui Stauffenberg era cuprinzător. Mă impresiona prin amploarea lui. Colonelul acesta tînăr avea o minte remarcabilă. Mă înclinam în fața concepțiilor sale îndrăznețe, pline de strălucire. Numai faptul că izbutise să antreneze în acțiunea plănuită de el un număr atît de mare de personalități îi dovedea capacitatea și spiritul de organizare.

Mi-a cerut permisiunea să fumeze. Am vrut să-i ofer tabachera mea, dar Stauffenberg fuma numai o anumită marcă de țigări. Cu cele trei degete tefere de la unica lui mînă, și-a scos din buzunar o țigară, și-a pus-o între buze, apoi și-a aprins-o cu propria-i brichetă. Toate gesturile acestea le-a executat cu o rapiditate și o precizie uimitoare. Stauffenberg făcuse desigur nenumărate exerciții pentru a se putea servi cu atîta ușurință de singurul său braț.

— Dintre generalii Armatei de uscat, numai doi îmi provoacă griji. Fromm e un nehotărît. În calitatea lui de comandant al Armatei de rezervă, ar fi extrem de util, fiindcă are posibilitate să manevreze toate unitățile militare din interior. Dacă *putsch*-ul va reuși, Fromm va trece numaidecît de partea noastră. Însă nu concepe să înfrunte riscul unui insucces. E prea laș.

— Atunci cum îl veți face să semneze ordinele în baza cărora trupele vor executa operația „Walkyria" ?

— Foarte simplu. Vom semna noi ordinele, în numele său.

— Perfect !

— În afară de Fromm, continuă Stauffenberg, mai există un general care ne va da o oarecare bătaie de cap. Von Kortzfleisch, comandantul Wehrkreis III, care cuprinde în raza lui şi Berlinul. Ofiţerul acesta este un nazist încarnat. De multă vreme vîneză bastonul de mareşal. Cum propria-i capacitate e deficientă, nu poate aspira la funcţiile cele mai înalte decît făcînd pe lacheul lui Hitler. Ca şi Keitel sau Schörner. În preajma *putsch*-ului îl vom aresta, iar în locul lui îl vom instala pe generalul *Freiherr* von Thuengen, devotat cauzei noastre. Întrucît şi von Hase, comandantul pieţei din Berlin, este alături de noi, avem toate şansele să punem mîna pe capitală în primele ore după declanşarea loviturii de stat.

Mă încîntau siguranţa cu care ştia să vorbească, hotărîrea lui nestrămutată.

Stauffenberg se ridică din fotoliu. Era atît de înfierbîntat, încît simţea nevoia să se mişte, să se agite.

— Sînt totuşi oameni care afirmă că înlăturarea lui Hitler şi a regimului său politic nu va remedia cu nimic situaţia. Se va spune că l-am lovit cu pumnalul în spate, că l-am împiedicat să restabilească în ultimul moment echilibrul militar. Înfrîngerea Germaniei fiind inevitabilă, luăm asupra noastră responsabilitatea încheierii unei păci dezastruoase.

— Argumente specioase ! am replicat. Trebuie să ne asumăm riscul, indiferent de ceea ce va spune lumea. Istoria ne va judeca aşa cum se cuvine. Nu se va mai putea spune că poporul german l-a urmat ca o turmă pe Hitler. Posteritatea va avea proba existenţei unei mişcări ostile naţional-socialismului, a unei rezistenţe care nu s-a manifestat numai prin proteste verbale ori prin acte sporadice ale unor indivizi exasperaţi, ci s-a afirmat printr-o operaţie de mare amploare, la care au participat numeroşi ofiţeri şi compacte formaţiuni militare.

— Sînt de acord cu punctul dumneavoastră de vedere, *Herr General*, a rostit Stauffenberg. Ceva mai mult, socotesc necesară afilierea la complot a unor elemente dinafara armatei.

— Gördeler va fi ostil acestei concepţii.

— Îl vom sili să o accepte. Noi nu ne ridicăm împotriva lui Hitler în numele unei oligarhii militare. Facem acest pas conştienţi că în spatele nostru se află întregul popor german.

Am contemplat gînditor candelabrul de bronz cu multe braţe, ca şi cînd aş fi găsit acolo o sursă de inspiraţie.

— Acum cîteva zile, dragul meu Stauffenberg, am stat de

vorbă cu un tînăr locotenent, fost coleg de facultate al fiului meu Willi. În prezența acestui ofițer am încercat un simțământ ciudat. Mi-am dat seama că Hitler nu va nimici pe veci Germania. Din mijlocul tinerilor se vor ivi elemente care vor ridica din ruine o nouă Germanie. Crede-mă, Stauffenberg, aș fi fericit să vă dau o mînă de ajutor.

Von Stauffenberg a aspirat aroma țigării, apoi a replicat domol :

— Vă mulțumesc, *Herr General*, pentru mîna pe care mi-o întindeți.

A zîmbit. Un zîmbet care-i întinerea uimitor chipul.

— Dacă ați vrea să ne sprijiniți efectiv, am avea pentru dumneavoastră un rol foarte important.

— Te ascult, Stauffenberg.

— V-am mai spus că ne temem de intervenția ofițerilor și a trupelor din *Luftwaffe* în sprijinul regimului... Dacă Göring ar fi neutralizat, și un complotist cu un înalt rang în aviație i-ar lua locul, aviatorii ar ezita să se angajeze într-o acțiune ostilă nouă. Sau chiar dacă ar face-o, mulți dintre ei s-ar desolidariza. În orice caz, am semăna confuzia...

Lăsă fraza neterminată. Îmi aruncă o privire întrebătoare. Fumul țigării pe care o ținea între degetele-i tefere se ridica drept ca un fir de mătase albastră.

— Am înțeles, Stauffenberg, ce așteptați de la mine. Să-l arestez pe Göring și să preiau comanda forțelor aeriene. Aviatorii vor primi astfel ordine din partea unui general de aviație. Îmi asum această misiune.

Chipul colonelului s-a luminat de parcă o rază de soare i-ar fi căzut pe obraz.

— Eram sigur că nu ne veți refuza. Vă mulțumim, *Herr General*. Cu îngăduința dumneavoastră, vom stabili ulterior amănuntele operației...

— Sînt la dispoziția dumitale, Stauffenberg. Cred însă că ar trebui să ne grăbim.

— Sînt de acord, *Herr General*, și...

Stauffenberg se întrerupse. Intraseră în fumoar trei ofițeri superiori și un general din *Waffen S.S.* Ne-au salutat cu respect.

— Și sînt de acord că efortul nostru de război trebuie sporit, reluă Stauffenberg, schimbînd cu abilitate macazul. Rolul aviației are să fie hotărîtor ! încheie el cu o frază ambiguă.

M-am ridicat și eu în picioare.

— Stauffenberg, te rog să transmiţi omagiile mele contesei, soţia dumitale. Sper să te mai văd zilele acestea. Combativitatea dumitale este reconfortantă.

Folosisem şi eu „sesam"-ul liderilor nazişti. După ce m-am despărţit de Stauffenberg, m-am retras în camera mea. Deşi trecuse de mult ora prînzului, îmi pierise pofta de mîncare. Convorbirea cu Stauffenberg, în special referirea la Gerlach, mă răscolise. Bănuielile mele fuseseră deci exacte. Gerlach, nu numai că nu îi luase apărarea lui Willi, dar este de presupus că făcuse tot ce îi stătuse în putinţă spre a-i agrava situaţia. Şi Rudi fusese pus la cale de Gerlach.

„Să te fereşti de omul acesta, îmi spusese odată Elissa. E mai fals decît o vulpe..."

.

În după-amiaza aceea am avut mult de lucru. Trebuia să iau toate măsurile înaintea plecării mele în Vest, aşa cum îmi ordonase *Führer*-ul. Tîrziu, în noapte, m-am retras în camera mea. L-am poftit şi pe von Geist la un pahar de coniac. Simţeam nevoia să schimb cîteva vorbe. Nu mă îndoiam de devotamentul său, iar în opiniile lui aveam încredere. Fără să fie o minte strălucită, era înzestrat cu o masivă doză de bun-simţ şi de înţelepciune.

Ocupam în pavilionul oaspeţilor o odaie încăpătoare, confortabilă. Un pat mare, o masă de lucru, altă masă, mai joasă, înconjurată de fotolii, o fereastră largă spre un magnific peisaj de munte. Perdelele şi draperiile înflorate, covoarele în culori vii dădeau o notă veselă încăperii.

Mă aşezasem cu von Geist în jurul măsuţei joase. Un servitor în livrea ne servise o sticlă cu coniac, saleuri şi alune. Von Geist turna tocmai băutura în paharele balonate, cînd am auzit o bătaie în uşă.

— Intră ! am strigat.

În prag şi-a făcut apariţia Stauffenberg.

— Îmi iertaţi vizita atît de tardivă. Doream să vă vorbesc.

— Vizitele dumitale nu mă deranjează niciodată, Stauffenberg. Te rog să iei loc.

Stauffenberg s-a aşezat pe un fotoliu în faţa mea. Von Geist i-a turnat şi lui un pahar. Stauffenberg i-a mulţumit. Cînd a vrut să ia paharul de pe masă, l-a răsturnat din greşeală. Coniacul s-a vărsat pe masă, iar paharul s-a rostogolit pe covor. Stauffenberg s-a plecat să-l ridice.

— Lasă-l ! i-am spus. Sun după pahare...

Deodată, Stauffenberg, care se plecase după pahar, mi-a făcut imperios semn cu mîna să nu fac nici o mișcare. M-am uitat întrebător la von Geist, care m-a privit tot atît de intrigat.

Stauffenberg a ridicat capul și a dus un deget la buze, cerîndu-ne tăcerea. A pus pe masă paharul ridicat de jos.

— Pot să beau tot în paharul acesta ! a rostit cu glas neutru. Ce să mai deranjăm servitorii. La nevoie, pot să-l spăl în camera de baie.

În același timp ne-a făcut semn să ne uităm sub masă. A continuat să ne ceară prin gesturi să nu vorbim. Mirat, von Geist s-a lăsat într-un genunchi, executînd indicațiile lui Stauffenberg. Cînd a ridicat capul, avea niște ochi rotunzi, stupefiați. Și el mi-a făcut semn să mă uit, dar fără să fac vreun comentariu.

Sînt foarte suplu, așa că am făcut fără nici un efort ceea ce mi se cerea. Cred că am fi oferit în clipa aceea un spectacol foarte comic cuiva care ar fi intrat întîmplător în cameră. Trei ofițeri cu multe galoane pe umăr, umblînd de-a bușilea sub o masă cu băuturi.

Stauffenberg mi-a arătat sub tăblia mesei un microfon fixat cu cleme. Un fir pleca de la microfon pe lîngă piciorul mesei și intra sub covor. Era de aceeași culoare cu mobila și fusese fixat pe dinăuntrul piciorului de lemn, așa încît era invizibil pentru persoanele care ar fi întreținut o conversație stînd pe fotolii.

Convorbirea noastră a continuat, sub o formă cu totul inofensivă. Stauffenberg mă salvase și pe mine, și pe von Geist, împiedicîndu-ne să purtăm o discuție compromițătoare, care ar fi fost înregistrată de la masa de ascultare. Norocul sau întîmplarea îl serviseră de minune. Aproape o jumătate de oră am vorbit despre campania din Vest, avînd grijă să strecurăm și unele critici, ca să nu dăm de bănuit celor care ne ascultau că le-am surprins stratagema.

Eram pus în fața unei enigme. Cine instalase microfonul ? Oamenii lui Bormann ? Ai lui Himmler ? La *O.K.W.*, generalul Fellgiebel se ocupa de transmisiuni. Fellgiebel era însă omul nostru. Dacă ar fi știut de instalarea microfonului, m-ar fi avertizat. Înseamnă că nu era o măsură generală. Dar dacă Fellgiebel era în legătură cu dușmanii noștri ? Nu ! Imposibil ! Fellgiebel nu era un trădător. Bormann sau Himmler avuseseră inițiativa. Mai degrabă Bormann, care la ora aceasta mă ura, cred, de moarte, fiindcă-i refuzasem colaborarea. N-ar

fi fost imposibil nici ca Himmler să se fi aflat îndărătul întregii afaceri. Întîrzierea mea de a-i răsplăti eliberarea lui Georges de Gandale îl determinase să mă spioneze. Se temea, poate, să nu îl lucrez, aliindu-mă cu Bormann, sau complotînd cu generalii, fără să-i ofer sprijinul acestora.

Oricare din ipoteze ar fi fost valabilă, un lucru rămînea sigur : laţul din jurul meu se strîngea.

M-am despărţit în noaptea aceea de von Stauffenberg şi de von Geist după o convorbire care — sînt convins — i-a dezamăgit pe agenţii de la masa de ascultare. După plecarea lor, am făcut o baie, apoi m-am culcat. Este foarte ciudată senzaţia pe care o încerci cînd ştii că fiecare zgomot pe care-l faci, fiecare cuvînt pe care-l rosteşti sînt urmărite şi înregistrate de nişte oameni care îţi vor răul. Aproape că îmi era teamă să adorm. În starea de tensiune nervoasă în care mă aflam, aş fi putut vorbi în somn. Ştiinţa a pus la dispoziţia tiranilor tot felul de mijloace graţie cărora să-ţi îngrădească libertatea şi să-ţi siluiască lent conştiinţa. Nu le mai rămîne decît să descopere procedeul citirii gîndurilor.

La conferinţa *Führer*-ului din ziua următoare, veştile rele s-au acumulat. Capetele de pod inamice de la Sainte-Mère-Eglise, St.-Laurent, Arromanches, Courseulles şi Merville se dezvoltau în front şi în adîncime, creînd serioase probleme trupelor noastre. La Sainte-Mère-Eglise generalul von Sahlieben intervenise personal pe cîmpul de luptă. Batalionul 795 *Osttruppen* se predase în primele ore ale luptei. Un batalion de paraşutişti din Regimentul 6 *Fallschirmjäger* fusese capturat în întregime. Şi acestea erau numai informaţii disparate. Gestul generalului Kraiss, care îndrăznise să se retragă să nu cadă în încercuire, pierderea oraşului Carentan, moartea generalului Marcks în timpul operaţiilor de recucerire a poziţiilor ocupate de inamic în Cotentin, încercările zadarnice ale lui Rommel de a arunca în mare unităţile inamice debarcate la est de Saint-Lô, la care se adăugau bombardamentele masive executate de flotele aeriene anglo-americane, precum şi acţiunile partizanilor francezi, care aruncau în aer linii ferate, poduri, tuneluri, dezorganizînd spatele frontului nostru, au spulberat definitiv optimismul afişat de Hitler în ajun. După expunerea lui Jodl asupra operaţiilor în curs, *Führer*-ul a făcut o criză de nervi. A condamnat cu vehemenţă lipsa de pregătire şi moralul scăzut al soldaţilor germani, defetismul ofiţerilor şi carenţa statelor-majore.

În sectorul de debarcare a trupelor britanice, situaţia noastră era dramatică. Grupului blindat Vest, de sub comanda generalului Schweppenburg, i s-a încredinţat misiunea de a degaja oraşul Caen, cheia de boltă a apărării germane din Normandia. Formaţiile de tancuri, atacate în valuri de sute de bombardiere inamice, au suferit pierderi atît de mari, încît resturile au fost nevoite să se retragă. Generalul von Schweppenburg s-a ales cu o serioasă comoţie cerebrală, iar şeful său de stat-major, colonelul Ritter und Edler von Dewans, a fost ucis împreună cu toţi ofiţerii săi. Un atac fulgerător al unui detaşament de tancuri „Tigru", sprijinit de divizia generalului von Lüttwitz, a reuşit să sfărîme ofensiva britanică în zona Caen, dar intervenţia brutală a trei sute de bombardiere inamice a pus capăt contraatacului nostru. Dacă ar fi avut un sprijin aerian adecvat, von Lüttwitz i-ar fi aruncat pe britanici în mare. Din nefericire, aviaţia noastră era ca şi inexistentă în raport cu uriaşele desfăşurări de forţe aeriene ale anglo-americanilor.

După ce a preconizat o serie de soluţii menite să restabilească superioritatea noastră pe pămînt, în aer şi pe mare, Hitler şi-a înfipt mîna stingă în centironul de piele, iar dreapta a ridicat-o în cea mai tipică postură de demagog instalat la tribună. Avea să ne comunice o veste importantă. Ochii îi scăpărau, ţinea fruntea sus, bărbia scoasă înainte, pieptul bombat.

— Armele secrete pe care vi le-am făgăduit vor intra foarte curînd în istorie. Peste 500 de proiectile pulso-reactoare aşteaptă să fie dirijate spre Londra şi spre alte obiective de interes vital din Marea Britanie. Tehnicienii noştri au terminat 54 de rampe de lansare şi alte zeci sînt în curs de construcţie.

S-a avîntat apoi într-unul din interminabilele lui monologuri, făgăduind nimicirea definitivă a tuturor vrăjmaşilor celui de-al treilea Reich.

Îmi permiteam să fiu sceptic. Recent, purtasem o lungă discuţie cu colonelul Watchel, specialist în operaţiile de lansare, care îmi destăinuise îndoielile sale. Sistemul de pilotaj automat nu fusese încă pus la punct, aşa că precizia tirului rămînea discutabilă.

După conferinţă am plecat cu trenul la Paris. Aveam misiunea să-l suplinesc pe Sperrle. *Führer*-ul era foarte nemulţumit de comportarea *Feldmarschall*-ului, pe care intenţiona să-l destituie. Sperrle nu era vinovat. *Ex nihilo nihil.* Nu i se putea pretinde să facă minuni. Nu avea la dispoziţie nici acel

minim de forţe aeriene fără de care o apărare eficientă era imposibilă. Sperrle se ilustrase în timpul războiului civil din Spania, dirijînd faimoasa Legiune „Condor". Condiţiile din Franţa erau altele. Laurii lui Sperrle se ofileau. Reputaţia lui se destrămase treptat. Astăzi Hitler îl socotea incapabil. Sperrle fusese un om al partidului. Se ridicase cîntînd în struna lui Göring şi a *Führer*-ului. Îşi plătea acum scump uşoara-i ascensiune de odinioară.

Cînd m-am suit în vagonul cu paturi, am avut o surpriză. Pe culoar l-am întîlnit pe ziaristul Pantelimon Radomir, pe care-l cunoscusem în casa Sultanei Basarab. Îl remarcasem atunci pentru opiniile lui pronaziste.

— Ce plăcere să vă revăd, *Herr General !* m-a întîmpinat, întinzîndu-mi jovial mîna.

Prezenţa lui în trenul de Paris m-a intrigat. Mi-a zdrobit degetele într-o strînsoare exagerat de cordială. Cred că dacă m-aş fi arătat mai prietenos, n-ar fi ezitat să mă bată cu palma pe umăr. Ziaristul acesta era tipul volubilului entuziast şi zgomotos. În vreme ce şoferul îmi instala valizele în compartiment, Radomir mă privea cu o bucurie pe care cred că n-ar fi resimţit-o nici dacă şi-ar fi revăzut fratele după o foarte lungă despărţire.

Von Geist îl examina critic. Nu era deprins cu familiarismele acestea de prost-gust.

— Mergeţi departe, *Herr General ?*

Ziaristul acesta brunet, cu păr creţ ca un papuaş, nu ştia probabil că discreţia este apanajul educaţiei.

— La Paris, i-am răspuns laconic.

— Şi eu tot la Paris merg, mi-a explicat. Am să rămîn în capitala Franţei cîteva zile, apoi îmi continui drumul spre Lisabona. Sînt în misiune, a adăugat cu glas scăzut, după ce a aruncat o privire prudentă în jur.

Dintr-un compartiment a ieşit o femeie între două vîrste, planturoasă, uşor vulgară, acoperită de bijuterii. Părul acaju era orînduit într-o coafură complicată, potrivită poate într-o sală de bal, dar cu totul deplasată într-o călătorie cu trenul. Purta o rochie de mătase, cu flori mari ca nişte lăptuci. Mirosea a parfum şi a transpiraţie. Doamna era urmată de o tînără spălăcită, vag cocoşată şi cu gîtul strîmb. Eleganţa veşmintelor era însă deasupra oricărui reproş. Un bărbat, tînăr, blond, falnic şi extrem de infatuat, încheia cortegiul.

— Îmi permiteţi, *Herr General*, să vă prezint tribul Radomir, mi-a vorbit glumeţ ziaristul.

Făcea încă o impoliteţe. Îmi prezenta pe soţia lui, cînd ar fi trebuit să procedeze invers. Socotea, probabil, că titlul meu princiar mă îndreptăţea la anumite privilegii.

— Soţia mea Aglaia, *Herr General,* fiica mea, Simona Petrescu-Giuleşti, şi ginerele meu, avocatul Raymond Petrescu-Giuleşti.

Mîndru că se putea afişa în compania mea, mi-a declinat apoi numele, subliniind titlul de principe. Îl rostise cu aceeaşi solemnitate cu care un maestru de ceremonie anunţă numele participanţilor la o recepţie de mare gală. L-am recomandat la rîndul meu pe von Geist.

— Aglaio, s-a adresat Radomir soţiei, principele este ginerele principesei Sultana Basarab.

Aglaia Radomir şi-a ţuguiat buzele într-un surîs care voia să fie cuceritor, dar care mi-a evocat o comparaţie pe care nu îndrăznesc să o aştern nici în paginile acestui jurnal intim.

— Principesa este o fiinţă adorabilă ! a exclamat Aglaia Radomir. Sîntem în vizită, s-a grăbit să adauge.

Radomir s-a plecat la urechea mea.

— Am făcut un imens sacrificiu material acceptînd să-mi servesc ţara la Lisabona. Vă închipuiţi, am lăsat pe mîini străine administrarea ziarelor mele...

Am înţeles. Radomir şi „tribul" său părăseau ca şobolanii vasul care se scufunda. Cred că omul acesta îşi pusese la bătaie toată influenţa spre a-şi procura paşapoarte pentru întreaga familie.

— La Bucureşti situaţia e grea, a adăugat. Bombardamentele anglo-americanilor şi deplasarea frontului pînă la Iaşi nu au reuşit totuşi să-mi clatine încrederea în victoria Germaniei. Sînt convins că *Führer*-ul va stăpîni lumea. Antrenat pe aripile unui exuberant entuziasm, ridică mîna şi exclamă : *Heil Hitler !*

Von Geist a zîmbit în colţul gurii. Germanofilia lui Radomir căpăta accente comice, fiindcă era falsă. Poate că într-o vreme Radomir crezuse sincer în succesul final al naţional-socialismului. Fuga lui de acum dovedea că acea încredere se spulberase.

— Ce plăcut este să te afli printre germani ! adăugă Radomir. De cînd am intrat pe teritoriul ţării dumneavoastră, care spiritual este şi a mea, respir alt aer, continuă cu ton teatral, grandilocvent. Un aer curat, purificator...

Aglaia Radomir îl privea cu minunare, Simona — cu plictiseală, iar ginerele — cu ironie. Raymond Petrescu-Giuleşti se lăsase cumpărat, dar nu mergea pînă acolo cu complezenţa încît să-şi admire socrul. Îl cunoştea desigur prea bine. Nu mă miram că acest tînăr nu purta uniforma. Era tipul ambuscatului.

— Duceţi-vă la vagonul-restaurant, se adresă Radomir „tribului". Eu rămîn cu principele von Altenburg.

— Ah, nu ! am protestat. Vă rog să nu o lipsiţi pe doamna Radomir de prezenţa dumneavoastră. Aş fi neconsolat dacă aş şti că mi-ar imputa absenţa dumneavoastră... Rămîneţi în sînul familiei, scumpe prietene ! l-am povăţuit cu ironie.

Radomir a rămas oarecum descumpănit. Ginerele era încîntat. Nu-l indispunea umilirea socrului său. Probabil că acesta îl făcea să simtă jugul autorităţii sale. Raymond Petrescu-Giuleşti era un „peştişor" recalcitrant.

Am reuşit, în sfîrşit, să scap de prezenţa familiei Radomir.

— Pînă la Paris, i-am spus lui von Geist, nu mai ies din compartiment. Nu vreau să mai suport tiradele lui Radomir.

Am luat cina în compartimentul meu, apoi m-am culcat. Întins pe cuşetă, în întuneric, ascultam ţăcănitul ritmat al roţilor şi mă gîndeam la Gerlach...

.

Dimineaţa, în gara Metz, vagoanele noastre au fost ataşate la expresul Berlin—Paris. Deşi nu intrasem încă în miezul verii, se lăsase o căldură înăbuşitoare, un fel de pîclă, ce învăluia cu valuri fantomatice peisajul. Lăsasem deschise şi uşa şi fereastra, dar curentul de aer era atît de fierbinte, încît aveam impresia că mă aflu într-o baie de aburi uscaţi.

M-am plimbat cu von Geist pe peronul înţesat de călători. Am simţit numaidecît în atmosferă un element nou. Înainte de debarcarea aliaţilor în Normandia, climatul din Franţa era calm. Cu excepţia mişcărilor de trupe germane şi a loviturilor sporadice ale „Maquis"-ului, te-ai fi putut socoti în plină pace. Francezii îşi vedeau de treburi şi în general evitau conflictele cu militarii germani. Acum populaţia civilă adoptase alt aer. Unii oameni ne priveau pieziş, pe sub sprîncene. Timoraţii se uitau la noi cu frică. Se gîndeau probabil să nu dea de vreo încurcătură tocmai acum, în preziua eliberării. Majoritatea francezilor ne fixau însă cu nedeghizată ostilitate. Dacă privirile ar fi avut puterea să ucidă, desigur că *S.S.*-iştii ar fi fost exterminaţi pînă la unul. Trecerea lor prin mulţime era

întîmpinată cu un fel de murmur indefinisabil, pe care-l mai auzisem şi la Bucureşti, un murmur încărcat de ură, aşa cum norii de furtună sînt încărcaţi de electricitate.

— *Onkel* Eugen ! am auzit un glas voios.

M-am răsucit pe călcîie.

— Erwin, ce-i cu tine ?

Nepotul meu, aghiotantul lui Goebbels, era în haine civile, care-i veneau mult mai bine decît uniforma *S.S.* Sau poate aşa mi se părea mie.

— Am coborît din tren să cumpăr nişte jurnale de la chioşc, îmi spuse. Vin de la Berlin şi sînt în drum spre Paris. Pregătesc o vizită a *Reichsminister*-ului Goebbels în capitala Franţei. În ritmul însă în care aliaţii înaintează, mă îndoiesc că vizita aceasta va mai avea loc. Şi dumneata tot la Paris mergi ?

— Tot. Trebuie să particip la o conferinţă la Roche-Guyon cu generalii.

Erwin clătină capul, afectînd o disperare comică.

— Ah, generalii ! Cîte migrene i-aţi pricinuit *Führer*-ului !

Neobservat de von Geist, Erwin îmi aruncă o privire întrebătoare asupra acestuia.

— Poţi să vorbeşti, i-am spus. Sîntem între prieteni.

Erwin se destinse.

— Cred că la ora aceasta *Führer*-ul vă urăşte pe dumneavoastră, generalii, mai mult decît îi urăşte pe ruşi, pe americani şi pe englezi la un loc.

— I-ai uitat pe francezi, am adăugat.

— Pe francezi îi disprețuiește. Nu le face nici cel puţin cinstea de a-i plasa în rîndul adversarilor... Despre generali nu are decît aprecieri negative. Deunăzi, Goebbels îmi spunea că *Führer*-ul i-a forfecat furios. Generalii, afirma el, nu numai că îl dezinformează, dar pe deasupra mai sînt lipsiţi şi de cultură. Mai toţi ofiţerii superiori din Armata de uscat sînt produsul unei educaţii deficitare. Le scuză într-o oarecare măsură nivelul intelectual scăzut, fiindcă militarii nu au menirea să predea filozofia din înaltul catedrelor universitare. Nu poate însă tolera lipsa lor de pregătire profesională.

— Hm ! Omul acesta, care nu a depăşit gradul de caporal şi n-a urmat nici o şcoală superioară, face procesul pregătirii noastre profesionale ! exclamă batjocoritor von Geist. Nu se poate spune că îi lipseşte tupeul.

— Eram de faţă, continuă Erwin, cînd *Führer*-ul îi declara lui Frank, guvernatorul general al Poloniei, că Statul-Major al

Armatei Germane constituie ultima francmasonerie pe care nu a dizolvat-o încă. Stat-majoriştii au fost oricînd gata să-şi trădeze, să-şi vîndă şefii. I-ar fi vîndut, dacă li s-ar fi oferit prilejul, şi pe Moltke şi pe Schlieffen. Aceşti mîndri domni, cu dublele lor lampasuri purpurii la pantalon, spunea *Führer*-ul, nu sînt decît nişte boiernaşi aroganţi şi cu ţeasta goală, nişte animale primejdioase societăţii. Sterili, lipsiţi de idei, laşi, dar cu pretenţii imense...

Am rîs dispreţuitor.

— De la o vreme încoace, Hitler face tot mai des apel la reminiscenţele lui de caporal, spre a găsi soluţii strategice. L-am auzit, nu demult, declarînd cu seninătate că e mai greu să conduci o grupă de soldaţi decît un grup de armate şi că experienţa lui din primul război mondial ne-ar putea fi îndreptar în actualul război. Vă mărturisesc că puţin a lipsit să nu pufnesc în rîs.

S-a dat semnalul de plecare a trenului. Ne-am urcat în vagoane.

— Să nu fii văzut prea multă vreme în compania noastră, Erwin, i-am spus rîzînd. Ai să te compromiţi în ochii *S.S.*-iştilor.

— Sînt compromis gata, zise Erwin. Acum cîteva zile, la Cancelariatul *Reich*-ului, *Obergruppenführer*-ul Kaltenbrunner spunea că nobilii sînt duşmanii prin definiţie ai naţional-socialismului. Că inutilitatea lor a devenit atît de manifestă, încît ar trebui împăiaţi şi expuşi într-un muzeu cu antichităţi. Cîţiva ofiţeri superiori din *S.S.*, care se aflau de faţă, au făcut mare haz. Kaltenbrunner s-a prefăcut că abia în clipa aceea îmi observase prezenţa. A rînjit, arătîndu-şi colţii ca un lup : „Oh, iartă-mă, principe ! Dacă aş fi ştiut că eşti aici, m-aş fi exprimat mai elegant. Aş fi propus să vă facem mumii. Dumneata te-ai fi bucurat de un regim preferenţial. Ţi-aş fi făcut o mască mortuară din aur masiv, ca a lui Tutankamon." M-am înclinat şi i-am răspuns cu amabilitate : „Vă mulţumesc pentru bunăvoinţă. Ţin să vă încredinţez, *Herr Obergruppenführer*, că aş fi fericit dacă aş şti că masca mea va figura alături de a dumneavoastră." Kaltenbrunner a rîs verde. „Ai replica uşoară şi spiritul ager, principe. Ar fi păcat să i se pună brusc capăt." Fără să mai aştepte riposta mea, a părăsit încăperea. Ţin minte că cicatricea i se înroşise ca un moţ de curcan...

— Duşmănia lui Kaltenbrunner e primejdioasă, Erwin.

— Ştiu. Am avut grijă să-mi iau măsuri de prevedere. În

primul rînd m-am plîns lui Goebbels, care s-a făcut foc. „Să încerce numai să se atingă de dumneata, Erwin ! Te rog un singur lucru. Dacă va mai încerca să te provoace, evită să-i răspunzi. Spre a-l doborî pe Himmler, căruia năzuiește să-i ia locul, s-a făcut sluga lui Bormann. Și cum Bormann este la ora actuală mîna dreaptă a *Führer*-ului, e recomandabil să eviți ciocnirile cu Kaltenbrunner.“ Cîteva zile mai tîrziu, Goebbels mi-a încredințat misiunea aceasta. Scopul său nemărturisit a fost să mă îndepărteze din Berlin. Nu-i convine nici lui o ciocnire cu Bormann.

— Dar Gerlach ? Pentru cine lucrează Gerlach ?

— Care Gerlach ? *Standartenführer*-ul ?

— Exact. A fost pe vremuri omul lui Heydrich.

— Aha, îl cunosc ! Acum lucrează cu Kaltenbrunner. Are impresia că Himmler e pe ducă. Așa că a trecut în tabăra lui Bormann.

— Ce intrigi infecte !

— Dictatura se hrănește cu intrigi, așa cum viermii se hrănesc cu stîrvuri.

M-am despărțit de Erwin cu gîndul să-l recrutez în tabăra noastră. Voiam totuși să-l mai sondez înainte de a mă descoperi, făcîndu-i propuneri ferme. Era nepotul meu, dar purta uniforma *S.S.*, iar inițialele acestea mă umpleau de dezgust, îmi trezeau instinctiv neîncrederea. Mă bizuiam însă pe cîteva elemente care pledau în favoarea bunei-credințe a nepotului meu. Erwin nu intrase în *S.S.* din oportunism sau din dorința de a se căpătui. Avea un nume ilustru și o avere frumoasă. Îmbrăcase uniforma neagră închipuindu-și că național-socialismul reprezenta o mișcare de renovare a Germaniei. Avusese însă tot timpul să se trezească din visuri și să vadă realitatea. Cred că în clipa aceasta era îngrijorat, deși îmi ascunsese acest lucru. Știa că Goebbels îi va lua apărarea, dar mai știa că omul acesta l-ar fi lăsat din brațe dacă Hitler i-ar fi cerut-o. Și cum Hitler ajunsese să facă tot ce îi sugera Bormann...

Am ajuns la Paris dimineața la 11. Pe străzi m-am simțit înconjurat de o ostilitate surdă, ieșită din starea de latență din primii ani ai ocupației, cînd mulți francezi nu mai credeau în posibilitatea unei victorii aliate. Acum parizienii ridicau capul. Privirile lor erau mai directe, mai îndrăznețe. Nu se mai sfiau să te înfrunte din ochi. Eram însă preocupat mai puțin de comportarea francezilor față de armata de ocupație

decît de propriile mele probleme, care se împleteau dealtfel cu problemele Germaniei.

După o vizită la Comandamentul *Luftwaffe*, unde am avut o scurtă întrevedere cu un Sperrle descurajat de evoluţia operaţiilor din nordul Normandiei, am plecat spre cartierul general al lui Rommel de la Roche-Guyon, unde mi se spusese că aveam să-l găsesc şi pe *Feldmarschall*-ul von Rundstedt.

Eram foarte bucuros la gîndul că voi juca un rol activ în complotul împotriva lui Hitler. Îmi dădeam seama că marea confruntare nu mai putea fi întîrziată şi nici evitată. Prea mulţi oameni se angajaseră în luptă ca să mai dăm înapoi. Ezitările nu mai erau posibile.

Cînd am sosit la Roche-Guyon, mi s-a raportat că *Feldmarschall*-ii von Rundstedt şi Rommel plecaseră inopinat spre front şi că îi puteam găsi la Lisieux sau la Caen. Cunoşteam concepţia lui Rommel de a păstra contactul personal cu frontul. Mă surprindea însă gestul lui von Rundstedt, care — datorită vîrstei — părăsea mai rar cartierul său general. Însemna însă că situaţia era foarte serioasă de vreme ce amîndoi găsiseră necesar să inspecteze linia frontului.

Nu mă indispunea perspectiva unei deplasări pînă la Caen. Eram curios să văd zona luptelor. Se făcuse ora 9 cînd am plecat de la Roche-Guyon. Am luat-o pe şoseaua 313 pînă la Les Andelys, am cotit la stînga, traversînd Sena, şi, odată ajunşi la şoseaua 182, am virat spre Paris pînă la joncţiunea cu şoseaua 13. Am făcut din nou la dreapta pe şoseaua 13. Pînă la Evreux drumul a fost relativ liber. Cei 74 de km dintre Evreux şi Lisieux i-am parcurs însă într-un tempo de melc. Mişcările de trupe îngreunau circulaţia. Drumul este monoton, deoarece străbate un platou întins. Dincolo de Lisieux peisajul devine mai atractiv. Şoseaua şerpuieşte coborînd în pitoreasca vale a rîului Auge.

Înainte de a intra în Saint-Loup-de-Fribois, ne-a atacat o formaţie de aparate de vînătoare inamice. Avioanele zburau razant, aşa că apariţia lor a surprins coloanele militare în plin mers pe şosea. Armele de bord ale inamicului împroşcau foc, făcînd ravagii printre trupele noastre. Infanteriştii, deprinşi cu aceste atacuri, părăseau în cîteva salturi şoseaua, aruncîndu-se pe burtă în plin cîmp, sau prin şanţuri.

Ca de obicei, Hans a dat dovadă de o remarcabilă prezenţă de spirit. A tras brusc maşina spre dreapta, oprind lîngă şanţ.

— Săriţi, *Herr General !* a apucat să spună.

În clipa aceea mi-am regăsit toată agilitatea tinereții. În mai puțin de două secunde am deschis portiera și m-am aruncat în șanț, laolaltă cu von Geist, cu Hans și cu maiorul Heilingsdorf.

Avioanele au trecut ca o trombă pe deasupra noastră, vărsînd foc de mitraliere. În vreme ce stăteam lipit de pămînt, nu m-am putut opri să nu ridic capul spre aparatele inamice. Le cunoșteam performanțele și mă interesa să le văd operînd. În clipa aceea uitasem că riscam să mă trăznească în creștet.

După trecerea lor, m-am ridicat de jos și am început să-mi scutur hainele.

— Noroc că era șanțul curat ! am exclamat, uitîndu-mă la însoțitorii mei.

În jur, avioanele făcuseră prăpăd. Mulți soldați zăceau morți sau răniți. Cîteva camioane ardeau. O ambulanță se răsturnase în șanț. Doctorul, infirmierii și cîțiva soldați se priponiseră cu spinarea în mașină și o împingeau, străduindu-se să o repună pe roate.

— Heilingsdorf ! l-am auzit pe von Geist strigînd. Heilingsdorf !

Mi-am întors privirile într-acolo.

Von Geist stătea aplecat asupra maiorului, care încremenise cu burta la pămînt. Cînd m-am apropiat de ei, am văzut tunica lui Heilingsdorf pătată de sînge la umăr. După poziția ei, rana nu putea să fie mortală. Cînd von Geist a încercat să-l ridice cu fața în sus, cascheta de pe capul lui Heilingsdorf a căzut în iarbă. Abia atunci am observat că e găurită. Glonțul îl lovise în regiunea occipitală, făcîndu-i o rană rotundă, ca o bănuță.

Hans a alergat după ambulanță. Doctorul, un ofițer tînăr, în halat alb — cred că abia ieșise de pe băncile școlii — a îngenuncheat lîngă Heilingsdorf. După o examinare sumară, a înclinat din cap. Mi-a raportat :

— Este mort, *Herr General.*

— Bine, domnule ofițer, am replicat. Du-te la răniții dumitale. Au mai multă nevoie de dumneata. Îți mulțumesc.

S-a ridicat în picioare, a făcut salutul hitlerist și s-a îndepărtat.

Mașina mea scăpase neatinsă.

Avioanele au apărut iarăși. De data aceasta veneau din sens invers. Curățiseră șoseaua și acum executau un nou atac, desăvîrșindu-și opera. Cîțiva infanteriști au prins să tragă cu pistoalele lor mitralieră în aparatele inamice. Ripostă, în ge-

neral, puţin eficace. La viteza fantastică a avioanelor în zbor razant este aproape imposibil să-l loveşti în organele lui vitale. Trebuie să te ajute şi hazardul.

M-am aruncat iarăşi în şanţ. Atitudinile de bravadă în asemenea cazuri nu îşi au rostul. În clipa aceea am auzit o explozie deasupra capului. Un avion, lovit în rezervorul de benzină, a luat foc şi s-a prăbuşit la cîteva sute de metri depărtare, vîrîndu-se cu botul în nişte tufe. O nouă explozie l-a spulberat, în uralele soldaţilor noştri. Ne-am ridicat din nou.

— De la Caen voi trimite după cadavrul lui Heilingsdorf, zise von Geist.

— Avea familie ? am întrebat.

— Trei copii. Soţia lui a fost ucisă într-un bombardament aerian.

— Bietul Heilingsdorf ! am rostit.

Sărăcăcios epitaf. Dar ce puteam spune în plus ?

Hans mi-a raportat că maşina nu păţise nimic nici de data aceasta.

— Să mergem, am spus.

Ne-am instalat în „Horsch" şi am plecat la drum. Aveam inima grea. De trei ani lucram cu Heilingsdorf. Era un ofiţer priceput şi destoinic. Nu l-am auzit niciodată cîrtind. Era tipul soldatului care execută ordinele orbeşte.

Înainte de a intra în Caen, am oprit la postul de comandă al unei unităţi de tancuri. Am cerut să mi se dea legătura cu *Feldmarschall*-ul von Rundstedt sau cu Rommel. În ciuda încercărilor ofiţerului cu transmisiunile, mi-a fost imposibil să dau de ei. N-am obţinut decît informaţia că se aflau în inspecţie undeva pe frontul din zona Caen.

Bombardamentele asupra oraşului, aflat încă în mîinile noastre, în ciuda atacurilor repetate ale inamicului, continuau fără încetare. Tancurile erau camuflate într-o pădurice şi aşteptau înserarea spre a interveni în luptă. Deplasările lor în cursul zilei ar fi fost uşor reperate. Un covor de bombe lansate din bombardierele britanice le-ar fi distrus în cîteva minute.

Comandantul unităţii de tancuri mi-a ieşit în întîmpinare, prezentîndu-şi raportul. Era surprins de apariţia mea în acest sector. Căpitan tînăr, dar cu o oarecare experienţă dobîndită pe Frontul de Est, mi-a înfăţişat în cuvinte puţine, dar precise, istoricul operaţiilor din sectorul său. Nu avea o privire de ansamblu şi nici nu putea să o aibă. Luptele căpătaseră un caracter confuz. Atacuri şi contraatacuri dezlănţuite într-o rapidă succesiune nu permiteau ofiţerilor combatanţi din

prima linie să-şi facă o idee asupra situaţiei generale.

Dinspre Caen se auzea o neîntreruptă canonadă, care părea să cuprindă un front foarte întins. Coloane de fum negru — probabil depozite de carburanţi incendiate — se ridicau în vălătuci spre cer.

— Resimţiţi lipsa aviaţiei noastre ? l-am întrebat pe ofiţer.

— Foarte mult, *Herr General.* Ori de cîte ori pornim la atac, avem de-a face nu numai cu tancurile şi infanteria inamică, dar mai ales cu aviaţia lor, care ne provoacă pierderi grele. Împotriva aviaţiei nu ne putem apăra. Unităţile de artilerie antiaeriană îndeplinesc în special misiuni antitanc, aşa că noi sîntem lăsaţi oarecum la cheremul bombardierelor britanice.

Mă gîndeam la Hitler şi la generalii lui de la *O.K.W.* Ce bine le-ar prinde să-l asculte pe ofiţerul acesta tînăr. Ar trage concluzii preţioase.

Mă pregăteam să mă urc în „Horsch"-ul meu şi să plec spre comandamentul Grupului Blindat Vest, cînd o maşină de campanie şi-a făcut apariţia la liziera păduricii. Maşina a oprit în dreptul meu. De lîngă şofer a coborît un ofiţer, care s-a îndreptat spre mine. Îl vedeam în *contre-jour,* aşa că nu am putut să-i deslușesc de la început faţa.

— Am onoarea să vă salut, *Herr General,* m-a salutat ofiţerul, izbind sec din călcîie.

Glasul mi-era cunoscut. Abia în clipa aceea mi-am dat seama că era nepotul meu, locotenent-colonelul von Graffenstein-Islingen.

— Erich, tu aici ? Numai la întîlnirea aceasta nu mă aşteptam.

— Sînt ofiţer de legătură al Comandamentului Armatelor din Vest. *Feldmarschall*-ul Rommel a fost încunoştiinţat că îl cauţi şi m-a trimis după dumneata.

— Unde e Rommel ?

— Lîngă aerodrom, la Carpiquet.

— Carpiquet ?

— O localitate la circa doi kilometri vest de Caen. În prima linie.

Am izbucnit în rîs.

— Îi cunosc obiceiul. Să mergem !

M-am îndreptat spre „Horsch"-ul meu.

— Ţi-aş propune, Eugen, să laşi „Horsch"-ul aici şi să plecăm cu maşina mea. Va trebui să mergem peste cîmp. Cu „Horsch"-ul dumitale de lux nu prea te văd strecurîndu-te prin coclauri.

— Erich, îţi accept ospitalitatea.

L-am lăsat pe Hans să mă aştepte, adăpostit la liziera pădurii, şi ne-am îndreptat spre maşina lui Erich. Forma ei ciudată mi-a atras atenţia.

— Ce marcă mai e şi aceasta ?

— Un „Willis" de campanie. Capturată acum trei zile de la americani. O folosesc în locul maşinii mele, aruncată în aer de o mină.

— Şi tu ? Erai în maşină ?

— Eram. Însă, după cum vezi, am scăpat teafăr. Şoferul şi doi ofiţeri care mă însoţeau au murit pe loc.

— Dragul meu, te felicit.

Mă instalasem lîngă şofer. Erich şi von Geist se aşezaseră pe bancheta din spate. Maşina era nervoasă şi se comporta bine pe terenul accidentat. Arcurile erau cam tari, dar în timp de război nu mai cauţi asemenea comodităţi.

Şoferul coti la dreapta şi strecură maşina la umbra unor copaci.

— De ce te-ai oprit ? l-am întrebat iritat.

— Avioane, *Herr General !* a rostit, arătîndu-mi un grup de aparate de vînătoare care apăruseră fără veste şi acum zburau razant, mitraliind trupele noastre terestre.

O formaţie puternică de bombardiere se apropia de Caen, venind dinspre nord.

— Cum şi-o fi închipuind *Führer*-ul că putem lupta în asemenea condiţii ? a rostit cu mînie reţinută Erich. Ori de cîte ori lansăm contraatacuri, sîntem zdrobiţi de bombardamentele aeriene. Numai noaptea putem opera fără să fim victimele sigure ale zburătorilor inamici.

Lupta era inegală. Şi, cu toate acestea, trebuia să rezistăm pînă vom reuşi să-l înlăturăm pe Hitler. Ruşii — mai abili politiceşte decît anglo-americanii — repetau în toate proclamaţiile lor că se băteau împotriva naziştilor, nu a poporului german.

Avem însă dreptul să condamnăm cu atîta asprime intransigența aliaților ?... Îmi amintesc că, în '943, Canaris mi-a procurat o copie a unor note stenografice luate de *Frau* Wolf, secretara lui Hitler, cu prilejul expunerii făcute de acesta în fața unor generali, convocați la Berchtesgaden în 22 august '939 : „Decizia mea de a ataca Polonia a fost luată încă din primăvara trecută. Vom duce un război-fulger. Forța noastră se bazează pe două elemente : viteza și brutalitatea. Genghis-Han a masacrat milioane de femei și de copii cu premeditare și fără să se lase frînat de scrupule. Cu toate acestea, istoria îl consideră un fondator de imperii. Ceea ce lumea occidentală, iritată, va spune despre mine îmi este cu totul indiferent. Am decis să trimit în fața plutonului de execuție pe oricine va îndrăzni să formuleze critici împotriva politicii mele. Ordon tuturor unităților «Cap de mort» să extermine fără milă oameni, femei și copii polonezi. Numai așa vom cuceri spațiul vital de care avem nevoie. La München am putut să-mi dau seama cît de lași sînt Daladier și Chamberlain. Acești politicieni nu vor îndrăzni să ne atace. Se vor mărgini la o blocadă. Ne vom procura însă materiile prime din Est. Polonia va fi depopulată și colonizată cu germani. Voi dărîma apoi Rusia Sovietică și voi pune bazele unei dominații germane milenare. Va trebui să fim cu ochii în patru în ceea ce privește Italia și Japonia. Mussolini este ținut în șah de un rege cretin și de un principe moștenitor vîndut anglo-americanilor, iar împăratul Japoniei este o replică a ultimului țar : lipsit de caracter, nehotărît, laș. Față de forța noastră, micile state din Europa sînt inofensive. De la moartea lui Kemal Ataturk, Turcia e guvernată de idioți. Carol al României este aservit apetiturilor sale sexuale. Regele Belgiei și regii Nordului depind de bunul-plac al popoarelor lor, care dau dovadă de o iremediabilă oboseală. Însușiți-vă mentalitatea unor stăpîni ai lumii ! Să nu vedeți în popoarele supuse decît niște cete de maimuțe care cer a fi biciuite ! Atacul nimicitor împotriva Poloniei se va declanșa sîmbătă dimineața. Vă așteaptă o glorie nepieritoare. Să fiți duri. Să acționați așa cum v-am spus : repede și brutal. Europa Occidentală trebuie să se cutremure de groază cînd va auzi vorbindu-se despre faptele voastre. Aceasta e maniera cea mai umană de a conduce un război, fiindcă îl scurtezi la maximum.“ În aceeași zi a vorbit și generalilor din Armatele de uscat, de mare și de aer. Discursul său a îmbrăcat o formă mai academică.

Cînd se referise la laşitatea oamenilor politici din Occident, Hitler nu fusese departe de adevăr. Spre a-şi feri pielea şi liniştea, Daladier şi Chamberlain îngăduiseră *Führer*-ului să ocupe ţară cu ţară, aproape o treime din Europa. Nu intraseră în război decît în ceasul al doisprezecelea. Dacă s-ar fi arătat fermi de la primele încercări ale lui Hitler de a viola tratatele existente, omenirea nu ar fi ajuns să fie cuprinsă mai tîrziu de o conflagraţie de pe urma căreia aveau să piară zeci de milioane de oameni...

După ce avioanele s-au pierdut la orizont, ne-am continuat drumul. În preajma unui sat, răscolit de bombe, am întîlnit tancuri care se îndreptau spre linia întîi. Mastodonţii aceştia de fier ofereau un spectacol impresionant. Greutatea lor făcea să se cutremure pămîntul, iar huruitul şenilelor te asurzea.

— „Mark" 5, zise Erich. 45 de tone. Bate tancurile „Sherman", de 30 de tone, şi „Churchill", de 40 de tone.

— Din nefericire, sînt prea puţine, zise von Geist.

— Dacă am fi avut tancuri şi avioane, astăzi inamicul ar fi fost în fundul Canalului Mînecii, rosti Erich.

Pe lîngă tancuri mărşăluia un detaşament de infanterie. Soldaţii — majoritatea aveau peste 40 de ani — păreau istoviţi şi mai ales demoralizaţi. Debarcarea, deşi aşteptată de multă vreme, îi luase totuşi prin surprindere. Mulţi ajunseseră să creadă că invazia nu se va materializa niciodată. Aspectul lor era jalnic. Aveau privirile rătăcite, abia îşi tîrau picioarele.

— Cu aceşti nenorociţi vrea *O.K.W.*-ul să stăvilească iureşul blindatelor anglo-americane ! a exclamat cu scîrbă von Geist.

— Trupele de elită luptă în Est, zise Erich. Aici nu avem decît soldaţi prea bătrîni sau prea tineri. Majoritatea celor vîrstnici sînt recuperaţi după răniri grave, mulţi sînt bolnavi ori incapabili de eforturi susţinute. Ar fi trebuit să fie trimişi la căminele lor, dar armata nu se poate dispensa de anemicul lor aport. Hitler a făcut pînă acum atîta risipă de carne de tun, încît am ajuns să ne folosim şi de infirmi. Mă întreb ce ne-am fi făcut dacă nu am fi avut pe flăcăiandrii din „Hitlerjugend"...

— Am auzit că sînt de o temeritate care atinge inconştienţa.

Erich a zîmbit trist.

— Adevărat. Se bat cu o încrîncenare, cu o dîrzenie care te fac adeseori să te întrebi dacă nu şi-au pierdut instinctul

de conservare. Dacă vrei, Eugen, pot să-ți arăt cum s-au luptat tinerii aceștia. Otto, să facem un ocol prin Rots ! porunci el șoferului. Se întoarse iarăși spre mine : Știi cum e poreclită Divizia 12 *S.S.* „Panzer" ?... *Baby Division,* fiindcă este alcătuită numai din copilandrii din „Hitlerjugend".

Mașina a cotit pe un drum de țară, mărginit de pajiști verzi, de garduri vii și de mănunchiuri de copaci. Din loc în loc se vedeau tancuri distruse, înnegrite de fum. În jurul lor iarba era arsă. Prizonieri englezi, supravegheați de santinele germane săpau gropi în care morții erau aruncați claie peste grămadă. O pîclă ușoară se așternuse în văzduh.

— Unde mergem ? am întrebat.

— Într-o mică localitate cucerită de canadieni și recucerită de ai noștri, de copilandrii din „Hitlerjugend".

Dacă tinerii aceștia erau tot atît de fanatici ca Rudi, orice excese erau explicabile.

După o perdea de copaci apărură niște ziduri pe jumătate prăvălite. Resturile unor așezări omenești, care ofereau acum un peisaj de o sălbăticie selenară. Cu un singur corectiv. Marea aceea de ruine, scormonite de cratere adînci, era presărată cu cadavre și cu tancuri nimicite. Cadavrele aveau însă o particularitate. Nu erau izolate și răspîndite ici și colo, ca după orice bătălie. Soldații erau încleștați cîte doi, ori cîte trei, într-o ultimă și cumplită îmbrățișare. Înainte de a muri, se măcelăriseră reciproc cu cuțitele. Îi vedeai prăvăliți pe ulițele satului, prin grădini, în pragul caselor năruite. Un tînăr cu părul blond încremenise cu gura încleștată în beregata unui canadian. Altul spintecase pîntecele unui britanic, care mai găsise puterea să-și împuște adversarul în cap. Un servant atîrna, frînt de mijloc, pe marginea turelei deschise a unui tanc. Doi inși, care se rostogoliseră probabil într-o încrîncenată luptă corp la corp, fuseseră striviți de șenilele unui tanc, imobilizat la rîndul său de o lovitură bine țintită în organele vitale. Un flăcău de vreo 17 ani, cu vestonul desfăcut la gît și cu „Crucea de Fier" pe piept, zăcea înconjurat de patru cadavre de parașutiști englezi. În aer plutea un miros greu, de putreziciune. Roiuri de muște colcăiau pe buzele și în orbitele morților.

Umblam printre cadavre, îndurerat de acest spectacol de o cruzime inimaginabilă.

— Copilandrii nu cad prizonieri și nici nu iau prizonieri. Pentru ei nu există decît : „Victorie sau moarte". Îndoctrinați

de Hitler, refuză să conceapă noţiunea de „retragere". Mor pe poziţie, dar nu fac un pas înapoi.

Dispreţul pentru viaţă şi pentru moarte al acestor copii era uimitor. Pentru ei războiul rămăsese o joacă. O joacă oribilă, căreia i se dedicau cu toată seriozitatea. Nu le era frică de moarte, fiindcă nu ştiau ce înseamnă. La 20 de ani fenomenul acesta nu poate fi înţeles.

Un băiat, care nu cred să fi avut mai mult de 16-17 ani, părea să fi adormit. Stătea cu picioarele adunate sub el şi se rezemase de un zid. Ţinea în mînă o puşcă-mitralieră şi îşi lăsase capul pe umăr, ca şi cînd l-ar fi mirat visul care i se perinda prin faţa ochilor minţii. Nu avea nici o rană aparentă. Poate că suferise un şoc, care îl făcuse să-şi piardă cunoştinţa. M-am apropiat de băiat şi m-am lăsat într-un genunchi. I-am atins cu dosul palmei mele obrazul. În aceeaşi clipă puşca-mitralieră din mîinile lui a început să tragă. Impactul gloanţelor a descris o şerpuire dezordonată pe zidul unei case de peste drum. Simultan, băiatul a căzut pe o parte. Abia atunci am observat că tînărul avea o rană deasupra urechii stîngi. O rană din care se scursese un fir subţire de sînge. În cădere, degetul lui, împietrit, apăsase pe trăgaci, declanşînd rafala. Nu lovise, din fericire, pe nici unul din însoţitorii mei.

M-am ridicat în picioare. Ce făcuse războiul din aceşti copii! Eram atît de absorbit de soldatul-copil, încît m-a trezit ca dintr-un vis gestul lui Erich, care mi-a atins braţul.

— Cred că va trebui să plecăm, Eugen. Priveşte !

Îmi arătă cu mîna capătul uliţei. Un mare număr de soldaţi germani veneau în fugă spre noi. Din cînd în cînd se uitau în urma lor.

— Fug de inamic ! rosti von Geist cu un ton în care se îmbinau amărăciunea şi dispreţul.

— Nişte bieţi *tătici*, zise Erich.

Soldaţii se apropiau de noi. În urma lor se auzeau împuşcături dezordonate, rafale de mitralieră, bubuituri de tunuri uşoare.

— Să mergem, propuse Erich.

— Nu ! am replicat. Rămînem.

M-am postat în mijlocul uliţei, cu faţa spre soldaţii care se apropiau alergînd. Cu gesturi măsurate, mi-am scos tabachera din buzunar, am deschis-o şi, după ce am ales o ţigară, mi-am dus-o la gură şi mi-am aprins-o. Gesturile acestea foarte

banale aveau o aparență atît de ciudată în acele împrejurări dramatice, încît primii soldați, ajunși în preajma mea, s-au oprit. Unii mă priveau îndobitociți. Alții, impresionați probabil de calmul meu, atît de distonant cu panica nebună care-i încolțise, și-au revenit în parte.

— Vin englezii ! strigă înspăimîntat un infanterist cu tîmple albe și ochelari cu lentile groase.

— Ei și ? am ripostat calm. N-au decît să vină. Îi vom primi așa cum se cuvine.

Grupul de soldați opriți în jurul meu creștea. Constituiau un fel de barieră în mijlocul uliței, de care se loveau fugarii. În cele din urmă am reușit să stăvilesc iureșul. Am văzut printre oameni un *Feldwebel* borțos și astmatic.

— Unde sînt ofițerii voștri ? l-am întrebat.

— Au căzut, *Herr General*. Au căzut cu toții în luptă... La intrarea în sat... Inamicul, sprijinit de tancuri, ne-a atacat cu forțe superioare...

În aceeași clipă, la capătul uliței, au apărut două tancuri „Churchill", urmate de grupuri de infanteriști care se adăposteau înapoia coloșilor de oțel.

Ai noștri s-au instalat printre ruine, în așteptarea inamicului. Disproporția dintre forțele noastre și ale lor era categorică. Mă și vedeam prizonier într-un lagăr britanic, ceea ce nu mă încînta deloc. Aș fi putut încerca să ies din încurcătură, strecurîndu-mă printre zidurile rămase încă în picioare. Un ofițer de rangul meu ar fi reprezentat o pradă importantă. Un simțămînt nedefinit mă împiedica să-i las pe soldații care avuseseră încredere în mine și să fug spre spatele frontului. Știu că era un gest de bravadă inutilă, că locul meu nu era în linia întîi și că nu aș fi îndreptat cu nimic situația dacă aș fi rămas să lupt în mijlocul acestui pumn de soldați înnebuniți de spaimă, dar care prinseseră curaj văzîndu-mă printre ei. Mă priveau cu încredere, ca și cînd persoana mea i-ar fi apărat mai eficient decît un regiment de tancuri. Mă aflam într-o postură stupidă, dar fără ieșire. Erich și von Geist se uitau la mine nedumeriți.

— Mai avem cîteva grenade antitanc, mi-a raportat *Feldwebel*-ul.

Un huruit de șenile înapoia noastră m-a făcut să întorc capul într-acolo. Un „Tigru" de 62 de tone apăruse după o cotitură a uliței. Altul răsări printre ruine. Un al treila ră-

bufni, trecînd printr-o clădire, rămasă pînă atunci în picioare și pe care o sfărîmă ca pe o construcție din cărți de joc.

Tancul „Churchill" din capul coloanei inamice a scuipat foc. Proiectilul s-a zdrobit de blindajul primului „Tigru", fără să-i provoace stricăciuni. Turela acestuia s-a rotit, îndreptînd țeava tunului său de 88 spre tancul inamic. Știam ce va urma. De la prima lovitură, tancul „Churchill" a luat foc. Și „Tigrul" care spintecase clădirea a tras. Al doilea „Churchill" a sărit în aer. Bucăți de blindaj au zburat prin aer, căzînd apoi cu zgomot sec printre dărîmături. Infanteriștii britanici s-au risipit ca potîrnichile, căutînd adăpost printre zidurile caselor distruse.

— Acum putem pleca, mi-a strigat Erich la ureche, spre a acoperi zgomotul făcut de tirul dezordonat al armelor de foc de toate tipurile. Nu mai avem ce căuta aici.

Avea dreptate. „Tigrii" restabiliseră situația. Nu mai aveau nevoie de prezența mea. Am plecat spre mașină. Ne-am întîlnit cu alte tancuri, care se îndreptau spre inamic. Șenilele lor călcau peste mormanele de cadavre ale copilandrilor din „Hitlerjugend" și ale canadienilor.

Am ajuns în sfîrșit la mașină. Șoferul ne aștepta imperturbabil. Am plecat spre Rommel.

— Ce-o fi zicînd că am întîrziat atîta ? am spus.

— Are să mă mustre, Eugen, pentru tot ce s-a întîmplat, a zîmbit Erich.

Am rîs.

— Nici o grijă. Am să-i spun că a fost ideea mea.

L-am găsit pe Rommel la Carpiquet, așa cum fusese convenit. M-a întîmpinat cu toată căldura.

— Ce bine îmi pare că vă văd teafăr, *Herr General !* M-am temut să nu vi se fi întîmplat ceva.

I-am istorisit pe scurt episodul de la Rots.

— A fost imprudent din partea dumneavoastră. A zîmbit. În toată afacerea aceasta nu are vreun amestec nepotul dumneavoastră, locotenent-colonelul von Graffenstein ? Și pe mine a vrut să mă ducă la Rots.

Am trecut la alt subiect, mai arzător. Situația militară. Rommel era pesimist.

— Anglo-americanii beneficiază nu numai de avantajul superiorității lor în oameni și materiale, ci și de incapacitatea

O.K.W.-ului de a judeca limpede situaţia. Inamicul s-a instalat în Normandia şi ne ronţăie divizie după divizie, pentru că Hitler nu ne-a îngăduit să contraatacăm cu toate forţele trupele debarcate. Am fost obligaţi să renunţăm chiar la principiile de strategie care au permis succesele noastre din primii ani ai războiului. În ziua întîi a debarcării n-am putut arunca în luptă decît Divizia 21 „Panzer", fiindcă *O.K.W.*-ul ne-a interzis formal să angajăm în acţiune Diviziile 12 „Panzer" *S.S.* şi Lehr, aflate în rezerva *O.K.W.*-ului. Cînd am obţinut în sfîrşit autorizaţia să le folosim, era prea tîrziu. Inamicul se instalase temeinic pe coastă, iar sprijinul artileriei cu tragere lungă de pe navele de război îi crea o umbrelă la adăpostul căreia a putut nu numai să prindă rădăcini pe pămîntul Normandiei, dar să-şi şi dezvolte ofensiva de mai tîrziu. Chiar şi acum, în ceasul al doisprezecelea, Hitler ne interzice să recurgem la diviziile imobilizate din ordinul său la Cherbourg, precum şi la Armata 15, care aşteaptă o ipotetică debarcare în Pas de Calais.

— Mulţi generali şi-au închipuit că debarcarea va avea loc în Pas de Calais, am replicat.

— Adevărat, a rostit Rommel. Şi eu am înclinat să accept această ipoteză. De atunci însă am putut să constat că adevărata debarcare a avut loc aici, în zona Carentan—Caen. În clipa în care ni se va permite să recurgem la Armata 15, va fi prea tîrziu. Anglo-americanii vor fi atît de consolidaţi, încît nu-i vom mai urni cu nimic. Luptele care se desfăşoară actualmente sînt deosebit de grele.

— Ştiu, am replicat. Am fost martorul unui mărunt episod. Am admirat intervenţia unei formaţii de „Tigri".

Rommel lovi cu cravaşa pulpana mantalei sale de piele.

— Ce folos ! Bombardierele inamice au grijă să intervină la momentul oportun. Covoarele lor de bombe vin de hac celor mai puternice tancuri.

Feldmarschall-ul se monta vizibil.

— Sperrle nu ne dă nici un sprijin. Aviaţia lui e invizibilă.

— *Feldmarschall*-ul Sperrle e legat de mîini şi de picioare, am spus.

— Propria lui incapacitate îl leagă de mîini şi de picioare.

M-a luat de braţ şi m-a tras deoparte, astfel încît vorbele lui să nu fie auzite şi de ceilalţi ofiţeri.

— Dacă nu acționăm mai repede împotriva lui Hitler, catastrofa este iminentă pentru Germania. Poate că știți, *Herr General.* Am hotărît să merg alături de dumneavoastră. Dacă ieri mă opuneam asasinării lui Hitler, fiindcă nu voiam să facem din acest om un martir, astăzi nu mai am nici un fel de scrupule. Trebuie să lovim, și cît mai repede ! Acum cîteva ore am avut o lungă convorbire cu von Rundstedt. Am căzut de acord să provocăm o discuție deschisă cu Hitler. Am de gînd să-i spun tot adevărul, pe care i-l ascund servilii săi colaboratori. V-aș ruga să participați la această conferință, care sper să fie hotărîtoare pentru continuarea războiului.

Am schițat un gest de neîncredere.

— Mă îndoiesc că veți reuși să schimbați concepțiile lui Hitler. Diseară mă înapoiez la Paris. Voi încerca să stau de vorbă cu Sperrle.

— Nu cred că îl veți găsi treaz. Benchetuiește noapte de noapte.

— Încearcă să-și înece în alcool simțămîntul propriei sale neputințe, am replicat.

— Sînteți prea indulgent, *Herr General.* Dacă nu este capabil să facă față situației, să demisioneze. De ce nu-i luați locul ?

— Credeți-mă, *Herr Feldmarschall,* că aș fi fericit să scap de funcția pe care o îndeplinesc. Am ajuns să joc rolul unui medic de gardă trimis cu ambulanța oriunde se întîmplă cîte o nenorocire.

— De la o vreme nenorocirile abundă, completă *Feldmarschall*-ul.

Convorbirea cu Rommel m-a impresionat. În drum spre Paris mă gîndeam numai la vorbele lui. Dacă omul acesta — care fusese nu demult un partizan al lui Hitler și al național-socialismului — lua acum poziție împotriva idolului său de ieri, însemna că stăm foarte prost.

Am sosit la Paris pe înserat. La „Crillon" mă aștepta colonelul Merian, șeful Secției organizare. Cînd a aflat de moartea lui Heilingsdorf, a rămas foarte afectat. Erau buni prieteni.

— Doriți, *Herr General,* să cerem un ofițer anume în locul lui Heilingsdorf ?

M-a fulgerat o idee. Acum, în preajma declanșării complotului, aveam nevoie de oameni pe care să mă bizui.

— Da. M-am gîndit la un ofițer capabil să-l înlocuiască pe Heilingsdorf. Locotenent-colonelul Erich von Graffenstein-Islingen. De la cartierul general al lui von Rundstedt.

— Prea bine, *Herr General.* Am să-i cer mutarea. Cred că *Feldmarschall*-ul va fi de acord.

— Ca să nu întîmpini dificultăți, am să vorbesc personal la telefon cu Burgdorf.

Generalul-colonel Wilhelm Burgdorf avea un cuvînt greu, în calitatea lui de director al personalului din *O.K.W.*

— Statul-Major al Aerului, reluă Merian, ne-a trimis un ofițer în locul lui Busch.

— Da ? Foarte bine. Cum îl cheamă ?

— Locotenentul Karl von Bruck.

L-am privit lung. Am crezut că glumește sau că aiurează.

— Karl von Bruck ? am exclamat. Nepotul meu ?

— Da. Nepotul dumneavoastră ! a replicat calm Merian.

Numirea aceasta m-a contrariat. Tocmai acum, în preajma crizei care se pregătea, nu aveam nevoie de băieți crescuți în vată. Nu voiam nici să-l tîrăsc pe fiul lui Friedrich într-o aventură cu urmări incalculabile. În cazul unui insucces al complotului, un locotenent oarecare ar fi scăpat ușor cu fața curată. Era de presupus că nu făcusem confidențe politice unui ofițer mărunt în grad. Dacă l-aș fi avut aghiotant pe nepotul meu, oricine ar fi fost îndreptățit să-și închipuie că îl inițiasem asupra loviturii pe care o pregăteam. Aveam de gînd să-l trimit pe Karl înapoi, la Statul-Major al Aerului, spre a i se da altă întrebuințare, dar nu puteam lua această măsură — care l-ar fi vexat pe drept cuvînt — înainte de a sta cu el de vorbă.

— Trimite-mi-l pe tînărul von Bruck... Cred că va fi nevoie să cerem alt ofițer. Mai versat... Nu știu dacă mă înțelegi.

Merian a zîmbit.

— Vă înțeleg foarte bine, *Herr General.*

— Bine. Mă duc să mă odihnesc puțin. Să vină sus, la mine.

Ajuns în apartamentul meu, m-am lăsat să cad într-un fotoliu. Eram istovit. Ciudat ! Moartea lui Heilingsdorf mă impresionase mai puțin decît sfîrșitul tragic al lui Busch. Moartea lui Busch era legată de moartea lui Uwe.

Apariția lui Karl în prag mi-a risipit gîndurile. Cînd l-am privit mai atent, m-a zguduit parcă un șoc electric. Karl, în

uniformă, avea aerul lui Albert. Şi Karl şi Albert moşteniseră frumuseţea bunicii lor. M-am recules. I-am întins mîna şi l-am poftit pe un scaun, lîngă mine. Era înduioşător de tînăr.

— Ce e cu tine, Karl ? Tu în uniformă ? Te credeam mobilizat pe loc.

— Am fost mobilizat pe loc, mi-a răspuns.

Îmi surîdea. Surîsul mamei şi surîsul lui Albert.

— Şi ? l-am întrebat.

— Am renunţat la mobilizarea pe loc şi am cerut să fiu trimis pe front.

— Ştii ce înseamnă frontul, Karl ? l-am întrebat cu gravitate.

— Nu am plecat la război cu gîndul să mă distrez. Ştiam ce mă aşteaptă, zise Karl.

Avea mîini albe şi frumoase, ca de fată. Şi un obraz neted şi trandafiriu. Şi gene lungi, arcuite. Ar fi fost păcat să moară.

— Cum de te-au lăsat tatăl şi bunicul tău ?

— Bunicul nu a ridicat obiecţii. A spus că este o mîndrie să mori pentru Hitler şi pentru Germania naţional-socialistă.

— Iartă-mă că te dezamăgesc, Karl, dar bunicul tău este un senil.

— Aşa spune şi tata.

— Atunci cum a îngăduit Friedrich...

— Tata nu a fost de acord. A făcut tot ce a putut ca să-mi schimbe gîndul.

— De ce nu ţi l-ai schimbat ?

— De ce ? Am să-ţi spun de ce, *Onkel* Eugen.

Obrazul i s-a întunecat. Ochii lui atît de languroşi s-au înăsprit brusc.

— Acasă mă sufocam. Suferinţele oamenilor care muncesc în uzină nu mă mai lăsau să dorm. La început am încercat să mă blindez, afectînd un fel de nepăsare. Organizam petreceri, cu băieţi şi fete de vîrsta mea — pe care îi mai puteam găsi, bineînţeles, căci rîndurile lor se răreau necontenit — şi încercam să uit, făcînd tot felul de nebunii.

Cînd îl văzusem ultima oară pe Karl, în somptuoasa reşedinţă a baronilor von Bruck de la Bochum, nu mi-aş fi închipuit că nutreşte asemenea gînduri.

— Cîţi ani ai, Karl ? Ai împlinit douăzeci ?

— Nu, *Onkel* Eugen. Am intrat voluntar în școala de ofițeri. Cu dispensă de vîrstă, obținută de bunicul. A fost ideea lui. Voia să-și arate pe această cale devotamentul său față de *Führer*. Acum ideea lui mi-a servit, căci mi-a permis să scap de tutela sa și a lui tata.

— Știai că statul-major are să te trimită la mine ?

— Nu. Am cerut să fiu trimis pe front. Într-o unitate de vînătoare. Cunosc perfect pilotajul. Probabil că tata a intervenit să fiu repartizat la o unitate ferită de riscuri.

Am înclinat din cap.

— Am înțeles, Karl.

Karl și-a frămîntat mîinile. Voia să spună ceva, dar șovăia.

— Dă-mi o mînă de ajutor ca să fiu trimis pe front.

Am făcut o mină atît de uluită, încît și-a închipuit probabil că m-a supărat. Adevărul este că nu mă așteptasem la o asemenea cerere.

— Să nu-ți închipui, *Onkel* Eugen, că nu mi-ar plăcea să rămîn cu dumneata, mi-a spus ca să mă îmbuneze. Aș dori să mă înțelegi. Nu mă tentează să fac războiul la Paris. Vreau să înfrunt primejdiile. Nu mi-e frică de moarte.

Și eu, care intenționam să-l îndepărtez de mine, ca să-l feresc de primejdii !

— Unde ai vrea să fii repartizat ? Pe frontul din Normandia ? În Italia ? În Italia aproape că nici nu mai avem aviație.

— Prefer Frontul de Est, zise Karl. Acolo am cu cine să mă bat.

Simplismul raționamentului său m-a dezarmat. Dacă îl trimiteam pe Frontul de Est, îi pregăteam soarta lui Albert. Și eu voiam să-l feresc, în ciuda dorințelor sale.

— Bine, vom mai sta de vorbă despre aceasta, i-am spus. Pînă se va face rocada de aghiotanți, în sensul dorinței tale, ai să-ți iei atribuțiile în primire. Ți-au rezervat o cameră, aici, la hotel ?

— Da, *Onkel* Eugen. Camera fostului dumitale aghiotant, locotenentul Busch. După cîteva clipe a adăugat cu timiditate : Îți mulțumesc, *Onkel* Eugen.

— Pentru ?

— Pentru că ai acceptat să-mi înlesnești plecarea pe front.

— Bine. În seara aceasta iei masa cu mine. Uite, este opt fără zece. Peste o jumătate de oră mă aștepți jos, în restaurant. *Maître d'hôtel*-ul are să-ți indice masa mea.

M-a salutat, străduindu-se să imprime gesturilor sale acea precizie prusacă, atît de prețuită de ofițerii tradiționaliști din *Wehrmacht*, apoi a părăsit încăperea. Băiatul acesta îmi era foarte simpatic. Poate fiindcă făcea opoziție tatălui său. M-am întrebat dacă în străfundul sufletului meu nu-i păstram încă ranchiună lui Friedrich pentru că mi-o răpise pe Anneliese. Nu ! Nu era așa. Aș fi fost prea meschin, și trăsătura aceasta nu mi-o recunoșteam. Ostilitatea mea împotriva baronului Albrecht von Bruck și a fiului său era datorată scîrbei pe care mi-o provoca setea lor de aur. O exploatare mai crudă decît la uzinele „Bruck" n-am întîlnit nicăieri pe lume.

Intenționam, așadar, să satisfac dorința lui Karl și în același timp să-mi îndeplinesc o îndatorire față de unul din nepoții mamei mele. Dacă morții au o existență, dincolo de hotarele lumii noastre, a celor vii, sînt sigur că mama, sau umbra ei, se va bucura.

Dar evenimentele se precipitau. Unul dintre aceste evenimente avea să-l tîrască și pe Karl în vîrtejul complotului.

Hitler, la propunerile *Feldmarschall*-ilor von Rundstedt și Rommel, acceptase să facă o vizită pe Frontul de Vest. Cei doi comandanți aveau de gînd să-i spună cîteva adevăruri crude, dar indispensabile pentru luarea unei hotărîri în privința continuării războiului. Întîlnirea urma să aibă loc la 17 iunie, în localitatea Margival. Cu patruzeci și opt de ore înaintea acestei vizite, a intervenit un fapt care mi-a făcut dovada opticii căpeteniilor *S.S.* față de persoana mea.

Mă aflam la Comandamentul *Luftflotte* 3 din Vest. Conferința — avînd drept obiect carența forțelor noastre aeriene în bătălia din Normandia — dura de aproape cinci ore. Cinci ore de discuții și căutări sterile. Trebuia să găsim soluții. Cum ? Dumnezeu știe ! Superioritatea aeriană a anglo-americanilor atingea un coeficient de douăzeci la unu. Potrivit ultimelor noastre informații, aliații dispuneau de aproximativ 12 000 de avioane de bombardament, de luptă, de recunoaștere și de transport, față de 500 ale noastre, la care puteam adăuga aparatele de vînătoare din flota aeriană afectată apărării teritoriului german. Această deplasare de avioane spre Vest implica o slăbire a eficacității apărării cerului metropolitan, cu toate consecințele respective.

În cursul discuțiilor, Sperrle mi-a declarat că nu e capabil să facă față ofensivei aeriene inamice dacă nu i se pun urgent la dispoziție cel puțin 2 000 de avioane de luptă. În primele

36 de ore după invazie, primise o întărire de 200 de aparate, iar pînă la 10 iunie i se mai repartizaseră încă 100. I-am făgăduit alte 200 de avioane. Sperrle a ripostat că 1 000 de avioane reprezintă o cifră derizorie și că preferă să demisioneze decît să se compromită participînd la campania din Normandia cu o flotă aeriană necorespunzătoare misiunilor impuse.

Replica mea l-a sufocat.

— *Herr Feldmarschall,* mă tem că în curînd nu vom mai avea carburant nici pentru o mie de avioane. Am primit de la *O.K.W.* un ordin prin care mi se cere să reducem la minimum consumul de benzină. Misiunile avioanelor noastre de luptă se vor limita la atacarea formațiilor mari de bombardiere inamice, iar atacurile aeriene asupra forțelor terestre ale dușmanului vor fi îngăduite numai în cazul unor acțiuni decisive pentru continuarea războiului.

M-am întors spre Karl, care făcea parte din grupul ofițerilor mei prezenți la conferință.

— Fii bun, te rog, și du-te pînă la hotel. În seiful din apartamentul meu vei găsi un plic roșu cu ștampila Statului-Major al Aerului. Adu-l încoace. Iată cheia !

Karl s-a executat. În așteptarea lui, am continuat discuțiile. Sperrle era disperat.

— În condițiile astea sîntem pierduți ! repeta el posomorît, după ce îi enunțam unul cîte unul argumentele invocate de Göring pentru a justifica reducerea activității noastre aeriene.

S-a scurs aproape o jumătate de oră. Karl nu mai sosea. Eram intrigat. Întîrzierea lui nu avea justificare. Să nu i se fi întîmplat vreun accident ! Nu-mi era teamă pentru plicul roșu. Documentul, cifrat, nu avea o importanță deosebită. Nu cuprindea date precise, ci numai considerente destul de largi. De aceea îl și păstram în seiful din apartamentul meu. Hotelul „Crillon", folosit de numeroși înalți demnitari, era ținut sub o permanentă supraveghere. După trei sferturi de oră de așteptare, m-am adresat lui von Geist :

— Telefonează, te rog, la hotel și întreabă de von Bruck. Vezi de ce întîrzie.

În aceeași clipă un ofițer și-a făcut apariția în sala conferințelor.

— Locotenentul von Bruck telefonează de la „Crillon", *Herr General.* Întreabă dacă este posibil să vă vorbească. V-am făcut legătura cu aparatul de pe masă.

Am dus receptorul la ureche. Explicațiile lui Karl mi-au tăiat respirația. După tonul lui deferent și oficial, am înțeles că vorbea dintr-o încăpere în care se aflau mai multe persoane.

— Vă rog să-mi iertați întîrzierea, *Herr General.* Am fost însă împiedicat de împrejurări independente de voința mea. Cînd am intrat în apartamentul dumneavoastră, am dat peste un individ care forța seiful. Surprins de apariția mea, a încercat să fugă. Cînd am văzut că nu ține seama de somațiile mele, am tras.

— L-ai omorît ?

— Cred că da. Chiar acum a sosit un medic, care îl examinează.

— Bine. Vin și eu îndată. Am trîntit receptorul în furcă și m-am ridicat de la masă : *Meine Herren,* vă rog să mă iertați, dar trebuie să mă retrag. *Herr Feldmarschall,* m-am adresat lui Sperrle, vom continua discuția în cursul dimineții de mîine.

Am părăsit încăperea urmat de von Geist și de șefii de secții din statul meu major. În drum spre mașini, le-am spus despre ce era vorba. Von Geist era consternat.

— Sînt convins că insul care a încercat să spargă seiful nu era un simplu pungaș, mi-a declarat el, după ce „Horsch"-ul s-a pus în mișcare.

— Îți împărtășesc părerea. Dar mai înainte de a ne pronunța, trebuie să vedem care este situația. Îmi pare rău că tocmai lui Karl i s-a întîmplat încurcătura asta.

— Și eu aș fi acționat ca și el, zise von Geist.

— N-aș vrea să i se creeze complicații. Dacă individul în chestiune este un agent al *Gestapo*-ului, sau al *S.D.*-ului, numele lui Karl va fi însemnat cu roșu în registrele lui Himmler.

Cînd am ajuns la hotel, m-a întîmpinat directorul în persoană. Afectat, și-a cerut scuze.

— Regret că tocmai în hotelul meu s-a întîmplat așa ceva...

L-am poftit să se liniștească, apoi am luat-o pe scări în sus, urmat de întreaga suită. În apartamentul meu se adunase lume multă. O patrulă din poliția militară, comandată de un *Feldwebel,* doi ofițeri din Comandamentul Marelui Paris, șeful gărzii hotelului, reprezentanți ai *Gestapo*-ului, fotografi și un roi de agenți în civil care-și îndeplineau îndatoririle rutiniere.

La apariția mea, toți și-au întrerupt activitatea. Maiorul Waitz din Comandamentul Marelui Paris, *Sturmführer*-ul *S.S.*

Brome, din partea *Gestapo*-ului, mi-au raportat pe rînd constatările lor. Karl mi-a repetat mai pe larg tot ce-mi relatase la telefon. Locotenent-colonelul Melchinger, şeful Secţiei informaţii, cerceta cu priviri de linx întreaga scenă. Concluziile erau unanime. Un spărgător se introdusese în hotel şi încercase să forţeze seiful din apartamentul meu, închipuindu-şi că va găsi bani. *Sturmführer*-ul *S.S.* l-a felicitat pe Karl pentru prezenţa sa de spirit.

— Poate că ar fi fost preferabil să-l fi prins viu pe spărgător. N-ar fi exclus să aibă legături cu Rezistenţa şi să fi căutat documente. Cercetările noastre vor urmări şi această pistă.

M-am uitat la cadavrul întins pe covor. Avea înfăţişarea tipică a unui german. Blond, înalt, bine făcut, căzuse trăznit de două gloanţe trase de Karl. Două pete de sînge îi îmbibaseră haina la piept, în dreptul inimii.

După încheierea formalităţilor, agenţii *Gestapo*-ului au luat cadavrul şi s-au făcut nevăzuţi, laolaltă cu *Sturmführer*-ul. Au plecat şi ofiţerii din Comandamentul Marelui Paris, care asistaseră la cercetări, şi poliţia militară. Am rămas numai cu ofiţerii mei şi cu eroul serii, Karl.

Abia atunci Melchinger a deschis gura :

— Pe pseudospărgătorul seifului l-am întîlnit acum cîteva săptămîni pe culoarele sediului *S.D.* din Paris. Cînd l-am văzut întins pe covor, l-am recunoscut imediat.

L-am privit pe sub sprîncene.

— Eşti sigur ?

— Absolut sigur. Individul face parte din *Amt*-ul VI, grupa VI B 1. Ochiul meu nu mă înşeală. Mă surprinde comedia *Gestapo*-ului.

— Pe mine nu mă surprinde, zise von Geist.

Am deschis uşa seifului, ascuns după un tablou care înfăţişa o natură moartă. Conţinutul era intact.

— N-au cotrobăit prin hîrtii, am spus.

— Mă iertaţi, *Herr General,* a intervenit Melchinger. Indivizii aceştia se pricep să nu lase urme.

— Chiar dacă şi-au vîrît coada, n-au avut ce găsi, am replicat. *Dacă* aş avea de ascuns hîrtii compromiţătoare, nu le-aş închide într-un seif. *Meine Herren,* sînteţi liberi pînă mîine dimineaţă. Karl, peste un sfert de oră vii să mă iei la masă. Von Geist, rămîi puţin cu mine.

După plecarea ofițerilor, l-am poftit să ia loc pe un scaun. I-am arătat prin semne camera și l-am întrebat, tot prin semne, dacă putem vorbi. A mișcat negativ din mînă.

— Hai să bem un coniac la bar, von Geist, l-am poftit cu glas tare.

— La ordinele dumneavoastră, *Herr General.*

Am coborît împreună în hol. Am cumpărat un ziar de la standul presei și ne-am îndreptat spre bar. Ne-am așezat la o masă, apoi am comandat două coniacuri.

— În fiecare dimineață, după ce plecați de la hotel, specialiștii lui Melchinger cercetează toate unghiurile apartamentului dumneavoastră, în căutare de microfoane, mi-a explicat von Geist. În seara aceasta v-am rugat să nu vorbiți pentru că nu aș putea garanta că individul surprins de aghiotantul dumneavoastră nu a instalat vreun microfon.

— Atunci de ce l-ai lăsat pe Melchinger să vorbească ?

— De ce ? Foarte simplu. E bine să se știe la *S.D.* că nu sîntem chiar atît de proști și că le-am descoperit jocul. Melchinger știa la ce se expune cînd a făcut acele afirmații...

— Melchinger bănuiește că sînt urmărit ?

— Da, *Herr General.* Și este alături de noi.

— I-ai vorbit ?

— I-am vorbit. La început pe ocolite. Apoi direct. Și von Westheim e alături de noi. De Merian nu garantez.

Clientela de seară a barului începuse să-și facă apariția. Mesele se ocupau pe rînd.

— Plasa se strînge, von Geist. M-am uitat la ceas : Opt și un sfert, am rostit. În seara aceasta vom face o vizită.

Von Geist m-a privit întrebător.

— Telefonează, te rog, generalului von Stupnagel și spune-i că îl invit la o plimbare cu mașina prin Bois de Boulogne. Peste o jumătate de oră trec să îl iau de acasă.

Von Geist mi-a executat ordinul. Am rămas singur. Mă uitam la ofițerii germani și la femeile care ocupau celelalte mese. Conversau în șoaptă, rîdeau, se amuzau, fără să pară că îi preocupă ziua de mîine. Majoritatea erau tineri. Pe cîți dintre aceștia îi va prinde în viață sfîrșitul războiului ? Supraviețuitorii vor plăti și pentru nelegiuirile săvîrșite de criminalii în uniforme negre, brune sau kaki. Criminali care în clipa aceasta se află printre noi...

Von Geist s-a înapoiat la masă.

— Generalul von Stupnagel vă aşteaptă. Fumaţi, *Herr General ?*

— Da, mulţumesc.

Mi-a oferit o ţigară şi foc de la bricheta sa.

— În seara aceasta cred că vom lua o hotărîre mare, von Geist.

— Foarte bine, *Herr General.* Aşteptam acest moment. Sînt alături de dumneavoastră. Cu trup şi suflet.

În clipa aceea Karl a apărut în pragul barului. Şi-a rotit privirile prin încăpere, iar cînd m-a zărit, s-a apropiat de masa mea.

— V-am căutat, *Herr General,* aşa cum mi-aţi ordonat.

— Ai să cinezi singur, Karl. În seara aceasta am puţină treabă în oraş.

— Nu pot să vă însoţesc ?

— Nu.

— Păcat ! a zîmbit.

A zîmbit şi von Geist. S-a gîndit probabil — ca şi mine — la Busch. Busch n-ar fi îndrăznit să facă asemenea aprecieri. Karl era însă nepotul meu.

— Karl, să dai ordin lui Hans să mă aştepte cu maşina în faţa hotelului.

— Am înţeles, *Herr General,* a replicat cu afectat respect.

Lui Karl nu-i lipsea umorul. În clipele acestea de tensiune, prezenţa lui era tonică. Peste zece minute s-a înapoiat, raportîndu-mi că maşina trăsese la scară. L-am lăsat pe von Geist să-şi savureze coniacul şi m-am ridicat de la masă. În aceeaşi clipă l-am văzut pe Helmuth, ordonanţa, care se înfiinţase în prag, purtînd ca pe nişte moaşte casca, mănuşile şi centura mea. Karl nu uitase nici acest amănunt. Era un aghiotant desăvîrşit.

Cînd am ieşit în stradă, Karl mă aştepta lîngă maşină, echipat de drum. M-am încruntat cu forţată severitate.

— Ce înseamnă asta ?

— Lasă-mă să te însoţesc, *Onkel* Eugen, m-a rugat, aşa cum se roagă un copil să i se dea o jucărie. Pe aici se intîmplă lucruri care nu îmi plac.

Stăruințele lui n-au reușit să mă supere. Nu puteam uita că pentru mine ucisese un om.

— Chiar dacă mergi la o întîlnire galantă, am să te aștept în mașină. Parisul nu e sigur, *Onkel* Eugen.

Am început să rîd.

— Băiatule dragă, înțelegi ? Nu se poate.

— Chiar dacă te rog, *Onkel* Eugen ? a stăruit el cu înflăcărare.

Am șovăit o clipă.

— Bine. Urcă-te lîngă mine.

În momentul în care Hans îmi deschidea portiera mașinii, un „Buik" a oprit în spatele „Horsch"-ului meu. Din automobil a coborît Ernst Gerlach, în uniformă de *Standartenführer S.S.* M-a văzut și m-a salutat de la distanță cu jovială familiaritate.

— Ce bucurie să te întîlnesc aici la Paris, Eugen ! mi-a vorbit, apropiindu-se de mine cu mîinile întinse.

M-am uitat la mîinile acelea albe, frumos modelate și extrem de îngrijite. Mîinile lui Iuda. M-am stăpînit să nu-l pleznesc cu dosul palmei peste gura aceea care-mi zîmbea etalîndu-și dinții albi și frumoși ca într-o reclamă comercială.

— Cu ce ocazie la Paris ? l-am întrebat cu afectată prietenie.

Nu voiam să știe cît de mult îl dușmănesc. Nu trebuia să afle acest lucru decît în ziua în care aveam să-l sugrum cu mîinile mele. Și ziua aceea se apropia.

— Particip la pregătirea vizitei *Führer*-ului în Franța, mi-a explicat. Dar dumneata ?

— Și eu mă pregătesc pentru vizita *Führer*-ului.

M-a privit cu interes și mi-a surîs.

— Da ?

— Da. Trebuie să-i prezint un raport în legătură cu forțele aeriene din Vest.

— Ne vom întîlni deci la Margival.

— Sigur.

— Nu ți-ar face plăcere să cinăm împreună mîine seară ?

— Îmi pare rău, Ernst, dar mă pregătesc pentru conferință.

A deslușit probabil ceva ciudat în glasul meu, căci m-a privit curios.

— Tînărul dumitale aghiotant nu este nepotul baronului Albrecht von Bruck ?

— Exact. Nepotul soţului mamei dumitale.

Ernst a rîs.

— Ce anomalie ! Am avut trei taţi, printre care un principe şi un miliardar. Cu toate acestea, au fost vremuri cînd n-am avut ce mînca.

— Dacă te-ai fi adresat principelui, te-ar fi ajutat. Iar fiul lui ţi-a fost de folos. Nu-i aşa ? Şi încă în vremuri grele.

— Recunosc şi îmi scot pălăria, Eugen.

— Sînt convins că şi tu ai face la fel dacă ţi s-ar oferi ocazia.

Mi-a aruncat o privire brusc rece.

— Evident, Eugen. Dar pînă acum nu mi s-a oferit.

Am făcut o schimă ironică.

— La revedere, Ernst.

— La revedere, Eugen. La revedere, nepoate.

— Pardon ? a replicat Karl, privindu-l cu impertinenţă.

— Vom mai sta de vorbă, a rostit Ernst cu falsă amabilitate. Acum văd că sînteţi grăbiţi.

— Într-adevăr, sîntem foarte grăbiţi, am replicat.

L-am salutat fluturîndu-mi mănuşa, apoi am intrat în maşină. Karl s-a aşezat lîngă mine.

— Cine mai e şi *S.S.*-istul acesta ?

I-am istorisit pe scurt povestea vieţii lui Gerlach.

— Auzisem eu ceva, a rostit el. Tata şi bunicul nu mi-au vorbit niciodată de acest personaj. Servitorii erau mai limbuţi.

— N-ai pierdut nimic că nu l-ai cunoscut.

În timp ce maşina gonea pe străzile riguros camuflate, mă întrebam dacă nu exista o legătură între tentativa de spargere a seifului meu şi vizita lui Ernst la Paris.

Am ajuns în sfirşit şi la von Stupnagel, care mă aştepta fumînd o ţigară în capul scării de marmură a intrării reşedinţei sale. I l-am prezentat pe Karl.

— L-am cunoscut pe tatăl dumitale, i-a spus generalul, strîngîndu-i mîna. Un bărbat remarcabil.

— Vă mulţumesc, *Herr General,* a rostit Karl cu deferenţă.

Eram uimit de spiritul de disciplină al acestui tînăr de bani gata. Aveam impresia că îl amuza situaţia. L-am trecut pe Karl în faţă, lîngă şofer, iar lui von Stupnagel i-am oferit locul din dreapta mea.

— La Bois de Boulogne ! am poruncit lui Hans.

M-am întors spre prietenul meu.

— Heinrich, trebuie să-ţi vorbesc. Aveai cumva invitaţi la masă ?

— Cîţiva prieteni. Dar nu importă. I-am lăsat să se delecteze cu cîteva sticle de şampanie pînă la înapoierea mea.

— De-ai noştri ?

— De-ai noştri. Aşteaptă şi ei ora H.

— Cred că a sosit momentul să fixăm această oră.

— Ai discutat cu Stauffenberg ?

— Nu. Altă variantă. Poimîine, Hitler va sosi în Franţa.

— Ştiu. Conferinţa de la Margival.

— Iată un prilej foarte potrivit ca să ne punem planul în aplicare.

În întunericul din maşină nu puteam să văd chipul lui von Stupnagel. Dar mi-am dat imediat seama că îmi urmăreşte cu multă atenţie raţionamentul.

— Nu e rea ideea, a răspuns după o pauză.

— La Margival îl vom avea în mînă. Îl putem aresta şi eventual... ucide...

— O asemenea lovitură cere pregătire...

— Pot conta pe o parte din ofiţerii mei de stat-major. Şi Rommel are oamenii lui.

Von Stupnagel respiră adînc.

— Hitler este însoţit în deplasările lui de o gardă puternică. În plus, Oberg a primit ordin să-i asigure paza.

— Himmler nu ne va pune bețe în roate, Heinrich.

— Dacă îl determini să închidă ochii.

— Nu va fi greu. Voi încerca să iau legătura cu el. Dacă îi ofer un tîrg, acceptă.

Von Stupnagel scăpă o exclamaţie.

— Îl suprimăm pe Hitler ca să intrăm sub jugul lui Himmler ?

— De Himmler vom scăpa mai uşor. Nu are anvergura şi nici popularitatea lui Hitler.

— Ştiind însă de ce sîntem capabili, îşi va lua măsuri de precauţie.

— Să ne vedem acolo, Heinrich. Important este să-l lichidăm pe Hitler.

Pe fundalul farurilor camuflate ale unei dube-gonio, profilul lui von Stupnagel se înscria într-o camee albăstruie.

— Sînt gata să te sprijin, Eugen, mi-a declarat cu simplitate. Crezi că vei reuşi să-l convingi şi pe Rommel ? Participarea lui este indispensabilă. Margival este situat în sectorul armatei sale.

— Rommel nu va ridica obiecții.

— Dar von Rundstedt ?

— Mîine voi încerca să-l conving.

Von Stupnagel a suspinat :

— Nu cred că vei reuși. Von Rundstedt tremură pentru pielea fiului său. Dacă dăm greș, știe că tînărul von Rundstedt va ajunge în fața plutonului de execuție. Îl urăște pe Hitler. Dar prudența lui atîrnă mai greu în balanță decît ura.

— Mîine de dimineață am să stau de vorbă cu amîndoi *Feldmarschall*-ii.

— Dacă ajungeți la un acord, să mă anunți imediat, ca să pot lua măsuri. Mă bizui pe toate trupele de uscat din Marele Paris. Pe *S.S.*-iști îi voi dezarma ușor. Aviatorii îmi vor crea unele complicații...

— De aviatori am eu grijă, Heinrich. Îl arestez pe Sperrle, preiau comanda Flotei Aeriene și emit un ordin de zi prin care dezleg forțele aeriene din Vest de jurămîntul către *Führer.*

— În regulă. În momentul în care îmi dai semnalul, declanșez operația „Walkyria" pe întreg teritoriul Franței. Mai ai ceva să-mi spui ?

— Pentru moment, nu.

— Atunci să ne înapoiem. Cînd crezi că ai să-mi poți comunica rezultatul convorbirilor cu von Rundstedt și cu Rommel ?

— Mîine, la ora prînzului.

— Bun. Voi avea deci timpul să pun totul la punct.

Între noi s-a instalat pentru cîteva momente o liniște adîncă. Von Stupnagel a rupt tăcerea :

— Simt că renasc, Eugen. Perspectiva acțiunii îmi dă aripi. Abia aștept să-l văd la pămînt !

— Și eu sînt nerăbdător, Heinrich. Pentru binele Germaniei.

Am poruncit prin telefon lui Hans să facă drumul întors. L-am lăsat pe Stupnagel în fața reședinței sale. Am coborît și eu din mașină. Luna ieșise dintre nori și îi lumina chipul inteligent.

— Să bei o cupă de șampanie pentru succesul nostru de poimîine, i-am spus.

A rîs.

— Dacă nu aș fi fost sigur de succes, nu m-aș fi avîntat în această afacere.

I-am strîns mîna.

— Urează-mi noroc, Heinrich !

— Noroc și succes, Eugen ! a rostit cu solemnitate. Toți avem nevoie de puțin noroc.

Ne-am despărțit. Karl a trecut lîngă mine, pe bancheta din spate. Von Stupnagel ne-a urmărit cu privirea pînă ce ne-a pierdut după colțul străzii. Parcă-l văd, stînd drept, ca o statuie, în bătaia razelor lunii. Dacă *Wehrmacht*-ul ar fi avut mai mulți ofițeri de talia lui von Stauffenberg și a lui von Stupnagel, de mult am fi scăpat de Hitler.

Karl m-a privit lung. Acum, după ce răsărise luna, puteam să-i văd fața.

— Am impresia că se pregătesc lucruri mari, *Onkel* Eugen.

Am ridicat din umeri.

— Nu se pregătește nimic, Karl.

Preferam să-l țin departe de toate complicațiile acestea.

— *Onkel* Eugen !

— Da, Karl.

— Aș vrea să rămîn cu dumneata.

Căldura glasului său m-a mișcat. Era uimitor cît de repede se atașase băiatul acesta de mine. L-am sondat.

— S-ar putea să ai de întîmpinat primejdii mai mari chiar decît pe front. Și nu vreau să te am pe conștiință, Karl.

— Tocmai asta caut, *Onkel* Eugen. Primejdia !

— Să nu regreți într-o zi, băiatule.

— Pune-mă la încercare.

— Bine. Să ne mai gîndim.

— În ceea ce mă privește, hotărîrea mea e luată. Rămîn. Doar dacă ai să mă izgonești...

— Nu. Aceasta n-am s-o fac.

A rîs plin de voioșie.

— Prima mea zi de activitate în funcția de aghiotant al generalului principe von Altenburg-Delmond începe sub auspicii minunate.

— Hm ! am exclamat cu îndoială.

— Cîți oameni interesanți am cunoscut... La Bochum mă plictiseam de moarte. Aceiași directori servili, aceeași uzină cenușie, mai cumplită decît un lagăr de concentrare, același cîntec mormăit de bunicul... *Sous les ponts de Paris !*... Ah, ce plictiseală !... Ce plictiseală !

A doua zi, în zori, am plecat cu mașina la cartierul general al lui Rommel. Avusesem grijă să-i anunț din timp sosirea mea.

I-am vorbit de planul meu. L-a acceptat numaidecît. A recunoscut că nu trebuia să pierdem ocazia.

— Va fi necesar și acordul lui von Rundstedt. Să nu riscăm în ultimul moment să se opună și să dea totul peste cap. Vă dați seama, *Herr General,* ne jucăm existența pe o carte. Și această carte trebuie să fie cîștigătoare. Nu spun acest lucru fiindcă mă tem pentru viața mea. Sîntem în plin război și un glonte poate oricînd să ne curețe. Avem însă o datorie față de țara aceasta și față de copiii noștri.

În ultimele zile, nici Rommel nu stătuse inactiv. Întocmise un program, care prevedea, printre altele, deschiderea unor tratative cu anglo-americanii. Armistițiul propus de el cuprindea următoarele puncte : Încetarea ostilităților pe Frontul de Vest și retragerea trupelor germane dincolo de Rin, încetarea bombardării orașelor germane, tratative de pace separată cu anglo-americanii. Rommel întocmise chiar o listă a personalităților care urmau să ia legătura cu aliații. Printre aceștia se aflau generalul von Stupnagel, generalul Speidel, generalul Geyr von Schweppenburg, generalul-locotenent conte Schwerin, viceamiralul Rugge și locotenent-colonelul Hafacker. Von Schweppenburg fusese atașat militar la Londra, iar contele Schwerin avea numeroși prieteni în rîndurile nobilimii britanice.

— Zilele astea un agent al nostru, Hans Ziemann, curier diplomatic, va lua legătura în Elveția cu Allan Dulles, spre a-i remite propunerile noastre scrise, mi-a declarat Rommel. Nu ați vrea să faceți și dumneavoastră parte din delegație ? m-a întrebat după un timp. Legăturile dumneavoastră de rudenie cu Robert Sunderland, duce de Northland, v-ar deschide multe uși.

I-am făgăduit că voi reflecta asupra acestei propuneri. Ca și von Stauffenberg, l-am rugat să prevadă în programul său și posibilitatea deschiderii de tratative cu Rusia Sovietică.

— Anglo-americanii nu vor accepta să trateze separat cu Germania, i-am spus. Declarația de la Casablanca este categorică...

— Nu cred că vom reuși să ajungem la o înțelegere cu rușii, a replicat Rommel. Pe Frontul de Est nu vom înceta luptele pînă nu vom realiza un *modus vivendi* cu anglo-americanii. Evident, și față de Est vom adopta o nouă strategie. Vom scurta, de pildă, frontul pe o linie care să lege Dunărea-Carpații-Lemberg-Vistula-Memel. Bastionul Carpaților reprezintă un pivot de cea mai mare importanță. Va pro-

teja nu numai regiunea petroliferă românească şi Balcanii, ci mai ales flancul drept al Frontului de Est. Ruşii nu vor cuteza să execute o pătrundere adîncă în Polonia şi în Prusia, atîta vreme cît Carpaţii vor rămîne în mîinile noastre, descoperindu-le flancul stîng. Dacă ar săvîrşi această imprudenţă, ar risca să sufere o înfrîngere similară cu aceea pe care am suferit-o noi la Stalingrad.

Încăpăţînarea lui Rommel de a nu trata cu ruşii m-a indispus. Germania avea nevoie de pace. Îşi făceau iluzii toţi aceia care contau într-o spargere a unităţii aliaţilor. Acalmia de pe Frontul de Est nu avea să dureze la infinit. Declanşarea unei noi ofensive ruseşti, acum, cînd ne băteam cu anglo-americanii în Normandia, ne-ar fi dat lovitura de graţie.

Înarmat cu acordul de principiu al lui Rommel, am plecat în aceeaşi zi la cartierul general al lui von Rundstedt. Presupunerile lui Stupnagel se dovediră exacte. Bătrînul *Feldmarschall* refuză categoric să se ralieze acţiunii plănuite de mine.

— Nu ! Hitler este oaspetele meu. Nu pot să fac una ca asta. În ciuda defectelor sale, reprezintă totuşi autoritatea supremă în stat... Am depus un jurămînt... Nu îmi asum responsabilitatea unui gest pe care istoria ar putea să-l condamne...

Îl priveam pe von Rundstedt cu dispreţuitoare milă. Argumentele lui erau jalnice. Omul acesta căzuse de pe soclul pe care i-l ridicasem. Expresia ochilor mei l-a descumpănit.

— Sînt convins, *Herr General*, că voi reuşi să-l conving pe Hitler să adopte o nouă atitudine faţă de război. Îi voi demonstra în cifre că o continuare a campaniei din Franţa reprezintă o sinucidere...

N-am mai aşteptat să-şi dezvolte argumentele. M-am retras scîrbit de poziţia acestui om. Nu ştiam cum s-o definesc. Laşitate ? Comoditate ? Frică de răspundere ? Oricare ar fi fost eticheta, comportarea lui era incalificabilă.

De la von Rundstedt m-am înapoiat la Rommel. I-am relatat insuccesul tentativei mele.

— Eram sigur, zise Rommel. *Feldmarschall*-ul a început să se ramolească.

— Cred că va trebui să acţionăm peste capul lui, am spus.

Rommel a clătinat din cap.

— Văzînd şi făcînd. Mă tem de un lucru. Von Rundstedt va lua măsuri deosebite, spre a nu fi pus în faţa faptului împlinit.

— Aveţi dreptate. Mîine vom aviza.

M-am înapoiat la Paris. I-am vorbit lui von Stupnagel despre rezultatul negativ al tentativelor mele. A rămas tot atît de deziluzionat ca și mine.

— Pierdem un prilej minunat, a suspinat.

A doua zi de dimineață, m-am înființat la Margival în primele ore ale dimineții. Întîlnirea dintre Hitler și comandanții de armate din Franța avea să se desfășoare într-un imens *Bunker*, construit pentru a adăposti *O.K.W.*-ul pe tot timpul proiectatei debarcări germane în Anglia. Debarcarea în Anglia nu avusese loc, iar *Bunker*-ul rămăsese nefolosit.

Potrivit vechiului său obicei de a nu respecta orarele deplasărilor, Hitler și-a făcut apariția la Margival cu o oră înainte de program. Rommel și von Rundstedt nu sosiseră încă.

Führer-ul venise pe calea aerului, fiind escortat de o importantă formație de aparate de luptă germane. De la prima vedere mi-am dat seama că este pradă unei mari nervozități. Îl înspăimînta, cred, vecinătatea frontului. Margival era situat între Soissons și Laon, deci la o depărtare apreciabilă față de teatrul de operații. Hitler avea însă atîta grijă pentru păstrarea integrității sale fizice, încît, aici, pe teritoriul francez, nu-și găsea astîmpărul. Se învîrtea ca un animal în cușcă. Înainte de a intra în *Bunker*, s-a uitat neliniștit la cer, a scrutat zarea, apoi a pătruns în imensul adăpost. Era înconjurat de Jodl și de un grup de ofițeri tineri din *Wehrmacht* și *S.S.*, majoritatea necunoscuți. Se afla și Gerlach printre aceștia. Formația *S.S.* care-l însoțea era impresionantă. Luxul acesta de precauțiuni avea semnificația lui. Un neinițiat și-ar fi putut închipui că *Führer*-ul se pregătea să intre într-un oraș de curînd cucerit și că se temea de surprize.

Rommel și von Rundstedt au sosit ceva mai tîrziu. Nici n-au avut timp să se consulte înainte de a-l vedea pe Hitler. *Führer*-ul ne-a primit în sala hărților. Instalat pe un scaun fără spătar, cerceta cu privirile un plan director al regiunii Caen. Jodl îi explica mersul operațiilor. Jodl, ca și toți ceilalți ofițeri prezenți, stătea în picioare.

Ne-a lăsat aproape cinci minute să așteptăm, fără să ne arunce o privire. Atitudinea lui era de-a dreptul insultătoare. La sfîrșitul acestui interval de timp, a ridicat privirile de deasupra hărții. Și-a luat de pe nas ochelarii și ne-a aruncat o privire severă. Se comporta cu noi ca și cînd am fi fost niște acuzați aduși în fața unui tribunal. S-a lansat într-un virulent rechizitoriu împotriva *Feldmarschall*-ilor, atribuindu-le responsabilitatea eșecului nostru din Normandia. Nu m-a

ocolit nici pe mine. Mi-a reproşat, ca şi lui Sperrle, incapacitatea aviaţiei noastre pe Frontul de Vest.

Deopotrivă cu von Rundstedt şi cu Rommel, eram uluit de tupeul său. Cu patentă rea-credinţă a omis să menţioneze interzicerea folosirii celor două divizii din rezerva *O.K.W.*-ului în primele ore după debarcare. Nu afirm că intervenţia lor, aşa cum a fost cerută de Rundstedt, ar fi schimbat soarta războiului. Campania aliată din Normandia ar fi luat însă precis altă întorsătură.

Feldmarschall-ul von Rundstedt a fost atît de indignat de primirea pe care *Führer*-ul ne-a făcut-o, încît, după încheierea filipicei, nu s-a ostenit să mai răspundă şi a trecut cuvîntul lui Rommel.

Eram curios să-l aud vorbind pe „eroul din Africa". Îi cunoşteam îndrăzneala şi eram iniţiat în atitudinea pe care o adoptase — în taină — faţă de regim. Hitler aştepta explicaţiile *Feldmarschall*-ului, pe care odinioară îl ridicase în slăvi. Acum i se năruise încrederea şi în acest om, pe care-l socotise o expresie a regimului său politic.

Rommel a început prin a declara, cu un curaj care mi-a trezit admiraţia, că lupta împotriva aliaţilor, superiori nouă în aer, pe mare şi pe uscat, era zadarnică. Dacă *O.K.W.*-ul ar renunţa la principiul său de a nu ceda inamicului nici un metru de pămînt şi ne-ar îngădui să ne retragem pe o linie interioară, astfel încît să ieşim din bătaia tunurilor cu tragere lungă ale navelor de război anglo-americane, am avea poate unele şanse să ne reorganizăm şi să impunem inamicului o bătălie pe terenul şi în condiţiile alese de noi.

În vreme ce Rommel vorbea cu pasiune, urmăream reacţiile oglindite pe chipul şi în gesturile *Führer*-ului. Pe masă, in faţa acestuia, se afla un set de creioane colorate. Hitler luase un creion verde şi îl ţăcănea ritmic în tăblia mesei. Pe măsură ce debitul verbal al lui Rommel creştea în vehemenţă, iar atacurile lui tot mai tăioase împotriva *O.K.W.*-ului se intensificau, creionul lui Hitler îşi accelera ţăcănitul. S-ar fi zis că exista o legătură între curba ascendentă a argumentelor agresive ale lui Rommel şi violenţa reţinută încă a bătăilor creionului. Muşchii feţei lui Hitler se contractau sub pielea palidă, uscată, ochii i se îngustau ori de cîte ori îndrăzneala expunerii *Feldmarschall*-ului atingea culmi nemaiîntîlnite în obiecţiile formulate de alţi generali. Eram curios să văd deznodămîntul acestui duel. Eram convins că în momentul acela von Rundstedt regreta că nu ne lăsase să declanşăm atentatul.

Ultimele lui iluzii în bunul-simț al „țiganului caporal" se stinseseră. Privirea bătrînului *Feldmarschall*, îndreptată ostentativ asupra lui Hitler, reflecta un dispreț atît de profund, atît de vizibil, încît toți cei de față se simțeau stingheriți. Numai cei doi *S.S.*-iști — care stăteau în poziție de drepți la un pas înapoia *Führer*-ului — aveau chipurile atît de impasibile, încît păreau săpate în piatră. Mă întrebam dacă insensibilitatea lor se datora spiritului de disciplină sau imposibilității de a înțelege tragedia care se desfășura în fața lor. Înclin spre a doua variantă.

M-am uitat pieziș și la Gerlach. Nu voiam să observe că îl analizez. Părea că și pe el îl amuza scena. Ca și Karl, nu era lipsit de umor. Umorul este caracteristic întregii noastre familii. Conștiința sfîrșitului oribil și inevitabil pe care-l întrevedeam cu toții nu ne împiedica să urmărim cu profund interes și cu un fel de ironie detașată tot ce se petrecea în jurul nostru. În definitiv, nu trebuie să uităm că trăim o epocă de răsturnări atît de formidabile, încît istoria le va înscrie cu litere grase în analele ei. E și acesta un privilegiu. Să fii martor, prin forța împrejurărilor, la momente hotărîtoare în evoluția omenirii. Nu numai martor, ci și actor. Numai înțelepții reușesc să se desprindă de lume și să privească totul cu filozofică imparțialitate. Mi-ar plăcea să cred că atinsesem acest stadiu.

În fanatismul, în nebunia sa, Hitler refuza să accepte sfîrșitul dezastruos al războiului. Se agăța de orice fir de pai, în speranța că norocul se va întoarce de partea sa. Ernst Gerlach era însă prea lucid ca să nu-și dea seama că totul avea să se termine. Cred că în ziua aceea nu se va tulbura prea tare, fiindcă prăbușirea *Reich*-ului național-socialist nu va reprezenta pentru el decît o aventură în plus. Nu era un fanatic.

Sînt sigur că mîine, după încheierea războiului, dacă îi va supraviețui — și cei de-o seamă cu el supraviețuiesc îndeobște, în pofida tuturor încercărilor — se va întoarce la prostituatele și la lumea lui interlopă în care se va simți ca un pește în apă.

Führer-ul a răspuns lui Rommel, înlăturîndu-i cu un gest autoritar toate obiecțiile. Cu o siguranță aparentă, care reflecta, cred, mult cinism, a încercat să ne demonstreze că toate argumentele lui Rommel sînt false. Soldații noștri trebuie să reziste pe pozițiile actuale pînă la apariția noii arme. Pe lîngă asta, armata germană va obține o formidabilă întărire prin intrarea în luptă a avioanelor cu reacție, de care aliații nu dispuneau încă.

— Pretinsa noastră inferioritate aeriană se va transforma mai repede decît vă închipuiţi într-o invincibilă superioritate. Îi vom izgoni de pe cerul Europei şi pe aviatorii englezi, şi pe cei americani. De ruşi nici nu mai vorbesc.

Exact în acel moment am fost anunţaţi că valuri de bombardiere inamice zburau pe deasupra adăpostului.

Vestea l-a făcut să-şi întrerupă pentru cîteva momente tirada. Asigurările lui îşi găsiseră o dezminţire rapidă. Rommel a profitat de ocazie ca să treacă la contraatac :

— Dacă nu se va ţine seama de opiniile noastre, frontul din Normandia se va prăbuşi, iar înaintarea anglo-americanilor spre inima Germaniei nu va mai fi zăgăzuită. Prăbuşirea frontului din Italia este aproape un fapt consumat. Căderea Romei în mîinile aliaţilor a demonstrat slăbiciunea armatelor noastre. Mă întreb dacă şi Frontul de Est va mai putea fi stabilizat. Germania este actualmente cu desăvîrşire izolată. Puţinii noştri aliaţi ne părăsesc pe rînd. Chiar şi cei care luptă încă în tabăra noastră nu mai sînt cu sufletul alături de noi. Toate acestea nu fac decît să slăbească Germania. Şi sfîrşitul nu va întîrzia, oricare ar fi argumentele verbale invocate de propaganda oficială. Nu ne mai rămîne decît un singur lucru de făcut : Pacea !

În clipa aceea Hitler a sărit de pe scaun şi l-a întrerupt cu violenţă :

— Te poftesc să te interesezi mai puţin de desfăşurarea politică a războiului şi să te ocupi mai mult de frontul dumitale !

Se îngălbenise, buzele îi tremurau, ochii aruncau scîntei, părul îi căzuse pe frunte. Agita creionul colorat, îndreptîndu-l ca pe un pistol spre pieptul lui Rommel.

— Nu tolerez să vă mai amestecaţi în probleme care nu vă privesc ! Şi aceasta o spun pentru toată lumea, adăugă ofensiv, aruncînd o privire circulară asupra generalilor.

Mă aşteptam să ordone arestarea lui Rommel. Deşi acesta a fost, cred, primul lui impuls, a renunţat să-l pună în practică. Ne-a întors brusc spatele şi a părăsit încăperea, urmat de Jodl şi de *S.S.*-iştii din garda sa personală.

Toţi ofiţerii erau consternaţi. O parte dintre *S.S.*-işti rămăseseră cu noi. Ne urmăreau cu privirile aşa cum paznicii dintr-o închisoare urmăresc cu privirile pe deţinuţii care se plimbă, în ora de repaos.

M-am întors spre cei doi *Feldmarschall*-i, care stăteau întunecaţi în dreapta mea.

— Voi încerca să-l conving pe *Führer* să se consulte cu toţi comandanţii de mari unităţi de pe frontul de invazie, spre a-şi face o idee mai precisă în legătură cu mersul operaţiilor.

Rommel şi von Rundstedt mi-au înţeles imediat intenţiile.

— Sînt de acord, a rostit Rommel.

— Procedaţi cum credeţi, a adăugat von Rundstedt. Mă spăl pe mîini. Sînteţi mai tineri. Judecaţi altfel situaţia. Mai real. Aveţi *carte blanche* din partea mea, *Herr General.*

Am rugat pe unul din *S.S.*-işti să raporteze *Führer*-ului că solicit să mă primească neîntîrziat în audienţă.

— Am înţeles. Vă rog să aşteptaţi, mi-a răspuns *S.S.*-istul

Rommel mă privea zîmbind în colţul gurii. Dacă reuşeam să-l conving pe Hitler să facă o inspecţie la cartierul general al Armatei a 15-a, soarta lui era pecetluită.

Au trecut aproape douăzeci de minute. Aşteptam cu toţii noi ordine.

Generalul Schmundt, aghiotantul său, şi-a făcut intrarea. S-a apropiat de mine. M-a salutat.

— *Führer*-ul vă aşteaptă în apartamentul său, *Herr General.* Îmi permiteţi să vă însoţesc.

— Bine. Să mergem.

Toţi ofiţerii prezenţi mă priveau cu mirare şi cu teamă. Ernst Gerlach, care rămăsese în sala hărţilor, zîmbea mefistofelic. Am străbătut culoare de beton.

— *S.S.*-ul capătă pe zi ce trece alură de armată regulată, *Herr General*, m-am adresat lui Schmundt, care a zîmbit fără să-mi răspundă.

Deşi sistemul de ventilaţie funcţiona din plin, aerul era greu, aproape irespirabil. Poate că şi emoţia pricinuită de importanţa misiunii pe care mi-o asumasem mă făcea să simt o apăsare în piept.

Un *S.S.*-ist cu grad de *Scharführer* ne-a deschis o uşă blindată. Am intrat într-o încăpere destul de largă, în care se aflau aghiotanţi şi *S.S.*-işti din suita lui Hitler.

Sturmbannführer-ul *S.S.* Fritz Darges, aghiotantul personal al *Führer*-ului, stătea ca un cîine credincios în faţa uşii stăpînului.

— Anunţaţi *Führer*-ului sosirea generalului principe von Altenburg-Delmond, i-a poruncit cu solemnitate Schmundt.

— *Zu Befehl !* a rostit *Sturmbannführer*-ul, apoi a intrat în cabinetul lui Hitler.

Am aşteptat aproape un minut. Mă întrebam cum va primi Hitler iniţiativa mea. Darges a apărut iarăşi.

— Poftiți, *Herr General !*

Mi-a deschis larg ușa. Am pătruns în cabinetul *Führer*-ului, urmat de Schmundt. Hitler nu era singur. Discuta animat cu Jodl. La intrarea mea, a tăcut.

— Ce doriți, *Herr General ?* m-a întrebat glacial.

Alegînd diplomatic cuvintele, spre a nu-i atinge susceptibilitatea și a-i cîștiga în același timp încrederea, am încercat să-l conving că o vizită în apropierea frontului nu numai că ar înflăcăra pe combatanți, dar i-ar și îngădui să-și facă o idee mai cuprinzătoare despre necesitățile frontului. Am fost machiavelic. I-am declarat că nu sînt întru totul de acord cu opiniile lui Rommel, dar că spiritul de descurajare care domnește incontestabil printre ofițerii și soldații din linia întîi trebuie neapărat zăgăzuit prin intervenția sa directă.

— Cuvintele voastre, *Mein Führer,* m-au îmbărbătat. Vă mărturisesc că înainte de a mă înfățișa în fața voastră, vedeam situația militară în culori foarte negre. Mi-ați luat parcă un văl de pe ochi.

Hitler a zîmbit, ușor flatat. Zic *ușor* flatat fiindcă elogiul meu, *interesat,* era foarte sărac față de idolatoria pe care i-o manifestau în orice ocazie ofițerii superiori și generalii din anturajul său. Dincolo de zîmbetul său amabil, am deslușit totuși o umbră de îndoială. Cred că Hitler n-ar fi avut încredere în acele momente de restriște nici în propria sa mamă.

Jodl părea satisfăcut de intervenția mea. Credea poate că mă voi ralia la grupul său.

Hitler m-a privit lung, cîntărindu-și probabil răspunsul.

— Propunerea dumneavoastră este interesantă, *Herr General.* Am să avizez. Vă rog să așteptați decizia mea. În orice caz, vă mulțumesc. Apreciez gestul dumneavoastră.

Mi-a întins mîna. I-am strîns-o, cu prefăcută căldură.

M-am înapoiat în sala hărților. Rommel și von Rundstedt mă priveau întrebători.

— Trebuie să așteptăm hotărîrea *Führer*-ului, le-am spus cu ton oficial, pentru galerie.

Minutele au prins să se scurgă, aparent din ce în ce mai lungi. Dacă vrei să înveți ce înseamnă așteptarea, să te alipești celor mari. Abia peste o jumătate de oră generalul Schmundt și-a făcut intrarea.

— *Herr Feldmarschall,* s-a adresat el lui von Rundstedt, care avea gradul și funcția cele mai înalte, *Führer*-ul, la sugestia generalului principe von Altenburg-Delmond, a hotărît să facă o inspecție la cartierul general al Grupului de armate B,

pe data de 19 iunie. Cu acest prilej doreşte să aibă un schimb de vederi cu comandanţii de corpuri de armate şi de divizii.

Von Rundstedt s-a înclinat.

— Prea bine. Vom lua toate măsurile spre a-l primi pe *Führer* în mijlocul nostru.

Fraza, aparent inofensivă, avea pentru Rommel şi pentru mine un dublu sens, care ne-a bucurat. Ştiam, în sfîrşit, că de data aceasta şi bătrînul *Feldmarschall* era alături de noi.

În aceeaşi după-amiază, von Rundstedt şi Rommel au plecat la cartierele lor generale. Eu m-am înapoiat la Paris. Ştiam ce aveam de făcut, ca şi Rommel, dealtfel. În aceeaşi noapte au fost puse la punct toate amănuntele arestării lui Hitler şi ale mişcărilor de trupe consecutive acestei operaţii. În tabăra noastră, a complotiştilor, exaltarea creştea din oră în oră. De data aceasta eram siguri de reuşită. Cu orice riscuri, Hitler trebuia să fie doborît. Dacă se va opune arestării, ori tulburările interne vor ameninţa să incendieze Germania, execuţia lui va fi ordonată fără nici o ezitare.

În ziua următoare am primit însă o veste care ne-a prăvălit de pe culmile speranţelor în hăurile dezamăgirii. În după-amiaza zilei de 17 iunie, la cîteva ore după plecarea *Feldmarschall*-ilor, un V. 1 rătăcit a căzut deasupra Bunker-ului de la Margival, în care Hitler îşi stabilise cartierul general pe timpul şederii sale în Franţa. Explozia n-a făcut victime. *S.S.*-ul a analizat ipoteza unui atentat nereuşit, îndreptat împotriva *Führer*-ului. Înspăimîntat, acesta a decomandat vizita pe front şi s-a înapoiat la Berchtesgaden, unde se considera în mai multă siguranţă.

Ulterior, am aflat prin generalul Fellgiebel că Ernst Gerlach n-ar fi fost străin de această schimbare de program. Intuise intenţia mea ? Cert este că omul acesta mi se punea din nou de-a curmezişul. Hotărîrea mea de a-l distruge a devenit astfel mai fermă ca niciodată...

La 24 iunie am primit ordin din partea *O.K.W.*-ului să mă deplasez de urgenţă pe Frontul de Est. Ruşii declanşaseră o ofensivă care ameninţa să ia pentru noi proporţii catastrofale. Contrar previziunilor *Führer*-ului, care se aşteptase ca ofensiva ruşilor să se producă în zona Grupurilor de armate Ucraina-Nord sau Ucraina-Sud, avînd ca obiectiv principal zona petroliferă românească, Înaltul Comandament Rusesc îşi îndreptase efortul spre Grupul de armate Centru, de sub comanda lui Ernst Busch, una dintre creaturile lui Hitler. Bietul Busch !

Își plătea scump înalta sa demnitate. Gîdilînd vanitatea *Führer*-ului și ridicîndu-i în slăvi talentele de strateg, își primise recompensa : bastonul de *Feldmarschall* și comanda unui grup de armate, care reușise să păstreze un vast intrînd în dispozitivul fronturilor rusești. Busch avea să fie victima propriei sale ambiții. Este adevărat că primise o moștenire grea. Dar acolo unde nu putuseră face față niște înaintași cu strălucite state de serviciu, Busch avea pretenția să cucerească lauri cu care să-și împodobească proaspătul baston de mareșal.

Ipoteza pe care von Schlieffen o socotise cea mai dezastruoasă dintre toate — război pe două fronturi — își găsea acum o tristă ilustrare.

La 20 iunie, partizanii din spatele Grupului de armate Centru au dezlănțuit o acțiune generală, bine concertată, destinată dezorganizării liniilor de comunicație germane, pentru distrugerea depozitelor de muniții și alimente. În următoarele 48 de ore s-au înregistrat circa 3 000 de lupte și peste 10 000 de sabotaje. Un record care ar fi trebuit să dea de gîndit atît *O.K.W.*-ului, cît și *Feldmarschall*-ului von Busch. Serviciile germane de informații și aviația de recunoaștere semnalaseră importante mișcări de trupe rusești, dar Hitler continuase să afirme că toate acestea nu erau decît diversiuni : Grupul de armate Centru dispunea de 37 de divizii de infanterie, cu efective mult reduse, și o singură divizie blindată.

În zorii zilei de 22 iunie, 138 de divizii sovietice, sprijinite de 43 de brigăzi de care, au pornit la atac, după o formidabilă pregătire de artilerie. Cea de-a 6-a *Luftflotte*, care asigura protecția aeriană a Grupului de armate Centru, dispunea numai de 40 de aparate de vînătoare. Și pe frontul de Est Germania pierduse superioritatea aeriană.

Înainte de a mă prezenta la comandamentul Grupului de armate Centru, trebuia să trec pe la Berchtesgaden pentru a primi ordine. În ajunul plecării mele din Franța am făcut o vizită lui Rommel. *Feldmarschall*-ul era îngrijorat. Nu primise nici o veste de la Hans Ziemann. Nu știa dacă acesta reușise să ia legătura cu Allan Dulles sau dacă intervenise ceva care îl împiedicase să-și îndeplinească misiunea. Ziemann avea asupra sa o fiolă cu cianură, pe care trebuia să o sfărîme între dinți în caz că ar fi fost prins. Toți cei care executau asemenea misiuni erau pregătiți sufletește pentru un sfîrșit prin otrăvire. O astfel de moarte era infinit preferabilă torturilor aplicate de *Gestapo*.

Mi-am luat rămas bun și de la von Stupnagel. Era optimist și avea convingerea că în mai puțin de o lună vom reuși să-l ucidem pe Hitler. La 26 iunie am ajuns la Berchtesgaden. Sosirea mea a coincis cu vizita lui Busch, care venea de pe front ca să solicite aprobarea lui Hitler în vederea retragerii trupelor sale dincoace de Nipru. Bilanțul bătăliei după primele patru zile de operații era dezastruos. La aripa stîngă, patru divizii din Armata a 3-a fuseseră încercuite la Vitebsk. La aripa dreaptă, Armata a 9-a, atacată de cele 50 de divizii de infanterie și de cele 13 brigăzi mecanizate ale mareșalului Rokossovski, era pe punctul de a fi prinsă într-o vastă mișcare de învăluire. Inamicul intenționa să-și dezvolte pătrunderile din flancurile Grupului de armate Centru, pe care să le împresoare, cucerind totodată Orșa, Moghilev și Bobruisk.

Ca de obicei, Hitler a refuzat să aprobe cererea lui Busch. „Nu cedez nici un metru de pămînt" devenise un fel de laitmotiv irealizabil. Disperat, Busch a implorat atunci întărirea grupului său de armate cu unități de blindate aduse din sud. Hitler a respins și această soluție. Și pe Frontul de Vest, și acum pe cel de Est, făcea o eroare de calcul, apreciind că ofensivele actuale nu erau decît diversiuni, adevăratele ofensive urmînd să se producă în alte sectoare.

Scîrbit de jelaniile lui Busch, Hitler i-a ordonat să se înapoieze la cartierul său general de la Minsk și să continue bătălia pînă la distrugerea inamicului. Am asistat la plecarea lui Busch de la Berchtesgaden. Avea privirile rătăcite ale unui condamnat la moarte care pornește pe ultimul lui drum. La Minsk îl aștepta o mare dezamăgire. *Feldmarschall*-ul Model îi precedase, spre a prelua, din ordinul lui Hitler, comanda Grupului de armate Centru. Busch avea să se înapoieze în Germania și să se scufunde în cea mai adîncă uitare.

Șederea mea la Berchtesgaden s-a prelungit dincolo de previziunile inițiale. Hitler hotărîse în ultimul moment să rămîn la dispoziția sa, ca să mă trimită acolo unde se vor produce *adevăratele* ofensive.

Cu acest prilej am asistat și la vizita pe care au făcut-o, la Berghof, von Rundstedt, Rommel și Sperrle, pe care Hitler îi chemase la ordin, laolaltă cu amiralul Kranke, șeful grupului naval Vest, și generalul Guderian, general-inspector al trupelor blindate. Întrevederea a avut loc la 28 iunie. *Führer*-ul le-a ținut un lung discurs, calchiat pe tipicul altor discursuri tot atît de vehemente, dar și de sterile. După ce a amintit efectele miraculoase ale armelor secrete, a încheiat exprimîn-

du-şi convingerea în victoria finală. Von Rundstedt şi Rommel erau consternaţi. Făcuseră un drum atît de lung ca să li se ţină o cuvîntare propagandistică pe care ar fi putut tot atît de bine să o asculte şi la radio. Cei doi *Feldmarschall*-i i-au solicitat o audienţă privată, spre a-i supune o serie de probleme deosebit de importante, care cereau o dezlegare grabnică.

Hitler i-a privit de sus şi i-a apostrofat cu aroganţă :

— Orice discuţii sînt inutile. Datoria dumneavoastră este să rezistaţi cu orice preţ. Altă soluţie nu există !

Von Rundstedt a părăsit furios reşedinţa lui Hitler. Rommel a mai rămas o noapte la Berchtesgaden, pentru o întrevedere cu Keitel, pe care l-a conjurat să se folosească de toată influenţa sa şi să-l convingă pe Hitler să pună capăt campaniei din Vest. Un război purtat de Germania pe două fronturi era mai mult decît absurd. Keitel a ridicat din umeri.

— Ştiu că situaţia este catastrofală, dar nu pot să fac nimic. *Führer*-ul nu renunţă la ideile sale.

Keitel era dezumflat ca un balon spart. Pînă şi omul acesta începuse să întrevadă înfrîngerea. Orbit de geniul lui Hitler, îi acceptase toate fanteziile, convins că prin glasul stăpînului său vorbea însăşi providenţa. Acum se trezise din vis. Dar era prea tîrziu ca să mai poată repara ceva. Se învăţase cu jugul. Acum aştepta cu fatalism sfîrşitul. Momentele lui de depresiune sufletească alternau cu răbufniri de optimism. Hitler avea talentul să-l remonteze. Cînd îi vorbea de victoria inevitabilă a Germaniei, Keitel rămînea cu privirile aţintite în gol şi întrevedea cu ochii minţii marşuri triumfale ale *Wehrmacht*-ului prin mai toate capitalele lumii.

După plecarea celor trei *Feldmarschall*-i la Paris, atmosfera de la Berghof a înregistrat un salt brusc spre „vreme închisă". Ştirile de pe cele două fronturi erau îngrozitoare. Comunicatele militare, încărcate de optimism, nu mai înşelau pe nimeni. Ribbentrop căuta interlocutori pe care să-i convingă că ora diplomaţiei avea să sune în curînd şi că rolul lui urma să capete proporţii gigantice în Europa postbelică. Göring îşi făcea fugitiv apariţia, răspundea jovial la salut, îşi bătea colaboratorii pe umăr, făcea cîte o scurtă vizită *Führer*-ului, care nu ştia cum să scape mai repede de prezenţa lui, apoi pleca la Karinhall, bucuros că îşi încheiase corvoada. Bormann arunca în dreapta şi în stînga priviri crunte, care băgau în răcori pe toată lumea. Gusta cu voluptate puterea pe care i-o delegase Hitler. Era atît de preocupat de propria-i ascensiune şi de subminarea adversarilor, încît nu avea timp să se pre-

ocupe și de situația de pe fronturi. Ca și Himmler, spera să ajungă într-o zi stăpînul Germaniei, chiar și al unei Germanii înfrînte. Himmler umbla tăcut ca o fantomă. Impenetrabil, glacial, imita atitudinile lui Robespierre. Reluase politica lui Röhm, de a-și impune autoritatea asupra armatei. Avea în subordinea sa poliția, *Gestapo*-ul, serviciile de spionaj, în sfîrșit, toate forțele oculte ale statului. Treptat, unitățile sale militarizate, faimoasele *Waffen S.S.*, urmau să înlocuiască armata regulată. În ziua cînd va avea și armata la dispoziție, va fi stăpînul Germaniei. Insuccesele militare îl deranjau, căci îi primejduiau imperiul pe care și-l clădea cu tenacitate. Goebbels se foia ca un viezure, ținea discursuri fulminante, străduindu-se să electrizeze poporul abrutizat de cinci ani de război, lingușea pe *Führer* și național-socialismul, fără să uite că scadența se apropia și că finalul va fi groaznic. Era cuprins de o adevărată frenezie. Încerca să uite hidra înfrîngerii care îl aștepta la capătul drumului. Keitel, Jodl și celelalte personaje de a doua mărime din anturajul *Führer*-ului își făceau tot felul de calcule în legătură cu viitorul nebulos. Toți își puneau deoparte bani și valori. Se pregăteau pentru ziua de mîine. Funcționarii mărunți nu aveau a se teme de prefacerile de mîine. Este adevărat că Hitler se bucurase de mai multă stabilitate decît predecesorii săi din Republica de la Weimar. Dar cei o mie de ani de pace germanică, făgăduiți cu atîta patos, nu păreau să-și găsească împlinirea. Evident, toți aceștia nu așteptau cu cuget ușor transformările radicale, inevitabile, dar toată lumea încerca să se deprindă cu gîndul.

La Berchtesgaden zilele se scurgeau într-o agitație frenetică. Mare vîlvă a făcut raportul prin care von Rundstedt cerea să fie desărcinat din funcțiile sale, în cazul că nu i se va acorda libertatea de acțiune pe care o socotea indispensabilă, spre a-și executa comanda așa cum socotea de cuviință.

Keitel îl chemase la telefon și îl rugase să rămînă la postul său.

— Avem nevoie de dumneavoastră, *Herr Feldmarschall*. Spuneți, ce credeți că trebuie să facem ?

— Ce să faceți ? Să faceți pace, idioților !

Keitel se clătinase sub greutatea insultei. Apoi îl sufocase mînia. Nu putea îngădui să i se vorbească pe acest ton. În calitatea lui de șef al Comandamentului Suprem al Armatei, era îndreptățit să pretindă a fi tratat cu respect. Insultele proferate de von Rundstedt nu erau dealtfel adresate numai lui, ci și *Führer*-ului. Dacă telefoniștii de serviciu nu ar fi ascultat

convorbirea sa cu bătrînul *Feldmarschall*, poate că ar fi trecut-o sub tăcere. Aşa însă era obligat să reacţioneze.

Raportase *Führer*-ului epitetul formulat de von Rundstedt.

— După ce că este incapabil, îşi mai permite şi obrăznicii ! exclamă Hitler furios.

Poate că în alte condiţii ar fi ignorat ofensa. Von Rundstedt vorbise despre el în termeni şi mai tari. Dar pe atunci era în plină glorie. *Führer*-ul îl tolerase, fiindcă avea nevoie de experienţa lui. Acum însă îl socotea un om terminat.

— Întocmeşte decretul de destituire. Îl vei înlocui cu *Feldmarschall*-ul von Kluge.

Cadrilul *Feldmarschall*-ilor, revocaţi, permutaţi, destituiţi, trecuţi în rezervă, căpăta un tempo tot mai accelerat. Hitler îşi pedepsea generalii pentru înfrîngerile de pe front, uitînd că aroganţa lui în politica externă coalizase întreaga lume împotriva Germaniei şi că, în aceste condiţiuni, nici un strateg, oricît de genial, n-ar fi reuşit decît să întîrzie sfîrşitul.

Ca să enumăr înfrîngerile de pe Fronturile de Vest şi de Est ar fi fastidios. N-am să insist, de pildă, asupra bătăliei de la Bobruisk, în care întreaga Armată a 9-a avea să fie împresurată şi distrusă.

Dacă ar fi să descriu pe larg tragedia din iunie '944 a Grupului de Armate Centru, mi-ar trebui volume întregi.

Aveam să fiu, dealtfel, martor la zvîrcolirile disperate ale Armatei a 4-a, care primise ordin din partea lui Hitler să nu cedeze Moghilevul şi Orşea, deşi Armatele a 9-a şi a 3-a, care o flancau, se prăbuşeau sub loviturile masive şi repetate ale ofensivei ruseşti.

Hitler mi-a ordonat personal să mă deplasez la cartierul general al Armatei a 4-a.

Înainte de a pleca la drum, însoţit de întregul meu stat-major, am avut neplăcerea de a mă întîlni cu Himmler. Ieşeam tocmai de la o conferinţă prezidată de Keitel. Îl reprezentam pe Göring, care nu mai călcase de mult pe la Berchtesgaden. Coridorul pe care-l străbăteam era foarte aglomerat. Himmler, care perora în mijlocul unui grup de *S.S.*-işti, s-a desprins de însoţitorii săi şi mi-a ieşit în întîmpinare. M-a salutat, apoi m-a luat deoparte.

— Ce mai face nepotul dumneavoastră Georges de Gandale? m-a întrebat cu interes. Sper că şi-a băgat minţile în cap şi nu mai cochetează cu Rezistenţa.

Îmi amintea pe departe de serviciul pe care mi-l făcuse la Paris și tîrgul propus cu acea ocazie. I-am răspuns că nu primisem nici o veste de la nepotul meu, dar că speram să se fi cuminţit.

Himmler a suspinat.

— De la o vreme „*Maquis*"-ul ne dă mai puţină bătaie de cap decît duşmanii dinăuntru. E o constatare tristă, dar adevărată. Acum cîteva zile, de pildă, *Gestapo*-ul a arestat un curier diplomatic, Hans Ziemann, care întreţinea legături cu oficinele americane de spionaj din Elveţia.

Mi-am păstrat aparent calmul, deşi vestea mă zguduise serios. Rommel îi încredinţase lui Ziemann un mesaj către Allan Dulles. Himmler a continuat :

— Vă închipuiţi ce afectat a fost Ribbentrop cînd a aflat că un subaltern al său îşi trădează ţara. Îi era teamă să nu se spună că Ziemann ar fi lucrat în numele său. Temerile sale sînt întemeiate, *Herr General*. Astăzi toţi sîntem suspectaţi. Şi Ribbentrop, şi eu, şi dumneavoastră... Nu mai departe decît acum cîteva zile, am avut o explicaţie furtunoasă cu *Führer*-ul. Persoana răuvoitoare îl informase că duc tratative cu aliaţii prin persoane interpuse.

Declaraţiile lui explozive aveau un scop care pentru moment îmi scăpa.

— Evident, a adăugat, nu mi-a fost greu să spulber intrigile. I-am explicat că în calitatea mea de şef suprem al *S.S.*-ului dirijez printre altele spionajul şi contraspionajul german. Contactele cu agenţii străini intră în cadrul obligaţiilor mele de serviciu. Trebuie să-i provoc spre a obţine la rîndul meu informaţii.

Am înţeles unde voia să ajungă. Oamenii lui de încredere puteau să-l contacteze pe Dulles fără să trezească bănuieli. Figura pe care i-o făcuseră Bormann şi *Obergruppenführer*-ul Müller nu se va mai repeta. Himmler se oferea să treacă asupra unui om al său misiunea pe care Rommel o încredinţase lui Ziemann. Dar în schimbul acestui serviciu cerea recunoaşterea formală de către armată a pretenţiilor sale de a deveni şef al statului după înlăturarea lui Hitler. Repeta manevra pe care Hitler o făcuse apropiindu-se de generali în preziua sacrificării lui Röhm. În caz contrar, îl va sili pe Ziemann să vorbească. Şantajul era limpede.

Himmler mi-a vorbit insinuant :

— Am puţini prieteni, *Herr General*. Aş fi fericit dacă printre aceşti aleşi v-aţi număra şi dumneavoastră.

În clipa aceea mi-am dat seama că nu îmi rămînea altceva de făcut decît să-i las impresia că accept să intru în jocul său.

— Oferta dumneavoastră, *Herr Reichsführer*, mă onorează, am replicat. În seara aceasta trebuie să plec pe Frontul de Est. Am să lipsesc numai cîteva zile. V-ar deranja dacă — după înapoierea mea — v-aş face o vizită ?

Himmler a făcut o schimă de satisfacţie.

— Dimpotrivă, *Herr General*, mi-ar face mare plăcere. Am pune la punct multe lucruri, spre folosul nostru reciproc.

Ne-am despărţit după o foarte cordială strîngere de mînă, care căpăta semnificaţia unui acord. Un sfert de oră mai tîrziu, intram în cabinetul de lucru al lui Fellgiebel. I-am relatat discuţia mea cu Himmler.

— Omul acesta ştie prea multe, i-am spus. Odată cu *Führer*-ul trebuie să dispară şi Himmler. L-am lăsat să creadă că îi accept prietenia. Aceasta nu înseamnă că i-am cîştigat şi încrederea. Dîndu-i impresia că ne pretăm formulei preconizate de el, cîştigăm însă timp. Dar Himmler, repet, trebuie să piară.

— Perfect ! a replicat Fellgiebel calm. Voi comunica acest lucru lui Stauffenberg.

Două ore mai tîrziu, „Horsch"-ul meu gonea pe şoseaua în serpentină care coboară de la Berghof spre Berchtesgaden. Von Geist se afla lîngă mine. Karl se aşezase lîngă şofer. Era încîntat că plecăm într-o nouă misiune, care în imaginaţia lui tinerească lua probabil proporţii de aventură.

Drumul pînă la Varşovia l-am parcurs cu trenul, fără să întîmpin incidente remarcabile. Dincolo de Varşovia, dificultăţile au prins să se acumuleze. Transporturile militare spre front încetineau considerabil traficul feroviar. Oricît de anevoioasă era circulaţia pe linia ferată, trebuia să o prefer unei călătorii pe şoselele arhiaglomerate de coloane de infanterişti şi de vehicule militare de tot felul. Dincolo de Riala-Podlaska şi mai ales de Brest-Litowsk, călătoria a devenit un infern. Linia ferată se strecura printre mlaştinile Pripetului. De o parte şi de alta a terasamentului zăceau în mormane carcase de fier sfărîmate, resturi ale unor trenuri aruncate în aer de partizani.

La circa 50 de kilometri de Brest-Litowsk am suferit primul atac de partizani. Garnitura noastră a fost atacată cu focuri de armă şi de mortiere. Se trăgea de după perdelele

unor copaci pletoşi, crescuţi în mijlocul mlaştinilor. Garda trenului şi soldaţii din regimentul *S.S.* transportat spre front au ripostat cu un tir furios. Locomotiva izolată, care deschidea drumul trenului nostru, a sărit în aer. Sub focul violent al inamicului, pionierii germani au reparat la iuţeală linia. Două vagoane incendiate au fost detaşate de restul garniturii şi răsturnate de oamenii noştri pe flancurile terasamentului.

După refacerea liniei, am plecat mai departe.

— Aceasta este prima acţiune de război la care am luat oarecum parte, mi-a vorbit cu însufleţire Karl.

Tînărul acesta era modest. Luptase cot la cot cu infanteriştii, expunîndu-se fără teamă focului inamic. Felicitările mele l-au făcut să roşească de plăcere.

În apropiere de Baranovici am ajuns din urmă un tren militar deraiat. Trebuia să aşteptăm nişte garnituri goale şi un tren cu răniţi care veneau dinspre front.

Karl stătea pe bancheta din faţa mea şi se uita pe fereastră la mulţimea de pe peron.

— Este înălţător să ştii că faci parte din rîndurile acestor oameni în uniformă, care luptă, ca şi tine, pentru aceeaşi cauză ! a exclamat el deodată. Îi iubesc, ca şi cînd ar fi cu toţii fraţii mei.

Am fost ispitit să-i răspund :

„Ai dreptate, băiatule. Uniforma şi perspectiva morţii ne înfrăţesc pe toţi."

Dar nu am rostit aceste vorbe, fiindcă nu voiam să-i sfărîm entuziasmul. I-am dat un răspuns conformist :

— Ne înfrăţeşte dragostea de patrie, Karl.

Acum, cînd războiul se apropia de hotarele patriei germane, priveam lucrurile cu alţi ochi. Luciditatea rece a filozofului începea să se estompeze. Ajunsesem să mă întreb dacă nu ar fi mai firesc să renunţ la acţiunea mea împotriva lui Hitler, să reintru în frontul anonim al soldaţilor disciplinaţi, apolitici, şi să-mi dedic toate energiile luptei pentru apărarea patriei. Apoi tot eu îmi dădeam răspunsul. Dragostea de ţară mi-o manifestam cu mai multă tărie ridicîndu-mă împotriva naţional-socialismului. Dărîmînd pe Hitler şi pe complicii lui, serveam Germania.

Am plecat noaptea din Baranovici. Vagoanele se tîrau grele şi obosite pe liniile de fier. Un fel de rîmă uriaşă, cu o locomotivă neagră în loc de cap. Mă uitam la ofiţerii care se aflau cu mine în compartiment şi încercam să le ghicesc gîndurile. Pe toţi părea să îi apese presentimente negre. S-ar fi zis că ne

îndreptam spre o dihanie apocaliptică ce avea să ne înghită cu tren cu tot.

— Nu v-ar face plăcere să ascultaţi finalul *Simfoniei a IX-a* ? rupse tăcerea von Geist.

— Nu am nimic împotrivă, i-am spus. Ne-ar mai spăla gîndurile de zgura tristeţii.

Von Geist nu a mai aşteptat îndemnuri. A ieşit din compartiment şi, peste cîteva minute, s-a înapoiat cu patefonul său. L-a instalat pe măsuţa de lîngă fereastră, a pus o placă şi l-a lăsat să cînte.

Situaţia noastră era tragicomică. Urmăream cu religiozitate îndemnurile la iubirea aproapelui, tălmăcite de Beethoven, în vreme ce trenul ne ducea spre teatrul unor bătălii în care milioane de oameni se ucideau, folosindu-se de cele mai perfecţionate instrumente de exterminare în masă.

Mă uitam la ofiţerii din compartimentul meu, la Karl, la von Geist, la von Westheim, care ascultau transfiguraţi muzica, şi mă întrebam cîţi din ei vor apuca să vadă sfîrşitul acestui an.

În clipa aceea, Karl, care stătea lîngă fereastra deschisă, a exclamat cu uimire de copil :

— Ce roşu e cerul în zare !...

Ne-am uitat cu toţii pe geam. Orizontul era o mare de flăcări, care se ridicau spre cer în volute infernale. Explozii puternice aruncau la intervale neregulate fulgerări albe-verzui pe cerul împurpurat.

— Să fi ajuns frontul pînă aici ? exclamă von Westheim.

— Totul e posibil, zise Melchinger.

Trenul îşi continua mersul. Focul de care ne apropiam creştea în întindere. Cînd am ajuns la circa un kilometru de locul sinistrului, semnalizări pe linie au oprit trenul. Un locotenent de pionieri, cu hainele şi cu faţa înnegrite de funingine, s-a oprit în pragul compartimentului.

— *Herr General*, îmi permiteţi să vă raportez ! Un tren cu carburant, din triajul gării, a fost aruncat în aer, în urma unui tir de mortiere declanşat de partizani. Incendiul s-a întins şi la un tren cu muniţii, staţionat în apropiere, precum şi la două garnituri care transportau trupe spre front.

— Multe pierderi omeneşti, *Herr Leutenant* ?

— Nu le cunoaştem încă, *Herr General*. După estimările noastre, foarte aproximative, cîteva sute de victime. Şi gara a luat foc, şi depozitele...

Transpiraţia îi îmbibase uniforma. Albul ochilor săi contrasta cu faţa-i mînjită de funingine.

— Vom avea mult de așteptat ? am întrebat.

— Stingerea incendiului și repararea liniilor vor cere cîteva ore, *Herr General*. Am făcut însă toate pregătirile pentru o transbordare.

— Iată o soluție bună. Doresc să ajung cît mai repede la Minsk, i-am spus.

Îndrumat de locotenent și de cîțiva soldați ai săi, am coborît din vagon, urmat de toți ofițerii mei. Am ocolit pe departe gara și după o jumătate de oră de marș, prin terenuri virane și hîrtoape, am ajuns la unul din cele două trenuri care veneau dinspre Minsk și care acum urmau să facă drumul întors. Transbordarea oamenilor și a materialului ușor care putea fi cărat cu spinarea a necesitat două ore, după care am putut să ne continuăm drumul. În cursul aceleiași nopți am ajuns la Minsk. Am avut o scurtă convorbire cu *Feldmarschall*-ul Model, urmașul lui Busch la comanda Grupului de armate Centru. Mi-a făcut o scurtă expunere asupra operațiilor în curs. Dintre cele patru armate care constituiau grupul său numai Armata a 2-a era intactă. Armatele a 3-a și a 9-a fuseseră nimicite, și Armata a 4-a se afla într-o situație foarte grea. Podurile de pe Berezina, care i-ar fi permis să se retragă spre est, se aflau în permanență sub bombardamentul avioanelor inamice. Dacă nu-i puteam asigura un sprijin aerian eficace, și soarta Armatei a 4-a avea să fie pecetluită.

În aceeași noapte, profitînd de beznă, am plecat cu un avion de transport, escortat de aparate de vînătoare, spre postul de comandă al Armatei a 4-a. Trebuia să mă documentez la fața locului.

L-am găsit pe generalul Tippelskirch, comandantul armatei, la Borisovo, o localitate de pe rîul Berezina, rămasă celebră în istorie prin înfrîngerea suferită acolo de Napoleon în 1812. Două corpuri de armată se străduiau să apere acest pivot al întregului sector de centru, supus atacurilor repetate ale Fronturilor 2 și 3 ucrainene. Generalul Tippelskirch era livid.

— Situația noastră este deznădăjduită. Dacă pierdem Borisovo, nu vom mai dispune decît de un singur pod peste Berezina, în dreptul localității Berezino. Vă închipuiți, cred, ce înseamnă să scurgi o întreagă armată peste un singur pod, atacat fără încetare de bombardierele inamice.

Foarte curînd am avut prilejul să asist involuntar la acest cumplit spectacol. Un bombardament de artilerie declanșat de inamic asupra aerodromului improvizat la nord-est de Borisovo a distrus nu numai avionul meu de transport, dar și cele două

aparate de vînătoare care îl escortaseră. Prevenit, comandantul *Luftflotte* IV a trimis o formație aeriană care să-mi asigure înapoierea pe calea aerului la Minsk. Aterizarea acesteia nu mai era posibilă din cauza tirului intens al artileriei ruseşti. A rămas să plec cu maşina pînă la Berezino, unde exista un aerodrom, de asemenea improvizat. Împrejurări potrivnice au dat însă totul peste cap.

În dimineața următoare, Borisovo a căzut în mîinile ruşilor, în ciuda înverşunatei apărări a trupelor noastre. L-am însoțit pe Tippelskirch în retragerea lui pînă la Berezino. Tot drumul am fost supuşi bombardamentului aviației inamice. Printr-o adevărată minune, eu şi ofițerii mei am scăpat neatinşi. La Berezino ne aşteptau surprize şi mai neplăcute. Bombardierele ruseşti atacau în valuri neîntrerupte atît orăşelul înțesat cu trupe, cît şi podul de peste Berezina, provocîndu-i mari avarii. Pionierii — dînd dovadă de spirit de sacrificiu şi de un curaj admirabil — reparau stricăciunile, fără să țină seama de bombele care cădeau ploaie în jurul lor, secerîndu-i.

În scurtele intervale dintre atacurile în valuri ale aviației inamice, coloanele germane treceau podul, scurgîndu-se spre vest, sub protecția iluzorie a unei ariergărzi angajate într-o luptă inegală cu un inamic mult superior. Pe apele rîului pluteau la vale cadavre de oameni, de animale şi tot felul de epave. Privelişte era dantescă. În aceste condiții folosirea aerodromului devenea imposibilă.

Am reuşit să-i procur prin radio-ul lui Tippelskirch sprijinul a 60 de avioane de luptă, care nu reprezentau însă mare lucru față de sutele de aparate de vînătoare inamice. Urmăream cu mînie neputincioasă luptele aeriene inegale. Ori de cîte ori vedeam avioanele germane descriind pe cer vrile însoțite de cozi din fum şi foc, simțeam cum mi se strînge inima...

Aici, la Berezino, nu mai aveam nici un rol. Îmi îndeplinisem misiunea atît cît îmi fusese cu putință. Aş fi putut să mă înapoiez cu maşina pînă la Minsk, dar amînam zi de zi plecarea. Urmăream cu un fel de fascinație morbidă străduințele supraomeneşti ale ofițerilor şi ale trupei de a salva podul pînă la retragerea ultimului om. Pierderile erau enorme. Mii de oameni, printre care zeci de ofițeri şi trei generali, au pierit pentru apărarea podului de peste Berezina.

La 3 iulie Tippelskirch a reuşit să treacă pe malul occidental al rîului ultimele sale unități. Podul a fost în sfîrşit aruncat în aer, iar coloanele de trupe în plină retragere au pătruns în imperiul mlaştinilor. Constituite în careuri mobile,

Corpurile de armate 12 și 27 își făceau anevoie drum prin labirintul pustelor nisipoase, înconjurate de noroaie înșelătoare, în care se cufundau pe vecie și oameni și vehicule.

În vreme ce ariergarda armatei angaja lupte cu avangarda inamică, flancurile noastre erau atacate fără preget de formații puternice de partizani. Cînd am ieșit în fine din mlaștini și am pășit pe teren ferm, am respirat cu toții. Intrasem într-o zonă de păduri seculare, cu copaci atît de groși și de înalți, încît aminteau coloanele unor catedrale. În acel moment am primit o veste cumplită, care ne-a năruit toate speranțele. Minskul, spre care ne îndreptam în marș forțat, fusese cucerit de ruși. Căzusem deci în încercuire. Soarta Armatei a 4-a era pecetluită. Toate eforturile făcute pînă atunci rămăseseră zadarnice. Au fost reluate aprovizionările pe calea aerului. Dar și de data aceasta și-au dovedit ineficiența. Model a ordonat lui Tippelskirch să-și facă drum spre vest, cu orice sacrificii. Model cerea însă imposibilul. Trupele erau lipsite și de muniții și de carburant, iar cercul inamic se strîngea.

Se părea că de data aceasta aveam să cad prizonier împreună cu Tippelskirch și cu întregul său stat-major. În ultimul moment am fost anunțat prin radio de către *Feldmarschall*-ul Model că *O.K.W.* și *Reichsmarschall*-ul Göring, personal, ordonaseră să fiu scos împreună cu ofițerii mei din încercuire. Puținele luminișuri din această imensă pădure erau de proporții atît de restrînse, încît o aterizare ar fi fost de domeniul fanteziei. Pe de altă parte, aparatele de vînătoare inamice survolau în permanență codrii, spre a împiedica aprovizionarea noastră cu arme, muniții și alimente.

Eram într-o situație îngrozitoare. Nu mă preocupa existența mea. De cînd îmi pierdusem soția și copiii, mi se atrofiase parcă și instinctul de conservare. Mă alarma însă soarta ofițerilor mei, care mă însoțiseră în această misiune.

Resturile Armatei a 4-a, imobilizate în pădure, se zvîrcoleau sub un neîntrerupt bombardament aerian și de artilerie, la care se adăugau atacurile concentrice ale armatelor de încercuire. Generalul Vincenz Müller, comandantul Corpului 12 armată, a fost primul care a cedat presiunii. Fără să ceară autorizația lui Tippelskirch, s-a predat, împreună cu întreaga sa unitate. Corpul 27 s-a fărîmițat într-o multitudine de detașamente, care și-au căutat salvarea încercînd să se strecoare printre găurile plasei. În cursul unui puternic atac nocturn al inamicului, m-am rupt de Tippelskirch și de statul său major, care hotărîseră să capituleze. Împreună cu ofițerii mei, la care

s-au atașat soldați și ofițeri din unități disparate, ne-am îndreptat spre vest. Treizeci de oameni dispuneau de 18 puști-mitraliere și de 16 carabine, dar de foarte puțină muniție. Hrana se reducea la vreo cincizeci de cutii de conserve și la cîteva batoane de ciocolată. Ziua stăteam ascunși prin desișuri, iar noaptea mergeam fără oprire. În stînga sau în dreapta noastră auzeam uneori grindina unor împușcături, care nu durau mult. Știam atunci că încă un detașament căzuse în mîinile inamicului.

Murdari, nebărbieriți, flămînzi, istoviți de oboseală și de emoții, umblam în neștire, călăuzindu-ne după un plan director oarecum inutilizabil în pădurea aceea de coloane, toate la fel. O busolă „Bezart", capturată de un ofițer în timpul primei campanii din Franța, ne-a fost de mai mare folos.

Într-o noapte s-a stîrnit furtuna. Trăznetele cădeau în jurul nostru, incendiind copacii. Uzi ca niște bureți, ne strecuram pe lîngă trunchiurile arborilor, bucuroși că vaietele vijeliei ne acopereau zgomotul pașilor. Medalia avea însă și revers. Siluetele noastre se profilau vizibil pe fundalul pădurii, iluminate intermitent de salvele fulgerelor. În clipele acelea am încercat senzația oribilă a oamenilor hăituiți. Înfruntam totuși riscurile, mergînd înainte. După socotelile noastre, nu eram departe de liniile germane.

În noaptea aceea am fost surprinși de un detașament rusesc. Fugeam printre copaci, ripostînd cu economie la focul armelor automate ale rușilor. Dacă ne-am fi aflat la cîmp deschis, nici unul dintre noi n-ar fi supravietuit acestei vînători. Trunchiurile arborilor ne fereau însă de gloanțe.

Furtuna a încetat tot atît de brusc precum se dezlănțuise. Asupra pădurii s-a lăsat lințoliul unui întuneric adînc. Împrejurarea aceasta ne-a salvat. Am continuat să fugim.

Dintre ofițerii mei, von Westheim nu a mai răspuns la apel. Cu sufletul greu, cu mintea încețoșată și corpul apăsat de o oboseală incomensurabilă, am plecat iarăși la drum. Nu ne mai păsa de nimic. Uitasem de toate temerile noastre, nu mai țineam seamă de cele mai elementare măsuri de prudență. Am ajuns iarăși într-o regiune mlăștinoasă. Un soldat, care se îndepărtase de noi, a căzut într-o capcană de noroi. Atrași de strigătele lui disperate, am alergat să-i dăm o mînă de ajutor. Cînd ne-am apropiat la cîțiva metri, i-am văzut capul dispărînd în smîrc, mîinile agitîndu-se cîteva clipe, apoi dispărînd și ele.

Moartea repetată pînă la sațietate nu te mai impresionează, ajunge să te abrutizeze. Sfîrșitul soldatului scufundat în smîrc

ne-a zguduit însă cumplit. Era o moarte urîtă, scîrboasă, pe care nu şi-o dorea nici unul din noi.

Am reluat marşul spre vest. Cred că dacă nu i-aş fi avut lîngă mine pe Karl şi pe von Geist, de mult aş fi renunţat la acest maraton silit. La vîrsta mea, realizarea unor asemenea performanţe pare să intre în domeniul fabulaţiei. Optimismul tonic al lui Karl, seriozitatea şi dîrzenia lui von Geist mi-au întărit curajul, mi-au stimulat nervii, mi-au biciuit organismul, dîndu-mi posibilitatea să străbat pe jos, alături de ei, într-un timp record, peste o sută de kilometri. De cîte ori nu m-am sprijinit de braţul lui Karl sau al lui von Geist...

Ţin minte că am ocolit oraşul Minsk pe la sud. Ecourile unui puternic duel de artilerie ne-au avertizat că ne apropiam de linia frontului. Într-o seară am stat cîteva ore ascunşi între tufişuri, în vecinătatea unei unităţi de infanterie inamică ce îşi amenaja poziţia de luptă. După ce s-a întunecat, am ieşit din ascunzători şi, tîrîndu-ne pe burtă, am ieşit din sectorul primejdios. Zgomotul pe care-l făceam strecurîndu-ne prin frunziş era acoperit de bubuiturile tunurilor. Ne-am ridicat şi ne-am continuat drumul cu multă grijă. Nu era uşor să te strecori printre unităţile ruseşti.

Karl se afla în permanenţă în preajma mea. Eram uimit de rezistenţa acestui copilandru. Nu l-aş fi crezut capabil să facă faţă atîtor încercări.

La un moment dat am stat două ore la pămînt, sub un bombardament intens. Asistam involuntar la o puternică pregătire de artilerie. Presupun că ne aflam în *no man's land*. În jurul nostru nu se vedea umbră de om. Cînd bombardamentul a încetat, ne-am ridicat în picioare şi, frîngîndu-ne de mijloc, am alergat spre liniile noastre. În aceeaşi clipă am auzit şuierul caracteristic al unui obuz care se apropia.

— La pămînt, Karl ! am strigat, aruncîndu-mă în iarbă.

Explozia, destul de apropiată, a ridicat o trombă de pămînt care a recăzut asupra noastră laolaltă cu o ploaie de schije şi aşchii de lemn.

Am sărit iarăşi în picioare, încîntat că scăpasem teferi. Karl, care se afla lîngă mine, nu s-a mai ridicat. Era noapte, aşa că nu am putut să-mi dau seama dacă fusese rănit, sau îl năucise suflul. M-am uitat în jur. Am văzut cîţiva soldaţi dintre cei care ne însoţiseră în cumplita noastră odisee fugind spre avanposturile germane. Pe von Geist nu l-am zărit. Cred că se rătăcise de noi în timpul bombardamentului.

L-am luat pe Karl în spinare și am pornit spre liniile noastre. Poate că surescitarea îmi dădea aripi. Cert este că nici nu-i simțeam greutatea corpului. Aproape zece minute am bîjbîit prin întuneric. Deodată au apărut în fața mea siluetele unor soldați care se avîntau la atac. Îmi pierdusem orientarea, așa că n-aș fi putut să spun dacă veneau din liniile noastre sau ale inamicului. M-am aruncat la pămînt, trăgîndu-l pe Karl după mine.

În clipa aceea am auzit o comandă guturală, rostită în limba germană. Comanda aceasta mi-a mîngîiat auzul mai plăcut decît cea mai divină muzică. Primii soldați germani au trecut pe lîngă mine. Calvarul se încheiase. Restul poate fi istorisit în cîteva cuvinte. De la postul de comandă al unui batalion de infanterie din prima linie, unde mi-am găsit refugiul, am anunțat cartierul general al lui Model. Apelul meu a făcut senzație. Mă dăduseră dispărut. De la Comandamentul diviziei a sosit o mașină, escortată de un detașament puternic, care m-a condus pînă la cartierul general al grupului de armate. I se dăduseră lui Karl primele ajutoare. Spre marea mea bucurie, s-a constatat că își pierduse doar cunoștința din cauza unei contuzii la cap, provocată probabil de suflul obuzului explodat în apropierea noastră. După ce și-a revenit în simțiri, l-am sărutat părintește pe obraji. Mă socoteam răspunzător de viața lui. La divizie l-am întîlnit și pe von Geist. A doua zi a apărut și Melchinger.

Feldmarschall-ul Model mi-a făcut o primire entuziastă :

— Am anunțat la *O.K.W.* miraculoasa dumneavoastră salvare, *Herr General. Reichsmarschall*-ul Göring a ordonat să vă pun la dispoziție cele mai rapide mijloace de locomoție ca să vă înapoiați în țară. *Führer*-ul vă așteaptă la Berchtesgaden. Curajul și tenacitatea dumneavoastră au stîrnit admirația tuturor. Ați săvîrșit un miracol. Chipul lui Model s-a întunecat brusc : Din nefericire, nu pot să spun același lucru despre marea majoritate a soldaților și ofițerilor Armatei a 4-a. Cu excepția cîtorva mii, care au reușit să se salveze, strecurîndu-se printre liniile inamice, restul a căzut în captivitate. Armata a 4-a a fost literalmente nimicită.

Model mi-a înfățișat apoi un bilanț al bătăliilor din luna care abia se încheiase.

— În mai puțin de 15 zile au fost lichidate 25 de divizii, totalizînd 400 000 de combatanți. Au căzut în captivitate sau au dispărut 30 de generali. Din întregul Grup de armate Centru n-am mai rămas decît cu 8 divizii. Rușii dispun actual-

mente — potrivit informațiilor noastre — de circa 130 de divizii, sprijinite de 65 de brigăzi de tancuri. A făcut un gest de neputință : Cu aceste opt divizii, la care se vor adăuga alte opt divizii promise de *O.K.W.*, mi se cere să rezist presiunii armatelor rusești pe un „front inexpugnabil", care să se sprijine pe Baranovici, pe liziera de vest a pădurii Nabilotca și pe lacul Naraci.

Model era renumit pentru energia, dîrzenia și îndărătnicia cu care disputa inamicului fiecare petec de pămînt. De data aceasta era descurajat.

— *Reichsmarschall*-ul v-ar fi pus la dispoziție avionul său personal, dar superioritatea aeriană a inamicului este atît de categorică încît v-aș fi trimis la moarte sigură dacă aș fi acceptat să folosiți acest mijloc de transport.

În preziua plecării mele în Germania, Baranovici a fost cucerit de inamic. Drumul meu cu trenul a durat secole — așa am avut impresia. Atacurile aeriene asupra gărilor ne-au provocat întîrzieri enorme. La München am ajuns după patru zile de drum, ca să aflu că *Führer*-ul plecase în ajun la Rastenburg. Statul Major al Aerului mi-a comunicat totodată că *Reichsmarschall*-ul Göring îmi acordase din proprie inițiativă o permisie de șapte zile să mă refac după peripețiile prin care trecusem.

Vestea m-a bucurat, cu atît mai mult cu cît îmi permitea să amîn corvoada de a da ochi cu Hitler. L-am întrebat și pe Karl dacă nu l-ar ispiti cîteva zile de permisie.

— Ce să fac cu permisia ? a replicat. Să mă duc la Bochum? Cînd mă gîndesc la fabrică, mă cuprind fiorii. Să dau o raită prin Berlin, sau prin vreun alt oraș ? Pentru ce ? Să văd numai ruine și jale ? Aici la München găsesc același lucru. Peripețiile noastre în Rusia n-au făcut decît să-mi deschidă gustul pentru noi acțiuni. E grozav de excitant să știi că asupra ta plutesc primejdii fără număr, *Onkel* Eugen !

Ne aflam în biblioteca locuinței mele din München. Era atîta liniște în camera aceasta tapetată cu cărți, încît aveam senzația că mă aflu pe altă lume.

— Mă întreb cu cine semeni, Karl ? am zîmbit. Nu-mi amintesc să fi avut aventurieri în familie.

M-am oprit brusc. Greșeam. Aveam aventurieri. Ernst Gerlach era un exemplar tipic. Și în sufletul mamei încolțise sămînța aventurii. Altfel n-ar fi schimbat trei soți. Poate că și Rudi...

— Știi ce m-am gîndit, *Onkel* Eugen ? Contempla zecile

de mii de tomuri aurite, distribuite pe rafturile bibliotecii : Cred că ar fi bine să profităm de aceste zile libere, spre a împacheta cărțile acestea să le expediem undeva, la țară. Ar fi păcat să cadă peste ele o bombă.

Reîntîlneam la Karl dragostea și interesul pentru cărți ai lui Willi.

— Ideea ta nu e rea, i-am spus.

În aceeași zi am început să le împachetez, ajutat de Karl, care — trebuie să recunosc — ducea tot greul operației. Se cățăra pe scara portativă și aduna teancurile de volume, pe care le sorta după mărime, iar eu le viram în saci de hîrtie. Karl era plin de voie bună.

— Sînt convins că în clipa aceasta cărțile se bucură, mi-a spus. Cîteodată am impresia că sînt vii.

— Sînt, în orice caz, cei mai buni și mai devotați prieteni. Nu te părăsesc, nu te trădează niciodată.

— Am citit odată în *Pendennis* de Thackeray o frază care mi-a dat mult de reflectat. Dacă s-ar scrie vreodată istoria secretă a cărților, astfel încît să apară în subsolul paginilor gîndurile și intențiile autorului, o mulțime de romane insipide ar deveni interesante și atrăgătoare.

Dragostea lui pentru slova scrisă mi-a făcut mare plăcere. Descopeream necontenit în sufletul acestui tînăr comori, care mă încîntau.

— Cărțile, dragul meu Karl, au o însușire minunată. Permit gîndurilor autorului să-i supraviețuiască. Generații de cititori le trec prin filtrul minții lor, redîndu-le viață. Descartes susținea că prin intermediul cărților întreținem un dialog cu morții.

— Din nefericire nu toate cărțile sînt bune și captivante, *Onkel* Eugen. Există și cărți primejdioase...

— Este adevărat. Există însă și cărți proaste. Totuși, cărțile rele prezintă și ele un interes documentar. Numai ignarii distrug cărți sub cuvînt că sînt contrare felului lor de a gîndi.

Karl mînuia tomurile cu voluptatea unui bibliofil. Era nu numai un admirator al albumelor de artă și al ediților rare, ci și un bun cunoscător al literaturii universale.

— Tata și bunicul îmi reproșau întotdeauna că îmi pierd timpul cu lectura romanelor, mi-a spus rîzînd. Cînd eram copil, ajunseseră pînă acolo cu severitatea încît încuiau biblioteca. Profesorii mei aveau dispoziție să nu-mi recomande decît cărți utilitariste.

Strîngerea cărților și expedierea lor cu mașina la Traunkirchen, unde nu erau expuse pericolului bombardamentelor aeriene, făceau să-mi treacă plăcut timpul. Seara ne odihneam ascultînd muzică. Ne delectam cu cîte un păhărel de benedictină sau de *chartreuse.*

Mă aflam de două zile la München. Eram încîntat că nu mă deranjase nici un mesaj telefonic. Nu simțeam nevoia să primesc vizite și nici să urmăresc știrile. Mă rupsesem de lume. Mă gîndeam la Elissa, la copiii mei și retrăiam în compania lor. Karl îmi respecta lungile tăceri. Se cufunda în lectura unui tratat voluminos ori se extazia în fața ilustrațiilor originale din tomurile de mare lux, tipărite în tiraje strict limitate.

Într-o seară, ușa salonului s-a deschis încet și în prag a apărut Günther. Cu glasul lui subțiat de bătrînețe a anunțat un nume care mi-a făcut plăcere.

— *Herr Oberst*, von Stauffenberg, alteță !

— Să poftească ! am exclamat, ridicîndu-mă de pe canapea.

Günther a deschis amîndouă canaturile în calea vizitatorului. Ori de cîte ori îl vedeam pe Stauffenberg, încercam un simțămînt ciudat, în care se îmbinau admirația și mila. Războiul făcuse din bărbatul acesta falnic un infirm. I-am strîns mîna teafără, apoi i l-am prezentat pe Karl. Neobservat de acesta, Stauffenberg mi-a aruncat o privire întrebătoare. Semnificația era limpede. Putea să-mi vorbească deschis în prezența acestui tînăr ?

Aveam încredere în Karl și nu aș fi ezitat să discut chestiuni delicate în prezența lui. Dar am ezitat să-i angajez responsabilitatea, compromițîndu-l în cazul unei eventuale eșuări a complotului, cu atît mai mult cu cît omisiunea de denunț ar fi fost grav pedepsită.

— Karl, fii te rog amabil și ordonă lui Günther să pună un tacîm în plus pentru oaspetele nostru.

Karl a înțeles că voiam să rămîn singur cu Stauffenberg. Mi-a zîmbit și s-a retras cuminte.

— Am primit mesajul dumneavoastră referitor la Himmler, a rostit colonelul *ex abrupto.* În consecință, mi-am făcut planul să-i suprim și pe *Reichsführer*-ul *S.S.* și pe Göring odată cu Hitler. Acum trei zile — mai precis la 11 iulie — am fost chemat la Berchtesgaden, să prezint „zugravului" raportul periodic asupra Armatei de rezervă. Fusesem informat că Hitler și Göring aveau să participe la conferință, așa că mi se oferea prilejul să scap de toți trei deodată. M-am prezentat la reuniune, avînd în servietă o bombă de fabricație britanică. Una

din acele mașini infernale trimise pe calea aerului partizanilor din „Maquis". Un agent din *Abwehr* mi-a procurat o asemenea bombă. În ultimul moment, Himmler nu s-a mai prezentat la conferință. Am chemat atunci la telefon Berlinul. Generalul Olbricht m-a povățuit să amîn executarea atentatului pînă cînd voi reuși să-i prind pe toți trei la un loc.

Am făcut un semn de nerăbdare.

— Soarta lui Göring nu trebuie să te preocupe. Nu a rămas hotărît să-l lăsați pe seama mea ?

— Nu vă înapoiserăți încă de pe Frontul de Est.

— Da, ai dreptate, am convenit. Acum sînt la dispoziția dumneavoastră. Ia loc, te rog.

Ne-am așezat pe canapea. I-am oferit un pahar cu benedictină.

— Sînt de părere, i-am spus, că atentatul nu mai trebuie întîrziat. Cu sau fără oamenii lui de încredere, Hitler trebuie să moară. De ceilalți ne vom ocupa noi.

— De aceeași părere este și generalul Beck.

— Atunci, nu-ți mai rămîne decît să treci la acțiune. Cînd trebuie să te prezinți iarăși *Führer*-ului ?

— La 15 iulie.

— Adică poimîine ?

— Exact.

— În cazul acesta, mîine seară voi fi la Berlin, astfel ca în ziua și la ora hotărîtă de dumneata să-l arestez pe Göring. Pe Himmler dă-l în primire altcuiva.

Von Stauffenberg și-a golit paharul cu benedictină, apoi a rostit scurt :

— Așa am să fac.

— Deci, rămîne hotărît pe data de 15.

— *Jawohl, Herr General !*

Mi-am frecat satisfăcut mîinile.

— În sfîrșit, se apropie ziua răfuielilor ! Începusem să disper, Stauffenberg.

— Zarurile au fost aruncate, *Herr General.*

— Văd. Și mă bucur.

Am mai discutat cîteva chestiuni în legătură cu desfășurarea complotului. Mi-am învățat bine rolul. După ce am epuizat subiectul, i-am propus să trecem în sufragerie.

— Este cazul să ne refacem forțele cu o sticlă de șampanie „Veuve Cliquot".

Deși nu era mare amator de băuturi alcoolice, a acceptat cu plăcere să ridicăm un pahar în cinstea reușitei noastre comune.

În sufragerie ne aștepta masa întinsă. Dineul nu strălucea prin bogăția și varietatea meniului.

Contrastul dintre mîncărurile simple și somptuozitatea tacîmurilor și a tăvilor mari de argint crea un tablou de un comic irezistibil. Günther era un tradiționalist. S-ar fi socotit dezonorat dacă i s-ar fi cerut să prezinte cina într-un serviciu de masă obișnuit.

— Ce mai e nou pe la Berlin, Stauffenberg ?

— Nu se vorbește decît de situația militară din Est. Cercurile oficiale sînt foarte îngrijorate de cînd rușii au ajuns la o sută treizeci de kilometri de hotarele răsăritene ale Prusiei. *Führer*-ul și-a mutat iarăși penații la cartierul general de la Rastenberg, reamintindu-le comandanților de armate că această frîntură de teritoriu din Prusia este sacrosanctă și că inamicul trebuie împiedicat cu orice preț să ajungă pînă acolo.

Soneria de la intrare a bîzîit. Günther a plecat să deschidă. Din hol mi-au ajuns la ureche zgomot de pași și glasul lui Rudi.

— Tata e acasă ? Cine-ar fi crezut !

Glasul lui era neutru. Nu s-ar fi spus că îl bucura prezența mea. A intrat în sufragerie, urmat de Günther. Purta uniformă *S.S.* și avea pe piept „Crucea de Fier". Am făcut prezentările, în vreme ce Günther punea un tacîm suplimentar.

— Cu ce ocazie la München ? l-am întrebat.

— Concediu de convalescență. Zece zile. Dar n-am să-l fac în întregime. Țara și partidul au nevoie de brațul fiecărui german.

În felul lui era un viteaz ; din nefericire, se pusese în slujba răului.

— Vin pe jos de la gară. Nu circulă nici un tramvai. Americanii au bombardat rău Münchenul. Dar *Führer*-ul îl va răzbuna.

Stauffenberg îl privea impasibil, ca și Karl, dealtfel. Rudi se lansase într-un adevărat logos propagandistic, așa cum i se turnaseră și lui destule pînă reușiseră să-l îndoctrineze. Îi ascultam întunecat elucubrațiile și convingerea cu care vorbea. Deodată și-a dat seama că discursul său este întîmpinat dacă nu cu ostilitate, cel puțin cu politicoasă indiferență. A tăcut brusc. S-a roșit. A mai vrut să spună ceva, dar s-a răzgîndit și și-a vîrît nasul în farfurie. Din clipa aceea n-a mai scos un cuvînt.

Am stat de vorbă cu von Stauffenberg despre muzică, despre teatru, despre filozofie. Prezența lui Rudi înghețase însă atmosfera. După desert, von Stauffenberg a cerut îngăduința

să se retragă. Trenul său pleca peste o jumătate de oră. L-am condus pînă la mașină. Înainte de a ne despărți, i-am strîns cu putere mîna.

— De reușita dumitale depinde viitorul acestei țări.

— De reușita noastră, *Herr General*. Eu nu sînt decît o rotiță în această amplă mișcare.

— Eroii sînt modești, Stauffenberg.

Mi-a mulțumit cu emoție, apoi s-a urcat în mașina militară care îl aștepta la scară. Am urmărit-o cu privirile pînă a ieșit din curte.

Plecarea lui von Stauffenberg l-a înviorat pe Rudi. Băiatul acesta simțise instinctiv că von Stauffenberg era un dușman al hitlerismului. Restul serii s-a întreținut foarte amabil cu Karl. A încercat să-l tatoneze asupra ideilor sale politice. Karl s-a eschivat diplomatic, plasîndu-se pe terenul unor generalități care permiteau interpretări variate. Indispus că nu găsise în vărul său un nazist convins, Rudi s-a retras devreme la culcare.

A doua zi, însoțit de Karl, am plecat cu mașina la Berlin. Hans nu-și mai putea demonstra măiestria automobilistică respectînd cu strictețe orarul fixat de mine, așa ca odinioară. Era tot mai greu să străbați orașele ruinate de bombardamente. Drumurile deschise printre dărîmături erau strîmbe și aglomerate. Atacurile aeriene sporeau dificultățile.

Pe drum i-am dezvăluit în sfîrșit lui Karl scopul deplasării mele la Berlin. După o îndelungată chibzuință, ajunsesem la concluzia că nu-l puteam ține departe de complot. În lupta disperată pe care noi, unii ofițeri, urma să o dezlănțuim împotriva lui Hitler, aveam nevoie de o mare libertate în mișcări și de oameni de credință care să-mi execute orbește ordinele, conștienți că, în cazul unui insucces, participarea lor la conjurație ar putea să-i coste capul. Karl s-a arătat mai receptiv decît mi-aș fi închipuit. A acceptat cu entuziasm să se integreze în rîndurile complotiștilor.

— Mă gîndesc cu deliciu la surpriza penibilă pe care au s-o aibă bunicul și tata cînd vor afla că am participat activ la conjurație. Sînt sigur că bunicul va încerca să mă dezmoștenească. Tata va fi mai realist. În cazul unui succes al loviturii noastre, va afirma că mi-a cunoscut activitatea și că m-a îndemnat să lupt cu toată energia. Dacă eșuăm, mă va dezavua cu indignare și va face caz de nazismul lui și al părintelui său...

Pe înserat am ajuns la Berlin. Am făcut prima vizită la locuința generalului Olbricht. Se mai aflau de față cîțiva ge-

nerali și ofițeri superiori. M-am retras cu Olbricht într-un salonaș, și acolo am pus la punct ultimele amănunte ale loviturii de a doua zi. Îndată ce i se va anunța de la Rastenburg uciderea lui Hitler, va da semnalul declanșării operației „Walkyria". În acel moment aveam să preiau conducerea flotei aeriene a *Reich*-ului și să ordon arestarea lui Göring și a principalilor săi colaboratori, în cap cu șeful Statului-Major al Aerului. Două companii de infanterie aveau să ocupe Ministerul Aviației și Statul-Major al Aerului, permițînd ofițerilor mei să se instaleze în posturile-cheie și să emită îndată ordine în consecință tuturor unităților de *Luftwaffe* din Germania și de pe cele trei fronturi.

Începînd din noaptea aceasta, complotiștii trebuiau să fie pregătiți pentru a intra în acțiune la ora H. Olbricht era optimist.

— Toate rotițele mașinii sînt bine unse, mi-a declarat el. Mîine seară pe vremea aceasta Germania va fi eliberată. Poporul german va renaște... Nu se poate spune că înlăturarea lui Hitler și a acoliților lui va soluționa automat toate problemele în suspensie. Vom discuta însă cu aliații de pe alte poziții.

Am trecut apoi pe la generalul Beck. L-am găsit calm și hotărît. Ca și Olbricht, era sigur de victorie.

M-am înapoiat la hotel, unde l-am primit pe von Geist, în prezența lui Karl. Toți ofițerii mei de stat-major, implicați în complot, se aflau la Berlin și așteptau să intre în dispozitiv la ora anunțată de Olbricht. Erich von Graffenstein, nepotul meu, luase locul lui Heilingsdorf la Secția operații, iar maiorul Wolfgang Ritter — un ofițer pe care-l avusesem sub comandă în timpul campaniei din Franța — preluase funcțiile lui von Westheim.

Olbricht era atît de sigur de succes, încît obținuse aprobarea generalului Beck de a declanșa operația „Walkyria" cu două ore înainte de atentat, spre a permite trupelor din infanterie și unităților de tancuri dinafara Berlinului să intre în capitală în momentul în care se va anunța uciderea lui Hitler...

15 iulie 1944.

O dimineață înăbușitoare, cu cer de plumb topit și o pîclă aurie plutind în aer. În dimineața aceea nu m-am mișcat de la hotel. Așteptam semnalul. Stauffenberg plecase încă din ajun la Rastenburg.

În sfîrșit, la 11.00 am primit un mesaj telefonic de la Comandamentul Armatei de rezervă. Se dăduse semnalul „Wal-

kyria". Unităţile de tancuri porniseră spre Berlin, unde aveau să ocupe Cancelariatul Reichului, ministerele şi alte instituţii. Olbricht fusese anunţat telefonic de Stauffenberg — potrivit unui cod cifrat — că obişnuita conferinţă a *Führer*-ului începuse şi că la ora 13.00 urma să explodeze maşina infernală.

La 12,30, spre marea surprindere şi confuzie a complotiştilor, generalul Olbricht a poruncit revocarea operaţiei „Walkyria". Trupele care apucaseră să intre în Berlin au primit ordin să se înapoieze în cazărmi. Abia mai tîrziu am obţinut explicaţia acestui contraordin : Stauffenberg telefonase lui Olbricht că Hitler părăsise sala de conferinţe înainte de ora 13.00. Gestul acesta neprevăzut făcuse să eşueze complotul. Mulţi dintre conspiratori au încercat cu acest prilej un simţămînt de adîncă descurajare. Tocmai cînd se crezuseră mai aproape de izbîndă, totul se dăduse peste cap.

Declanşarea şi revocarea operaţiei „Walkyria" treziseră probabil bănuielile căpeteniilor de la *O.K.W.* Generalului von Falkenhausen, care făcea parte din complot, i s-a ridicat în aceeaşi zi comanda. Am pierdut astfel un pion important. Urmaşul lui era un hitlerist convins.

A doua zi a avut loc la locuinţa lui Stauffenberg — care se înapoiase de la Rastenburg — o reuniune cu principalii lui colaboratori : locotenent colonelul von Hofacker — care stabilea legătura cu generalii din vest, contele von der Schulenburg — adjunctul prefectului poliţiei din Berlin, precum şi Trott zu Solz. În cadrul discuţiilor s-a stabilit că Stauffenberg va face o nouă tentativă cu prilejul primei sale convocări la Cartierul General al *Führer*-ului.

La 18 iulie am fost invitat la Statul Major al Aerului. Generalul Korten mi-a cerut scuze fiindcă îmi întrerupea concediul. Avea să-mi transmită însă un ordin urgent din partea *O.K.W.*-ului. În ajun, *Faldmarschall*-ul Rommel fusese grav rănit în cursul unui atac aerian inamic. Faţă de această situaţie urma să iau imediat legătura cu *Feldmarschall*-ul von Kluge, urmaşul lui von Rundstedt la comanda forţelor noastre din vest, spre a stabili noi măsuri în vederea stăvilirii ofensivei anglo-americane din nord-vestul Franţei. Printre complotiştii din Berlin, vestea rănirii lui Rommel a semănat consternarea. După revocarea lui von Falkenhausen, primeam o nouă lovitură.

Cînd mă pregăteam să părăsesc Berlinul, cu destinaţia Paris, am primit o scrisoare de la Rudi care îmi vestea iminenta sa înapoiere la unitate. Şi el fusese rechemat înainte de încheierea

permisiei. Nu am rămas surprins. Veștile de pe cele două fronturi erau alarmante.

La 19 iulie, înainte de ora prînzului am plecat cu trenul meu de comandament spre Paris. Generalul Korten mă informase că apărarea noastră în sectorul central al frontului de est era pe punctul de a se prăbuși. Generalul Heusinger, șeful operațiilor din *O.K.W.*, cerea întăriri urgente. Rușii declanșaseră ofensiva și în sectorul nordic. Generalul Friessner, care înlocuise pe generalul Lindemann, cerea — ca și predecesorul său — să i se îngăduie a executa o retragere strategică, spre a evita o cădere în încercuirea pregătită de ruși. Hitler, iritat — de ceea ce numea el „tînguielile" lui Friessner — îl permutase în România, unde domnea liniștea, iar pe Schörner „măcelarul" îl expediase în nord, încredințîndu-i soarta grupului de armate care trebuia „să apere pînă la ultimul om". Țările Baltice.

Pînă și Korten, un național-socialist convins, ajunsese să critice atitudinea *Führer*-ului, care își pierduse vizibil busola. Stîrniseră mare senzație la *O.K.W.* declarațiile lui potrivit cărora pierderea vastelor teritorii din est nu constituia, la urma urmei, un mare dezavantaj, deoarece liniile de etape gigantice din trecut fuseseră restrînse, așa că pe viitor apărarea avea să se facă în condiții mai bune.

Cît de bune erau aceste condiții, se poate deduce și după succesele înregistrate de ruși în sectorul Grupului de armate Ucraina Nord. La Brodi fuseseră încercuiți 40 000 de oameni din Armata 1 „Panzer". Corpul al 3-lea blindat încercase să intervină în sprijinul asediaților, dar fusese respins după lupte grele. Generalul Lindemann, comandantul forțelor încercuite, capitulase, fiind condamnat la moarte în contumacie de către Hitler. Generalii Lasch și Langel refuzaseră însă a se preda. Cu prețul unor lupte îngrozitoare, soldate cu mari pierderi, reușiseră să iasă din încercuire, laolaltă cu 5 000 de oameni. Rușii trecuseră între timp Bugul și pătrunseseră adînc spre vest.

Potrivit orarului, la miezul nopții trebuia să ajungem la Paris. Anunțasem din timp sosirea mea lui von Kluge, — acum comandantul suprem al Frontului de Vest — și el îmi comunicase că mă așteaptă la Roche-Guyon. Am parcurs drumul prin Germania, aflîndu-mă într-o stare sufletească neagră. Bombardamentele aeriene ne-au silit să facem numeroase popasuri, care ne-au întîrziat dincolo de cele mai pesimiste prevederi. Miezul nopții ne-a prins la Strassbourg. Abia după ora 1 trenul s-a pus în mișcare, îndreptîndu-se spre Nancy.

În vagonul-restaurant, afectat conferințelor, stăteam cu von Geist și cu șefii de secție în jurul hărților întinse pe masă. Urmăream desfășurarea operațiilor din Normandia. Inamicul nu realizase progrese spectaculoase, dar serviciile noastre de informații semnalau masive debarcări de trupe anglo-americane, menite să întărească și să dezvolte puternicul cap de pod din nordul Franței. Lupte grele se desfășurau la Caen și la Saint-Lô. Era de așteptat ca inamicul să lanseze o nouă și puternică ofensivă. Armata a 5-a blindată, de sub comanda generalului Eberbach — care-l înlocuise pe von Schweppenburg, considerat defetist de către Hitler —, precum și Armata a 7-a, de sub comanda generalului Hausser, rezistau anevoie celor un milion de soldați anglo-americani, sprijiniți de puternice forțe blindate și de peste 2 000 de avioane.

Aveam sub ochi copia unui raport întocmit de Rommel în preziua gravului său accident. Raportul, adresat Comandamentului Trupelor din Vest, era în realitate destinat lui Hitler. După ce arăta că, de la începutul debarcării în Normandia, germanii pierduseră 97 000 de soldați si 2 360 de ofițeri, dintre care 28 de generali, menționa că întăririle primite în același interval de timp se cifrau la 6 000 de oameni. Obținuseră de asemenea 17 tancuri noi, în locul celor 225 pierdute în luptă.

„Inamicul, încheia el, este pe punctul de a sparge subțirele nostru front și de a pătrunde adînc în interiorul Franței. Lupta inegală se apropie de sfîrșit."

Acum Rommel zăcea în nesimțire pe patul unui spital. Suferise o dublă fractură a bazei craniului — specialiștii nu sperau să-l salveze. Îmi aminteam de prima întîlnire dintre Rommel și von Kluge, după ce acesta preluase comanda Frontului de Vest. „*Feldmarschall* Rommel, îl prevenise cu asprime von Kluge, de azi înainte îmi veți executa fără discuție ordinele. Vă sfătuiesc să nu uitați acest lucru."

Urmașul lui von Rundstedt sosise în Franța atîțat de Hitler împotriva generalilor „moleșiți" de traiul bun de la Paris.

— Cred, *meine Herren*, că străpungerea frontului nostru va fi efectuată în sectorul Armatei 1 Americane, am spus, după ce am examinat harta. Americanii sînt mai combativi decît britanicii și dispun de forțe blindate și aeriene superioare.

Am descris două cercuri imaginare în jurul lui St-Lô și al lui Le Ménil-Vigot.

— Între aceste localități se va desfășura efortul principal al inamicului.

Von Geist s-a sprijinit de masă.

— Înseamnă că aviația noastră de luptă va trebui concentrată în această zonă...

— Exact. Von Graffenstein, redactează ordinul de operații.

Von Graffenstein luă un blocnotes și se așeză la masă.

Mi-am scos din buzunar tabachera și am desfăcut-o. Mă pregăteam să-i ofer o țigară lui von Geist, cînd am simțit o puternică zguduitură, care ne-a aruncat pe toți la podea. Am auzit zgomot de geamuri sparte, de fiare care se rup, în vreme ce vagonul s-a aplecat spre stînga într-un unghi de circa 60 de grade față de verticală, încremenind apoi într-o poziție nefirească. Lumina se stinsese. Masa prinsă de podea nu s-a răsturnat peste mine. Mă încurcasem în schimb în hărțile, documentele și dosarele care căzuseră asupra mea. Totul se petrecuse atît de repede, încît mi-au trebuit cîteva secunde ca să mă reculeg. Mi-au ajuns la ureche gemete, iar după un foarte scurt timp, țăcănitul caracteristic al unor arme automate.

Mi-am dat seama că fuseserăm victimele unui atentat și că maquisarzii, după ce făcuseră să deraieze trenul, ne atacau cu focuri de armă. Mă întrebam cum de scăpasem cu viață. Am mișcat prudent mîinile, picioarele. Suferisem probabil unele contuzii, căci simțeam dureri la cap și în șoldul stîng.

Am auzit apoi glasul lui Karl :

— *Onkel* Eugen ! *Onkel* Eugen !...

— Aici sînt, Karl. Tu cum te simți ?

— Cred că am scăpat teafăr. Dar nu văd nimic.

Glasul lui Erich a răsunat energic :

— *Donnerwetter !*

Au urmat exclamații, strigăte.

— Ce beznă a dracului !

— Mi-au rupt picioarele ! a gemut cineva.

M-am ridicat anevoie de jos. Am făcut un pas. Am simțit deodată că piciorul calcă pe un geam, îl sparge, apoi se cufundă în gol. M-am agățat instinctiv de ceva. Cred că era un picior al mesei. Mi-am restabilit echilibrul, dar în același timp m-am lovit cu capul de un obiect tare. Am scăpat și eu o înjurătură. Cineva a aprins o brichetă. În lumina plăpîndă a flăcării am văzut vagonul răsturnat aproape pe-o parte. Peretele stîng, cu ferestrele lui cu tot, devenise podea. Am auzit răpăitul gloanțelor pe învelișul metalic.

Un miros înecăcios de fum mi-a înțepat nările, apoi la unul din capetele vagonului a răbufnit o flacără. Mi-am văzut atunci ofițerii, unii tîrîndu-se, alții clătinîndu-se printre sfă-

rîmăturile compartimentului. Cîţiva zăceau în nesimţire. Lîngă mine încremenise locotenent-colonelul Melchinger. Faţa îi era plină de sînge. L-am apucat de braţ şi l-am clătinat uşor :

— Melchinger ! Melchinger !

A deschis ochii şi a bîiguit ceva neînţeles.

Karl s-a apropiat de mine. Umbla atent, ferindu-se să nu calce peste ferestre. M-a prins cu solicitudine de braţ :

— Ai păţit ceva, *Onkel* Eugen ?

Căldura din glasul lui m-a mişcat.

— Iarba rea nu piere, am zîmbit.

L-am văzut şi pe von Geist. Se plecase asupra lui Melchinger.

— Să-l scoatem de aici, propuse el, luîndu-l pe după umeri.

— Pe unde ieşim ? a mormăit Erich.

— Pe ferestre, a replicat von Geist.

— Pe sus ? Nu se poate. Cum ajungem acolo ?

— Pe jos. Rambleul terasamentului e destul de înclinat.

Karl l-a înşfăcat pe Melchinger de picioare.

— O iau înainte, zise el.

S-a lăsat pe una din ferestrele cu geamul spart. Prima jumătate a corpului său a dispărut. A dispărut apoi şi cealaltă jumătate.

— Să ieşim repede, zise von Geist. Vagonul are să ardă în curînd ca o torţă.

Am ieşit şi eu pe drumul folosit de Karl. M-am aşezat pe marginea ferestrei şi am legănat uşor picioarele în gol, pînă am atins pămîntul. M-am lăsat apoi să alunec pe terasament în jos. Cîţiva soldaţi au apărut în jurul nostru. Unii erau plini de sînge. Un *Feldwebel* m-a ajutat să mă ridic. În aceeaşi clipă a icnit. În colţul gurii i-a apărut un fir de sînge. Cînd să cadă, l-am prins în braţe.

— M-au lovit... în spinare, a bolborosit.

Corpul lui s-a lăsat deodată greu. L-am aşezat pe iarbă.

— Un medic, un infirmier ! am strigat.

Focul de arme al maquisarzilor continua cu furie. Şi ai noştri trăgeau. Karl s-a ivit lîngă mine, însoţit de von Geist.

— Melchinger e rănit, zise colonelul. Mă tem să nu fi suferit o leziune internă. Şi-a revenit, dar se plînge de dureri violente în coşul pieptului.

Von Geist şi-a scos pistolul din tocul său şi a început să tragă undeva în noapte, pe o ţintă pe care n-am reuşit să o văd.

— L-am atins, zise el.

Două din vagoanele deraiate luaseră foc.

A apărut și Hans, șoferul meu. Ochii înlăcrimați îi scînteiau în lumina incendiului.

— Ai pățit ceva, Hans ?

— „Horsch"-ul, *Herr General,* a bîiguit el. L-au distrus.

Hans era statuia vie a dezolării.

— Nu-i nimic, am încercat să-l consolez. Facem noi rost de altul. Bine că ai scăpat cu viață.

L-am bătut pe umăr. I s-a luminat fața...

Duelul armelor automate continua înverșunat. Maquisarzii erau protejați de întuneric. Noi ne profilam pe fundalul trenului cuprins de flăcări. Mi-am dus mîna la portrevolver. Abia atunci mi-am dat seama că eram descins. Îmi lăsasem pistolul în compartiment. Karl, care-mi observase gestul, mi-a oferit arma lui.

— Păstreaz-o, băiatule ! i-am spus. S-ar putea să ai nevoie. Cine e neglijent, ca mine, plătește.

I-am zîmbit și lui.

— Momentan, n-am ce face cu un pistol. Pentru ochii mei bezna din jur e atît de adîncă, încît ar trebui să trag la nimereală...

Schimbul de focuri a început să se rărească. Maquisarzii erau desigur mai puțin numeroși decît noi. Reușiseră să arunce trenul în aer, să ucidă cîțiva soldați și ofițeri germani, să dezorganizeze pentru cîteva ore circulația feroviară. Își îndepliniseră misiunea și acum se retrăgeau. Aveau toate motivele să fie mulțumiți. În curînd s-au topit în noapte. Ai noștri au cercetat terenul în jur. N-au găsit nici urmă de francez. Maquisarzii dispăruseră, luîndu-și cu ei răniții și morții. Lucraseră magistral. Nu cred că suferiseră serioase pierderi omenești. Ne-am adunat și noi morții și răniții. Melchinger și-a dat sufletul cam la o oră după accident. Începuseră să sosească ajutoarele. Medicul nu-i putuse face nimic.

— Leziuni interne, mi-a explicat.

Von Geist mi-a raportat bilanțul provizoriu al atentatului :

— Morți : 22 oameni, dintre care 3 ofițeri. Răniți : 33, dintre care 1 ofițer.

Spre răsărit cerul negru prinsese a se decolora. Zorii își vesteau apariția.

— Noapte cu peripeții, rosti von Geist. Mi-au distrus plăcile și patefonul.

Mi-am adus aminte de *Simfonia a IX-a* de Beethoven, pe care o ascultasem în drum spre Minsk. „Iubirea și înfrățirea între oameni." Ce ironie !

Ofiţerii au reuşit să salveze hărţile şi documentele secrete. Din trenul cu ajutoare sosit de la Nancy a debarcat un detaşament de pionieri cu utilajele şi materialele necesare înlăturării vagoanelor distruse şi reparării rapide a liniei şi a terasamentului. Cu acest tren am plecat spre Nancy, dar înainte de Sarrebourg garnitura noastră a fost oprită în plină pădure. Podul peste Sarre fusese aruncat în aer.

Fierbeam. În nici una din deplasările mele prin Franţa nu întîmpinasem atîtea dificultăţi. Maquisarzii îşi intensificau activitatea.

Şi aici am pierdut încă două ore pînă a sosit alt tren de ajutor. Cu o maşină militară din Sarrebourg, un fel de rablă antediluviană a comandamentului pieţei, mi-am continuat drumul pînă la Nancy. Plecasem însoţit numai de Karl şi de Hans. La Nancy am obţinut un „Chevrolet" decapotabil rechiziţionat, într-o stare destul de bună. A trebuit să iau cu mine şi pe şoferul „Chevrolet"-ului, ca să se înapoieze cu maşina la Nancy, după ce avea să mă lase la Paris. Bineînţeles, l-am instalat pe Hans la volan. Voiam să ajung în capitală înainte de ora prînzului. Hans era capabil să săvîrşească o asemenea performanţă, chiar şi cu un „Chevrolet" de rechiziţie.

Cînd am ieşit din Nancy, se ridicase pîcla. Soarele ardea cumplit. Deşi ne aflam într-o maşină deschisă, curentul de aer stîrnit în mers era atît de fierbinte, încît simţeam că mă înăbuş. Am urcat panta rîului Meurthe şi am pătruns apoi în pădurea Haye, care îmbracă platoul dintre văile Meurthe şi Moselle. Îndată ce am intrat în pădure, s-a răcorit şi aerul. Copacii înalţi, umbroşi, îşi ridicaseră spre văzduh ramurile încărcate cu frunziş bogat. Era o adevărată desfătare. Abia aşteptam să ajung la Paris, să fac o baie şi să-mi schimb uniforma, care arăta jalnic după păţania din noaptea trecută.

Karl contempla cu încîntare copacii seculari.

— După cum englezii nu se pot lipsi de mare, aşa nu ne putem noi lipsi de pădure, zise el. Pădurea este viaţa noastră.

Tonul lui elegiac m-a făcut să zîmbesc.

— Nu cumva compui şi poezii, Karl ?

— Am încercat, mi-a mărturisit el. Acum cîţiva ani. Eram mult mai tînăr.

Ultima lui frază m-a făcut să zîmbesc.

— Eram amorezat de o fată din Bochum. O chema Ilse...

De după o cotitură a drumului, mascată de cortina arborilor, a ieşit un pîlc de oameni înarmaţi. Armele lor automate au început să tragă. Căzusem într-o ambuscadă.

— Dă-i drumul, Hans ! i-am strigat.

Cred că Hans a apăsat pedala de accelerație pînă la fund, căci „Chevrolet"-ul a țîșnit ca un cal cravașat. Am auzit gloanțele șuierînd. Pe parbriz s-a înscris un șirag de perforații perfect rotunde, care semănau cu un colier de perle. Trecusem de cordonul de oameni. Credeam că scăpasem de primejdie. Din șanțul din dreapta s-au ridicat alți inși. Și de după copacii din stînga au apărut siluete. Am observat dintr-o aruncătură de ochi expresia de surprindere, apoi de încleștare a mușchilor din obrajii lui Karl. Și-a dus mîna la piept.

— Te-au lovit, Karl ? am apucat să-l întreb.

În aceeași clipă l-am văzut pe Hans tresărind. Mașina mergea cu peste o sută douăzeci de kilometri pe oră. A mai avut puterea să frîneze. A plecat capul pe volan, apoi n-a mai făcut nici o mișcare. Un glonte îi perforase artera carotidă dreaptă. Sîngele îi țîșnea ca dintr-o minusculă fîntînă arteziană. Dacă n-ar fi avut tăria să oprească mașina în ultimul moment, ne-ar fi proiectat în vreunul din copacii care străjuiau drumul. Și al doilea șofer a schițat un gest necontrolat, apoi a lăsat capul pe marginea portierei.

— Predați-vă ! a strigat un bărbos, înarmat cu o pușcă-mitralieră.

Dintr-o aruncătură de ochi am putut să-mi dau seama că orice rezistență ar fi fost imposibilă. Douăzeci sau treizeci de inși, strașnic înarmați, ieșiți ca din pămînt, stăteau cu armele îndreptate spre Karl și spre mine. Săvîrșisem o mare imprudență plecînd fără escortă la drum.

Am ridicat mîinile. A ridicat și Karl mîna dreaptă, plină de sînge. Brațul stîng îi atîrna inert. Tunica i se îmbibase de sînge în dreptului buzunarului de sus, din stînga. Și mîneca stîngă i se umpluse de sînge.

Bărbosul s-a apropiat de mașină, urmat de alți patru sau cinci inși. Am încercat să mă ridic în picioare.

— Stai acolo unde ești ! mi-a poruncit bărbosul.

Mărturisesc că în clipa aceea am încercat o senzație bizară. Un individ oarecare, nebărbierit, nespălat, îmi dădea ordine. Pînă atunci numai Hitler și Göring avuseseră autoritatea să o facă. Printre oamenii care înconjuraseră mașina se aflau numeroși tineri. Am remarcat și o femeie. Purta o rochie neagră, ponosită. Părul îi era tuns scurt, băiețește. Războiul, încercările grele prin care desigur trecuse, strădaniile și oboselile inerente vieții pe care o ducea, o făcuseră să-și piardă orice feminitate. Părea asexuată.

Un tînăr cu şapcă trasă pe ochi s-a apropiat de mine şi de Karl. Ne-a cerut armele într-o nemţească stricată.

— Nu sînt înarmat, i-am răspuns în franţuzeşte.

Karl i-a predat revolverul său. Chipul lui m-a impresionat. Era livid. Îşi mușca buzele ca să-şi stăpînească durerea fizică.

— Ofiţerul acesta este grav rănit. Are nevoie de ajutoare, am rostit.

— Lasă-l, că nu moarte ! Porcul ! a scuipat bărbosul.

Karl l-a privit fix, fără să rostească un cuvînt.

Doi oameni au coborît cadavrul lui Hans din maşină şi l-au aruncat în şanţ.

— Să-l lăsaţi acolo ! a ordonat bărbosul. Camarazii lui să-i găsească hoitul.

M-a privit cu o ură de nedescris.

— Eşti general ! a rînjit. Pasăre rară ! Ar trebui să te execut pe loc. Dar te mai las cîteva ore în viaţă. Poate că o să avem nevoie de tine. Cît despre puţoiul ăsta, a adăugat îndreptîndu-şi privirile spre Karl, cred că ar fi mai bine să-i tragem un glonte în cap.

— Este prizonier de război, a rostit un bărbat vîrstnic, cu mustăţi cenuşii şi mîini bătătorite.

Bărbosul, care părea să fie şi şeful grupului, a scuipat într-o parte.

— Prizonieri ? Mă faci să rîd ! Dar porcii ăştia au acordat statutul de prizonieri oamenilor noştri căzuţi în mîinile lor ? I-au executat fără judecată. Hai, luaţi-i de aici şi duceţi-i !

L-au coborît din maşină şi pe al doilea şofer. Nu ştiu dacă murise. În vreme ce îl cărau spre şanţ, braţele şi capul îi atîrnau fără viaţă.

— Poate că nu e mort, am rostit.

— Nu te îngriji de asta ! m-a repezit bărbosul.

Tînărul care-l dezarmase pe Karl s-a instalat la volan. Un altul, cu obrazul acoperit de pistrui, s-a aşezat pe bancheta din faţă, ţinîndu-ne sub ameninţarea puştii sale mitralieră.

Bărbosul m-a privit iarăşi.

— Noi rămînem aici, ca să le facem o primire călduroasă tuturor nemţilor tăi care vor avea nenorocul să treacă prin pădurea asta. Drumul ! a ordonat tînărului de la volan.

Maşina cu parbrizul împodobit de perforaţiile gloanţelor s-a urnit. A mai mers circa o sută de metri pe şosea, apoi a cotit pe un drumeag care şerpuia prin pădure.

Karl pierdea mult sînge. Era pe punctul de a leşina.

— Îmi daţi voie să mă ocup puţin de ofiţerul acesta ? Dacă nu-i opresc hemoragia, moare. Pierdeţi un ostatec.

— Bine. Fă-i ce poți, a rostit pistruiatul. Dar să nu încerci vreo șmecherie, că îți găuresc pielea.

Avea nasul ascuțit și bărbia ștearsă. Tipul unui tînăr și mărunt funcționar. Cred că în timp de pace n-ar fi fost în stare să strivească o muscă. Războiul transformă și astfel de oameni în fiare.

Am desfăcut tunica lui Karl. Cu batista mea i-am improvizat un tampon care să-i oprească hemoragia rănii de la piept. Gloanțele pătrunseseră deasupra sînului stîng. Cred că afectaseră mușchii pectorali și eventual geamănul intern. Cu batista lui Karl am făcut o legătură strînsă deasupra rănii de la braț.

Am mers prin pădure circa un sfert de oră. Drumul se strecura printre copaci. O cupolă de frunziș verde ne ferea de razele toride ale soarelui. În alte condiții, plimbarea aceasta ar fi fost plăcută.

În momentele acelea îmi treceau prin cap tot felul de gînduri. Căzusem prizonier. Încercam simțămintele atîtor ofițeri și soldați germani care cunoscuseră amărăciunea captivității. Trebuie să mărturisesc, totuși, că eram descumpănit. Știam că mai devreme sau mai tîrziu Germania va fi învinsă, că îmi va veni și mie rîndul să cad în mîna inamicului. Mă învățasem oarecum cu gîndul că am să fiu dus cu turma într-un lagăr de prizonieri. Că voi întîlni acolo alți camarazi de nenorocire. Știam însă că și gardienii vor fi militari. Uniforma îmbracă nu numai trupul, ci modelează și spiritul. Evident, nu mă așteptam la un tratament blînd. În calitatea mea de general, mă socoteam totuși îndrituit să pretind un anumit respect. Cel puțin un respect formal... Nici un moment nu mă gîndisem că aș putea să cad în mîinile maquisarzilor. Știam că partizanii ucid. Nu au ce face cu prizonierii. Poate că pe mine vor să mă folosească în alt chip. Nu-mi rămînea decît să aștept desfășurarea evenimentelor. Regretam un singur lucru. Că eram împiedicat să mai particip la complotul împotriva lui Hitler...

Mașina s-a oprit brusc. Tînărul care luase locul lui Hans a sărit din mașină.

— Coborîți ! ne-a poruncit.

Pistruiatul ne-a deschis portiera. Dincolo de ostilitatea lui am deslușit o vie curiozitate. Se uita la uniforma mea, la galoane, la „Crucea de Fier" cu frunze de stejar și cu briliante. Briliantele acestea minuscule păreau să-l fascineze. Cred că i-am intuit bine gîndurile, căci în clipa în care am coborît din mașină, sprijinindu-l pe Karl, m-a întrebat aspru :

— Ca să obţii tinicheaua aia cu briliante ai omorît mulţi oameni ?

— Am doborît cîteva avioane.

— Franţuzeşti ?

— Şi franţuzeşti.

— Cîte ?

— Multe.

— Cît de multe ? Spune o cifră.

— Cîteva zeci.

A fluierat şi m-a privit cu oarecare respect.

— Haidem ! a zis şoferul.

L-am urmat. Karl abia se mai ţinea pe picioare. Rănile, cel puţin după cît îmi dădusem seama, nu erau grave. Pierderea sîngelui însă îl slăbise mult. Se lăsase pe braţul meu. Era ameţit. Spre surprinderea mea, pistruiatul m-a întrebat cu glas neutru :

— Dacă ţi-e greu, pot să-l duc şi eu cîţiva metri. Nu vrei ?

— Mulţumesc. E datoria mea.

— Cum vrei.

După un pîlc de tufişuri a apărut o casă dărăpănată. În vremurile ei bune servise drept adăpost pădurarilor. În faţa casei se afla un bătrîn cu o pălărie pleoştită, ca şi mustăţile sale albe. Era înarmat cu o puşcă „Z.B.".

— Uite ce-am adus ! exclamă triumfător tînărul şofer.

Bătrinul s-a apropiat de mine. Obrazul lui tăbăcit de vînturi era pungit de riduri. Mustăţile îi acopereau buzele, iar colţurile lungi îi încadrau bărbia grea, osoasă. Ca şi pistruiatul, mi-a privit îndelung epoleţii şi decoraţiile.

— Ai grad mare, mi-a vorbit, morfolindu-şi cuvintele. Hai, intraţi !

Sub supravegherea pistruiatului, care ţinea gura armei îndreptată spre noi, am pătruns în casă. Am străbătut o încăpere nu prea largă, în care se afla o masă mare, cu tăblia tocită de multe mîini, cîteva scaune şchioape şi o vatră de bucătărie ; am trecut printr-o săliţă strîmtă, igrasioasă, cu o ferestruică scundă, apoi am intrat într-o cămăruţă cu un pat primitiv, alcătuit din cîteva scînduri negeluite, aşezate pe o ramă grosolan meşterită şi sprijinită pe patru picioare scurte. O pătură ruptă acoperea în parte scîndurile. O fereastră zăbrelită lăsa să intre o lumină verzuie. După ce am intrat în cămăruţă, pistruiatul a scos din buzunar o cheie, cu care se pregătea să ne încuie.

— Îmi trebuie o fașă și un dezinfectant pentru tînărul acesta, i-am spus, arătîndu-l pe Karl, care se lăsase să cadă pe patul improvizat.

— O să vină cineva să se ocupe de el, mi-a răspuns de data aceasta fără ostilitate.

A ieșit, a închis ușa în urma lui, apoi am auzit cheia răsucindu-se în broască. Pentru mine, zgomotul acela metalic a căpătat brusc o semnificație îngrozitoare. Am încercat, pentru întîia oară în viață, senzația celui care este întemnițat. Sentimentul pe care-l încerci în momentul în care știi că ți-ai pierdut libertatea, că vei rămîne claustrat între patru ziduri și la dispoziția adversarilor este nu numai bizar, dar și exasperant. Ceea ce ar putea să pară ciudat este că nu mi-a fost nici un moment frică. Cu moartea mă familiarizasem. Că maquisarzii ar fi putut să fie instrumentele ei, nu prezenta pentru mine nici o importanță. Eram pregătit sufletește să am un *rendez-vous* cu moartea pe front, în timpul vreunui zbor cu avionul sau în fața plutonului de execuție. Eșuarea complotului împotriva lui Hitler nu ar avea alt deznodămînt. Cel mult, aș putea să evit execuția publică, trăgîndu-mi un glonte în cap.

Ajutorul făgăduit pentru Karl întîrzia. Începusem să-mi deschei nasturii de la veston. Mă gîndeam să-mi dezbrac cămașa și să o rup în fîșii cu care să-l pansez. În clipa aceea am auzit cheia răsucindu-se în broască. Ușa s-a deschis și în prag a apărut o fată tînără.

Trebuie să mărturisesc că întîlnirea aceasta a constituit una din cele mai mari surprize din viața mea. O aveam în față pe Colette Latour. Am recunoscut-o de îndată, deși lipsa fardurilor îi schimba oarecum fizionomia.

— Dumneata ? a rostit stupefiată. Dumneata aici ?

— După cum vezi, am replicat. Ne revedem în condiții puțin agreabile.

Colette s-a aplecat asupra lui Karl. Cu mișcări rapide, dar pline de îndemînare, i-a descoperit rănile, le-a examinat cu atenție. Karl își stăpînea eroic gemetele.

— Gloanțele au afectat numai mușchii, a rostit ea. Nimic grav. În zece-cincisprezece zile se vindecă. Am să-l pansez. Dar are să-l doară puțin.

Karl a zîmbit palid. Colette a scos dintr-o trusă medicală de prim-ajutor tifon și dezinfectante. În vreme ce curăța expert rana de la piept, mi s-a adresat cu glas potolit :

— Cînd v-au prins, ofițerul acesta era cu dumneata ?

— Da. Este aghiotantul și nepotul meu. Ca și Georges.

Colette a tresărit. M-a privit o clipă cu ochii ei limpezi ca apa albastră a unui iezer.

— Nepotul dumitale ?

— Am să fac prezentările. Nepotul meu, Karl von Bruck, *Mademoiselle* Colette Latour.

Colette a înclinat uşor din cap. Karl a vrut să se ridice de pe pat, dar ea l-a împiedicat :

— Lasă-mă să termin ! i-a spus cu uşoară asprime în glas.

După ce i-a spălat şi i-a dezinfectat rănile, i le-a pansat impecabil.

— Eşti foarte pricepută, i-am spus.

— Viaţa te învaţă cu multe... Cred că a pierdut mult sînge, a adăugat. Haina e îmbibată...

După ce a terminat operaţia, şi-a strîns trusa şi s-a ridicat în picioare. Fusta cenuşie şi bluza neagră, severă, îi scoteau totuşi în evidenţă supleţea şi eleganţa corpului. A vrut să spună ceva, a ezitat, s-a uitat la mine, la Karl, frămîntată de o vizibilă agitaţie lăuntrică. A făcut un efort, apoi mi s-a adresat cu fermitate :

— Am să vă las să fugiţi !

Cred că am făcut ochii mari. Expresia de surprindere întipărită pe chipul meu i-a smuls un zîmbet.

— Plătesc o poliţă, mi-a spus.

Firesc ar fi fost să accept cu bucurie şi recunoştinţă oferta ei. Am şovăit :

— Dacă fugim, te expunem, fără îndoială, represaliilor din partea camarazilor dumitale. Vor bănui...

— Nu vor bănui nimic. Pînă acum n-am lăsat nici un german să-mi scape. Iar dacă nu veţi profita de oferta mea, riscaţi să plătiţi pentru toate crimele săvîrşite de compatrioţii dumneavoastră... Dumneata nu ai crime pe conştiinţă. Cel puţin aici, în Franţa. Sînt bine informată.

— Ar fi în stare să ne execute fără judecată ? exclamă Karl scandalizat. Dar legile internaţionale, legile umanităţii...

Chipul tinerei femei s-a întunecat.

— Legile umanităţii ? Cine mai ţine seamă de asemenea legi ? Cu atît mai mult cu cît germanii dumneavoastră le-au călcat cei dintîi. Acum le-a venit rîndul să plătească... Normal, nu-i aşa ? S-a uitat la ceas : Peste aproximativ două ore veţi putea pleca... Pe cei doi tineri care v-au adus pînă aici am să-i îndepărtez sub un pretext oarecare. Va rămîne numai bătrînul... Şi eu, bineînţeles. Voi spune că m-aţi atacat cînd

am venit să vă aduc de mîncare, m-ați dezarmat și ați fugit... Tot ce vă cer e să nu faceți nici un rău bătrînului cînd veți ieși din casă. Veți fugi cu mașina cu care ați venit... O luați pe drumeagul care coteşte spre stînga, mergeți circa zece minute, pînă ajungeți la o cruce de lemn. Acolo drumul se desparte în două. Vă angajați pe cel din dreapta. Coborîți apoi printr-un teren accidentat — dar practicabil — în valea Mosellei. Cotiți la dreapta, de-a lungul rîului, și ajungeți la Toul. La Toul găsiți trupe germane... Vă rog un singur lucru : Să uitați de existența drumului prin pădure... și de locul acesta unde veți mai petrece două ore de captivitate.

— Ai cuvîntul nostru de onoare, *Mademoiselle !*

— Vă mulțumesc. S-a uitat în ochii mei : L-ai salvat pe Georges, și acest gest nu pot să-l uit. Mai presus de legile războiului, sîntem oameni. Simplu, nu-i așa ?

— Ce mai face Georges ?

— Comandă o formație de partizani în sectorul Caen... Acum vă las. Să fiți gata de plecare...

Karl schiță un zîmbet :

— Vă mulțumesc și eu, *Mademoiselle*, pentru tot ce ați făcut pentru mine.

— Să-i mulțumești unchiului dumitale, i-a surîs cu drăgălășenie. E un om admirabil. Odată. într-un *bistrot* din Paris, i-am făcut o declarație de dragoste. Nu este așa, *mon général ?*

— *Mademoiselle,* sînt copleșit.

Colette și-a strîns lucrurile, și-a luat trusa și s-a îndreptat spre ușă. În prag s-a oprit.

— Peste două ore sînt înapoi. Poate și mai devreme. Pînă atunci vă las singuri. Pe curînd.

A ieșit, a încuiat ușa, apoi i-am auzit pașii depărtîndu-se pe culoar.

— Ce lovitură de teatru ! a exclamat Karl. Și ce fată minunată.

Am înclinat din cap.

— Într-adevăr minunată, Karl.

Eram profund mișcat de gestul ei. Cuvintele ei de încurajare ne întăriseră moralul. Chiar dacă o făcea spre a ne îndulci ultimele clipe ale vieții, merita toată recunoștința. Căci în sufletul meu păstram încă un sîmbure de îndoială.

Karl adormise extenuat. Era palid și înduioșător de tînăr. Din tinerii aceștia își recolta războiul cea mai abundentă substanță. Cît era de nedrept !

Stăteam în picioare, rezemat de perete. Îl lăsasem pe Karl să se întindă cît mai comod pe patul de scînduri. Dacă ar ști Friedrich prin ce primejdii trecea fiul său... Bunicul s-ar fi mărginit să strige „*Heil Hitler !*“ și să fredoneze apoi *Sous les ponts de Paris.*

Minutele se scurgeau grele. Domnea o liniște adîncă, apăsătoare. Colette nu-mi spusese, dar nu-mi era greu să deduc motivul pentru care maquisarzii rămăseseră la pîndă pe șosea. Așteptau să apară vreo coloană militară germană, a cărei trecere le fusese probabil semnalată. Eu căzusem întîmplător in ambuscadă. Dacă ar fi știut maquisarzii că în mîinile lor se afla și fiul unuia dintre cei mai importanți fabricanți de armament din Germania, ar fi avut toate motivele să se bucure. O asemenea pradă nu se capturează în fiecare zi.

Mi-am aprins o țigară. Niciodată nu am simțit mai pregnant efectul calmant al tutunului. Mi-am adus aminte de un episod din timpul campaniei din nordul Africii. Încercarea unui grup de comando britanic de a-l captura pe *Feldmarschall*-ul Rommel. Atacul nocturn asupra cartierului său general de la Cyrena, instalat mult înapoia liniilor germane, uciderea ofițerilor și a soldaților germani luați prin surprindere, norocul fantastic al lui Rommel, care tocmai în noaptea aceea plecase într-o inspecție... Episod plin de culoare...

Războiul îți rezervă cele mai bizare surprize.

M-am uitat la ceas. Trecuseră de mult cele două ore făgăduite de Colette.

De undeva, de departe, mi-a ajuns la ureche răpăitul unor împușcături, la început izolate, apoi tot mai dese. Coloana germană căzuse desigur în ambuscada pregătită cu sîrg. Zgomotul împușcăturilor l-a trezit și pe Karl.

— Se apropie frontul ! a exclamat.

— Pînă la linia frontului mai sînt sute de kilometri, i-am spus. Ai noștri se bat cu formațiile de rezistență...

— Poate că au plecat să ne caute.

— N-aș crede, deși nu ar fi imposibil.

În clipa aceea s-a răsucit cheia în broască. În pragul celulei a apărut Colette.

— Haideți ! ne-a spus. Acum e momentul.

Mi-a întins o pușcă-mitralieră.

— Cu asta ai să-l amenințI pe bătrîn. Dar să nu-l împuști ! Eu am să merg înaintea voastră, ținînd mîinile ridicate ! Să mergem !

Inima îmi bătea cu putere. Colette își respectase cuvîntul dat. Înviorat de perspectiva apropiatei eliberări, Karl se ridicase în picioare. Cu gura armei îndreptată spre Colette, care mergea înaintea noastră, am străbătut cele cîteva încăperi prin care mai trecusem o dată. Cînd am ieșit afară, bătrînul stătea cu spatele spre casă și trăgea cu urechea la zgomotul luptei. Cei doi tineri nu erau de față.

— *Haut les mains !* i-am strigat bătrînului.

S-a răsucit brusc pe călcîie și a încercat să pună mîna pe propria lui pușcă, dar cînd a văzut-o pe Colette în bătaia armei mele, a cedat. A ridicat mîinile.

— *Sales Boches !* a exclamat cu scîrbă.

Mașina se afla acolo unde o lăsasem. Am dat pușca-mitralieră lui Karl, care a apucat-o cu mîna lui teafără, iar eu m-am instalat la volan. Ținînd conștiincios pe Colette și pe bătrîn sub amenințarea armei, tînărul s-a așezat pe banchetă alături de mine. Efortul acesta îi storcea picături de sudoare.

În clipa în care mașina s-a pus în mișcare, am aruncat o privire fugară asupra Colettei. Am avut impresia că deslușesc pe chipul ei umbra unui surîs. Am pornit cu mare viteză pe drumul indicat. Mașina sălta prin hîrtoape, ca o barcă pneumatică lansată pe un rîu de munte care spumegă printre stînci și bolovani. Am auzit din urmă împușcături. Un glonte a găurit geamul din spate.

Ne-am continuat drumul. Ieșisem din zona primejdioasă. Karl se uita extatic înainte.

— Frumoasă e viața ! a exclamat.

Am micșorat viteza. Mă temeam ca șocurile să nu-i agraveze rănile. În mai puțin de un sfert de oră am ajuns la crucea despre care îmi vorbise Colette. Am luat-o pe drumul care cotea spre dreapta. M-am uitat la ceasul de bord. Se făcuse ora 1 și jumătate.

Am coborît în valea Mosellei pe un drum șerpuit, de un pitoresc indescriptibil, dar mărginit de văgăuni adînci, amenințătoare. Înaintam încet, cu prudență.

— Voi avea ce povesti prietenilor, mi-a spus Karl la un moment dat.

— Episodul cu Colette va trebui să-l uiți, Karl. Cel puțin pînă la sfîrșitul războiului. Nu trebuie să se audă că ne-a lăsat să fugim. I-am face un mare rău.

Karl a suspinat.

— Ai dreptate, *Onkel* Eugen...

Aproape de ora 3 am ajuns la Toul. *Feldjandarmerie* din Toul mi-a pus la dispoziție un șofer. Un renan de vreo 17 ani, care răspundea la numele de Franz. Național-socialismul trecea cu încetul povara războiului pe grumazul copiilor.

Cînd Franz s-a așezat la volan, am simțit o strîngere de inimă. Am avut impresia că îl văd pe Hans răsucind cheia în contact.

Trenul meu de comandament nu apucase încă să treacă prin Toul. Reparațiile la pod erau pe terminate. I-am explicat comandantului *Feldjandarmerie*-i din Toul că am fost atacat de maquisarzi, care mi-au ucis șoferul și încă un soldat și mi-au rănit aghiotantul, dar am evitat să vorbesc despre Colette și despre casa din pădure. Informațiile pe care i le-am furnizat erau atît de vagi și de disparate, încît nu cred că le-a putut folosi. Mi-a raportat că maquisarzii lansau adeseori atacuri în această regiune.

Un medic din localitate a examinat rănile lui Karl. A confirmat diagnosticul Colettei, apoi l-a pansat după toate regulile artei. Am prînzit frugal la Toul, iar în preajma orei 4 am plecat spre Paris. Noul meu șofer nu își însușise măiestria lui Hans. Avea însă o scuză. Era atît de tînăr, încît nu-i puteam reproșa lipsa de experiență. Mergea încet, așa că începusem să-mi pierd răbdarea. La un moment dat i-am ordonat să lase volanul, căci am să conduc eu mașina. M-a privit cu niște ochi atît de triști și de speriați, încît mi-a făcut milă. Îl înspăimîntase nemulțumirea mea. Sînt convins că avea pentru întîia oară de-a face cu un general. Își închipuia probabil că generalii sînt niște căpcăuni care înghit oameni. Cînd i-am spus să rămînă la volan, i s-a luminat fața, așa cum se luminau chipurile copiilor mei cînd le aduceam daruri. Mi-am zis că n-are să fie mare nenorocire dacă voi ajunge la Paris cu o oră mai tîrziu. Mergeam domol, ca la plimbare.

La Sézanne am ajuns la ora 6. Comandantul *Feldjandarmerie*-i, anunțat din Toul de trecerea mea prin localitate, m-a rugat să accept o escortă alcătuită din patru motocicliști.

— O măsură de prevedere pe care îmi permit să v-o recomand cu stăruință, mai ales acum, după ce *Deutschlandsender* a transmis comunicatul acela...

— Ce comunicat ?

— N-ați auzit ? S-a încercat un atentat împotriva *Führer*-ului. Știrea a făcut vîlvă. Orașul e în plină fierbere. Mă tem că aceasta va încuraja pe teroriștii din „Maquis"...

Am acceptat escorta și am trecut de data aceasta la volan. Vestea mă zguduise. Am condus pînă la Paris cu viteză maximă. La curbe aveam grijă să încetinesc sensibil ritmul, spre a-l menaja pe Karl. Voiam să evit smuciturile. Ajuns la Paris, m-am îndreptat spre hotelul „Majestic", sediul Comandamentului Militar al Franței. Eram nerăbdător să aflu noutăți de la Stupnagel. La comandament am întîlnit numai mutre lungi, de înmormîntare. Colonelul von Hartenfels din statul-major al lui Heinrich m-a informat că acesta a plecat cu zece minute înainte la Roche-Guyon, unde fusese convocat de *Feldmarschall*-ul von Kluge.

— Ai auzit, Hartenfels, despre un comunicat special emis de *Deutschlandsender* ?

Colonelul m-a privit stînjenit. Nu voia să se lanseze pe un teren primejdios mai înainte de a vedea cum vor evolua lucrurile.

— Mi s-a spus că s-ar fi transmis un comunicat, *Herr General*, dar nu l-am auzit personal.

Am format la telefon numărul generalului von Boineburg. Știam că se bucura de prietenia și încrederea lui Stupnagel. Era imposibil să nu fie la curent cu situația. Am avut norocul să-l găsesc imediat.

— De cînd încerc să dau de dumneavoastră ! a exclamat generalul de îndată ce a auzit numele meu. În tot cursul zilei ați fost căutat de Comandamentul Armatei de rezervă. Acum o jumătate de oră a telefonat după dumneavoastră și *Reichsmarschall*-ul Göring.

Am deslușit în glasul lui von Boineburg o emoție pe care încerca să și-o stăpînească.

— Vin imediat la dumneata, i-am spus.

— Vă aștept.

În mai puțin de zece minute am ajuns la Comandamentul Marelui Paris. Von Boineburg se afla în cabinetul său.

— Ce se întîmplă ? l-am întrebat.

Era tras la față și părea foarte obosit.

— Lucruri grave, lucruri foarte grave, *Herr General*. Se pare că *Führer*-ul ar fi fost ucis, deși *Deutschlandsender* pretinde contrariul. Cu cîteva minute înainte de ora 16, Berlinul a dat semnalul declanșării operației „Walkyria". Colonelul von Stauffenberg l-a anunțat personal pe locotenent-colonelul Hofacker că *Führer*-ul este mort și că generalul Beck a preluat puterea supremă.

Am respirat adînc.

— Slavă Domnului !

Von Boineburg mi-a aruncat o privire neutră.

— Situația e mult mai complicată decît pare, *Herr General.*

În clipa aceea a apărut un ofițer cu un mesaj teleimprimat pe care-l înmînă lui von Boineburg. Acesta îl parcurse cu privirile, apoi mi-l oferi. L-am citit și eu. Într-o circulară adresată tuturor comandanților de armate, Stauffenberg le aducea la cunoștință că anunțul lui *Deutschlandsender* era fals și că Hitler murise. Le cerea în consecință să execute integral operația „Walkyria".

În momentul acela ar fi trebuit să fiu la Berlin. Un complex de împrejurări potrivnice mă împiedicase să-mi îndeplinesc misiunea pe care mi-o asumasem. Aici, la Paris, nu puteam fi de nici un folos.

— Dați-mi legătura cu Berlinul, am ordonat ofițerului care adusese ordinul teleimprimat. Vreau să vorbesc cu generalul Beck.

Trebuia să fac ceva în sprijinul *putsch*-ului. Nu concepeam să stau pasiv în aceste momente cruciale.

În vreme ce ofițerul se străduia să obțină legătura cu Berlinul, a sosit alt ordin circular, semnat de *Feldmarschall*-ul von Witzleben. După ce informa că generalul Beck, noul șef al statului, îi încredințase comanda supremă a *Wehrmacht*-ului, ordona integrarea neîntîrziată a formațiilor *S.S.* în armata activă și ordona arestarea tuturor ofițerilor *S.S.* și *S.D.*

Nu terminasem lectura textului, cînd ni s-a adus un al treilea ordin circular, semnat de data aceasta de Keitel, care ne anunța că *Führer*-ul numise pe *Reichsführer*-ul *S.S.* Heinrich Himmler în funcția de comandant al Armatei de rezervă. Armata germană primea dispoziție să nu execute decît ordinele lui Himmler și ale lui Keitel. Orice alte ordine semnate de Fromm, Witzleben și Hoepner erau nule și neavenite.

Am rămas consternat. Evenimentele luau o întorsătură pe cît de confuză și neașteptată, pe atît de neplăcută !

— Aveți Berlinul, *Herr General,* m-a prevenit ofițerul.

Am dus receptorul la ureche. Am deslușit la celălalt capăt al firului un glas care rostea cuvintele sacadat, ca și cînd s-ar fi aflat sub imperiul unei mari emoții.

— Alo ! Cine dorește să vorbească generalului Beck ?

Mi-am declinat numele.

— Un moment, *Herr General !*

Auzeam în receptor zgomot de glasuri, de uși trîntite, tropot de pași. „Arestați-i și pe *Oberhauptführer*-ul *S.S.* Piffraeder, și pe generalul Korzfleisch !" strigă cineva. „Închideți-i la un

loc cu Fromm", răsună alt glas. A urmat o serie de ordine şi contraordine, şi mai ales de imputări. Le auzeam bine, de parcă aş fi fost de faţă : „De ce n-au ocupat sediul *Gestapo*-ului ?"... „Ce fac tancurile lui Glaesemer ? Nu mi s-a raportat că au intrat în dispozitiv !"... „Ce veşti aveţi de la *Rundfunkhaus* ? Maiorul Iacob nu raportează nimic ?"... „Ce face Remer ? Nu l-a arestat încă pe Goebbels ?"... „Generalii comandanţi din Viena şi Praga să urgenteze executarea operaţiei «Walkyria» !"... „Viena a revocat ordinul de arestare a *S.S.*-iştilor. Şi Praga l-a revocat"... „Laşii ! Ne lasă în aer"... „Parisul, ce face Parisul ?"... „*Herr General* Altenburg vă aşteaptă la telefon"... „Da, da ! Imediat !".

Am auzit în receptor glasul lui Beck.

— Iartă-mă, Altenburg, dar aici este un adevărat balamuc. De unde vorbeşti ? De la Paris ? Te aşteptam aici, la Berlin !

I-am confirmat că mă aflam în cabinetul generalului von Boineburg. I-am explicat de ce nu mă putusem prezenta la Berlin, aşa cum fusese convenit :

— Lasă asta. Chiar şi la Paris ne poţi fi util. Ia imediat legătura cu von Kluge. N-aş fi crezut că omul ăsta poate fi atît de nehotărît. Ne-a lăsat descoperiţi. Şi pe Stupnagel l-a lăsat descoperit...

A întrerupt convorbirea, spre a da cîteva ordine : „Spuneţi-i lui Helldorf să-l aresteze pe Goebbels. Dar să se grăbească. Fiecare clipă e preţioasă... Unde sînt trupele lui Hase ? Ordonaţi-i să intre în acţiune !..."

Mi s-a adresat iarăşi :

— Altenburg, am toată nădejdea în dumneata.

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă, *Herr General.*

Aparatul de radio a prins să emită un nou comunicat oficial, pe care l-a auzit probabil şi Beck, deoarece a exclamat furios :

— Ce minciuni mai spun oamenii lui Goebbels ?

Cu ton grav, de zile mari, crainicul anunţă că, în cursul nopţii, *Führer*-ul va adresa un mesaj poporului german. „Asta nu trebuie să vă demobilizeze", a strigat Beck colaboratorilor săi. Nu ne interesează dacă Hitler este mort sau viu. Trebuie să ne îndeplinim misiunea pînă la capăt !... Ce fac ofiţerii dumitale, Olbricht ? Ne atacă ?... Tocmai pe noi ?... Scandalos !... Trădătorii !..."

Legătura s-a întrerupt.

— Alo ! Alo ! am strigat

Receptorul era mort. L-am aşezat încet în furcă. Urmă-

risem involuntar, prin telefon, crimpeie ale tragediei de la Berlin. Căci acolo se desfăşura o adevărată tragedie. Stauffenberg şi oamenii lui pierduseră partida.

M-am întors spre von Boineburg.

— Un nou eşec ! am rostit, încă sub impresia convorbirii pe care o purtasem cu Beck.

Von Boineburg replică domol :

— Eram sigur că are să se întîmple aşa. Cred că la ora actuală, numai aici, în Franţa, continuă lupta împotriva lui Hitler. Se uită la ceas : În clipa aceasta trupele noastre arestează pe *S.S.*-iştii din Paris. Înainte de a pleca la Roche-Guyon, generalul Stupnagel a ordonat să continuăm fără ezitare executarea operaţiei „Walkyria".

Am înclinat posomorît capul.

Von Boineburg a adăugat :

— Dacă toţi ofiţerii ar fi avut tăria de caracter a generalului von Stupnagel, Hitler ar fi pierdut de mult partida... Mai credeţi că *putsch*-ul poate să reuşească ?

— Nu ! Categoric, nu ! am replicat. Sîntem victimele propriei noastre nehotărîri.

Von Geist, care era de faţă, îşi aprinse o ţigară.

— Deci, împotriva evidenţei şi a afirmaţiilor lui Stauffenberg, Hitler trăieşte.

Am clătinat din cap.

— Trăieşte, de vreme ce s-a anunţat că va vorbi la radio. Hm ! Am crezut tot timpul că Keitel blufează. Ascultaţi ! Încă un comunicat !

Ne-am îndreptat privirile spre aparatul de radio. Aşteptam cu teamă ştirile, care nu puteau să fie decît rele. Crainicul anunţă cu emfază arestarea generalului von Hase, comandantul Berlinului, precum şi preluarea acestei funcţii de către generalul Rheinecke, care primise misiunea să ia cu asalt Comandamentul Armatei de rezervă din Bendlerstrasse, ultimul punct de rezistenţă al complotiştilor din capitala Germaniei. Unităţile de tancuri şi trupele din *Waffen S.S.* îşi manifestaseră cu entuziasm ataşamentul faţă de *Führer*.

Telefonul de pe birou zbîrnîi strident. Boineburg duse receptorul la ureche.

— Da ?... Bine !... Foarte bine ! a rostit cu oboseală în glas. A pus receptorul în furcă şi s-a întors spre mine : Mi s-a comunicat în clipa aceasta arestarea *Brigadeführer*-ului Oberg. Odată cu el au mai fost arestaţi peste o mie de *S.S.*-işti.

— Cine a dat acest ordin ? l-am întrebat. Von Kluge sau Stupnagel ?

— Generalul von Stupnagel.

Mi-am șters cu batista fruntea asudată.

— Heinrich este un viteaz ! am rostit. A păşit pe un drum fără întoarcere...

Aparatul de radio şi-a întrerupt din nou emisiunea spre a făgădui poporului german o foarte apropiată cuvîntare a *Führer*-ului.

— În ciuda dificultăţilor pe care le întîmpinăm, partida nu este încă pierdută, von Boineburg, i-am spus cu convingere. Dacă trupele din Franţa vor continua lupta împotriva lui Hitler, exemplul lor va fi contagios.

— *Dacă !* rosti dubitativ von Boineburg. Aviatorii şi mai ales marinarii sînt naziști fanatici.

— Adevărat, zise von Geist.

Am aruncat o privire spre ceasul de bronz de pe cămin.

— Nu e prea tîrziu, am spus. Plec la Roche-Guyon, să stau de vorbă cu von Kluge. Pînă obţin o nouă maşină, în locul „Horsch"-ului meu distrus, te rog, Boineburg. să-mi pui la dispoziţie un mijloc de locomoţie. „Chevrolet"-ul care m-a adus la Paris trebuie înapoiat unităţii care mi l-a împrumutat.

Boineburg a format un număr la telefonul interior şi a dat un ordin scurt. Cînd am coborît în faţa hotelului mă aşteptau un „Mercedes" mare, foarte arătos, cu fanionul generalilor de armată, şi două maşini de escortă. I-am mulţumit lui Boineburg, care mi-a deschis portiera.

— Sper să mă înapoiez cu veşti bune de la Roche-Guyon, i-am spus.

A schiţat un gest în care se oglindea o mare dezamăgire.

— Vă urez succes, *Herr General.* După cîteva clipe, a adăugat : Nu pun la îndoială talentul dumneavoastră diplomatic şi nici spiritul dumneavoastră de persuasiune. Mă îndoiesc însă că veţi reuşi. *Feldmarschall*-ul von Kluge este un om pe care nu te poţi bizui.

M-am urcat în maşină. Von Geist s-a aşezat în stînga mea.

— La cartierul general de la Roche-Guyon ! am poruncit şoferului. Repede ! Cît poţi de repede !

Aveam senzaţia neplăcută că sîntem prinşi într-un vîrtej din care nu mai exista scăpare. Ne zbăteam zadarnic. „Mercedes"-ul gonea ca o nălucă în noapte. Spre a păstra acest tempo infernal, şoferul aprindea din cînd în cînd faza mare, luminînd pînă la mari depărtări şoseaua, în ciuda camuflajului riguros

împus în nordul Franței. Mașinile de escortă, care ar fi trebuit să ne încadreze, rămăseseră în urmă. Abia se mai țineau după noi.

Ultima oară parcursesem drumul acesta îndreptîndu-mă spre Rommel. De atunci se scurseseră parcă decenii. Cînd am ajuns la Roche-Guyon, un căpitan de stat-major m-a întîmpinat în capul scării.

— *Herr General* von Boineburg ne-a anunțat sosirea dumneavoastră, mi-a raportat ofițerul. *Herr Feldmarschall* von Kluge se află în sala portretelor, împreună cu *Herr General* von Stupnagel. Permiteți-mi să vă conduc.

Am străbătut cîteva coridoare și încăperi somptuoase, prin care forfoteau ofițeri cu chipuri întunecate, ce reflectau o profundă îngrijorare.

— Care mai este situația pe front, *Herr Hauptmann* ? l-am întrebat, dornic să sfărîm tăcerea grea, obsedantă.

— Destul de rea, *Herr General*. St.-Lô a căzut ieri în mîinile americanilor, care își continuă înaintarea sprijiniți de tancuri și de artilerie. N-ar fi exclusă o spargere a frontului.

Îmi vorbea cu toată sinceritatea. Nu se temea că ar putea fi învinuit de defetism.

L-am găsit pe von Kluge în faimoasa sală a portretelor, care zdrobea cu somptuozitatea ei grupul restrîns de generali și ofițeri superiori divizați în două grupuri distincte. Grupul lui von Kluge și al unor ofițeri de stat-major, în frunte cu generalul Blumentritt, și grupul lui von Stupnagel. Printre însoțitorii acestuia se afla locotenent-colonelul von Hofacker, omul de legătură al lui Stauffenberg cu comandamentul Grupului de armate Vest.

— Nu mai putem face nimic, striga coleric von Kluge în momentul în care am intrat în sală. Atentatul a eșuat. Am rămas legați de Hitler... Bine ați venit, *Herr General*, mi s-a adresat, întinzîndu-mi cu grabă mîna.

Era încîntat de sosirea mea, căci îi permitea să se sustragă pentru cîteva momente presiunii la care era supus. Socotea că va găsi în mine un sprijin. În calitatea mea de aviator, se presupunea că aș fi devotat regimului.

— Spuneți și dumneavoastră, a continuat să-mi vorbească direct. Nu ar fi o nebunie să ne încăpățînăm a lupta pentru o cauză pierdută ? Hitler a învins. Trebuie să recunoaștem cinstit. Cred că la ora aceasta și generalul Beck, și Olbricht, și Stauffenberg sînt arestați.

Von Stupnagel îl asculta indignat.

— *Herr Feldmarschall,* interveni von Hofacker, nu este esențial ceea ce se întîmplă la Berlin. Hotărîrile pe care trebuie să le luăm aici, în Franța, sînt mult mai importante. Fac apel la dumneavoastră în numele viitorului Germaniei. Vă cer să acționați așa cum ar fi acționat în locul dumneavoastră *Feldmarschall*-ul Rommel, dacă ar fi fost de față. La 9 iulie am purtat cu el o convorbire confidențială, în cadrul căreia am pus la punct detaliile acțiunii. Lepădați-vă de Hitler și luați comanda acțiunii de eliberare pe care am întreprins-o noi aici, în Vest. Puneți capăt războiului și deschideți negocieri de pace. Opriți masacrul, feriți Germania de cea mai cumplită catastrofă din întreaga ei istorie.

Cuvintele lui Hofacker răsunau sacadat, ca niște lovituri de ciocan repetate la intervale regulate. Aveau un anumit ritm, o forță impresionantă. Și acum le aud. Mi s-au întipărit în minte. Prin glasul lui Hofacker aveam senzația că vorbește întreaga Germanie.

— Inutil ! a replicat sec von Kluge. Hotărîrea mea este definitivă.

Von Stupnagel era atît de revoltat de poziția negativă a *Feldmarschall*-ului, încît s-a răsucit pe călcîie și a ieșit pe terasă. Cred că îi venea să explodeze.

— Misiunea noastră este să cîștigăm războiul, nu să ne ocupăm de politică.

— Și credeți că îl mai puteți cîștiga ? l-am întrebat.

M-a privit lung, descumpănit de intervenția mea. Se așteptase la un sprijin din partea mea.

A zbîrnîit telefonul. A răspuns Blumentritt.

— *Herr Gesandte* Abetz dorește să vă vorbească, *Herr Feldmarschall.*

Von Kluge a luat din mîna generalului receptorul și l-a dus la ureche.

Intervenția ambasadorului Abetz era mai mult decît inoportună. Nazist convins, om de încredere al lui Ribbentrop, era firesc ca prin argumentele sale să sporească neîncrederea lui von Kluge în complotiști.

— *Jawohl, Herr Gesandte !* a rostit *Feldmarschall*-ul. *Jawohl, Herr Gesandte !... Jawohl !*

Eram scîrbit de respectul pe care-l manifesta față de Abetz.

— Voi face tot ce este necesar, *Herr Gesandte !...* Aveți dreptate !... Sînt întru totul de acord cu dumneavoastră... Nu

trebuie să ne dăm în spectacol faţă de francezi. Am să vă comunic măsurile pe care le-am luat.

A închis telefonul. Şi-a trecut mîna prin păr, făcînd să-i strălucească inelul cu blazon.

— Apelul lui Abetz mi se pare foarte rezonabil. Oricare ar fi situaţia la Berlin, aici, în Franţa, trebuie să fim uniţi.

Telefonul a sunat iarăşi. A răspuns tot Blumentritt. A ascultat comunicarea, apoi s-a adresat lui von Kluge.

— Amiralul Krancke vă aduce la cunoştinţă, *Herr Feldmarschall*, că a ordonat mobilizarea trupelor de marină din Vest şi că este gata să intervină spre a restabili ordinea şi legalitatea.

Obrajii lui von Kluge se împurpurară.

— Cine a tulburat ordinea şi legalitatea în Franţa ? La Paris domneşte linişte deplină.

Blumentritt a repetat amiralului cuvintele lui von Kluge. Deodată expresia ochilor săi s-a schimbat. Asculta cu uimire şi emoţie replica amiralului. A aruncat asupra noastră o privire plină de îngrijorare. A lăsat în jos telefonul. A ezitat cîteva clipe, ca şi cînd s-ar fi temut de efectul pe care vorbele lui îl vor avea asupra lui von Kluge. Blumentritt nu era totuşi un timorat.

— Amiralul a fost informat că toţi membrii formaţiilor *S.S.* şi *S.D.* din Paris au fost arestaţi, în cap cu *Brigadeführer*-ul Oberg.

Despre aceasta era deci vorba. M-am uitat la von Kluge şi am avut impresia că chipul lui se descompune.

— Absurd ! exclamă cu neîncredere. Cine putea să ordone asemenea monstruozitate ?

— Eu.

Am întors cu toţii privirile spre uşa înaltă care dădea spre terasă. În prag apăruse Stupnagel. Auzise discuţia şi venea să lămurească lucrurile.

— Dumneata ? a exclamat consternat von Kluge.

Dacă i s-ar fi spus că a sosit Ziua de Apoi, nu cred că ar fi fost mai penibil surprins.

— Cum ţi-ai permis ? zbieră el deodată. Blumentritt, comunică-i lui Krancke să aştepte ordinele mele. Voi încerca să repar tot ce a stricat *Herr* von Stupnagel.

Stupnagel îl privea cu un dispreţ nedeghizat. În ochii săi von Kluge nu era decît un trădător.

— Va să zică, *S.S.*-iştii şi *S.D.*-iştii sînt arestaţi din cauza dumitale ! vociferă *Feldmarschall*-ul, înroşindu-se ca o

creastă de cocoș. Auziți ! ni se adresă cu indignare. *Herr* von Stupnagel a ordonat din proprie inițiativă, fără să consulte pe nimeni și fără să-și informeze șefii ierarhici, arestarea *Brigadeführer*-ului Oberg și a tuturor subalternilor săi ! Este un abuz de putere fără precedent.

Von Kluge își duse mîna la gît, ca și cînd ar fi simțit că se sufocă.

— Blumentritt, telefonează imediat la Paris. Prin fir direct. Anulează ordinul !

Începu să se plimbe agitat prin sală, în vreme ce Blumentritt ieși spre a-i executa porunca. Abia atunci mi-am dat seama cît de înspăimîntat era von Kluge. Gîndul că i s-ar putea reproșa lipsa de loialitate față de Hitler îl înnebunea.

Blumentritt intră grav.

— Prea tîrziu, rosti el. Colonelul von Linstow mi-a raportat că operația este aproape încheiată. *Brigadeführer*-ul Oberg și colaboratorii săi au și fost întemnițați.

— Cum ? strigă furios von Kluge. I-au și băgat în închisoare ? Nemaipomenit ! Cum o să ne justificăm față de *Führer*, față de *Reichsführer*-ul *S.S.* Himmler ? Îți dai seama ce ai făcut, *Herr* von Stupnagel ?

— Îmi dau perfect de bine seama ! ripostă generalul.

— Să te descurci cum vei ști, zise von Kluge. Porți singur responsabilitatea acestui act. Eu mă spăl pe mîini.

Heinrich ripostă cu asprime :

— Nu mai putem da înapoi. Ceea ce s-a făcut e bun făcut !

Von Kluge clătină cu îndărătnicie din cap.

— Refuz să mă asociez acțiunii pe care ai întreprins-o.

Locotenent-colonelul Hofacker găsi cu cale să intervină iarăși :

— *Herr Feldmarschall*, v-ați dat cuvîntul de onoare că veți lupta alături de noi.

— Mi l-am dat. Dar am pus o condiție. Să moară porcul. Dar porcul n-a murit.

— Gîndiți-vă bine, *Herr Feldmarschall*, reveni Hofacker la atac. În mîinile dumneavoastră se află soarta a milioane de germani...

Von Kluge șovăi cîteva clipe.

— Dacă Hitler ar fi murit...

Un ofițer intră aferat.

— *Herr Feldmarschall*, sînteți chemat la telefon de *O.K.W.* Acum cîteva clipe am primit și știrea că generalul Beck s-ar fi sinucis...

Von Kluge își plimbă mîna peste ochi, ca și cînd ar fi încercat să se reculeagă.

— Dă-mi legătura cu *O.K.W.*-ul la mine în cabinet. Se întoarse spre Stupnagel și spre mine. Vă rog să mă așteptați. Revin.

Vorbi apoi ofițerilor săi de stat-major :

— Blumentritt, *meine Herren*, să mergem !

Am rămas în sală numai cu Stupnagel și cu ofițerii săi. Discuția cu von Kluge îmi lăsase un gust amar. Nehotărîrea, timorarea acestui om mă uluiseră. Pe fruntea lui Stupnagel se săpaseră cute adînci. Hofacker nu-și mai găsea astîmpărul.

— Ce facem ? am întrebat.

Stupnagel ridică din umeri.

— Am aruncat zarurile și am pierdut. Lașitatea lui von Kluge a dat totul peste cap.

— Există totuși o ultimă soluție, am spus.

— Care ? întrebă Hofacker.

— Să-l arestăm !

— Prea tîrziu, zise Stupnagel. Ofițerii lui nu se vor solidariza cu noi, mai ales acum, după ce știu că în Germania *putsch*-ul a eșuat. Orice efort e inutil... Ne scuzați, *meine Herren !* vorbi el ofițerilor săi. Mă trase deoparte. Bagă de seamă, Eugen, îmi vorbi aproape în șoaptă. Nimeni nu trebuie să știe că ai participat la pregătirea acestui complot. Dealtfel, nici nu ai fost de față cînd am declanșat operația „Walkyria". Nu trebuie să fii amestecat în represaliile care vor urma. Nici tu și nici Rommel. Ofițerii mei știu foarte puține lucruri despre tine. Iar cei care-ți cunoșteau opiniile sînt acum morți. Și Olbricht, și Beck, și von Stauffenberg, și Witzleben... Dacă vom plăti cu viața acțiunea noastră, tu, cel puțin, să rămîi liber, ca să poți organiza din nou ceea ce nu am izbutit noi... Tu și cu Rommel aveți suficientă tenacitate ca să luați totul de la început. Nu are rost să te compromiți solidarizîndu-te cu noi. Ar fi un gest gratuit, care nu ar servi cu nimic cauza dușmanilor hitlerismului. Ne-am înțeles, nu-i așa ? Mi-a întins mîna : Făgăduiește-mi, Eugen, că ai să continui.

— Îți făgăduiesc, Heinrich, am rostit cu solemnitate.

— Nu uita pilda sfîntului Petru, care s-a lepădat de Iisus... La nevoie să faci la fel. Pentru a servi cauza libertății, orice expediente sînt permise, recomandabile chiar...

— Nu ! Așa ceva n-am să fac, Heinrich.

— Făgăduiește-mi că ai să faci tot ce va fi necesar pentru zbînda cauzei libertății, chiar și să o abjuri, de formă.

Apelul lui era imperios. Am cedat.

— Bine, Heinrich, îți făgăduiesc.

— Să ne întoarcem la ofițerii mei. Poate că am să fiu capabil să le ridic și lor moralul... Mă simt răspunzător, fiindcă i-am îndemnat să mă urmeze... De ce întîrzie von Kluge ?

Intră un ofițer. Se opri în fața mea, izbind din călcîie.

— *Herr General,* sînteți chemat la telefon de *Herr General* Hannesse.

— Ce vrea ?

— Dorește să vă raporteze...

— Bine, dă-mi legătura.

— Puteți vorbi la acest telefon, *Herr General.*

Bănuiam ce avea să urmeze. Hannesse, în calitatea lui de general de *Luftwaffe,* se socotea obligat să-și manifeste existența, pronunțîndu-se pentru una din tabere. Îi cunoșteam convingerile pronaziste. Nu mă îndoiam că era hotărît să se angajeze în luptă sub flamura lui Hitler. Nu era însă atît de îndrăzneț încît să se avînte în acțiune, fără a avea acoperirea unui șef ierarhic. Această acoperire l-ar fi servit în cazul că evenimentele ar fi luat o întorsătură contrară intereselor lui Hitler și ale acoliților săi.

Presupunerile mele s-au dovedit exacte.

În termeni seci, dar moderați, Hannesse și-a mărturisit atașamentul său față de Hitler și repulsia lui față de complotul urzit de un grup de iresponsabili cu multe galoane pe umăr. Îmi cerea autorizația să intre în acțiune, spre a înăbuși rebeliunea din Paris. M-a întrebat dacă am aflat de arestarea *S.S.*-iștilor, în frunte cu Oberg.

— Da, am fost pus la curent, Hannesse. Se pare că ar fi o neînțelegere. *Feldmarschall*-ul von Kluge vorbește în clipa de față la telefon cu *Feldmarschall*-ul Keitel. Vor stabili probabil, de comun acord, măsurile care urmează a se lua. Așteaptă ordinele superioare, care nu vor întîrzia.

În clipa în care am închis aparatul, și-a făcut și von Kluge intrarea. Era negru la față. S-a apropiat de Stupnagel.

— *Herr* von Stupnagel, să te consideri eliberat din toate funcțiile dumitale. Putem socoti această întrevedere încheiată.

Nu i-a întins mîna. Heinrich și-a izbit călcîiele.

— Dumneavoastră vă rog să mai rămîneți, *Herr General,* mi s-a adresat von Kluge. Avem de pus la punct o serie de chestiuni care comportă urgență. Situația pe front este foarte gravă...

Am întins mîna mea lui Heinrich, care mi-a strîns-o protocolar. S-a îndreptat spre ieşire, urmat de ofiţerii săi.

— *Herr* von Stupnagel ! l-a strigat din urmă von Kluge. Un moment.

Heinrich s-a oprit în dreptul uşii.

— Ce doriţi, *Herr Feldmarschall* ?

Von Kluge a făcut cîţiva paşi spre el.

— Te sfătuiesc să te îmbraci în haine civile şi... să dispari, a rostit cu o vagă căldură în glas.

Cred că îl mustra conştiinţa.

— Vă salut, *Herr Feldmarschall,* s-a mărginit Heinrich să-i răspundă.

A ieşit din sală. În noaptea aceea l-am văzut pentru ultima oară...

Am rămas pînă în zori la cartierul general al lui von Kluge. Asistaţi de Blumentritt şi de ofiţerii din statul său major, am discutat o serie de ipoteze în legătură cu desfăşurarea operaţiilor din Normandia. Nici unuia din cei prezenţi nu-i era însă gîndul la bătălia din nord. Ne împărtăşeam opiniile cu un fel de automatism uşor de înţeles. Stăteam în jurul mesei cu hărţi, dar în realitate nu făceam decît să aşteptăm comunicatele care soseau cu regularitate.

Cu puţin înainte de ora 1, am ascultat la radio glasul hîrîit al lui Hitler, care clama cu indignare :

— Camarazi germani ! Dacă vă vorbesc astăzi, o fac în primul rînd spre a vă dovedi că nu am fost rănit şi că sînt deplin sănătos, iar în al doilea rînd, spre a vă dezvălui o crimă fără seamăn în istoria Germaniei. O clică restrînsă, alcătuită din ofiţeri ambiţioşi, iresponsabili şi totodată lipsiţi de bun-simţ şi de inteligenţă, a pus la cale un complot care urmărea să mă elimine nu numai pe mine, dar şi întregul stat-major al *Wehrmacht*-ului. Bomba plasată de colonelul conte von Stauffenberg a explodat la doi metri în dreapta mea, rănind serios pe cîţiva dintre credincioşii şi preţioşii mei colaboratori. Unul dintre aceştia a şi murit. În ceea ce mă priveşte, am scăpat neatins, cu excepţia cîtorva zgîrieturi, contuziuni şi arsuri fără importanţă. Socotesc acest miracol drept o confirmare a înaltei sarcini pe care mi-a încredinţat-o Providenţa... Banda de criminali va fi nimicită fără milă ! Ordon tuturor autorităţilor militare să nu dea ascultare ordinelor emise de această ceată de uzurpatori. Datoria tuturor autorităţilor este să-i aresteze, iar dacă vor încerca să reziste, să-i împuşte fără avertisment.

A sosit timpul să ne răfuim cu acești tîlhari așa cum sîntem obișnuiți noi, național-socialiștii !"

Ascultam copleșiți discursul furibund al *Führer*-ului. Știam ce va urma. Von Kluge își mușca nervos buzele. Blumentritt stătea încruntat și își frămînta din cînd în cînd nervos mîinile. Ceilalți ofițeri își aruncau pe furiș priviri înspăimîntate. Ce amploare vor lua represaliile lui Hitler era întrebarea pe care și-o puneau cu toții. Numeroși ofițeri cîrtiseră împotriva *Führer*-ului și a modului cum conducea războiul. Și cum delatorii nu lipseau, fiecare ofițer se gîndea acum că la dosarul său existau piese care-i oglindeau părerile, expunîndu-l unor sancțiuni a căror seriozitate trebuia să fie pe măsura amenințărilor împroșcate de Hitler la radio.

Amiralul Krancke și generalul Hannesse n-au mai fost nevoiți să intervină, pentru că la Paris lucrurile s-au limpezit în aceeași noapte, după cum am fost informați la telefon de generalul von Boineburg însuși. Din ordinul lui von Stupnagel, în jurul orei 1, Boineburg a eliberat pe toți *S.S.*-iștii arestați, iar pe *Brigadenführer*-ul *S.S.* Oberg l-a poftit cu toate menajamentele la hotelul „Raphaël", unde ambasadorul Abetz a jucat rolul de împăciuitor. Cu tact diplomatic, a demonstrat celor prezenți — printre care se afla și Stupnagel — că orice antagonisme trebuie să dispară, față de marea bătălie în care se află angajată Germania. Spre cîștigarea acestei bătălii supreme trebuie canalizate toate energiile. Oberg și Stupnagel au acceptat formula. De ochii lumii, s-a lansat oficial zvonul că arestarea *S.S.*-iștilor nu fusese decît un „exercițiu de alarmă". Pretextul nu putea înșela însă pe nimeni. Lumea l-a acceptat totuși pentru valoarea lui nominală. La dedesubturi nu îndrăznea nimeni să se mai gîndească.

Stupnagel și Oberg au ciocnit cîte o cupă de șampanie, sub privirile fals binevoitoare ale lui Abetz. La auzul acestei vești, von Kluge a făcut haz de necaz.

— Extraordinar om și acest Abetz ! Nu se putea o soluționare mai elegantă. Mă bucură cînd încurcăturile se termină cu bine...

Nu știu dacă în inima sa era tot atît de liniștit pe cît voia să pară. Poate că în naivitatea lui își închipuia că toate dificultățile se vor aplana, iar lucrurile vor reintra în normal. Aș paria însă că și el, ca și mine, nu a putut să închidă ochii în cele cîteva ore de odihnă pe care ni le-am îngăduit după lunga conferință nocturnă.

Mi s-a oferit ospitalitate într-o încăpere a castelului. Ore de-a rîndul m-am frămîntat într-un pat cu baldachin, fără să mă pot liniști. La 8 m-am îmbrăcat și am coborît in cabinetul lui Blumentritt. L-am găsit bărbierit proaspăt și pus la punct, ca un tînăr ofițer care se pregătește să plece la bal. Numai ochii obosiți, roșii, îi trădau zbuciumul lăuntric. Blumentritt nu participase activ la complot. Dar sufletește rămînea alături de complotiști.

— Ce noutăți, Blumentritt ? l-am întrebat, așezîndu-mă pe un scaun.

— Nu am aflat mare lucru, în afară de faptul că Himmler și Goebbels au reușit să-și impună definitiv autoritatea la Berlin. Se pare că s-ar fi operat multe arestări. Numai zvonuri. Și acestea răspîndite cu teamă... Îmi permiteți să vă ofer o cafea ?

— Mulțumesc, Blumentritt. Sînt sătul de erzațuri.

După o ultimă întrevedere cu von Kluge, care mi-a cerut să sporesc sprijinul aerian în sectorul St-Lô, am plecat la Paris. În timpul discuțiilor, nu rostise nici un cuvînt despre evenimentele din ajun.

La 10 și jumătate am ajuns la palatul Luxembourg. Generalul Hannesse mi-a prezentat — foarte agitat — raportul asupra ultimelor evenimente. L-am ascultat cu răbdare, deși le cunoșteam pe cele mai multe încă de la Roche-Guyon. Ultima știre m-a zguduit însă profund. Colonelul Brücker din Comandamentul Militar al Franței îi comunicase că generalul von Stupnagel primise ordin să se prezinte neîntîrziat la Berlin.

— Asemenea acte de gravă insubordine nu pot rămîne nepedepsite, mi-a declarat cu aprindere Hannesse.

I-am ordonat să convoace în aceeași după-amiază o conferință a comandanților de mari unități, să discutăm posibilitatea intensificării operațiilor aeriene pe frontul din Normandia.

De la palatul Luxembourg am plecat la hotelul „Crillon". Voiam să-l văd pe Karl, să aflu cum își petrecuse noaptea și cum se mai simțea. Am avut satisfacția să-l găsesc înfruptîndu-se cu poftă dintr-un mic dejun frugal. Era bine dispus, deși paloarea din obraji nu-i dispăruse.

— Te-a mai văzut vreun doctor ? l-am întrebat.

— Doi chirurgi, a replicat. Trimiși de Merian, care a și venit de cîteva ori să mă vadă. S-a purtat foarte frumos cu mine.

— Am să-i mulțumesc. Ce-au spus doctorii ?

— Că am o constituție de fier, deși par plăpînd ca o fetiță. Comparația cu fetița m-a cam șifonat.

Am rîs.

— Lasă, Karl. Vei avea tot timpul să arăți ca un moș. Tinerețea nu durează la infinit. Ai să regreți înfățișarea aceasta. Ai să istorisești nostalgic nepoților : „Eh, copii, dacă ați ști cît de frumos am fost cîndva..."

În clipa aceea a intrat colonelul Merian. Părea neliniștit.

— Un mesaj pentru dumneavoastră, *Herr General*. Sînteți chemat de urgență la Rastenburg.

Nici nu am tresărit, deși vestea era alarmantă. Îmi venise deci și mie rîndul.

— Merian, cheamă te rog la telefon Comandamentul Militar al Franței. Vreau să vorbesc cu generalul Stupnagel.

A format numărul. Nici nu l-am auzit vorbind. Gîndurile îmi zburau aiurea. De ce mă chemaseră la Rastenburg și nu la Berlin ?

— *Herr General* von Stupnagel a plecat cu mașina acum cîteva minute, mi-a raportat Merian.

— Mulțumesc. Ordonă șoferului să se pregătească de drum. Într-o jumătate de oră vreau să plec. Spune-i lui von Geist să vină pînă la mine.

— Am înțeles, *Herr General*, a rostit grav Merian.

Am deslușit în glasul lui un accent trist. Îl îngrijora soarta care părea să mi se hărăzească ?

— Merg și eu cu dumneata, *Onkel* Eugen, mi-a vorbit ferm Karl.

— Nici nu poate fi vorba, Karl. Ai nevoie de odihnă, să te restabilești. Am să-ți dau un concediu de zece zile. Dacă va fi nevoie, îl reînnoim.

Karl s-a apropiat de mine.

— *Onkel* Eugen, uneori sînt mai încăpățînat decît un catîr. Dacă refuzi să mă iei cu dumneata, am să plec singur la drum. Cu destinația Rastenburg.

Gestul lui m-a înduioșat.

— În primul rînd, n-ai să poți pătrunde la Rastenburg, Karl. Acolo nu se intră oricum. În al doilea rînd, e bine să stai cît mai departe de mine în cursul zilelor care vor urma.

— Ți-e teamă, *Onkel* Eugen, să nu fiu implicat în complot!

L-am privit lung, apoi am rostit cu seriozitate.

— Într-o oarecare măsură.

— Știu destul de multe, *Onkel* Eugen, ca să nu mă aștept

la menajamente din partea lor. Dacă vor ajunge la dumneata, vor ajunge și la mine.

Ca să nu îl irit — mi-era atit de milă — m-am prefăcut că cedez.

— Bine. Accept să vii la Berlin, dar nu mai înainte de trei zile.

— De ce trei zile ?

— Puțină odihnă, puțin vin negru, care să-ți refacă sîngele, puțină distracție... Apoi, remontat, pornești la drum. În regulă ?

— În regulă, a acceptat în cele din urmă.

Speram ca în trei zile să mi se lămurească situația. În bine, sau în rău. Am stat de vorbă și cu von Geist. I-am dat în primire arhiva mea. Toate hîrtiile personale le-am ars. Am avut o scurtă convorbire și cu nepotul meu Erich și cu Merian. Ca și lui von Geist, le-am trasat instrucțiuni precise.

— Dacă voi fi implicat în ancheta care indiscutabil se va deschide, și veți fi interogați, să declarați că nu ați știut nimic despre existența acestui complot. Dacă vi se va spune că am făcut mărturisiri susceptibile să vă implice în proces, să știți că acestea sînt manevre utilizate adeseori de anchetatori și că nu am făcut și nu voi face niciodată declarații compromițătoare pentru voi. Voi ști să-mi asum în exclusivitate răspunderea actelor mele.

Înainte de plecare, l-am rugat pe von Geist să-l pregătească și pe Karl pentru orice eventualitate. Mie îmi venea greu să-i vorbesc. Știam cît este de loial și mai știam că nu va accepta niciodată să se apere.

La 11 am părăsit Parisul. În afară de șofer, nu mă însoțea decît un *Feldwebel* bine înarmat. Refuzasem o escortă numeroasă. Chiar dacă pe drum aș fi fost victima unui atentat, n-aș fi avut ce regreta. Viața nu-mi mai rezerva decît mizerii. Am folosit ruta Epernay-Châlons-sur-Marne-Verdun-Metz. Știam că trebuia să traversez regiuni păduroase, bîntuite de maquisarzi. Era însă preferabil acest itinerar celui prin Nancy. Nu voiam să creez complicații suplimentare Colettei în cazul că aș fi căzut din nou în mîinile cetei sale de partizani.

De data aceasta am ordonat șoferului să circule cu viteză moderată. Nu mă grăbeam să ajung la Rastenburg. Știam că la capătul drumului nu mă așteptau bucurii. Căutam să prelungesc agonia ? Poate.

Prin toate localitățile prin care am trecut, atît în Franța, cît și Germania, n-am întîlnit decît chipuri sumbre și buze

ferecate. Oamenii erau atît de înfricoşaţi, încît nu îndrăzneau nici să te privească în ochi.

În trecere prin Berlin m-am oprit la Statul-Major al Aerului, cu scopul mărturisit de a cere un sprijin sporit în piloţi şi aparate de luptă pentru frontul din Normandia. În realitate, speram să mai aflu noutăţi în legătură cu atentatul, cu represiunile iniţiate. Chiar dacă nu participasem activ la declanşarea complotului, din motivele ştiute, fusesem totuşi la Paris în acel timp, iar legăturile mele prieteneşti cu unele dintre căpeteniile conspiraţiei nu constituiau o taină pentru nimeni. Trebuia totodată să mă interesez dacă Göring continua să se afle la Rastenburg sau dacă se înapoiase la Karinhall.

La Statul-Major al Aerului am întîlnit o mare animaţie. Ofiţerii se agitau ca nişte furnici intrate în panică. Îngrijorarea întuneca toate frunţile. Majoritatea condamnau cu violenţă complotul şi Armata de uscat, în sînul căreia „se mai aflau încă duşmani ai regimului". Resentimentul lor era prada şi unei nenorociri care m-a impresionat şi pe mine. Generalul Korten, şeful Statului-Major al Aerului, care se aflase în sala hărţilor în momentul exploziei, fusese grav rănit. Adjunctul său mi-a declarat că, potrivit ultimelor informaţii sosite de la spitalul unde fusese internat rănitul, starea acestuia era disperată. L-am întrebat dacă au mai fost şi alte victime. Mi-a răspuns evaziv.

— Zvonurile circulă, *Herr General.* Eu nu mă ghidez după zvonuri.

Am înţeles. Se închisese în el. Mă bănuia, sau pur şi simplu se temea să vorbească ? A doua variantă, cred, era cea mai plauzibilă.

Mi-am continuat drumul spre Rastenburg cu trenul. La *O.K.W.* am fost supus unui sever şi vexant examen corporal. Tratamentul era dealtfel aplicat tuturor celor care intrau sau ieşeau. *S.S.*-iştii căutau cu turbare arme.

Îndată după instalarea mea am fost chemat de Göring în pavilionul său. *Feldmarschall*-ul m-a primit plimbîndu-se nervos prin încăperea care-i servea drept cabinet.

— Urîtă afacere, principe ! mi-a declarat după ce mi-a strîns mîna cu energie şi căldură, ca de obicei.

Semn bun. Rolul meu în complot nu fusese încă dibuit.

— Este o adevărată minune că *Führer*-ul a scăpat cu viaţă. Dar pronia a voit acest lucru, spre binele poporului german.

Am surprins în glasul lui un accent ciudat. Vorbele nu erau rostite cu sinceritate. Jucau rolul unui paravan menit să-i ascundă adevăratele gînduri. Göring nu era bucuros de salvarea miraculoasă a lui Hitler. Dacă Hitler ar fi murit în ajun, el, Göring, ar fi fost la ora aceasta stăpînul Germaniei.

— Vinovații trebuie să fie aspru sancționați, rosti sentențios. Toți generalii care au năzuit să-l suprime pe *Führer* și să împingă Germania într-un război civil merită spînzurătoarea ! Au murit din cauza lor sau sînt pe moarte cîțiva dintre cei mai credincioși colaboratori ai *Führer*-ului. Îi cunoașteți și dumneavoastră, principe. Generalul Korten, colonelul Brandt, stenograful Berger, generalul Schmundt... și Bodenschatz a fost rănit grav.

Îmi părea rău de Korten, de Schmundt, de Bodenschatz. Colaborasem cu ei și îi apreciam într-o oarecare măsură.

— Și acum să discutăm despre altă chestiune, zise Göring, punînd astfel capăt introducerii. Himmler este pe punctul de a deveni un personaj foarte important. Foarte, foarte important. În anumite cercuri — nu pot rosti nume, dar dumneavoastră cred că știți despre cine este vorba — se vorbește că *Reichsführer*-ul *S.S.* n-ar fi străin de tot ceea ce s-a întîmplat. Chiar dacă nu a făcut parte din complot, a știut însă de existența lui. Era imposibil să nu știe, dacă ținem seama de rețeaua de spioni pe care-i are în slujbă. Cred că sînteți de acord cu mine, nu-i așa ? Ei bine, nu va ezita să lovească în stînga și în dreapta. Am asistat la ultima lui întrevedere cu *Führer*-ul. A făgăduit că va face să cadă multe capete. Acest zel era firesc să placă. Göring s-a rezemat de birou și și-a încrucișat brațele la piept : Poziția mea a rămas neschimbată. Continui să mă mențin în rezervă. Nu vreau să mă uzez. Germania și *Wehrmacht*-ul au încă nevoie de brațul meu...

Se uită cu dezgust în jur. Îl indispuneau cămăruța în care i se instalase cabinetul, pădurea care se vedea prin fereastra deschisă.

— Nu-mi place atmosfera de aici. Mă înăbușă. Parcă aș fi într-o colivie...

Se încovoiase de spinare. S-ar fi zis că o mare greutate îi apăsa umerii. Păstră cîteva clipe tăcerea. Privea undeva în gol. Căzuse parcă în transă. Auzisem că se droghează. Comportarea lui confirma bănuielile. Își scutură capul, desprinzîndu-se din rețeaua de păianjen a fantasmagoriilor sale.

— Ieri a fost și Mussolini pe aici. Era consternat. *Führer*-ul l-a dus să vadă locul atentatului. Mussolini se uita perplex la

urmele exploziei. Se gîndea probabil că îl așteptau și pe el astfel de încercări.

Göring a rîs, apoi a rostit malițios :

— Își face însă iluzii. Nimeni n-are să atenteze la viața lui, fiindcă nu mai e decît o fantoșă în mîinile noastre. O biată fantoșă, pe care o trage de sfori Rahn, ambasadorul nostru la Roma... Rectific, ambasador în Italia decapitată, în Italia fără capitală. *Führer*-ul l-a condus pe Duce pînă la tren. Înainte de a-și lua rămas bun, i-a declarat cu afecțiune : „Știu că pot să mă bizui pe dumneavoastră și vă rog să mă credeți cînd vă spun că vă consider cel mai bun prieten. Poate singurul pe care-l am pe lume".

Göring era rănit în amorul său propriu. Ultima frază a lui Hitler nu era o simplă formulă protocolară, ci reflecta o convingere intimă. Stăpînul Germaniei nu mai avea încredere în nimeni. Nici în foștii lui camarazi de luptă, din „epoca eroică" a partidului.

L-am lăsat pe Göring cu reflecțiile, cu amărăciunile și cu fantasmele lui și am plecat spre sala de conferințe.

— Ce spuneți, *Herr General,* de nemernicii care au atentat la viața iubitului nostru *Führer* ? m-a întrebat Keitel, manifestînd o indignare spectaculoasă.

De sinceritatea mîniei lui nu mă îndoiam. Căderea sa imediată și definitivă ar fi fost o concluzie logică a exterminării lui Hitler. Toți îl urau pe militarul acesta îngîmfat, prost și servil. Ceilalți ofițeri prezenți își aruncau priviri piezișe. Se suspectau unii pe alții.

Sosirea *Führer*-ului a fost salutată cu un cor de *„Heil Hitler !"* rostit pe diverse voci cu aceeași însuflețire de comandă. *Führer*-ul n-a schițat nici un gest. S-a apropiat de masă, a aruncat o privire asupra hărților, apoi a rostit pentru toată lumea :

— Germania se zbate în cel mai cumplit război de apărare pe care l-a cunoscut vreodată omenirea, iar dumnealor săvîrșesc atentate ! De data asta n-o să ne pierdem vremea cu proceduri complicate. O să ne dispensăm de tribunalele militare. Îi vom trîi pe toți în fața Curții de Justiție Populară. N-o să ne pierdem vremea ascultîndu-le balivernele. Curtea va acționa cu viteza fulgerului. Iar sentința va fi executată la două ore după pronunțare. Prin spînzurătoare ! Fără milă...

Hitler era atît de furios, încît cred că nu a înțeles nimic din darea de seamă asupra operațiilor militare, prezentată de Jodl. Își încleșta și își descleșta pumnii, își încorda mușchii

fălcilor şi din timp în timp înghiţea cîte două sau trei pastile viu colorate, preparate de doctorul Morell, şi aliniate pe masă, în faţa sa.

Aproape de sfîrşitul expunerii lui Jodl şi-a făcut apariţia Göring. Stătea deoparte, temîndu-se parcă să nu intre în raza vizuală a lui Hitler. După Jodl a vorbit Keitel despre necesitatea stabilizării Frontului de Est, apoi mi s-a dat cuvîntul. Trebuia să fac o expunere asupra operaţiilor aeriene din Normandia. Nu am avut multe de spus, fiindcă aportul aviaţiei noastre era neglijabil. Hitler dădea impresia că mă ascultă, dar gîndurile îi zburau aiurea. Mi-am dat seama de acest lucru, fiindcă la un moment m-a întrerupt, strigînd furios :

— Ticăloşii !... Nemernicii !... Dementii !... Am să le scot eu din cap visele de mărire ! Năpîrcile !... Le-am dat grade, decoraţii, solde grase, dotaţii princiare... Şi care le-a fost mulţumirea ?... Viperele !... Nici unul n-are să-mi scape. Nimic nu-i va mai feri de mînia mea !... *Meine Herren*, continuăm mîine conferinţa. Destul pe ziua de azi !...

A ieşit urmat de *S.S.*-işti, care-l escortau în permanenţă. Ofiţerii rămaşi în sala de conferinţe au schimbat priviri timide. Explozia de furie a *Führer*-ului îi siderase. În aceeaşi seară, în vreme ce mă aflam în camera mea din pavilion, am primit o convocare din partea Comisiei speciale *S.S.* care ancheta evenimentele de la 20 iulie. Keitel îmi vorbise în treacăt despre acest organism creat ad-hoc. Mai multe nu ştiam. Nu aveam pe cine să întreb şi nici nu cred că aş fi găsit pe cineva dispus să-mi facă destăinuiri. Cînd m-am prezentat lui Keitel şi i-am cerut permisiunea de a pleca la Berlin, spre a mă înfăţişa în faţa comisiei, m-a privit ciudat. Cred că în clipa aceea m-a şi văzut cu laţul de gît.

— Mîine trebuia să vă continuaţi expunerea în faţa *Führer*-ului. Dar dacă sînteţi invitat în faţa comisiei... desigur, am să vă justific absenţa... Luminarea comisiei este datoria fiecărui bun german, *Herr General.*

La despărţire a evitat să-mi întindă mîna. Pentru el eram ciumat. M-am înapoiat în camera mea, mi-am făcut bagajele şi în aceeaşi noapte am plecat la Berlin. Am ajuns în capitală dimineaţa la 8. M-am instalat la hotel, m-am odihnit o oră, apoi am plecat la sediul *Gestapo*-ului, unde aveau să se desfăşoare lucrările comisiei. Nu s-ar putea spune că nu am încercat o strîngere de inimă în clipa în care „Mercedes"-ul meu a oprit în faţa clădirii care adăpostea birourile centrale ale celei mai odioase instituţii din Germania. Dar nu îmi era frică. Mă

pregătisem sufletește pentru cele mai întunecate perspective. Înainte de a urca treptele de la intrare, am bombat pieptul, am aruncat o privire plină de sfidare asupra clădirii, apoi m-am avîntat în necunoscut. Ofițerul de serviciu, căruia i-am înmînat convocarea, m-a privit ciudat. Era foarte tînăr. Nu-și însușise încă acea comportare rece, neutră, dar atît de fioroasă, a gestapoviștilor experimentați. Un gradat *S.S.* m-a condus prin mai multe coridoare pînă în fața unei uși înalte, pe care mi-a deschis-o. Am intrat într-o încăpere în care se aflau trei inși în uniformă *S.S.* Un *Obersturmbannführer*, un *Sturmbannführer* și un gradat care bătea la o mașină de scris. La apariția mea au luat poziția de drepți. Cei doi ofițeri s-au prezentat. Nu le-am reținut numele. Poate că eram prea agitat. M-a surprins, ce-i drept, primirea pe care mi-au făcut-o. Mă așteptasem să fiu tratat ca un simplu prevenit. M-au poftit să iau loc pe un scaun, s-au instalat la două birouri, apoi a început interogatoriul. Nu pot să-i spun altfel, deși *Obersturmbannführer*-ul a avut grijă să mă prevină că am fost chemat numai spre a lumina comisia asupra cîtorva conspiratori, pe care i-aș fi cunoscut personal.

— Vrem să știm, a continuat, dacă în cadrul relațiilor dumneavoastră de serviciu sau de prietenie cu acești oameni i-ați auzit sau i-ați văzut manifestîndu-și vreodată prin cuvinte sau prin gesturi ostilitatea față de *Führer* și față de orînduirea național-socialistă. Vă rugăm să rețineți că nu vi se poate imputa faptul că ați fost prieten cu individul Heinrich von Stupnagel. Nu aveați desigur de unde să știți că sub uniforma lui acoperită cu decorații se ascunde sufletul unui trădător.

Întrebările erau insidioase și de răspunsurile pe care aveam să le dau depindea soarta mea. Jucam în acel moment o carte mare. Cert este că anchetatorii nu știau mare lucru despre mine, căci mi se adresau cu tot respectul, în vreme ce se refereau la Heinrich folosind termenul de „individ".

— Înainte de a ne răspunde, a glăsuit *Obersturmbannführer*-ul, țin să vă informez că Stupnagel a încercat să se sinucidă, dar nu a reușit decît să se rănească. Frica de răspundere, de consecințele inevitabile ale actului său l-au determinat să ajungă la această extremitate... Vă ascultăm, *Herr General.*

Dacă aveam să le spun că Stupnagel nu criticase niciodată regimul sau pe Hitler, *S.S.*-iștii ar fi tras imediat concluzia că încerc să-mi acopăr prietenul și în același timp să mă eschivez. Era imposibil să nu fie informați că avusesem adeseori o atitudine critică față de conducerea războiului.

— *Herr Obersturmbannführer,* i-am răspuns fără să mă grăbesc, admit că am discutat adeseori cu generalul Heinrich von Stupnagel...

— Nu este cazul să-i mai acordaţi titulatura de general...

— Mă iertaţi, dar pînă la ora actuală nu ştiu să existe ordin, hotărîre judecătorească sau dispoziţie supremă, care să-i fi ridicat gradul. Dacă dumneavoastră sînteţi încunoştinţaţi, aceasta este altă chestiune...

Obersturmbannführer-ul a tuşit spre a-şi drege glasul. Replica mea l-a stingherit. Şi-a mîngîiat cu palma începutul de chelie, apoi şi-a împreunat mîinile pe masa de lucru.

— Se vor lua măsuri în acest sens, *Herr General.* Pot să vă asigur. Trădătorii nu sînt demni să poarte grade şi uniformă militară... Continuaţi, vă rog, ideea pe care aţi început să o formulaţi.

— Cum v-am spus, am discutat în cîteva rînduri chestiuni de război. Ultimele eşecuri militare de pe Fronturile de Est şi de Vest nu ne-au lăsat indiferenţi. Aşteptam rezultate spectaculoase de pe urma utilizării armelor noastre secrete, dar pentru moment deplîngeam lanţul de insuccese militare înregistrate.

— Aceste insuccese au fost atribuite conducerii supreme a armatei ?

Întrebarea voia să fie abilă.

— *Führer*-ul dispune de un vast stat-major, *Herr Obersturmbannführer.* Nu există o responsabilitate unică...

— Înţeleg, a replicat anchetatorul. Observaţiile critice erau de ordin general.

— Evident.

Sturmbannführer-ul a găsit cu cale să intervină. Era blond, suplu şi avea nişte ochi reci şi ficşi ca de peşte.

— Stupnagel nu v-a făcut niciodată aluzii la necesitatea vreunei schimbări în cadrul înaltului comandament al armatei ?

— Nu-mi amintesc să fi specificat nume, *Herr Stürmbannführer.*

S-a uitat lung la creionul cu care se juca.

— Armatele, grupurile de armate sînt conduse de generali, nu-i aşa ? Nu aţi rostit niciodată numele acestor generali ?

— Nu trebuie să uitaţi, *Herr Sturmbannführer,* că în calitatea mea de general inspector al *Luftwaffe* am menirea să

discut operațiunile de război, să inspectez unitățile de pe front și din țară, să critic sau să aprob ordinele emise de diverși comandanți de mari unități... Generalul von Stupnagel are, sau avea, largi atribuțiuni în cadrul funcțiunilor sale de comandant militar al Franței. În această calitate puteam discuta orice chestiuni legate de operațiunile de război...

— Mă tem că m-ați înțeles greșit, *Herr General*, m-a întrerupt suav *Sturmbannführer*-ul. Prima mea întrebare a fost precisă și se referea la Înaltul Comandament al Armatei.

— În ceea ce mă privește, am ripostat cu duritate, am adus adeseori critici aspre generalului Jodl și chiar *Feldmarschall*-ului Keitel. Este incontestabil că anumite hotărîri militare luate de *O.K.W.* ...

— Cu alte cuvinte, de *Führer*...

— Și de *Führer*, dacă vreți, nu au dat rezultatele scontate, deoarece aveau la bază premize greșite...

Obersturmbannführer-ul a zîmbit în mustață.

— *Herr General* este foarte explicit. Responsabilitatea eșecurilor revine, în esență, conducătorilor de armate, fie ei generali sau *Feldmarschall*-i. *Führer*-ul nu poate să greșească, nu-i așa, *Herr General* ?

— În această privință v-am spus ce aveam de spus.

Interogatoriul a continuat în acest ritm aproape trei ore. A fost un fel de meci între două pisici și un șoarece, care nu voia să se lase prins. M-au chestionat asupra lui Stauffenberg, a lui Olbricht, a lui Beck, a lui Fellgiebel. O luptă strînsă, înverșunată, la sfîrșitul căreia am ieșit extenuat. *Sturmbannführer*-ul era exasperat fiindcă nu reușise să mă încolțească, în ciuda întrebărilor sale meșteșugite. *Obersturmbannführer*-ul îmi părea mai puțin ostil. Poate că era doar un procedeu îndemînatec, spre a-mi cîștiga încrederea. Le cunoșteam artificiile.

— Vom continua mîine de dimineață această instructivă convorbire, mi-a vorbit *Obersturmbannführer*-ul cu exagerată amabilitate.

Am străbătut, la plecare, aceleași coridoare sumbre și reci. Ofițerul de serviciu m-a lăsat să ies, cu vădit regret. Îi plăceau victimele. Cît mai numeroase. Și încerca o adevărată voluptate cînd aceste victime erau de înalt rang. I-am deslușit reflecțiile numai după modul în care se uita la decorațiile și la epoleții mei.

Am făcut o plimbare cu mașina în afara Berlinului. Nu voiam să mai văd oameni. Tot felul de gînduri mi se învălmășeau într-un adevărat caleidoscop. Abia într-un tîrziu m-am

inapoiat la hotel. Nu-mi era foame. Cînd sînt foarte enervat am senzaţia că mi se înnoadă stomacul. Tînărul de la recepţie, îndată ce m-a văzut, m-a anunţat că de repetate ori am fost chemat la telefon de Paris. Cine putea fi ? Von Geist, von Kluge, Karl, Erich ?

— Acum o oră a sosit din Franţa şi aghiotantul dumneavoastră, *Herr General*. Vă aşteaptă sus, în apartament.

— Mulţumesc. Dacă mă cheamă iarăşi Parisul, îmi dai imediat legătura.

Eram furios şi în acelaşi timp mişcat de gestul lui Karl. Împotriva opreliştilor mele, venise la Berlin. Intrase în gura lupului. Dacă aş fi simţit că lucrurile ar fi luat o întorsătură proastă, intenţionam să-i dau de veste, pe căi ocolite, să se facă nevăzut. L-am găsit în salonul apartamentului meu, ascultînd la un aparat de radio uvertura din *Maeştrii cîntăreţi din Nürnberg*, cîntată atît de tare, încît vibrau ferestrele. Avea braţul imobilizat într-o eşarfă. I-am făcut semn să micşoreze intensitatea sunetului. Mi-a răspuns tot prin semne că zidurile au urechi. I-am apreciat prudenţa. Şi-a apropiat faţa de a mea.

— Opresc muzica după ce voi termina tot ce am să-ţi spun, *Onkel* Eugen. Aseară a fost arestat la Paris Erich.

— Graffenstein ?

— Da. Nepotul dumitale. L-au ridicat de lîngă mine. Venise în camera mea să se intereseze cum o duc cu braţul. L-au luat pe sus. N-a apucat decît să-şi prindă buzele între degete, făcîndu-mi astfel un discret, dar elocvent semn că gura îi va fi pecetluită, orice s-ar întîmpla. La Paris au mai fost arestaţi şi cîţiva ofiţeri din statul-major al lui von Stupnagel. Am venit dinadins ca să te informez.

I-am pus mîna pe umărul teafăr.

— Mulţumesc, Karl. Acum poţi să pui radioul mai încet.

A micşorat volumul emisiunii, lăsînd simfonia să se audă doar ca un murmur.

— Nu trebuia să pleci de la Paris în halul acesta, l-am mustrat. Doctorii ţi-au prescris odihnă.

— Am preferat să fiu lîngă dumneata, *Onkel* Eugen. Erai prea singur... A zîmbit. L-am adus şi pe Helmuth.

Iniţiativa aceasta nu mi-a displăcut. Aveam nevoie de o ordonanţă. Atîta vreme cît Helmuth îmi va păzi lucrurile, nimeni nu-mi va cotrobăi prin bagaje fără ştirea mea. Doar dacă vor veni cu mandat de percheziţie... Nu aveam nici o piesă compromiţătoare asupra mea. Dar agenţii *Gestapo*-ului

ar fi fost capabili să-mi strecoare prin lucruri vreun document care m-ar fi putut incrimina.

— Îţi mulţumesc din nou, Karl. Eşti un băiat bun.

M-a privit cu dragoste filială.

— Cuvintele dumitale mă bucură, *Onkel* Eugen, mai mult decît toate laudele care mi s-au adus vreodată.

Am luat prînzul împreună. Meniul era alcătuit dintr-o ciorbă incoloră, o bucată de pîine neagră, cleioasă, şi un erzaţ de cafea îndulcită cu zaharină. Vinul a fost în schimb excelent.

— Ce bine ar fi dacă omul s-ar putea hrăni numai cu vin ! a grăit Karl.

Helmuth ne-a servit ţigări americane, aduse tot de Karl.

— Pradă de război, a zîmbit acesta.

A zbîrnîit telefonul.

— Parisul ! a exclamat Karl, după ce a dus receptorul la ureche.

Mi l-a înmînat. Am auzit glasul înfundat, ca din butoi, al lui von Geist. Nici telefoanele nu mai funcţionau cum trebuie.

— Vă dau o veste neplăcută, *Herr General*. În cursul dimineţii, după plecarea dumneavoastră, mi s-a adus la cunoştinţă că Rudi a fost rănit pe frontul din Italia.

— Grav ? am întrebat cu emoţie.

— Specialiştii sînt însă optimişti. Îi vor face o trepanaţie. A avut ghinion. Abia sosise la unitatea sa.

— Îmi pare foarte rău, von Geist.

— Eu ce fac, *Herr General* ? Rămîn la Paris ? Vin după dumneavoastră la Berlin ?

— Aşteaptă ordinele mele. Deocamdată nu ştiu nici eu cum vor evolua lucrurile.

Abia am terminat convorbirea cu von Geist că telefonul a zbîrnîit iarăşi.

— Halo ! *Herr General* von Altenburg ? am auzit un glas afectat la celălalt capăt al firului.

— Eu. Cine întreabă ?

— Am onoarea să vă salut, *Herr General*. Vă vorbeşte *Obergruppenführer*-ul Heinrich Müller.

Şeful *Gestapo*-ului îmi făcea primejdioasa cinste de a mă chema personal la telefon.

— Aş dori să stăm puţin de vorbă în cursul acestei după-amiezi. V-ar deranja să-mi faceţi o vizită în jurul orei cinci ?

— Sînt la dispoziţia dumneavoastră, *Herr Obergruppenführer*. Unde vă găsesc ?

— La sediul *Gestapo*-ului. V-aş fi poftit la mine acasă. Din

nefericire, am atîta de lucru, încît în mod practic mi-am mutat domiciliul la *Gestapo*. Nu mai îmi văd familia cu zilele. Contez deci pe dumneavoastră la ora cinci.

Am închis telefonul, apoi m-am uitat la ceas.

— Patru fără douăzeci, am rostit. Karl, hai să facem o scurtă plimbare cu mașina. Ajută la digestie. Pînă la cinci sînt liber.

Abia după ce ne-am instalat în „Mercedes" și am ridicat geamul care ne despărțea de șofer i-am vorbit fără înconjur :

— Lațul se strînge, Karl. Mă tem că la ora aceasta situația mea e serios compromisă. Mă întreb de ce nu m-au arestat pînă acum ? Poate că le sînt mai de folos în libertate. În orice caz, cel mai înțelept lucru pe care-l ai de făcut, Karl, este fie să pleci la părinții tăi la Bochum, fie să te topești undeva prin munții Tirolului. Dacă poți, este preferabil să treci în Elveția. Războiul nu va mai dura mult. Iar riscul de a fi dat dezertor nu va mai prezenta în curînd nici o importanță. Cel de-al treilea *Reich* se va prăbuși foarte curînd. Proscrișii de azi vor fi învingătorii de mîine. Dacă, bineînțeles, vor reuși să supraviețuiască zvircolirilor sfîrșitului. Agonia Germaniei naziste va fi grea, Karl. Am să încerc să obțin de la amiralul Canaris un pașaport fals pentru tine.

— Inutil, *Onkel* Eugen. Ți-am mai spus, rămîn alături de dumneata.

— Ești inconștient sau nebun, Karl ?

— Poate că sînt fanatic, *Onkel* Eugen. Nu mă crezi capabil ? Pune-mă la încercare !

Am ridicat din umeri. Nepăsarea tinereții e dezarmantă. Am scrutat chipul lui Karl. Am citit în ochii lui o hotărîre atît de fermă, încît am rămas uimit. Eram curios să știu cît de adînci erau convingerile lui.

— În definitiv, ce ai tu de împărțit cu regimul acesta ? Părinții tăi sînt onorați de Hitler și de întreg regimul nazist. Iar într-o zi, nu prea îndepărtată, vei fi stăpînul unui uriaș complex industrial producător de armament și de mașini grele. Te așteaptă o existență de sibarit și de plutocrat. De ce să riști totul ?

Mi-a zîmbit. Un zîmbet luminos, aproape vesel, foarte puțin potrivit cu vorbele care aveau să urmeze :

— Fac parte dintr-o generație de tineri care au început să aprecieze libertatea, care refuză jugul aurit acceptat cu seninătate, cu dăruire chiar, de niște înaintași idiotizați de propaganda nazistă. Dacă pui într-o tipsie a cîntarului toate avan-

tajele enumerate de dumneata și în cealaltă tipsie libertatea singură și goală, aleg fără ezitare libertatea. Disprețuiesc livreaua galonată a slugilor de lux și sînt gata să o schimb oricînd cu sărăcia unui om stăpîn pe viața, pe voința și pe năzuințele lui.

Am înțeles. Am înțeles foarte bine. Karl n-avea suflet de valet. Primejdia nu numai că nu îl înspăimînta, ci îi crea o stare de exaltare insuflîndu-i puteri noi, voința de a se orienta în lupte, de a învinge. Înfățișarea lui plină de eleganță nu-ți sugera o forță lăuntrică atît de dîrză, de îndărătnică.

I-am surîs.

— Pot să mor liniștit, Karl. Știu că va avea cine să continue lupta... cu sorți sporiți de izbîndă. Trebuie să fii însă prudent. Să nu le cazi în gheare.

— Voi avea toată grija, *Onkel* Eugen.

Ajunsesem în Grünewald, pe marginea lui Havel See. Nu eram departe de locul în care mă întîlnisem ultima oară cu Canaris.

— Să ne întoarcem în oraș, Karl. Nu vreau să întîrzii la *rendez-vous*-ul cu *Obergruppenführer*-ul Müller.

În trecere prin Zehlendorf, am oprit în dreptul unui telefon public. Am intrat în cabină și, după ce am închis ușa, am format numărul lui Canaris. Aveam să mă folosesc de limbajul convențional, hotărît dinainte.

— Alo ! *Herr* Canaris, vă rog.

La celălalt capăt al firului mi-a răspuns un glas aspru, necunoscut.

— Pentru moment lipsește. Cine întreabă ?

Tonul nu permitea confuzie. Am lăsat telefonul în furcă și m-am înapoiat în mașină.

— Dă-i drumul ! am ordonat șoferului prin interfon.

M-am întors spre Karl :

— Am încercat să vorbesc cu amiralul Canaris. Mi-a răspuns un glas tipic de gestapovist. Bietul Canaris ! Înseamnă că l-au arestat și pe el.

Mă întrebam adeseori ce rol jucase Canaris în cadrul ultimelor evenimente. Îi servise pe complotiști. Era însă cu desăvîrșire sincer ? Nu o făcea spre a-și pregăti o ieșire onorabilă din scenă în eventualitatea — tot mai probabilă — a prăbușirii celui de-al treilea *Reich* ?

Cred că la ora aceasta *Gestapo*-ul făcea felurite investigații să afle de la ce post telefonic fusese chemat amiralul Canaris. Trăiam un coșmar oribil. Voi mai apuca vreodată zile senine ? Mă îndoiam.

La 5 fără cinci am ajuns în fața sediului *Gestapo*-ului. La 5 precis am intrat în cabinetul de lucru al lui Müller. *Obergruppenführer*-ul *S.S.* s-a ridicat de la birou și mi-a ieșit în întîmpinare cu mîna întinsă.

— Punctualitate britanică ! a rostit. Mă onorează. Vă rog, luați loc.

Mi-a oferit cu un gest un fotoliu plasat în fața biroului său. Un zîmbet larg îi plutea pe buze. Cordialitatea personificată. Ochii îi erau însă răi și plini de viclenie. Aveam senzația că mă aflu în fața unei reptile. Cunoșteam reputația lui Müller din descrierea pe care mi-o făcuse odată Canaris. Știam că șeful *Gestapo*-ului era un adversar feroce al lui Himmler și al favoritului acestuia, Walter Schellenberg, șeful *S.D.*-ului. Mai știam că era omul lui Bormann. Acel Bormann care mă ura fiindcă nu i-l dădusem pe mînă pe Himmler, destăinuindu-i tot ce discutasem cu acesta la Paris.

— Îmi permiteți să vă ofer un coniac ? m-a îmbiat, plin de voie bună.

— Vă mulțumesc. Am luat masa tîrziu și am încheiat-o cu două pahare de coniac. Vreau să am capul limpede.

Müller a descris un gest larg.

— Trebuie să știți că vă aflați în fața unui prieten. Lumea și-a făcut o idee greșită despre *Gestapo*. Își închipuie că instituția aceasta reprezintă o sperietoare. *Gestapo*-ul are și misiunea de a-i ajuta pe cei buni, de a-i feri de neplăceri, de primejdii... Îmi permiteți să-mi torn un pahar de coniac ?

— Vă rog.

Încerca să-mi adoarmă vigilența.

— Poate că veți accepta pînă la urmă și dumneavoastră un păhărel. În sfîrșit, să revin la subiectul acestei întrevederi. Sînteți desigur curios să știți de ce v-am invitat, nu-i așa ?

— Perspicacitatea nu vă lipsește, i-am zîmbit. Este adevărat. Sînt foarte curios.

— Eram sigur, a rostit după ce și-a golit paharul. Pentru că vă prețuiesc, *Herr General,* am să vă vorbesc deschis. Ca între doi prieteni.

— Mă onorați, i-am spus.

A clipit, plin de voie bună.

— Onoarea este a mea. Dar să continui. Sînt oameni — răuvoitori, desigur — care pretind că ați fi unul dintre corifeii complotului eșuat la 20 iulie.

L-am privit calm, fără să rostesc un cuvînt. A continuat :

— Ei bine, am refuzat să dau crezare acestor aserțiuni. Am indiciile mele precise care mă îndreptățesc să trag concluzii contrare. Nu numai că nu sînteți ostil marelui nostru *Führer* și partidului, dar v-ați manifestat hotărît refuzul de a colabora cu un înalt personaj, care a încercat să vă propună o alianță puțin ortodoxă...

M-am încruntat ușor, spre a-i da impresia că încerc să-mi răscolesc amintirile.

— Nu știu la ce situație vă referiți !

— Cîtă eleganță sufletească ! a exclamat Müller. Generozitatea dumneavoastră vă onorează.

A făcut o pauză. Și-a strîns nodul de la cravată și și-a îndreptat tunica.

— Uneori, *Herr General,* excesul de sentimente frumoase strică.

Müller nu-și dezmințea reputația. Animozitatea lui împotriva lui Himmler nu scăzuse. Jocul lui de acum se încadra în aceeași luptă surdă împotriva șefului său suprem. Lucra singur ? Se făcuse din nou unealta lui Bormann, ca și în cazul doctorului Langbehn ?

— Viața dumneavoastră este foarte prețioasă pentru noi, *Herr General.* Vom lua măsuri speciale de securitate. Aveți mari dușmani. Mari și puternici. Cred că bănuiți și dumneavoastră. Nu-mi este cu putință să vă spun mai mult. Într-o zi însă sper să pot vorbi. În ziua aceea îmi veți mulțumi, *Herr General.*

Îmi oferi o havană.

— Fumați ? Nu ? Îmi pare rău.

Și-o aprinse.

— Vom întări statul-major al inspectoratului dumneavoastră general cu un ofițer superior *S.S.*

Am înțeles. Îmi anexau un spion care avea să mă supravegheze în permanență.

— Oficial, va avea misiunea să facă legătura cu *Waffen S.S.* și cu Comandamentul Armatei de rezervă, care — cred că sînteți informat — a fost recent încredințat *Reichsführer*-ului *S.S.* Heinrich Himmler.

Cînd rosti acest nume, zîmbetul lui Müller se transformă într-un rictus. Himmler cunoștea desigur sentimentele pe care i le nutrea subalternul său. Cum de nu izbutea să-l înlăture ? Ajunsese Bormann atît de puternic încît reușea să mențină în fruntea *Gestapo*-ului un personaj care-și manifesta aproape

fățiș ostilitatea împotriva conducătorului suprem al corpului S.S. ? Atunci cum se explica înscăunarea lui Himmler în locul lui Fromm ? Himmler săvîrșise o performanță pe care înaintașul lui Röhm se străduise zadarnic să o realizeze. Tocmai acum, cînd se apropia de zenitul carierei sale, cînd își instala autoritatea și asupra unor unități din *Wehrmacht*, era atît de vulnerabil ?

Müller se ridică de pe scaun.

— Vă rog să mă iertați că mi-am îngăduit să vă invit pînă aici. V-am dat în schimb vești bune, nu-i așa ? Mi-a strîns călduros mîna. Și încă ceva, *Herr General*. Ați fost rugat să vă prezentați și mîine de dimineață Comisiei speciale de anchetă. Această măsură se revocă. Sînteți liber să vă deplasați oriunde vă cheamă ocupațiile dumneavoastră. Am onoarea să vă salut, *Herr General*. Și ori de cîte ori veți simți nevoia să stați de vorbă cu un prieten, să-i împărtășiți grijile, să vă destăinuiți, nu șovăiți să-mi călcați pragul.

— Sînt mișcat de bunăvoința dumneavoastră, *Herr Obergruppenführer*, i-am răspuns cu afectată amabilitate.

De sinceritatea prieteniei lui aveam toate motivele să mă îndoiesc. Aghiotantul său personal m-a condus pînă la mașină. În timp ce traversam holul de la intrare, m-am încrucișat cu *Obersturmbannführer*-ul care mă anchetase de dimineață. M-a salutat cu respect. În privirea lui am deslușit însă o expresie bizară, pe care nu mi-a fost greu să o interpretez. *Obersturmbannführer*-ul vedea în mine un suspect. Oricare ar fi fost manifestările de prietenie ale *Obergruppenführer*-ului Müller, în ochii lor rămîneam un complice al complotiștilor compromiși la 20 iulie.

M-am înapoiat la hotel. Karl mă aștepta, plin de îngrijorare. Cînd i-am povestit cum stau lucrurile, i s-au luminat ochii.

— Înseamnă că pericolul a trecut ! a rostit cu însuflețire.

— Înseamnă că sînt pus sub o supraveghere foarte severă, Karl. Tu nu ai auzit de acele personaje suspectate de poliție, dar care sînt lăsate în libertate spre a fi urmărite pas cu pas ?

— Crezi că...

— Nu cred. Sînt sigur. M-au lăsat în libertate fiindcă vor să lovească prin intermediul meu într-un foarte important personaj.

Am purtat această primejdioasă convorbire în barul hotelului, aproape gol la ora aceea.

În aceeași noapte, după cină, *Obergruppenführer*-ul Müller m-a chemat la telefon. Era tîrziu. Mă pregăteam de culcare.

— Să-mi iertați acest apel telefonic tardiv, a rostit șeful *Gestapo*-ului. Am ținut să fiu consecvent cu cele discutate cu dumneavoastră în cursul acestei după-amiezi. Locotenent-colonelul conte von Graffenstein-Islingen, arestat aseară, a fost pus în libertate acum o oră. Din ordinul meu. Dacă nu mă înșel, locotenentul-colonel von Graffenstein este nepotul dumneavoastră ?

— Da, *Herr Obergruppenführer*. Și vă mulțumesc mult pentru eliberarea lui.

— Măsurile de represiune dau adeseori naștere la abuzuri, a reluat Müller. Anchetatorii au interpretat greșit unele indicii — după părerea mea — lipsite de importanță.

— *Herr Obergruppenführer*, vă admir pentru luciditatea și spiritul de justiție...

— Cînd plecați din Berlin ? m-a mai întrebat.

— În cursul zilei de mîine. Mă înapoiez la Rastenburg și la cartierul general *Luftwaffe*.

— Vă urez drum bun, *Herr General*.

A doua zi am plecat la Rastenburg. Keitel m-a primit zîmbindu-mi cu falsă prietenie.

— Mă bucur că ați fost scos din cauză. Unii pretindeau că ar plana serioase bănuieli asupra dumneavoastră.

— Greșelile sînt omenești, *Herr Feldmarschall*.

— Chiar acum zece minute am semnat un ordin prin care *Standartenführer*-ul Ernst Gerlach a fost numit ofițer de legătură al *O.K.W.*-ului cu inspectoratul dumneavoastră general. Este un ofițer destoinic, pe care vă puteți bizui.

Am rămas siderat. De ce îl numeau tocmai pe Gerlach ? Nu știau oare că Gerlach îmi este frate vitreg ? Ori îl aleseseră dinadins, închipuindu-și că față de o rudă voi fi mai puțin rezervat și că treptat voi aluneca pe panta destăinuirilor ?

— Am auzit că fiul dumneavoastră a fost grav rănit pe front, reluă Keitel. Vă rog să primiți expresiunea simpatiei mele și totodată felicitări pentru comportarea sa vitejească. Am aflat toate acestea de la *Standartenführer*-ul Gerlach, care este un mare admirator al dumneavoastră și al fiului dumneavoastră. Cînd credeți că vă puteți înapoia la Paris ?

— Cît de curînd, *Herr Feldmarschall*.

— Zilele acestea va trebui să inspectați și unitățile noastre aeriene din România. Nu mai este nevoie să vă subliniez impor-

tanța petrolului românesc, singura noastră resursă de combustibil acum, după ce fabricile noastre de benzină sintetică sînt bombardate aproape zilnic de aviația inamică.

După întrevederea cu Keitel, m-a chemat la telefon cartierul general *Luftwaffe*. Trebuia să mă prezint imediat *Reichsmarschall*-ului Göring. În mai puțin de trei sferturi de oră am parcurs cei șaizeci de kilometri care despărțeau Comandamentul Suprem al *Wehrmacht*-ului de la Rastenburg de cartierul general al lui Göring. Era pe înserat. Soarele în asfințit îmbrăca pădurea într-o hlamidă de purpură, care se îmbina armonios cu zonele verzui de umbră. Deși ne apropiam de sfîrșitul lui iulie, domnea o răcoare plăcută. Firea își etala gătelile ei cele mai fermecătoare. Viața ținea să-mi demonstreze că este o plăcere să fie trăită și că pentru a o păstra, merită să te lupți cu ghearele și cu dinții. Karl stătea lîngă mine. Era gînditor. Gîndurile lui nu puteau fi trandafirii. Umbra unui surîs îi plutea totuși pe buze. Tinerețea îmbracă pînă și urîtul în haine de sărbătoare.

Göring m-a primit fără martori în cabinetul său. Mi-a strîns mîna cu multă cordialitate.

— Nu vă închipuiți cît mă bucur, principe, că v-ați întors iarăși printre noi...

Îmi vorbea de parcă m-aș fi înapoiat din împărăția morții. Poate că avea dreptate. Reveneam dintre morți.

— Nici-o clipă n-am acceptat gîndul că ați putea fi implicat în complot. Am fost convins că este o manevră a lui Himmler, care încearcă să mă lipsească de unul din cei mai apropiați colaboratori și în același timp să compromită aviația. Himmler este perfid, principe. Vrea să demonstreze *Führer*-ului că și printre aviatori a încolțit sămînța trădării. Himmler susține că întreaga armată, inclusiv aviația, este putredă, defetistă, lipsită de combativitate, că ofițerii din *Wehrmacht* sînt lași, refractari, animați de un îngust spirit de castă și că disprețuiesc din tot sufletul pe camarazii lor din corpul *S.S.* ...Și eu și Bormann ne-am ridicat împotriva acestui punct de vedere. Luă de pe masă un ordin scris, pe care își aruncă privirile. Uitați-vă, chiar azi Bormann a dat o directivă care intră în contradicție cu opiniile lui Himmler. Făcu lectura cu glas tare : „*Führer*-ul și-a exprimat dorința ca, după stabilirea responsabilităților și după soluționarea problemelor ridicate de evenimentele din 20 iulie, nimeni să nu-și mai permită a ofensa în ansamblu corpul ofițerilor, al generalilor, al nobilimii, precum și cele trei armate, de uscat, de aer și de mare,

care alcătuiesc *Wehrmacht*-ul". Poftiți, principe, citiți și dumneavoastră !

După ce îmi înmînă documentul, începu să se plimbe prin cameră.

— Refuz să cred că vreun aviator a fost capabil să săvîrșească oribila crimă de a ridica mîna împotriva *Führer*-ului. În sînul lui *Luftwaffe* nu există trădători. Toți ofițerii sînt devotați partidului și celui de-al treilea *Reich*.

Demagogia lui Bormann era explicabilă. Se erija în apărătorul armatei spre a lovi în pretențiile lui Himmler, care voia să-și aservească *Wehrmacht*-ul. Nici lui Bormann, nici lui Göring și nici lui Goebbels nu le convenea o sporire a puterii lui Himmler și o consolidare a autorității acestuia asupra armatei. Chestiunea succesiunii șefiei statului îi preocupa pe toți liderii în egală măsură. Toți se luptau pentru păstrarea unui echilibru de forțe care să nu permită favorizarea unui lider al partidului în dauna celorlalți colegi.

— Complotul, a continuat Göring, a scos la iveală dihonia care dăinuie între căpeteniile partidului. Curînd după explozie a avut loc o discuție penibilă în fața *Führer*-ului și a lui Mussolini. Ribbentrop, care era de față, a avut neobrăzarea să-mi reproșeze mie și celorlalte căpetenii ale armatei precara situație militară în care ne aflăm. Vă mărturisesc, principe, că n-am mai putut suporta. I-am adus aminte de falimentul politicii lui externe, care ne-a adus aici. A ridicat atunci glasul. În clipa aceea, principe, am văzut roșu : „Dacă nu-ți ții gura, comis-voiajor împuțit, te trăznesc în cap cu bastonul ăsta de mareșal. Nu te-ai priceput, *Herr* Ribbentrop, decît să vinzi șampanie infectă clienților pe care i-ai tras pe sfoară !" Ribbentrop s-a făcut verde. „Sînt încă ministru de Externe și, în această calitate, am dreptul să pretind a fi tratat cu respect, chiar și de un *Reichsmarschall*. Iar numele meu este *von* Ribbentrop !" Auzi nerușinare, să-mi scoată ochii cu particula lui nobiliară, obținută prin mijloacele pe care le știm cu toții. Apoi cineva a amintit trădarea lui Röhm. Evocarea acestui nume l-a trezit pe *Führer* din toropire. Explozia lui de mînie ne-a cutremurat : „Ceea ce i-am făcut lui Röhm și complicilor săi este nimic față de ceea ce am să le fac trădătorilor de azi. Am să-i nimicesc pe toți, fără cruțare, iar pe nevestele și pe copiii lor am să-i internez în lagăre de concentrare". Mussolini se îngălbenise ca o stafie. Îi venea să leșine. Numai eu mi-am păstrat cumpătul...

Gasconada lui Göring mă amuza. Își încheie narațiunea gîfîind ca un alergător după o cursă lungă. Se așeză istovit pe scaunul său.

— Nu o duc bine cu sănătatea, principe. Am palpitații, obosesc repede, nervii m-au lăsat... Războiul, responsabilitățile care-mi incumbă m-au uzat. Dar nu regret. Mă sacrific pe altarul patriei și al partidului.

Obrajii lăsați, gușa flască, cearcănele pronunțate aveau o tentă verde-pămîntie. Nici gesturile nu-i mai erau sigure. Mîinile erau agitate de un tremur continuu.

— Acest complot trebuie să ne trezească din letargie, principe, a reluat aproape cu ton de implorare. Trebuie să facem ceva, astfel ca flota aeriană să răsară din cenușă ca pasărea Phönix. Să recîștigăm încrederea *Führer*-ului. Toată puterea este în mîna noastră. Și fabrici și oameni ne sînt la dispoziție. Nu ne rămîne decît să-i utilizăm... Dacă va fi nevoie, vom construi uzine subterane... În sfîrșit, trebuie să existe o soluție... Trebuie ! Colaboratorii mei nu reușesc să o găsească. Poate că o veți găsi dumneavoastră...

Aproape că se jeluia. M-a impresionat penibil. Toată aroganța și trufia lui de odinioară se sfîrșiseră.

— M-am gîndit să vă ofer postul lui Korten.

Am schițat un gest negativ.

— Vă mulțumesc pentru încredere. Nu sînt făcut pentru funcția de șef de Stat-Major al *Luftwaffe*.

— Știu. Ca și Rommel, preferați contactul direct cu frontul îndeletnicirilor birocratice. Doriți o flotă aeriană ?

— Vă mulțumesc încă o dată, *Herr Reichsmarschall*. Prefer funcția de general inspector. Îmi permite să am o priveliște de ansamblu...

Nu am recunoscut, firește, că în calitatea mea de general inspector de armată mă bucuram de o mai mare libertate de acțiune.

— Cum doriți, principe. Tot ce pot să vă spun este că am ajuns la concluzia dumneavoastră referitor la acordarea priorității aviației de luptă asupra celei de bombardament. Ca să putem reconstrui uzinele distruse de aviația inamică, trebuie să asigurăm o apărare eficace a teritoriului... Am să susțin punctul dumneavoastră de vedere și în fața *Führer*-ului.

La ora aceasta mă interesa foarte puțin dacă *Führer*-ul își va însuși, ca și Göring, concluziile mele.

— Ar trebui să vă trimit pe Frontul de Est, dar și în Vest este necesară prezența dumneavoastră. Generalii noștri de aviație sînt niște impulsivi, care nu văd mai departe de lungul nasului... Poate că veți găsi un mijloc spre a salva situația...

Se întrerupse. Își dăduse desigur seama că îmi cerea imposibilul. Miracolele erau apanajul altor timpuri. Göring rămăsese cu bărbia înfiptă în piept și cu mîinile întinse pe masa de lucru. Tunica albă, cu multe zorzoane, îi atîrna pe torsul slăbit. Ridică fruntea. Ochii îi erau stinși. Părea epuizat, ca o lămîie stoarsă pînă la ultima picătură.

— Să-mi telefonați zilnic din Franța, rosti împleticit. Zilnic !

Cred că avea imperioasă nevoie de droguri, iar prezența mea îl împiedica să și le administreze.

— La revedere, principe. La revedere !

Lăsă iarăși capul în piept. Am ieșit încet, ca din camera unui bolnav. Nu-l invidiam pe Göring. Nesiguranța funcției mele era preferabilă puterii lui care începea să se surpe. Eu mă voi putea eventual salva. Göring era însă definitiv condamnat. Ca și Hitler. Providența care îl salvase la 20 iulie îi rezerva de bună seamă un sfîrșit și mai îngrozitor.

M-am înapoiat la Rastenburg, de unde aveam să mă îmbarc în trenul pentru Berlin. În cursul scurtei mele șederi la *O.K.W.*, mi s-a prezentat oficial și Gerlach, care avea să-și ia postul în primire. În atitudinea lui se amestecau, abil dozate, familiarismul și respectul datorat unui șef ierarhic.

— *Führer*-ul, mi-a explicat generalul Burgdorf, șeful personalului superior al armatei, dorește ca *Standartenführer*-ul Gerlach să fie reprezentantul său direct pe lîngă dumneavoastră. Veți avea în *Standartenführer*-ul Gerlach un colaborator prețios.

Era limpede. Din clipa aceasta, Gerlach avea să mă urmărească tenace, ca o umbră. Eu, care refuzasem întotdeauna să accept rude sub comanda mea, aveam acum în subordine un frate vitreg și doi nepoți. În situația în care mă aflam, nu-i puteam însă proteja. Dimpotrivă. Pentru Karl și pentru Erich, eram un balast. Iar în Ernst Gerlach aveam un dușman.

În aceeași noapte am plecat cu trenul la Paris. Ce căutam în Vest, n-aș putea să spun. Mergeam să inspectez o flotă aeriană care în mod practic dispăruse de pe cerul Franței. Îndeplineam o misiune „de rutină". Agitația febrilă din jurul meu era totuși preferabilă unei inactivități care m-ar fi silit să mă

gîndesc numai la complicațiile în care mă zbăteam, ca o insectă prinsă într-o pînză de păianjen.

Era aproape 3 noaptea cînd am trecut prin Berlin. Stăteam singur în compartimentul meu și mă întreținеam cu un pahar de coniac. O carte deschisă — asupra căreia nu reușisem să mă concentrez — zăcea aruncată pe patul acoperit cu cearșafuri strălucitor de albe. Nu îmi era somn. O greutate supărătoare îmi apăsa creierul, iar inima îmi palpita din cînd în cînd, zbătîndu-se în piept. Lăsasem fereastra deschisă. Luna răspîndea o lumină alburie, lăptoasă, care învăluia cîmpia, trenul și năvălea în compartimentul meu. Însoțitorul vagonului îmi adusese o sticlă cu apă minerală.

Cineva a bătut ușor în ușă.

— Intră !

În prag a apărut Ernst Gerlach, în uniforma lui de *S.S.*-ist.

— Pot să intru ? m-a întrebat.

— Poftește. Ia loc pe banchetă.

Ocupam singurul fotoliu din cabină. Se așeză cu grijă pe cușetă.

— N-aș fi îndrăznit să ciocănesc în ușă dacă nu l-aș fi văzut pe însoțitor aducîndu-ți apă minerală. Nu-mi era nici mie somn. Stăteam pe culoar și contemplam peisajul nocturn. Mi-am spus că e mai plăcut să-ți petreci timpul în doi. Insomnia și singurătatea nu sînt deloc agreabile.

Am sunat pe însoțitor, care a adus un pahar și pentru Ernst. Am oferit fratelui meu un coniac.

— *Prosit !* mi-a urat, înainte de a-și gusta băutura.

— *Prosit !*

— Bun coniac ! a rostit.

A tăcut cîteva clipe. Mă uitam pe fereastră.

— Eugen, aș vrea să-ți pun o întrebare.

Am întors capul spre el.

— Știi de ce am fost atașat pe lîngă persoana dumitale ?

Întrebarea era directă. Foarte directă. Am răspuns simplu.

— Bănuiesc.

— Îți datorez o explicație, Eugen. Ți-o datorez, așa cum îți datorez și viața.

Falsa lui sinceritate mă scîrbea.

— Să nu mai vorbim despre aceasta, Ernst.

— De ce să nu vorbim ? Se spune că recunoștința este o floare rară. Mie îmi place să o cultiv.

— Da ? Foarte frumos.

Tonul meu incolor l-a descumpănit. Nu voiam să-mi dezvălui încă bateriile, spunîndu-i tot ce știam în legătură cu pretinsele lui sentimente de recunoștință.

— Știi de ce ești liber în clipa aceasta, Eugen ?

— Trebuia să fiu arestat ?

— Da.

— Nu știam.

— Acum poți să afli. Ești liber fiindcă te urăsc doi oameni mari și puternici.

— Ce paradox !

— Da. Este un paradox. Ura lor îți garantează pentru moment securitatea personală.

— Nu e posibil să fii mai explicit ?

— Voi încerca, deși acest lucru poate să mă coste capul.

— Știu. Recunoștința îți dă ghes să-mi vorbești...

— Nu fi ironic, Eugen !

— Nu sînt ironic.

— Vrei să mă asculți ?

— Te ascult cu tot interesul.

— Și Himmler și Bormann știu că ești unul dintre corifeii complotului. Știu cu precizie, dar nu au probe. Lipsa probelor nu ar constitui o problemă insolubilă, fiindcă sub tortură ți s-ar smulge orice mărturisiri.

— Din ce în ce mai interesant.

— Nu-i așa ? Și tonul lui era ironic. Îmi dai voie să continui ?

— Desigur.

— Himmler te urăște fiindcă ai făcut parte dintr-un complot care urmărea răsturnarea unui regim ce constituia temeiul puterii lui. Te mai urăște fiindcă ți-a făcut o propunere de colaborare pe care i-ai respins-o.

— De unde știi ?

— Știu. Dar și de data aceasta lipsesc probele. Lui Himmler i-ar fi convenit un complot, însă concretizat în sensul intereselor sale. Dumneavoastră, generalii, ați declanșat lovitura de stat fără să țineți seamă de năzuințele lui. Acum se răzbună. Și răzbunarea sa va fi cruntă. Pe dumneata, Eugen, te urăște mai mult decît pe toți ceilalți generali la un loc.

— De ce ?

— Fiindcă îl ai la mînă. Ați purtat o discuție confidențială, a cărei dezvăluire l-ar costa nu numai funcția, ci și viața.

— Dacă discuția purtată are implicații atît de grave, aceleași consecințe le-aș putea suferi și eu.

— Firește.

— Atunci de ce sînt liber ?

— Fiindcă te urăște și Bormann. Aici intervine însă o deosebire. Himmler vrea să te ucidă, ca să dispară orice posibilitate de a se vedea compromis. Bormann vrea să te păstreze în viață, ca să-l demaști pînă la urmă pe Himmler.

— Ernst, am să intru in jocul dumitale, în construcția dumitale sau a acelora care ți-au transmis-o. Dacă discuția pe care am avut-o cu Himmler a fost confidențială, de unde se știe la ce s-a referit ea ? Dacă am făcut parte din complot, de ce nu există nici o probă a acestei participări ? Lipsa de probe nu o declar eu, ci dumneata ! Deci, lăsînd la o parte astfel de... hm ! carențe ale logicii formale, să presupun că tot ce spui e exact...

Ernst mă asculta răbdător, privindu-mă fără expresie. Departe de a mă irita, atitudinea lui mă făcea să fiu calm și lucid. Trebuia să joc cît mai exact o piesă pe care amîndoi o știam falsă. Am continuat :

— După ce va obține declarațiile mele, Bormann nu va ezita să mă lichideze. Din moment ce nu-i voi mai fi util...

— Judeci foarte lucid, Eugen.

— Concluzia este limpede, am replicat. Dacă voi continua să tac, barca mea va continua să plutească pe marea dezlănțuită de furiile celor doi titani.

— Da și nu, rosti Ernst. Poate că Himmler va reuși să te lichideze. Un accident poate interveni oricînd. Cunoști sfîrșitul generalului von Fritsch pe frontul din Polonia ! Se zvonește că un *S.S.*-ist i-a tras un glonte în cap. Și dumitale ți s-ar putea întîmpla același lucru.

— Înțeleg.

— Există și altă variantă. Bormann să obțină din altă sursă probele de care are nevoie. În momentul acela ești pierdut. Te va lăsa pradă zbirilor lui Himmler. Iar pe Himmler îl va doborî la momentul ales de el.

— Cu alte cuvinte, situația mea este desperată.

— Oarecum, a zîmbit Ernst.

— Atunci nu-mi rămîne decît să aștept inevitabilul.

— Nu e soluția cea mai bună. În prăbușirea dumitale îl vei tîrî și pe Rudi. Cunoști hotărîrile *Führer*-ului referitoare la familiile complotiștilor.

Am rîs.

— Rudi este un nazist atît de fanatic, încît vor ezita să-l interneze în lagăr. Poziția lui Rudi e sigură. Ceilalți copii ai

mei nu mai depind de puterile *Führer*-ului, ale lui Himmler şi ale lui Bormann.

— Îi uiţi pe Karl von Bruck şi pe Erich von Graffenstein, nepoţii dumitale.

— Karl şi Erich sînt şi nepoţii dumitale, Ernst.

— Karl, da. Erich este nepotul dumitale prin alianţă. Cu mine n-are nici-o legătură. Nici soarta lui Karl nu m-ar preocupa îndeosebi. Legăturile mele cu familia von Bruck au fost ca şi inexistente. S-au preocupat vreodată baronii von Bruck de soarta copilandrului care a crescut printre curvele din Hamburg ?

— Nici principii von Altenburg nu s-au preocupat. Dar nu din vina lor. Nu aveau de unde să ştie în ce situaţie te afli.

— Ar fi putut să se intereseze, Eugen.

Am pus mîinile pe măsuţa de lîngă fereastră. Contururile paharului şi ale sticlei de coniac se proiectau pe mîneca vestonului meu.

— Cumplit trebuie să ne mai urăşti, Ernst.

Şi-a aşezat mîinile pe genunchi.

— De ce să nu fiu sincer... într-o vreme v-am urît de moarte. Eraţi puternici voi pe atunci. Cu timpul însă mi-a trecut. Astăzi sînt eu cel puternic. În orice caz, mai mult decît dumneata, Eugen. Baronii von Bruck sînt încă foarte puternici. Mă depăşesc cu mult. Dar Karl von Bruck este în mîna mea.

— Eşti sigur, Ernst ?

— Absolut. Soarta lui rămîne legată de a dumitale. În aceeaşi situaţie se află şi Erich von Graffenstein. Dacă te vei prăbuşi, îi vei tîrî după dumneata.

L-am privit lung. Sub pretext că îmi caut ţigările, aş fi putut să întind mîna pînă la revolver, să-l scot din teaca lui de piele şi să-i descarc toată încărcătura de gloanţe în piept. L-aş fi răzbunat pe Willi. În clipa de faţă, însă, acest deznodămînt nu m-ar fi servit cu nimic. Trebuia să-mi salvez mai întîi nepoţii. De Karl eram mai legat decît de Rudi. După aceea va suna şi ceasul răfuielilor.

— Să rămînem la oile noastre, zise Ernst. Există totuşi o soluţie ideală. Îl înfunzi pe Himmler, iar eu îţi asigur trecerea în Elveţia. Şi dumitale şi nepoţilor...

— Şi în locul lui Himmler va veni alt Himmler. Cel de-al treilea *Reich* trebuie să dureze o mie de ani. O mie de ani de fericire. A murit Himmler, trăiască Himmler...

— Poţi să lupţi împotriva unui individ, dar nu şi împotriva unui sistem.

Am clătinat din cap.

— Nu am nimic de declarat, Ernst.

Rictusul i-a schimonosit din nou buzele.

— Nu-i nimic. Aştept. Am tot timpul.

— Cum ţi-e voia.

— Cu un singur corectiv, Eugen. Dacă se vor ivi probe împotriva dumitale, nici Dumnezeu nu te va mai putea salva. Şi se vor ivi aceste probe.

Am ridicat din umeri.

— Ţi-am mai spus. Nu am ce declara. Acum fii amabil şi lasă-mă să mă culc.

Ernst a sărit în picioare.

— Iartă-mă dacă te-am plictisit cu prezenţa mea.

— Nu m-ai plictisit. Am purtat o conversaţie instructivă.

Ernst mi-a urat noapte bună, apoi s-a retras. Cînd a închis uşa în urma lui, am tras adînc aerul în piept. În lipsa lui atmosfera se făcuse mai curată. Am scos din valiză portretul Elissei şi l-am aşezat pe măsuţa de la căpătîiul cuşetei.

M-am dezbrăcat şi m-am strecurat sub cuvertură. Prin geamul deschis intra în cabină miros de fîn proaspăt cosit...

Către sfîrşitul lui iulie am asistat la dislocarea liniilor noastre de apărare din Franţa şi la străpungerea săvîrşită de americani, care au reuşit să ajungă într-un iureş pînă la Avranches. Bombardierele inamice vărsau, pe lîngă torentul de bombe, şi valuri de napalm, care se aprindeau învăluind în flăcări trupele noastre aflate în plină retragere. Hitler sancţiona insuccesele, destituind generali. Aceasta era unica soluţie la care mai putea apela. Spargerea frontului din Normandia avea să aibă consecinţe de o gravitate excepţională. Blindatele inamice, reţinute pînă atunci de barajul trupelor noastre, s-au revărsat ca un imens tăvălug peste teritoriul Franţei, măturînd orice rezistenţă.

Contraofensiva ordonată de Hitler, care visa să taie în două invazia inamică, l-a silit pe von Kluge să angajeze în luptă ultimele sale unităţi de elită. Hitler promitea să trimită în ajutor sute de tancuri, sute de avioane şi noi divizii de infanterie... Blindatele, bombardierele, avioanele de luptă, marile unităţi motorizate, existau însă numai pe hîrtie şi în imaginaţia lui Hitler. În preajma declanşării ofensivei, generalul Warlimont, adjunctul lui Jodl, a sosit la Cartierul general al lui von Kluge, cu un mesaj imperios din partea lui Hitler : „Spune-i *Feldmarschall*-ului să nu mai privească în urmă, ci numai

înainte..." Von Kluge era timorat. Știa că asupra lui planau suspiciuni. Loialitatea sa față de *Führer* era discutabilă. *Reichsleiter*-ul Ley, ministrul Frontului Muncii, clama plin de indignare că toți nobilii din *Wehrmacht* trebuie spînzurați.

Contraofensiva a fost compromisă și de ordinele contradictorii ale lui Hitler. Operațiile militare începute la 7 august ora 00.00 au echivalat cu o bătălie disperată împotriva unor forțe terestre mult superioare și a unor forțe aeriene inamice care stăpîneau în exclusivitate cerul.

Avioanele pe care von Kluge îmi pretindea să i le furnizez, în baza făgăduielilor *Führer*-ului, întîrziau să-și facă apariția. Contraofensiva s-a înnămolit datorită propriei ei neputințe. Cele două armate germane din zona Falaise—Argentan—Avranches, care se încăpățînau — datorită ordinelor isterice ale lui Hitler — să continue o operație militară sortită eșecului, s-au văzut la un moment dat amenințate cu încercuirea. La 14 august Înaltul Comandament German din Vest și-a recunoscut înfrîngerea. Von Kluge a cerut autorizația de a se retrage din punga de la Falaise.

În aceeași noapte ni s-a semnalat dispariția *Feldmarschall*-ului. Se știa că von Kluge plecase să inspecteze trupele noastre din zona periclitată. Cineva a lansat zvonul că *Feldmarschall*-ul ar fi rămas în mod deliberat în punga de la Falaise, fie spre a se preda inamicului, fie spre a trata cu acesta capitularea armatelor germane din Vest.

Ernst Gerlach mi-a declarat cu această ocazie :

— Von Kluge și-a dezvăluit în sfîrșit jocul. Trădarea lui va face să cadă multe capete.

De la *O.K.W.*, soseau repetate apeluri telefonice. Hitler pretindea să fie informat de soarta *Feldmarschall*-ului. Era convins, se pare, de defecțiunea lui von Kluge.

Mă aflam în acea vreme la cartierul general al Grupului de armate Vest. Statul Major al *Feldmarschall*-ului își pierduse capul. Generalul Blumentritt era vînăt de supărare.

— Mă gîndesc cu groază la ceea ce ne așteaptă, mi-a mărturisit.

Curînd după ora prînzului, a sosit de la *O.K.W.* un ordin semnat de Hitler. Generalul Hausser avea să preia provizoriu comanda Grupului de armate Vest, pînă la numirea unui succesor al lui von Kluge. Așteptam cu toții să se abată asupra noastră un nou val de arestări, care să se suprapună arestărilor operate de Comisia specială de anchetă a complotului

din 20 iulie. Ca să descriu tensiunea nervoasă în care ne aflam cu toții ar fi fastidios și inutil.

În cursul nopții următoare, von Kluge și-a făcut apariția. Convoiul lui de mașini fusese atacat de avioane inamice, care-i distruseseră camioneta radio, îi avariaseră propriul automobil, uciseseră sau răniseră pe unii dintre însoțitorii săi.

— Am trecut prin momente pe care n-am să le uit, mi-a declarat.

Era plin de noroi, avea uniforma ruptă, emoția și durerea îl sluțiseră. Arăta ca o fantomă.

— Toată ziua a trebuit să stăm ascunși într-un lan de grîu, ca să scăpăm de atacurile aeriene inamice, mi s-a destăinuit posomorit. A fost un adevărat infern...

Înapoierea *Feldmarschall*-ului a fost anunțată *O.K.W.*-ului. Răspunsul lui Hitler nu a întîrziat. *Feldmarschall*-ul nu mai era autorizat să își inspecteze trupele din linia întîi și nici să se mai apropie de punga de la Falaise. Pînă la noi ordine, își va exercita comanda de la cartierul său general, sub supravegherea permanentă a unui ofițer *S.S.* Și lui von Kluge îi era dat acum să trăiască experiența mea. Hitler începuse de aproape un an sistemul de a-și impune „reprezentanții personali" pe lîngă generalii care nu-i mai inspirau încredere deplină. „Reprezentanți personali", care nu erau în realitate decît niște gardieni cu insigna „cap de mort" la caschetă.

În noaptea de 16 spre 17 august von Kluge a ordonat evacuarea pungii de la Falaise, fără să mai aștepte încuviințarea *Führer*-ului. Spectacolul la care asistase în cursul acelei inspecții plină de peripeții îl făcuse să ajungă la concluzia că orice continuare a rezistenței ar fi constituit un sacrificiu gratuit.

În primele ore ale dimineții următoare *Feldmarschall*-ul Model și-a făcut apariția la cartierul general. Suplu, rigid, cu monoclu, cu uniforma strînsă pe corp și împodobită cu cele mai înalte distincții militare, arunca priviri ironice asupra ofițerilor care-i ieșiseră în întîmpinare.

— *Herr Feldmarschall*, s-a adresat lui von Kluge, *Führer*-ul a aprobat evacuarea pungii de la Falaise.

Von Kluge a zîmbit satisfăcut. Înțelepciunea măsurilor sale nu mai era contestată.

— Totodată, a continuat Model, vă aduc la cunoștință hotărîrea *Führer*-ului care a binevoit să-mi încredințeze comanda Grupului de armate Vest.

Tot singele s-a scurs din obrajii lui von Kluge. Fără să spună un cuvînt, a luat scrisoarea pe care i-a înmînat-o Model. A desfăcut-o, şi-a aruncat ochii asupra conţinutului, apoi ni s-a adresat cu un calm desăvîrşit :

— *Meine Herren, Führer*-ul mi-a ridicat comanda. *Herr General* Blumentritt, vă rog să citiţi cu glas tare acest ordin.

Mesajul lui Hitler era de o duritate incalificabilă. Uitînd de serviciile pe care i le adusese von Kluge în cursul campaniilor din est şi din vest, încheia cu o frază umilitoare : „Nu mai sînteţi calificat să vă exercitaţi comanda în vest. Ca atare, v-am trecut la dispoziţia înaltului comandament al *Wehrmacht*-ului".

În clipa aceea von Kluge şi-a dat — cred — pentru prima dată seama de imensa greşeală pe care o săvîrşise, refuzînd să se solidarizeze cu complotiştii. Regretele erau însă tîrzii. Erorile se plătesc scump.

— *Herr Feldmarschall*, sînt gata să vă cedez comanda, s-a adresat lui Model. Formalităţile de predare-primire le vom încheia în cursul acestei zile... Blumentritt, la ora 5 maşina mea să fie gata de plecare.

În aceeaşi dimineaţă am primit şi eu un ordin de la O.K.W., transmis prin cartierul general *Luftwaffe*. Trebuia să plec neîntîrziat în România. Generalul Friessner, comandantul Grupului de armate Ucraina-Sud, semnala complicaţii politice la Bucureşti.

Am dat ordine în consecinţă ofiţerilor mei, iar după ce mi-am luat rămas bun de la von Kluge şi de la Model — acest monument de aroganţă — am plecat la Paris. Trenul meu de comandament mă aştepta sub presiune.

Plecarea mea din capitala Franţei a coincis cu un eveniment politic semnificativ. *Monsieur* Pierre Laval, şeful guvernului francez de la Vichy, părăsea Parisul, escortat de o formaţie a *Gestapo*-ului şi se îndrepta spre inima Germaniei. În aceeaşi zi, Hitler a hotărît să abandoneze sudul Franţei. Înaintarea aliaţilor debarcaţi în Provence nu mai putea fi zăgăzuită. Digurile germane se prăvăleau pe toate fronturile...

La 18 august am sosit cu trenul la Bucureşti. Pe peronul gării Mogoşoaia mă aşteptau ministrul plenipotenţiar von Killinger, generalul Hansen, generalul Gerstenberg, Helfferich, şeful *Gestapo*-ului şi însoţitorii lor. I-am poftit în vagonul meu salon, unde am avut o primă luare de contact. Le-am expus

motivul sosirii mele. Înaltul Comandament al *Wehrmacht*-ului era intrigat de rapoartele generalului Friessner, care stăruia să atragă atenţia *Führer*-ului asupra situaţiei explozive din România. Generalul Friessner se temea de o schimbare radicală a politicii României faţă de Germania. Serviciile noastre de informaţii semnalau o stare de spirit alarmantă în rîndurile populaţiei şi ale armatei române. O repetare a loviturii de stat din Italia ar descoperi nu numai spatele grupului de armate Ucraina-Sud, dar ar compromite şi desfăşurarea operaţiilor militare în Balcani.

— Îngrijorarea generalului Friessner este lipsită de orice temei, a intervenit von Killinger. Orientarea politică a României nu va suferi nici o schimbare. Mareşalul Antonescu este devotat *Führer*-ului şi Germaniei, iar regele Mihai nu îndrăzneşte să-i iasă din cuvînt. Cu prilejul ultimei sale întrevederi cu *Führer*-ul, mareşalul a declarat solemn că va lega soarta poporului român de a celui german şi că va merge pînă la moarte alături de noi. Răspund de loialitatea Mareşalului ! încheie cu patos von Killinger.

— Adevărul este că toate pîrghiile Statului sînt în mîinile lui Antonescu. Nu se face o mişcare în ţară fără ştirea sa, întări generalul Hansen afirmaţiile diplomatului.

Helfferich, şeful *Gestapo*-ului, care stătuse pînă atunci în rezervă, găsi necesar să-şi spună cuvîntul. Am remarcat cu acest prilej că purta insignele de *Sturmbannführer*. Himmler îi răsplătise serviciile şi devotamentul, înaintîndu-l în grad.

— Îmi permiteţi să nu împărtăşesc optimismul dumneavoastră, zise Helfferich.

De cînd luase locul lui Grunau, cîştigase în prestanţă. Afecta o poză plină de importanţă, de gravitate. Aerele lui de superioritate erau de-a dreptul groteşti.

— Şeful Siguranţei române mi-a semnalat o agitaţie subterană suspectă, confirmată şi de agenţii mei. Comuniştii, şi de altfel întreaga opoziţie, îşi ridică tot mai vehement glasul împotriva guvernului.

— Lasă-i să critice, zise von Killinger. Vorbele n-au costat niciodată nimic. Bîrfelile politice constituie adeseori o binevenită supapă de siguranţă... Oamenii care înjură şi clevetesc, trec rareori la acte...

Gerstenberg clătină din cap.

— Numai dacă ar exista un aparat care ne-ar permite să citim gîndurile curate ale românilor, aş avea încredere în ei.

Von Killinger își biciui cu mănușile genunchiul.

— Să nu exagerăm, *meine Herren*. Generalul Friessner a propus *Führer*-ului ca toate unitățile ale *Luftwaffe* de pe teritoriul României, precum și *Feldjandarmerie, Gestapo*-ul și chiar agenții diplomatici, să treacă în subordonarea comandamentului Grupului de armate Ucraina-Sud. Nu cred însă că *Reichsmarschall*-ul Hermann Göring va aproba ca artileria antiaeriană și aviația să iasă de sub comanda sa directă. Nici *Reichsführer*-ul Himmler nu va admite ca armata să ia sub controlul ei *Gestapo*-ul. Cît privește Excelența sa Joachim von Ribbentrop, sînt sigur că va respinge orice imixtiune a armatei în treburile noastre diplomatice. Fiecare departament trebuie să-și păstreze autonomia. Vă rog să raportați la *O.K.W.* punctul nostru de vedere, zise von Killinger. Am și avut grijă să informez Ministerul Afacerilor Externe, asupra intențiilor generalului Friessner.

Mi-am stăpînit rîsul. Departamentul Afacerilor Externe nu mai era de multă vreme decît un minister fantomă, iar Ribbentrop o fantomă de ministru. M-am ridicat de pe scaun.

— *Meine Herren*, am să avizez. Chiar în cursul acestei zile voi face o vizită la cartierul general al Grupului de armate Ucraina-Sud. Vreau să stau de vorbă cu generalul Friessner.

— I-am cerut o nouă escadrilă de vînătoare pentru apărarea regiunii petrolifere, zise Gerstenberg. A aprobat acest lucru, dar pînă în prezent nu am primit nimic.

— Bine, Gerstenberg. Am să văd ce este de făcut.

M-am întors spre Helfferich.

— Ce mai știi de predecesorul dumitale ? Acum cîteva luni l-am văzut — dacă nu mă înșel — pe peronul unei gări. Praga sau Varșovia. Era în drum spre front.

Helfferich ridică dezolat mîna.

— Nu-l fericesc pe *Sturmbannführer*-ul Grunau, *Herr General*. Știți, poate, că a fost retrogradat.

— Știu.

— Acum două săptămîni a căzut prizonier la ruși.

— Așa ?

— Se pare că i se va face un proces. Este acuzat că ar fi ucis un mare număr de prizonieri ruși în primul an de campanie din Rusia. Ridicol, nu-i așa ? Ce putea să facă ? Primise ordine de sus.

Am zîmbit ironic.

— Și dumneata ai executat prizonieri ruși ?

— Am participat la cîteva execuţii, a rostit cu mîndrie *S.S.*-istă. Sub aparenta lui bravadă se strecura însă o teamă insidioasă, pe care nu reuşea să şi-o ascundă în întregime.

— Ai grijă să nu cazi în mîna ruşilor, i-am spus maliţios.

Nu mi-a răspuns dar am văzut că îl trece un fior. După plecarea acestor personaje, am ordonat să mi se pregătească maşina. În ciuda insistenţelor lui Karl, care dorea să mă însoţească pînă la Slănic, l-am lăsat la Bucureşti.

— Ai să faci bine să te instalezi la hotel şi să mă aştepţi pînă la înapoierea mea. Nu eşti încă restabilit.

Karl s-a îmbufnat ca un copil.

I-am zîmbit.

— Nu mă sili să fac uz de autoritate. Vrei să-ţi dau cîteva zile de arest la domiciliu ? Poate numai aşa ai să te linişteşti. În definitiv, nu-ţi vreau decît binele.

Karl s-a resemnat surprinzător de repede.

— Bine. Atunci am să-mi găsesc altă ocupaţie.

— Slavă Domnului. Dar să fie cît mai sedentară.

— De acord. Făgăduiesc să nu ies din cameră cîteva zile în şir.

— Cuminţenia ta mă bucură, Karl.

În vreme ce mă pregăteam de drum, Gerlach a intrat în cabinetul meu de lucru din vagon. Părea îngîndurat. Ţinea sub braţ o mapă cu documente.

— Cîteva hîrtii cer a fi rezolvate grabnic, Eugen.

A aşezat mapa deschisă pe birou.

— Nu eşti în apele dumitale, Ernst, i-am spus. Ce te preocupă ?

Mi-a arătat prima adresă din vraful de hîrtii oficiale.

— Citeşte, te rog.

Mi-am aruncat ochii asupra documentului. Comandamentul trupelor *S.S.* mă încunoştinţa că îmi delegase un nou ofiţer de legătură, *Obersturmführer*-ul Kurt Röss, care va fi subordonat *Standartenführer*-ului Ernst Gerlach.

— Eh, ce-i cu asta ? l-am întrebat.

— Sînt şi eu pus sub supraveghere.

— De cine ?

— În nici un caz de Bormann sau de Müller. Aici şi-a vîrît coada Himmler. Vrea să fie încunoştinţat de toate mişcările dumitale şi ale mele... Nu uita, Eugen, că sînt înzestrat cu un al şaselea simţ, care nu m-a înşelat niciodată.

Gerlach nu se lăuda. Era într-adevăr înzestrat cu un al şaselea simţ. Ostilitatea mea ascunsă nu-i scăpase. Ştia că îl

pîndeam, dar se prefăcea că nu observă.

Mi-am aruncat ochii și asupra celorlalte hîrtii, apoi am închis mapa.

— Pot să mai aștepte. Peste zece minute plecăm la cartierul general al lui Friessner. Să fii gata.

Gerlach a luat mapa de pe birou.

— Aș vrea să-ți spun cîteva cuvinte, Eugen.

— Da ? În legătură cu ce ?

— Cu situația noastră.

— Te rog să fii concis, fiindcă ne așteaptă un drum lung.

Nu l-am poftit să se așeze pe scaun.

— Sîntem de multe zile împreună, Eugen.

— Ei, și ?

— Pentru mine au fost zile de vacanță.

— Știu că n-ai prea avut mare lucru de făcut.

— Pardon. Mi se încredințase o misiune, dar n-am dus-o la îndeplinire. Nu mi-ai permis să o îndeplinesc.

— Ernst, îți pierzi vremea. Bucură-te mai departe de vacanță și lasă-mă să-mi văd de treburi. Îți suport compania fiindcă nu am altă alternativă. Dar de poveștele tale scutește-mă.

— Sosirea lui Ross complică lucrurile.

— Pentru mine sînt și așa destul de complicate, Ernst.

Gerlach și-a netezit cu mîna rămasă liberă colțurile gurii.

— Mă uimește tenacitatea dumitale, Eugen. Nu înțeleg de ce înfrunți cu atîta seninătate primejdii care în orice clipă ar putea deveni mortale.

— Poate că nu am nimic de ascuns, Ernst, sau poate că am planurile mele. Și într-un caz, și în celălalt, dumneata nu poți avea o utilitate...

— De a doua alternativă nu mă îndoiesc. Ce n-aș da să-ți cunosc aceste planuri ! Ne-ar feri pe amîndoi de mari dezagramente.

— Prezența lui Ross te-a tulburat prea tare.

— Recunosc. M-a tulburat foarte tare. Se pregătesc lucruri mari. N-ar fi exclus să plătim amîndoi cu capul.

— Nu înțeleg de ce ai plăti dumneata ?

— Explicația e simplă : n-am reușit să te conving sau să te demasc. Și neîndeplinirea unei misiuni atrage consecințe...

— Sînt de părere să abandonezi, Ernst. Anunță-ți șefii că nu am nimic de spus.

— Prefer, totuși, să-mi continui vacanța lîngă dumneata. E mai agreabil și poate că, în cele din urmă, se lămuresc lucrurile...

— Nu mă întrebi și pe mine ce prefer ?

— Nu. Ar însemna să-mi spui ceva dezagreabil. Vreau să evit situațiile ireparabile.

— Cred că va trebui să te deprinzi cu gîndul înfrîngerii.

— Nu. Niciodată nu am dat înapoi.

— Atunci suportă riscurile. Am să-ți spun și eu cîteva adevăruri. Primul : mi-ar plăcea să te văd cît mai puțin.

— Regret, Eugen ! Am ordinul să nu te scap din ochi.

— În cazul acesta te rog să reduci la minimum relațiile verbale.

Gerlach s-a înclinat.

— Cum dorești. Dar sînt convins că într-o zi are să-ți pară rău. Ai să recunoști — prea tîrziu — că ți-am dorit numai binele.

— Să lăsăm poveștile pentru adormit copiii, Ernst. Destul cu vorba. Pregătește-te de drum !

A izbit călcîiele și a ieșit întunecat din cabină.

Zece minute mai tîrziu am plecat cu mașina spre Slănicul Moldovei. În afară de nelipsitul Gerlach, eram însoțit de von Geist, de Merian și de Erich von Graffenstein. Ne deplasam în trei mașini, escortate de motocicliști. Röss se instalase în automobilul lui Erich. Își luase deja aere de cuceritor. Tînărul acesta avea o mutră care cerea palme. Relieful accentuat al oaselor feței, pielea care bătea într-un alb bolnăvicios cu reflexe verzui, ochii aspri, de o fixitate derutantă, expresia lor impenetrabilă, îl făceau extrem de antipatic. Era de o politețe rece, enervantă. Nici Gerlach nu-l putea suferi.

Am ajuns la cartierul general al lui Friessner la 3 după amiază. Cerul se înnoura a furtună. Stăruia o căldură umedă, lipicioasă. Aerul nemișcat te învăluia într-un fel de masă pufoasă, supărător de fierbinte. Caroseria mașinii frigea. Coloanele de infanteriști, germani întîlniți pe șosea, păreau alcătuite din schelete îmbrăcate în uniforme prea mari.

L-am găsit pe generalul Friessner în mijlocul ofițerilor săi de stat major, studiind harta frontului din Moldova. Părea tulburat. Ultima oară îl văzusem la *O.K.W.*, în preziua numirii sale în fruntea Grupului de armate Nord. Pe atunci era plin de optimism. N-aș putea spune că era un mare strateg. La comanda Grupului de armate Nord nu se remarcase prin soluții geniale. Este adevărat că în anul de grație '944 nici un general n-ar fi putut obține rezultate mai bune. Cei mai capabili nu reușiseră decît să încetinească ritmul înaintării inamicului.

Inițiativa operațiilor militare ne scăpase de multă vreme din mînă.

Euforia pe care Friessner o încercase în primele zile după înscăunarea sa la comanda Grupului de armate Nord se spulberase repede. Pe parcurs avusese tot timpul să se trezească la realitate. Minunile, pe care crezuse că va fi în stare să le săvîrșească, se dovediseră a fi tot atît de intangibile ca și mirajele din deșerturi. Eșecurile îi tăiaseră elanul. Acum privea evenimentele cu realism și cu acea doză de amărăciune pe care ți-o imprimă convingerea că totul este pierdut și că orice eforturi suplimentare sînt zadarnice.

Friessner slăbise. Grijile îi ninseseră părul, iar privirea îi era încărcată de tristețe. Cum m-a văzut, m-a dus în fața hărților. Mi-a arătat linia frontului.

— Rușii pregătesc o mare ofensivă în sectorul nostru. Serviciile noastre de informații — puținele de care mai dispunem — și aviația de recunoaștere au semnalat suspecte mișcări de trupe. Rușii sînt maeștri în camuflarea pregătirii ofensivelor. Deplasările masive de trupe nu pot scăpa însă la infinit nedetectate.

— *Führer*-ul nu crede în posibilitatea unei ofensive sovietice în acest sector, i-am răspuns.

— În acest caz va avea o mare dezamăgire, a rostit Friessner.

— N-ar fi prima și nici ultima.

— Ofensiva aceasta, continuă Friessner, nu m-ar îngrijora atîta, dacă nu aș avea indicii că în curînd se va produce în România o explozie antigermană, cu efecte — mă tem — pustiitoare pentru noi.

Îmi arătă iarăși linia frontului.

— Dacă ofensiva rusească va fi precedată, însoțită, sau urmată de o schimbare a orientării politice a României și de intrarea armatei acestei țări în rîndurile dușmanilor noștri, vom fi prinși între două focuri. Știți ce ar însemna ?

— Știu. Un dezastru.

— În zona frontului, reluă Friessner, dispunem de 400 000 de oameni, în zona etapelor — de 157 000, iar în zona interioară — de 60 000. Chiar dacă adăugăm cei 25 000 de oameni afectați apărării regiunii petrolifere și cei 40 000 de membri ai grupului etnic german, instruiți de *S.S.*, sîntem foarte departe de cei 929 000 de soldați ai Fronturilor 2 și 3 Ucrainene. Ieșirea din dispozitiv sau, cu atît mai mult, trecerea armatelor române de partea aliaților ne-ar da lovitura de grație. Nu nu-

mai că ne-ar slăbi iremediabil potențialul de război, dar l-ar spori considerabil pe cel al inamicului.

Argumentele lui Friessner nu erau noi pentru mine.

— Atîta vreme cît România va fi aliata noastră, continuă generalul, vom rămîne stăpînii Balcanilor și ai Dunării, cea mai importantă și economică arteră de circulație din centrul și sud-estul Europei. Dacă România ne părăsește sau trece de partea aliaților, legăturile noastre cu Bulgaria, Grecia, Albania vor fi definitiv tăiate, iar trupele germane din aceste țări vor fi prinse ca într-o imensă cursă de șoareci. Vor fi sau capturate sau, în cel mai bun caz, silite să părăsească atît de pripit Balcanii, încît se va produce o dezorganizare totală.

— Sînt de acord cu dumneavoastră, *Herr General.*

— Păstrarea României în tabăra noastră ar prezenta însă multiple și foarte serioase avantaje. Condițiile de teren sînt prielnice unei apărări realizate cu forțe relativ reduse. Ne-ar permite să ne menținem pozițiile multă vreme pe aliniamente tari și succesive, ceea ce ar pune capăt înaintării vertiginoase a rușilor.

— V-ați stabilit aliniamentul de apărare în eventualitatea unei ofensive puternice sovietice, care ar sparge frontul actual ? l-am întrebat.

— Evident. Carpații Orientali — zona fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila, apoi de-a lungul Dunării pînă la vărsarea în Marea Neagră. Ne vom sprijini pe aproximativ 1 600 de cazemate de beton, echipate cu armament antitanc și automat, dispuse pe trei linii, șanțuri antitanc și aproape două mii de lăcașuri de tragere din beton, pentru armament antitanc și automat, la care se adaugă numeroase și vaste cîmpuri de mine. Toate vor stăvili iureșul blindatelor rusești...

— Numai dacă...

— Numai dacă românii rămîn aliații noștri, completă Friessner.

— Și ca să rămînă, ați luat vreo măsură ?

— Am luat. Am dispus alternarea marilor unități germane cu cele române, din motive de siguranță...

— Foarte bine, am replicat. Dar nu v-ați gîndit că o defecțiune a românilor ar duce la sfărîmarea iremediabilă a frontului nostru ? Fiecare mare unitate românească va juca rolul unei pene înfipte în dispozitivul nostru de apărare, ceea ce va permite rușilor să execute străpungeri multiple și simultane ? Vă dați seama de consecințe ?

— Cea mai bună formulă ar fi dezarmarea unităților

românești, zise Friessner. Dar în condițiile actuale o asemenea soluție nu-mi pare viabilă.

— Și *O.K.W.*-ul și von Killinger au o părere foarte bună despre Antonescu, am spus.

— Din nefericire pentru noi, Antonescu nu este armata română !...

— Aveți dreptate. După cîte sînt informat, propaganda comunistă s-a infiltrat serios în rîndurile soldaților români.

— Credeți că numai ale soldaților ? Pe foarte numeroși ofițeri români nu mai putem conta.

Era atît de cald în sala hărților, încît am simțit nevoia să ieșim la aer. În fața clădirii în care Friessner își stabilise cartierul general, se aflau cîțiva copaci rotați. Ne-am refugiat la umbra unuia din ei, sub care fuseseră instalate scaune și o masă. Fiindcă nu mîncasem încă, am acceptat să fiu invitatul lui Friessner la un prînz, care mi s-a părut foarte îmbelșugat după sărăcia alimentară din Germania. Pește, supă de găină, friptură de pasăre, desert și un vin de Cotnari cu un buchet mai bogat.

Domnea o liniște atît de adîncă, încît auzeam bîzîitul bondarilor care se zbenguiau printre ramurile arborelui.

— Frontul este suspect de tăcut, am spus.

— Tăcerea din preajma furtunii, *Herr General,* zise Friessner.

Conversația a alunecat pe alte făgașuri. Am ajuns să discutăm despre muzica lui Wagner și despre rolul pe care l-a jucat acest mare compozitor în viața regelui Ludwig al II-lea al Bavariei. Friessner îmi descria tocmai castelul de la Schwanstein, cînd apăru aghiotantul său.

Friessner își aruncă privirile asupra notei telefonice adresate lui personal.

— Mareșalul Antonescu își anunță vizita la cartierul meu general, îmi spuse.

— A fixat data ?

— 20 august 1944. Cred că n-ar fi rău să asistați la această întrevedere.

— Voi face tot posibilul, i-am făgăduit.

— Unde v-ați stabilit cartierul general ? m-a întrebat Friessner.

— La București. La nord de pădurea Băneasa. Am vrut să fiu aproape de cele două puncte nevralgice ale României : capitala, cu importanta ei industrie, și zona petroliferă Ploiești.

Cînd am vorbit de București, Friessner s-a întunecat la față.

— Bucureștiul, ca și Parisul, au jucat un rol nefast asupra moralului trupelor noastre staționate în aceste garnizoane. Le-au moleșit, le-au tocit combativitatea, le-au rupt de realitate. Nu glumesc ! Deunăzi, generalul Gerstenberg îmi declara că o singură baterie de artilerie antiaeriană luată de la Ploiești i-ar ajunge ca să facă ordine la București, în cazul că s-ar încerca un *pronunciamento* care ar tinde să lovească în interesele noastre. Ascultați inepție ! Și von Killinger îmi vorbea deunăzi de ușurința cu care trupele germane au făcut ordine la Roma, după ce Badoglio a încercat să ne tragă pe sfoară.

— Românii sînt mai primejdioși decît italienii, i-am ripostat.

La cafea, Friessner mi-a dezvăluit planurile sale :

— Dacă situația din România va continua să evolueze în sensul de care v-am vorbit, voi recurge la măsuri extreme, deși în general evit să creez conflicte cu efecte ireversibile.

— Și care sînt aceste măsuri ?

— Ocuparea militară a României.

Am clătinat din cap cu îndoială.

— Mă tem că la ora actuală o asemenea măsură este irealizabilă. Cea mai bună soluție ar fi evacuarea Balcanilor și folosirea pe frontul rusesc a armatelor dispersate în sud-estul Europei. Din nefericire, nici această formulă nu este convenabilă, fiindcă am pierde petrolul românesc.

— Potrivit opiniei dumneavoastră, sîntem într-un impas total ?

Răspunsul meu afirmativ l-a dezorientat. M-a privit cu reproș. Mă socotea defetist ? Cred că eram cel mai realist dintre noi doi.

După desert, m-am ridicat de la masă.

— Cu tot regretul, sînt nevoit să vă părăsesc. În noaptea aceasta trebuie să fiu la București, iar mîine am să inspectez regiunea petroliferă. Mă voi strădui să procur lui Gerstenberg escadrila de vînătoare de care are nevoie.

— Vă mulțumesc. În ceea ce mă privește, nu mă pot dispensa de nici un avion. Inferioritatea noastră aeriană este și așa destul de accentuată.

Am plecat de la cartierul general al lui Friessner foarte indispus de întorsătura pe care o luau evenimentele. Temerile lui erau justificate. I le împărtășeam. N-am avut niciodată păreri bune despre „alianța" noastră cu românii. Nu fiindcă nu aș fi avut încredere în corectitudinea conducătorului României.

Partenerul de rea-credință nu fusese în nici un caz el. Falsitatea noastră nu putea însă fi tăgăduită. Machiavelismul lui Hitler și al lui Ribbentrop putea fi acum plătit cu aceeași monedă. Căpeteniile politice românești ne asigurau de toată simpatia și prietenia, dar în ascuns ni se pregăteau, fără știrea sau voia lor, lovituri fatale. Sau ei știau ? Participau la pregătirea lor ?

Noaptea, la 11, am ajuns la București. Înainte de a mă despărți de von Geist, i-am ordonat să grăbească instalarea cartierului meu general la nord de pădurea Băneasa.

— Se pare că voi rămîne mai multă vreme în România. Îmi voi păstra apartamentul la hotel, de formă, dar mă voi stabili la Băneasa. Este mai prudent.

Înainte de a mă retrage în apartamentul meu de la Athénée Palace, care fusese reparat într-un timp record, am trecut pe la Karl. Eram dornic să aflu cum se mai simte. Pe sub ușa lui se strecura o geană de lumină. Am ciocănit.

I-am auzit glasul.

— Cine e ?

— Eu, Altenburg !

Mi-a deschis imediat și m-a poftit înăuntru. Era în halat de noapte. Pe masa din mijlocul odăii se aflau tot felul de unelte minuscule, asemenea celor folosite de ceasornicari. Era acolo și o tabacheră de aur masiv. Șuruburi, sîrme și alte piese mărunte erau așezate într-o aparentă dezordine.

— Ce mai face rănitul nostru ? l-am întrebat zîmbind.

M-a poftit să iau loc. El a rămas în picioare.

— Rănitul este foarte ocupat.

— Văd. Ce meștерești acolo ?

Mi-a răspuns senin.

— O bombă.

Am sărit de pe scaun.

— Ce spui ? Glumești ?

— Nu glumesc deloc. Este pe terminate.

În clipa aceea m-am îndoit serios de integritatea lui mintală.

— Cu toți *S.S.*-iștii aceștia pe capul nostru, te-ai apucat să fabrici bombe ?

— Tocmai de aceea, a replicat calm. Cine și-ar închipui că în asemenea condiții ar îndrăzni cineva să fabrice bombe ?

— Ești inconștient, Karl.

— Nu sînt. Lasă-mă să-ți explic.

— Înainte vreme te fereai să vorbești de teama microfoanelor ascunse prin mobile.

Karl și-a vîrît mîinile în buzunarele halatului de mătase.

— Frumoasă atitudine față de generalul tău, am rostit.

A izbucnit în rîs, apoi și-a scos mîinile din buzunare.

— Ești adorabil cînd te superi, *Onkel* Eugen. Și acum să te liniștesc cu privire la microfoane. În lipsa dumitale n-am stat inactiv. Am făcut rost de un detector.

Mi-a arătat, cu un gest, o cutie pătrată, neagră, așezată în colțul camerei.

— Dacă dau *S.S.*-iștii peste el ? am exclamat.

— N-au cum să dea. În camera mea are acces numai Helmuth.

— Mulțumesc. Mi-ai corupt și ordonanța.

— În Helmuth am încredere. Iar dacă *S.S.*-iștii vor dibui totuși detectorul, am un argument pregătit. Nu fac decît să mă conformez imperativelor afișate pe toate zidurile ! „Fiți vigilenți ! Și pereții au urechi !“ Discuțiile strict secrete, purtate la comandamentul nostru, nu vor risca să cadă în stăpînirea agenților stipendiați de spionajul anglo-american.

Vorbele lui Karl nu erau lipsite de sens. Băiatul acesta, care arăta ca un tipic *fils à papa*, avea în realitate un cap organizat.

— Și dacă vor da de bomba aceasta ?

— Cum să dea peste ea ? O port în permanență asupra mea. E o simplă tabacheră.

— Vorbești serios ?

— Cum nu se poate mai serios. Un înveliș de aur, o încărcătură de trotil, și o capsă din fulminat de mercur.

— Cu mecanism de ceas ?

— Fără nici un mecanism. Se declanșează la simpla apăsare.

— Operatorul trebuie deci să se sacrifice. Crezi că se vor găsi amatori ?

— De ce nu ? Unul dintre amatori se află sub ochii dumitale, *Onkel* Eugen.

Ceea ce pînă la un moment dat mi se păruse o glumă căpăta deodată un aspect foarte grav. Sub aparenta nonșalanță a lui Karl, se profila o atitudine de o fermitate surprinzătoare. Băiatul acesta se avînta, cu o temeritate pe care nu îndrăzneam să o calific, într-o aventură care putea să-l coste scump. Nu mă speria riscul de a mă vedea implicat într-un nou complot. Și așa, viața mea atîrna de un fir de ață. Voiam să-l feresc însă pe Karl de un sfîrșit îngrozitor. Omul care își joacă exis-

tența pe o carte, are o șansă din două de a cîștiga. Cei care fac *kamikadze* se jertfesc chiar în cazul unei izbînzi. Cîțiva ofițeri germani încercaseră același procedeu spre a-l suprima pe Hitler. Am admirat întotdeauna spiritul de sacrificiu al acestor oameni. Acum, cînd un tînăr din propria mea familie se pregătea să realizeze un asemenea proiect, priveam totul cu alți ochi.

— Te admir pentru curajul tău, Karl. Te-ai gîndit însă la celălalt aspect al chestiunii ? Cum ai să ajungi în prezența lui Hitler ?

— M-am gîndit și la asta, zise Karl. În lipsa dumitale, a sosit un ordin telefonic de la *O.K.W.* Pe data de 24 august ești convocat la Rastenburg spre a raporta concluziile dumitale asupra situației din România. Nimic nu te împiedică să mă iei cu dumneata. Știu că vom fi supuși unei percheziții corporale. Chiar dacă tabachera mea le va trezi curiozitatea, o vor deschide și vor da peste cîteva țigări frumos orînduite. Are însă fundul dublu. Acolo se află încărcătura de trotil.

Ideea nu era atît de irealizabilă pe cît îmi păruse la prima examinare. Important era să ajungi la Hitler. Pentru mine ar fi fost foarte ușor acest lucru.

— Dragul meu Karl, află că m-ar tenta să fac pe cobaiul în această... operație.

Fraza, rostită cu toată convingerea, m-a surprins și pe mine. Îmi e greu să descriu stupefacția zugrăvită pe chipul lui Karl.

— Nu ! Asta, nu ! a rostit cu hotărîre. Iei autorului meritele ideii și ale aplicării ei. Tot ce te rog este să mă ajuți să ajung la Hitler !

Am rostit cu răbdare, ca și cînd aș fi avut de-a face cu un copil recalcitrant pe care voiam să-l aduc pe drumul cel bun :

— Dacă atentatul reușește, și Hitler va fi spulberat odată cu tine de explozia bombei, voi fi tras la răspundere pentru că te-am adus cu mine...

— Va fi greu să dovedească...

— Nu va fi greu deloc. Va trebui să mă sinucid ca să scap de torturi. Deci cea mai bună soluție este să operez eu...

M-a privit cu neîncredere. I-am vorbit cu blîndețe :

— Ți-e teamă că am să distrug bomba ?

A clătinat din cap, făcînd să-i cadă pe frunte o șuviță de păr blond.

— Ah, nu ! M-am gîndit numai că dumneata eşti mai util ţării dacă rămîi în viaţă...

— Bine. Pînă la 24 august vom mai reflecta. Tot ce pot să-ţi spun este că în principiu îţi accept ideea.

I s-a luminat faţa.

— Mi-a fost teamă că ai să mă consideri neserios, *Onkel* Eugen.

L-am bătut pe umăr.

— Eşti un băiat excepţional, Karl. Mă mîndresc cu tine.

— Adevărat ?

Am făcut mîna pumn şi am ridicat degetul cel mare în sus. Unul din semnele favorite ale aviatorilor. Karl a făcut acelaşi gest.

— Pe viaţă şi pe moarte ! a rostit surîzînd.

— Pe viaţă şi pe moarte, băiatule drag ! Acum culcă-te !

— Nu se poate. Mai am de lucru la bombă.

— Bine. Nu uita însă că eşti convalescent.

M-am înapoiat în apartamentul meu. Mă agitau cele mai ciudate simţăminte.

Terminasem inspectia unităţilor de artilerie antiaeriană din regiunea Ploieşti, cînd Ernst Gerlach mi-a vorbit în treacăt despre sinuciderea lui von Kluge. Fratele meu vitreg simţea o adevărată voluptate să-mi furnizeze ştiri neplăcute. Îi iertam răutatea, fiindcă puteam să fiu, graţie lui, la curent cu o serie de evenimente care altfel mi-ar fi scăpat. Se spune că *un homme averti en vaut deux*. Gerlach era convins că arestările operate în rîndurile ofiţerilor superiori şi generalilor, pe care mi le înşiruia cu diabolică satisfacţie. aveau să-mi surpe moralul. Se petrecea însă un fenomen contrariu. Tentativele acestea insidioase îmi sporeau dîrzenia, iar în ofiţerii care-mi împărtăşeau convingerile găseam un suport moral deosebit de eficace. Karl îmi oferea acum posibilitatea să intru din nou în arenă.

După demiterea sa ruşinoasă, von Kluge plecase cu maşina spre Berlin. Pe drum a ordonat şoferului să facă un popas. Era în apropiere de Metz. Von Kluge a coborît ca să-şi mai dezmorţească picioarele. Neobservat de nimeni, a înghiţit conţinutul unei fiole cu otravă. Dus la spital, a sucombat la scurt timp după aceea. Asupra lui s-a găsit o scrisoare către Hitler. *Reproches d'amour.*

Tot Gerlach îmi dezvăluise și împrejurările încercării de sinucidere a lui Stupnagel, săvîrșită în condiții asemănătoare, dar cu vreo trei săptămîni înainte. Spre deosebire de von Kluge, Stupnagel își trăsese un foc de revolver în tîmplă, dar nu reușise decît să se rănească grav, pierzîndu-și vederea. Acum se afla sub anchetă și în curînd urma să fie judecat, împreună cu coloneii von Linstow și Finck și cu locotenent-colonelul von Hofacker. Știam de la Gerlach că toți aceștia fuseseră supuși unor torturi cumplite, spre a li se smulge numele complotiștilor care nu fuseseră încă descoperiți, dar că, în ciuda acestui tratament, nu semnaseră declarații compromițătoare pentru nimeni. Nu-mi făceam iluzii asupra soartei lor. Știam — tot de la Gerlach — cum se desfășurase procesul căpeteniilor complotului care acționaseră la Berlin. După un simulacru de dezbateri, Roland Freisler — judecătorul care obținuse pedeapsa capitală și pentru Willi — pronunțase sentința de condamnare la moarte a *Feldmarschall*-ului von Witzleben, precum și a generalilor von Hase, Stieff și Hoepner, la care se adăugau cîțiva ofițeri superiori și inferiori, în frunte cu tînărul conte Peter Yorck von Wartenburg.

Gerlach stăruise să-mi repete cu lux de amănunte interogatoriile umilitoare la care acuzații fuseseră supuși de Freisler, precum și executarea sentinței de condamnare la moarte. Îmi descrisese cu vervă cîrligele de abator, folosite de data aceasta pentru spînzurarea lui von Witzleben și a celorlalți ofițeri. Nu uitase să-mi relateze arestarea lui Goerdeler, a contelui Helldorf, a generalului Fromm, a amiralului Canaris și a altor personaje implicate în complot. Țin minte că Gerlach stăruise să-mi zugrăvească ultimul prînz pe care Wulf von Hassel îl luase, în compania celor doi fii ai săi, la restaurantul hotelului „Adlon". Cîteva ore mai tîrziu, von Hassel fusese arestat.

— Și nu uita că abia a început dansul, îmi spunea Gerlach cu satisfacție. Listele cu indivizii compromiși în complot cresc zi de zi. Pînă acum au depășit cîteva sute, dar cred că în curînd vor ajunge la ordinul miilor...

Stilul judecătorului Freisler nu mă surprindea. Arbitrarul era la modă în cel de-al treilea *Reich*. Condamnările la moarte rostite cu regularitate de către Curtea Populară nu făceau decît să oglindească lipsa oricărui spirit de justiție. Fratele colonelului von Stauffenberg și un nepot al lui Stupnagel fuseseră arestați, iar viitoarea lor condamnare la moarte era mai mult decît sigură, deși aceștia nu avuseseră nici un amestec în complot. Și cazul lor nu era unic.

Mai mult însă decît orice, mă îndurerase constituirea acelui „juriu de onoare" alcătuit din militari, care avea misiunea să excludă din *Wehrmacht* pe ofiţerii bănuiţi a fi participat la complot, pentru a permite *Gestapo*-ului să-i ancheteze şi tribunalelor speciale să-i judece, deşi, potrivit legilor în vigoare, ofiţerii nu puteau fi judecaţi decît de instanţe militare. Nu mă mira faptul că generalii Guderian, Specht, Schroth şi Kriebel, la care se adăugaseră ulterior generalii Burgdorf şi Maisel — creaturile devotate ale lui Hitler — acceptaseră să facă parte din acest juriu. Cei mai mulţi erau nişte arivişti dispuşi să plătească oricît de scump gradele, decoraţiile şi înaltele comandamente. Mă întrista însă faptul că *Feldmarschall*-ul von Rundstedt — acest om pentru care avusesem într-o vreme un adevărat cult — încuviinţase să prezideze juriul, acoperind cu autoritatea şi prestigiul numelui său o instanţă constituită ilegal, pentru a servi interesele lui Hitler. În ziua în care am aflat acest lucru, am simţit că se frînge ceva în mine. Îmi pierdusem respectul pentru o figură, care în ochii mei luase proporţii de legendă.

Kaltenbrunner şi *Obergruppenführer*-ul *S.S.* Müller nu lipseau de la nici una din şedinţele juriului. În acest mod supravegheau îndeaproape pe toţi membrii instantei. Cred însă că nici unuia dintre aceştia nu i-ar fi trecut prin minte să dea hotărîri contrare ordinelor lui Hitler, care pretinsese ca „toţi complotiştii să fie exterminaţi". Guderian, de pildă, fusese numit, îndată după evenimentele de la 20 iulie, şef de stat-major al armatei de uscat. Unul dintre primele lui ordine de zi specifica : „Orice ofiţer de stat-major trebuie să fie un ofiţer naţional-socialist"...

Seara, cînd am ajuns la Bucureşti, Gerlach mi-a mai adus o veste :

— A fost arestat şi Schlabrendorff ! a exclamat cu însufleţire. Totodată s-a aflat că generalul von Tresckow, despre care se spunea că ar fi căzut pe front, s-a sinucis în realitate.

N-am comentat vestea. În sinea mea i-am plîns şi pe Schlabrendorff şi pe von Tresckow. Nu puteam să uit tentativa lor nereuşită de a arunca în aer avionul *Führer*-ului.

Gerlach era înciudat fiindcă nu făceam aprecieri în jurul ştirilor pe care mi le servea cu atîta bunăvoinţă.

— Eşti mai flegmatic decît un englez ! mi-a spus odată. Sau te temi să vorbeşti în prezenţa mea ? Rău faci, Eugen. Ai în mine nu numai un frate ci şi un prieten sincer.

Ştiam cît preţuia această prietenie...

N-am putut să asist la întrevederea dintre generalul Friessner și mareșalul Antonescu. Reorganizarea unităților aeriene și antiaeriene, care asigurau protecția zonei petrolifere, îmi solicita toată atenția. Generalul Gerstenberg mi-a raportat în ziua aceea morfolindu-și furios cuvintele :

— Al șaptesprezecelea tren petrolier trimis spre patrie a fost incendiat pe valea Prahovei. Lipsa de benzină poate avea consecințe mai grave decît zece bătălii pierdute.

Eram de acord cu Gerstenberg. Pe de altă parte, ajunsesem să mă întreb dacă n-ar fi fost preferabil pentru Germania să se epuizeze toate resursele de benzină. Războiul s-ar fi încheiat cu cîteva luni mai repede, evitînd poporului german un cortegiu de orori pe care l-ar fi sporit orice zi de prelungire a măcelului. Începusem să-l înțeleg pe generalul conte Schwerin, care jucase un rol echivoc în timpul contraofensivei noastre împotmolite în punga de la Falaise. Și el urmărise să scurteze acest calvar.

La 20 august Fronturile 2 și 3 Ucrainene au declanșat ofensiva pe care Friessner o aștepta cu teamă de aproape două săptămîni. Încă din prima zi, diviziile rusești au executat străpungeri adînci în dispozitivul Grupului de armate Ucraina-Sud. La 21 august, Iașul a căzut în mîinile rușilor. Veștile sosite din oră în oră la cartierul meu general erau înspăimîntătoare. Armata a 6-a era amenințată cu încercuirea.

La 22 am făcut o vizită lui Friessner, pe front. Cu acest prilej am putut să-mi dau seama de proporțiile dezastrului care ne amenința. Am bîjbîit aproape cinci ore pînă am reușit să ajungem la cartierul general al grupului de armate. Friessner era descompus. Cu o oră înainte, avusese o întrevedere cu mareșalul Antonescu.

— Pe propria mea răspundere, mi-a declarat Friessner, am ordonat retragerea generală. Am convenit cu Antonescu să organizăm rezistența în Carpații Răsăriteni și pe linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila. România, mi-a spus Antonescu, este gata să-și îndeplinească pînă la capăt obligațiile. Nu-și va precupeți sacrificiile și la nevoie va recurge la războiul total. I-am atras iarăși atenția asupra atmosferei nesigure de la București și asupra manevrelor din culise ale opoziției. Antonescu m-a asigurat că armata română este alături de el și că de la generalul comandant de armate și pînă la ultimul soldat toți își vor face cu prisosință datoria.

— Și dacă linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila cedează ?

— Constituim un nou front pe versantul estic al Munților

Apuseni. Dar nu cred că linia fortificată va ceda.

Gerlach, Ross, precum și von Geist asistau la această discuție. Gerlach era îngîndurat. Ross asculta însă cu totală detașare vorbele lui Friessner. Nu păreau să-l intereseze operațiile militare. Avea alte preocupări.

Friessner m-a condus în fața mesei cu hărți. Îmi arătă spărtura executată de Frontul 2 Ucrainean în zona Pașcani-Podul Iloaiei-Iași.

— Breșa, largă de 120 de kilometri, are o adîncime de 60 de kilometri. Dincoace, în sectorul Frontului 3 Ucrainean, rușii au realizat o străpungere adîncă de 70 de kilometri. Cele cinci corpuri de armată rămase in această pungă, îmi arătă el intrîndul aproape sugrumat între cele două străpungeri inamice, au primit ordin să se retragă. Cu cele 6 corpuri de armată germane și române amplasate pe aliniamentul Carpaților Orientali, declanșăm un atac de flanc asupra rușilor. Vom realiza astfel o mișcare de învăluire care va duce la încercuirea și nimicirea celor două fronturi ucrainene.

Planul era bine conceput. Dar pentru aceasta era imperios ca forțele germane și românești să colaboreze strîns. Friessner punea însă sub semnul întrebării loialitatea acestor aliați.

— Generalii români manifestă tot mai fățiș veleități de independență față de noi. Patru divizii românești au părăsit pozițiile îndată după declanșarea ofensivei rusești, retrăgîndu-se spre sud. Comandanții Armatelor 3 și 4 Române sînt refractari executării planurilor de operații ordonate de noi. Starea de spirit a întregii ofițerimi române mă îngrijorează. Iritat, Friessner izbi cu pumnul în masă : — În situația actuală, o defecțiune a românilor ne-ar distruge.

Friessner contempla mohorît hărțile întinse pe masă. Stătea imobil, ca și cînd l-ar fi împietrit gîndurile urîte. Ridică încet privirile spre mine.

— Am neapărată nevoie de un sprijin aerian, mi-a spus. Cu trei sau patru escadrile de „Stukas", nimicesc coloanele de blindate rusești, le sfărîm ofensiva...

Eram îndurerat, fiindcă nu-l puteam ajuta cu nimic.

— Va trebui să vă bizuiți numai pe resursele proprii, *Herr General.* Mă străduiesc de patru zile să obțin o nouă escadrilă pentru protecția regiunii petrolifere. N-am reușit să fac nimic, deși am bătut la ușile tuturor mărimilor...

Friessner întoarse capul. Se uită cîteva clipe la peisajul care se desfășura dincolo de ferestrele deschise. Copaci imenși scăldați în lumina purpurie a soarelui care cobora spre asfințit.

— În sectorul central al frontului, zise el, domnește acalmia. Rușii și-au întrerupt ofensiva. Nu puteți lua de acolo cîteva avioane ?

Zgomotul canonadei care acompaniase pînă atunci discuțiile noastre scădea în intensitate, ca după un răstimp să se intensifice iarăși, asemenea unor modulații executate de un fantastic instrument muzical.

— Avioanele de pe frontul central, i-am explicat, sînt folosite pentru înăbușirea revoltei din Varșovia. Sub zidurile Varșoviei se desfășoară o bătălie de o cruzime care depășește orice limite.

Gerlach, care nu participase pînă atunci la discuții, interveni cu intonație batjocoritoare în glas :

— Polonezii vor fi în curînd striviți. Așa se va întîmpla și la București dacă românii vor avea proasta inspirație să ne joace festa.

M-am întors spre el și l-am privit cu dispreț.

— Uiți, *Herr Standartenführer*, că polonezii luptă folosindu-se doar de resurse locale. Românii au la dispoziție armate întregi. Numai aici, pe frontul Moldovei, dispun de 23 de divizii, față de 21 de divizii germane. Aceasta trebuie să-ți dea de gîndit. Mai au și aviație...

— Să încerce numai să se răscoale împotriva autorității noastre ! stărui Gerlach.

I-am întors spatele.

— *Herr General*, m-am adresat lui Friessner, nu vă făgăduiesc nimic. Voi încerca totuși să vă procur întăriri aeriene. Să nu vă așteptați la minuni. Puterile mele sînt limitate de însăși penuria noastră de avioane. Dacă am fi dispus de o aviație puternică, alta ar fi fost soarta războiului. La ora actuală aviația noastră este la pămînt.

Ofițerul cu transmisiunile intră în sală. Se opri în dreptul meu.

— *Herr General*, sînteți chemat de *O.K.W.* Puteți vorbi de aici, zise el arătîndu-mi unul din telefoanele de campanie orînduite pe o masă, lîngă fereastră.

Am dus receptorul la ureche.

— Vorbiți cu *Herr Feldmarschall* Keitel, am auzit un glas cu inflexiuni imperturbabile de telefonist bine dresat.

A răsunat apoi vocea lui Keitel.

— Cum merg treburile prin România ?

— Destul de prost. Ce-ați hotărît în legătură cu avioanele pe care vi le-am cerut pentru protecția regiunii Ploiești ?

— Am să vi le procur, a replicat Keitel. Am vorbit personal cu Göring. Mi le-a făgăduit in cel mai scurt timp.

Eram lămurit. Cunoșteam valoarea făgăduielilor *Reichsmarschall*-ului.

— Acum avem însă alte griji, mai stringente.

— Ce s-a mai întîmplat ?

Eram pregătit să mi se vestească cele mai oribile catastrofe.

— Punga de la Falaise s-a închis. Opt divizii au fost nimicite. Alte șapte au reușit să iasă din încercuire, dar fără materiale și cu efectivele reduse la mai puțin de jumătate.

— Era de așteptat. O ofensivă lipsită de un sprijin aerian corespunzător nu poate avea o soartă mai bună.

Keitel a tușit iritat. Nu-i plăcuse probabil replica mea. A reluat comunicarea, ignorîndu-mi întreruperea :

— Ca și cînd n-ar fi fost de ajuns dezastrul de la Falaise, a mai intervenit o complicație. Parisul e...

Cîteva pîrîituri în aparat m-au făcut să nu pot prinde restul comunicării.

— Alo ! Nu se aude...

— Parisul e în plină insurecție, a repetat Keitel. *Führer*-ul a ordonat lui Choltitz să incendieze orașul.

M-au potopit amărăciunea și indignarea. Distrugerea Parisului ar fi o crimă. Keitel n-a mai așteptat răspunsul meu.

— Va trebui să rezolvați cît mai grabnic misiunea dumneavoastră în România și să plecați pe Frontul de Vest.

— Prezența mea în Franța nu cred că își va mai avea rostul dacă nu mi se va da și posibilitatea de a oferi un sprijin material comandamentelor respective. Cred că se pot dispensa de încurajările mele platonice și de cuvintele mele de consolare.

— Veți putea dispune de un apreciabil număr de avioane.

— Veți dispune și de carburant ?

— Milch mi-a promis că va face imposibilul.

Am suspinat. Știam că și eu cerusem imposibilul, după cum Milch și Göring făgăduiseră imposibilul.

— Cînd trebuie să plec în Franța ?

— Cît mai grabnic. Veniți mai întîi la Rastenburg. *Führer*-ul vrea să stea de vorbă cu dumneavoastră. Are să vă trimită avionul său personal.

Mi-am amintit brusc de tabachera lui Karl. Pe băiatul acesta mi-l adusese Dumnezeu.

— Sînt la dispoziția dumneavoastră, *Herr Feldmarschall.*

— La București e liniște ?

— Pînă acum totul e în ordine.

— Friessner ne-a bombardat cu o serie de rapoarte alarmante... Deci nu e cazul să ne facem griji...

— Să sperăm că nu.

— Bun. În cursul zilei de mîine, avionul *Führer*-ului va sosi la București. Probabil pe înserat. Zborurile de noapte sînt mai sigure.

Convorbirea telefonică s-a încheiat, lăsîndu-mi o impresie amarnică.

— Ce spune ? m-a întrebat Friessner.

I-am repetat vorbele lui Keitel. Generalul și-a dus mîna la frunte.

— Eram sigur că așa are să se întîmple. Este un fel de reacție în lanț. Va veni și rîndul Bucureștiului. O simt !

Apăsat de gînduri negre, am părăsit Cartierul general al lui Friessner. Un simțămînt ciudat îmi spunea că îl vedeam pe acest om pentru ultima oară. Soarele cobora domol spre apus. Peste fire se lăsase o răcoare plăcută.

Parbrizul mașinii mele s-a făcut țăndări sub impactul unei pietre, care l-a lovit apoi pe șofer în obraz. Năucit, acesta a scăpat volanul. Mașina a intrat într-un șanț, din fericire puțin adînc, așa că nu s-a răsturnat. În aceeași clipă am observat un copil care se ascundea într-un tufiș.

— Ticălosul ! a exclamat Gerlach, scoțînd fulgerător pistolul și trăgînd asupra copilului.

În ultima clipă, am avut prezența de spirit să-l lovesc peste braț. Glonțele și-a schimbat traiectoria, găurind acoperișul mașinii.

— Ai ajuns să faci război copiilor, Gerlach ? i-am strigat cu asprime.

M-a privit furios.

— Dacă ne omora ?

— Nu ne-a omorît, am replicat. Copiii au reacții imprevizibile. Nu-i poți face răspunzători de actele lor.

Am coborît din mașină, urmat de Gerlach, și de Karl, care stătuse pe bancheta din față. Șoferul și-a șters cu batista obrazul însîngerat, apoi, ajutat de ceilalți șoferi din convoiul mașinilor mele, a readus automobilul pe șosea.

Cînd m-am urcat în mașină, am crezut că zăresc prin verzișul tufișurilor silueta unui copil. Șoferul a demarat.

— Troglodiți ! a rostit Gerlach furios. Animale ! Le-am adus pe tavă civilizația, cultura și ei ne întîmpină aruncînd cu pietre !

Era zadarnic să-i răspund. Orice argument i-aș fi adus, n-aș fi reușit să-l conving.

Începuse să se întunece, cînd am fost din nou opriți. Podul peste care trecea șoseaua fusese bombardat de ruși. Traversarea rîului, nu prea lat în acest sezon, se făcea pe un pod improvizat de geniști. Trebuia să părăsim șoseaua, să ne strecurăm pe o variantă care cobora pînă la marginea apei și după aceea să ne angajăm pe pod. Lățimea acestuia nu permitea circulația în două sensuri. Fiindcă se acorda prioritate convoaielor militare, civilii erau obligați să aștepte ore întregi pînă li se dădea autorizația să treacă. Zeci, poate sute de căruțe, trăsuri, mașini se îmbulzeau de o parte și de alta a rîului.

Cînd am ajuns la capătul podului, un obstacol neașteptat ne-a barat trecerea. Un autocamion militar românesc derapase și rămăsese cu o roată în gol. Cîțiva soldați români, ajutați de pontonieri germani, se străduiau să scoată autocamionul din încurcătură. Gerlach a coborît din mașină și s-a îndreptat spre grupul de oameni. De la locul meu puteam să văd și să aud tot ce se întîmplă.

Înfuriat că este obligat să își piardă vremea, Gerlach a dat ordin soldaților germani să răstoarne autocamionul în albia rîului. Românii n-au înțeles la început despre ce e vorba. Dar cînd geniștii noștri au pus umărul la mașină, spre a-i face vînt peste marginea podului, șoferul autocamionului a început să protesteze. Cînd a văzut că argumentele lui nu au nici o trecere, s-a repezit la unul dintre soldații germani, care împingeau în dreptul roților din spate, și i-a dat brînci. Restul s-a petrecut cu viteză uluitoare. Gerlach a scos pistolul și a tras un glonte în pieptul românului. Acesta s-a clătinat, a căzut în genunchi, apoi s-a prăvălit pe-o parte.

Soldații români s-au năpustit asupra geniștilor noștri. Gerlach a tras cîteva focuri în aer, dar n-a reușit să-i intimideze pe români. Încăierarea risca să ia proporții. Am sărit din mașină. Urmat de ofițerii mei, m-am repezit în mijlocul încăierării. Nu știu nici acum cum de am reușit să domolesc spiritele. M-au ajutat și doi ofițeri români. Fără intervenția lor, cred că lucrurile ar fi degenerat într-o luptă generală. Ofițerul român cel mai vechi în grad a încercat să-l aresteze pe Gerlach. Lucrurile amenințau să ia din nou o întorsătură urîtă. Am intervenit iarăsi. L-am asigurat că împușcarea șoferului român nu va rămîne nepedepsită și că ofițerul *S.S.* care săvîrșise această faptă va fi deferit justiției militare germane,

conform uzanțelor. Spre a-i dovedi buna mea credință, m-am prezentat. Ofițerul român a ezitat cîteva clipe. A aruncat o privire încărcată de ură asupra lui Gerlach, apoi mi-a îngăduit să-l iau cu mine.

Abia după ce am trecut podul și ne-am văzut în drum spre București, am respirat în voie.

— Ești iresponsabil, Gerlach ! l-am mustrat cu violență. Dacă n-aș fi fost de față la scena aceasta oribilă, ai fi fost acum ciuruit de gloanțe. Rîul ți-ar fi fost mormînt. Și nu ai fi căpătat decît ceea ce meritai.

Stătea răsturnat pe banchetă și rînjea nepăsător.

— A îndrăznit să ridice mîna asupra unui soldat german.

— Aceasta nu justifică asasinatul pe care l-ai săvîrșit.

Gerlach a rîs.

— Știu că dacă ți-ar sta în putință, m-ai trimite în fața Curții Martiale. Îți cunosc simpatia pentru români.

— Țin totuși să te asigur că voi raporta crima aceasta gratuită șefilor dumitale ierarhici.

— Poate că soldatul român pe care l-am ucis azi ar fi tras mîine asupra unui soldat german.

— Crezi că poți invoca o scuză atît de stupidă în fața unui tribunal militar ?

Gerlach a făcut un gest de indiferență.

— N-am să ajung acolo. Poți să fii sigur.

În tot acest timp, Karl nu scosese un cuvînt. Sînt însă sigur că fierbea. Din clipa aceea n-am mai schimbat un cuvînt cu Gerlach.

Aproape de București, Gerlach a ieșit din mutenia sa.

— Să facem pace, Eugen, mi-a vorbit cu ton prietenos.

Nu-i vedeam fața, fiindcă era întuneric în mașină. Nu-i deslușeam decît luciul dinților albi, etalați probabil într-un larg zîmbet.

— Sîntem doar frați, a adăugat.

Nu i-am răspuns.

— Cum vrei, a reluat după un timp. Ar fi fost totuși preferabil să păstrăm relații cordiale.

Am ripostat cu asprime :

— Din momentul acesta relațiile noastre se vor limita strict la obligațiile de serviciu, *Herr Standartenführer.*

— Prea bine, *Herr General,* mi-a răspuns calm.

Moartea șoferului român îmi îngăduise să lepăd masca. Era mai bine așa.

Am ajuns în București noaptea la orele 2. După ce m-am retras în apartamentul meu, l-am chemat pe Karl.

— Ai văzut ce s-a întîmplat ?

— Am văzut, *Onkel* Eugen. Și sînt copleșit de indignare. Acest frate vitreg al dumitale este un criminal înnăscut.

— Fratele meu vitreg, Karl, este și unchiul tău vitreg. Dar nu pentru asta te-am chemat. Mîine seară avionul personal al *Führer*-ului va ateriza la București. Sînt chemat la Rastenburg.

A oftat adînc.

— Cînd trebuie să pleci la Rastenburg ?

— Mîine seară.

— Bine. Pînă mîine seară ai tabachera. Mai trebuie să pun ceva la punct. Nu-mi place cum funcționează capsa.

— Ești un băiat înțelegător, Karl !

— Mulțumesc, *Onkel* Eugen.

— Acum du-te și te culcă. Este tîrziu. Mîine vom avea mult de lucru.

S-a îndreptat spre ușă. A pus mîna pe clanță, apoi mi-a zîmbit.

— Noapte bună, *Onkel* Eugen.

— Noapte bună, Karl.

După plecarea lui Karl, m-am așezat într-un fotoliu și mi-am îngropat capul în mîini. Se apropia deznodămîntul. Îl așteptam cu înfrigurare. Un simțămînt în care se îmbinau teama și bucuria. Teamă la gîndul că aș putea să dau greș, bucurie anticipată, fiindcă eram totuși convins că tentativa aceasta va fi încununată de succes. Am întîmpinat zorile stînd în același fotoliu. Helmuth a rămas foarte surprins cînd m-a găsit îmbrăcat. Se obișnuise să mă trezească din somn înainte de a-mi servi micul dejun.

M-am dezbrăcat, am făcut un duș fierbinte, apoi m-am întins pe pat.

— Dacă adorm, să mă trezești la nouă, i-am poruncit lui Helmuth.

Helmuth a venit să mă trezească, așa cum îi ordonasem. M-am îmbrăcat degrabă, apoi am cerut la telefon Președinția Consiliului de Miniștri. Voiam să obțin o audiență la mareșalul Antonescu. Românii dispuneau încă de importante formații de luptă aeriană, afectate apărării Bucureștiului și altor centre urbane de seamă. Dacă Mareșalul ar accepta să cedeze generalului Friessner o parte din aceste formații, s-ar mai remedia dezechilibrul existent între forțele noastre aeriene și cele ale inamicului

Directorul de cabinet al lui Antonescu m-a informat că acesta nu se afla la Președinție. De îndată ce va lua legătura cu conducătorul statului, îmi va comunica ora la care voi putea fi primit.

Ciudat ! Voiam să se termine cît mai repede războiul și, cu toate acestea, mă străduiam să obțin avioane de la români, spre a prelungi agonia. Era aici o aparentă inconsecvență. În realitate, mă gîndeam la poporul meu. Voiam să întîrzii o inevitabilă invazie inamică. Pînă acum cizmele dușmanilor nu încălcaseră încă pămîntul Germaniei. Nu mă așteptam din partea lor la menajamente. Nu mă resemnam totuși să asist la un final îngrozitor. Nu eram înspăimîntat fiindcă mă temeam de ce putea să se întîmple familiei mele. De mult nu mai aveam familie. Greșesc ! Îl am pe Rudi. Mi-am amintit Parabola fiului risipitor. Cu toate păcatele lui, Rudi este sînge din sîngele meu. Dacă a contribuit la asasinarea legală a fratelui său, Providența va avea grijă să-l pedepsească. Eu nu pot să-mi asum rolul justiției. Îl mai am și pe Karl, acest nepot admirabil care îmi este tot atît de devotat ca și un fiu. Prezența lui în preajma mea, în aceste zile întunecate, a fost o mare mîngîiere. Nici pe Erich nu-l pot uita, deși îmi este mai puțin apropiat decît Karl. Erich e mai rece, mai cumpătat. E și firesc, a atins vîrsta maturității. Entuziasmul, efervescența tinerească s-au topit. Astăzi este un bărbat în toată firea, care privește lucrurile cu înțelepciune.

Mă pregăteam să cobor în sala hărților, unde aveam să asist la conferința cotidiană, cînd Karl și-a făcut apariția în apartamentul meu. Purta insigna de rănit în război și „Crucea de Fier", pe care le primise recent.

Karl mi-a urat „bună dimineața" cu imperturbabila lui voioșie. Cred că băiatul acesta ar fi în stare să rîdă și în fața plutonului de execuție. Fericită fire.

A scos din buzunarul de la piept tabachera de aur și a pus-o pe masă.

— Capsa funcționează acum perfect, mi-a spus.

Mîngîia tabachera ca pe un obiect drag.

— Ești sigur, *Onkel* Eugen, că nu pot ajunge în prezența lui Hitler ?

I-am răspuns ferm :

— Sînt sigur, Karl. Dacă ai stărui să operezi personal, am risca să stricăm totul.

Karl a zîmbit.

— Mă împiedici, *Onkel* Eugen, să intru în istorie. Dacă aș fi reușit să-l ucid pe zugrav...

— Poţi intra în istorie, Karl, şi fără să te foloseşti de uşa morţii... Ai o viaţă întreagă înaintea ta. Te aşteaptă înfăptuiri mari... Sînt convins că n-ai să te iroseşti în fleacuri cotidiene, ca restul oamenilor. Eşti făcut din alt aluat, Karl.

A suspinat.

— Să-ţi arăt cum funcţionează dispozitivul de aprindere, *Onkel* Eugen.

Mi-a dat explicaţiile necesare. Tabachera era o minune de ingeniozitate. Dacă o deschideai, ţigările aşezate în ordine nu-ţi trezeau nici un fel de bănuială. Un buton, ascuns înăuntru, sub dispozitivul de deschidere al tabacherei, dar care se putea manevra cu o simplă apăsare de unghie, făcea să se aprindă capsa.

Am vîrît tabachera în buzunar.

— N-am să te fac de rîs, Karl.

M-a privit lung cu ochii lui atît de strălucitori.

— Sînt convins, *Onkel* Eugen.

L-am tratat cu o ţigară din vechea mea tabacheră.

— O folosesc pentru ultima oară, i-am spus. De acum înainte mă voi rezuma la tabachera pe care mi-ai oferit-o. N-am să mă mai despart de ea pînă în clipa în care am s-o folosesc.

Am trecut în cabinetul meu de lucru, instalat la parter. Von Geist mi-a adus la semnat corespondenţa strict secretă.

— Azi am primit dosarul lui Ross, îmi spuse el. I-am frunzărit foile calificative. Se bucură de aprecieri elogioase din partea ofiţerilor săi ierarhici.

— Toţi *S.S.*-işti încercaţi, nu-i aşa ?

— Firește.

— Am văzut că poartă şi „Crucea de Fier".

— I s-au răsplătit „actele de vitejie", *Herr General*, a rostit cu dispreţ. Ross a făcut parte — printre altele — dintr-un *Einsatzkomando* care a reuşit să lichideze numeroase grupuri de partizani din Polonia şi Rusia. A participat la „Operaţia *Cottbus*" sub comanda generalului *S.S.* Gottberg precum şi la „curăţirea" ghetto-ului din Rovno. Aş putea să citez şi „operaţia de pacificare" a răscoalei evreieşti din Varşovia, în '943. Ştiţi ce se ascunde în dosul acestor fraze laudative ?

— Ştiu, von Geist. Ştiu. M-a informat şi Canaris. La început nu-mi venea să cred. Apoi m-am înclinat în faţa evidenţei.

Von Geist puse mîna pe „Crucea de Fier" aninată la gît.

— A ajuns să-mi fie ruşine că port această decoraţie, care astăzi recompensează şi crimele *S.S.*-iştilor.

Mi-am prins fruntea în mîini.

— Am cîteodată impresia că lumea întreagă a înnebunit. Asistăm la nişte aberante răsturnări de valori, dragul meu von Geist. Poate că într-o zi cerul se va limpezi. Atunci veţi privi în urmă cu oroare...

— Vom privi, *Herr General*, m-a corectat.

Am clătinat din cap.

— Eu nu voi mai apuca acele zile senine, spre care năzuim cu toţii. N-am făcut totul, von Geist. N-am ştiut ce să fac, iar cînd am ştiut, sau am crezut că ştiu, n-am făcut. Am o vină teribilă, von Geist : o singură vină, cu urmări ireparabile. O vină pe care o împart dealtfel cu foarte mulţi camarazi de ai mei. Am început prea tîrziu lupta împotriva lui Hitler. L-am lăsat să-şi consolideze puterea, şi abia după aceea am pornit la atac, şi nici atunci cu toată convingerea, nici atunci cu seriozitate. Disproporţia de forţe se făcuse prea mare. Rezultatul s-a văzut la 20 iulie... În sfîrşit, ce să mai discutăm... Regretele tardive sînt sterile... Să sperăm că vom mai putea face ceva...

Mi-am dus instinctiv mîna la tabachera dăruită de Karl, pe care o purtam în buzunarul de la piept. M-am recules, apoi am trecut la altă ordine de idei.

— Va trebui să ne pregătim iarăsi de plecare, von Geist. *Führer*-ul mi-a dat ordin să inspectez Frontul de Vest. Trebuie să-l sprijin pe generalul Desloch...

Am sunat. Lui Karl, care şi-a făcut apariţia, i-am ordonat să-mi dea legătura cu cartierul general al generalului colonel Otto Desloch, comandantul Flotei a 3-a aeriene din Franţa.

— Imediat, *Herr General*, a replicat Karl cu spartană precizie.

Mi-a revenit în minte chipul *Feldmarschall*-ului Sperrle, pe care *Führer*-ul îl înlocuise cu Desloch, în speranţa că acest general va obţine rezultate mai bune. Sperrle îşi părăsise mandamentul, stigmatizat de aprecierile aspre ale lui Hitler, care îl destituise pentru incapacitatea lui patentă. Desloch primise o moştenire grea. Tot atît de grea ca şi moştenirea primită de Model. Nici Iisus Cristos, cu toate minunile lui, n-ar mai fi putut face ceva pentru Germania.

Am căpătat relativ uşor legătura cu Desloch.

— *O.K.W.*-ul mi-a anunţat apropiata dumneavoastră so-

sire în Franța, mi-a vorbit. Mi s-a mai spus că veți trece și pe la Rastenburg. Vă rog să faceți tot posibilul spre a-mi procura cel puțin cincizeci de bombardiere suplimentare. *Führer*-ul mi-a ordonat personal să supun unui bombardament de nimicire cartierele răsculate din Paris. O acțiune menită să semene spaima printre parizieni.

— După cîte știu, la Paris se mai află trupe germane, *Herr General.* Riscați să provocați pierderi grele în rîndurile propriilor noștri soldați.

— Aceleași obiecțiuni le-a făcut și generalul von Choltitz, a replicat Desloch. Ordinele *Führer*-ului sînt însă categorice. Îmi permit să vă repet cuvintele sale : „Flota a 3-a *Luftwaffe* va nimici cu bombe explozive și incendiare cartierele orașului în care au fost semnalate focarele răscoalei". Generalului von Choltitz nu-i rămîne decît să evacueze trupele germane din cartierele destinate a fi bombardate.

— Presupun că veți executa bombardamentele noaptea.

— Evident. Ziua aparatele noastre ar fi ținta atacurilor aviației de vînătoare inamice.

— Cum veți delimita în timpul nopții cartierele ocupate de răsculați de cele rămase în mîinile noastre ?

Desloch a tușit încurcat.

— Condițiile de vizibilitate fiind aproape nule, nu se poate vorbi de bombardarea unor obiective precise... Vom provoca, desigur, pierderi trupelor noastre. Dar sacrificiile omenești sînt preferabile pierderii unor bombardiere imposibil de înlocuit la ora actuală, după cum prea bine știți și dumneavoastră... Îmi pare rău, *Herr General,* dar nu avem de ales. Dacă în cursul acestei zile generalul von Choltitz nu reușește să înăbușe răscoala, la noapte voi executa misiunea ce mi s-a încredințat. Parisul va suferi soarta Hamburgului.

— Parizienii vor avea de lucru cu Desloch și cu Choltitz, rosti von Geist posomorît. Desloch va executa cu strictețe ordinele *Führer*-ului. Iar von Choltitz este un tip de o dîrzenie fără pereche. A participat la asediul Sevastopolului. În momentul în care orașul acesta fortificat a căzut în mîinile noastre, von Choltitz nu mai avea sub comanda sa decît trei sute de supraviețuitori din cei cinci mii de soldați cu care plecase la asalt. Omul acesta se va îngropa sub ruinele orașului, dar nu va ceda o palmă de pămînt.

— *L'homme propose...* von Geist.

— Aveți dreptate. La ora actuală e greu să faci pronosticuri...

Vocea lui era lipsită de expresie.

— De cîtva timp, mă munceşte un gînd, adăugă. Mă întreb în mîinile cui voi cădea prizonier ? La ruşi sau la anglo-americani ?

Întrebarea lui a rămas fără răspuns. În aceeaşi clipă Karl a pătruns în încăpere.

— Acum cîteva secunde am primit o comunicare telefonică de la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Herr General.* Mareşalul Antonescu v-a fixat audienţă pentru mîine de dimineaţă la ora zece.

Am înclinat din cap.

— Mulţumesc, Karl.

Însemna că trebuia să-mi amîn plecarea pentru ziua următoare. Nu puteam părăsi Bucureştiul înainte de a sta de vorbă cu Mareşalul.

— De audienţa mea de mîine, m-am adresat lui von Geist, depinde soarta Balcanilor. Dacă Antonescu va accepta să sporească efortul de război al României, sîntem salvaţi... Cel puţin pentru un timp...

I-am comunicat telefonic lui Keitel motivul pentru care eram nevoit să-mi amîn cu 24 de ore plecarea din Bucureşti. A acceptat motivele invocate de mine.

Am luat masa de prînz în compania ofiţerilor mei. Plana o atmosferă de înmormîntare. Toţi mîncau în tăcere. Gerlach mă privea din cînd în cînd pe furiş. Mă prefăceam că nu-l observ. Îl ignoram făţiş. Şi ofiţerii mei îl ţineau în carantină. Gerlach era nevoit să se întreţină numai cu aghiotantul său. Von Geist nu-i adresa cuvîntul decît în relaţiile de serviciu. Gerlach resimţea înciudat indexul la care se vedea pus. Ross era însă indiferent. Dacă ofiţerii îi adresau cuvîntul, răspundea. Dacă nu, păstra netulburat tăcerea.

Eram la desert cînd m-a chemat la telefon Sultana Basarab. Aflase că sosisem la Bucureşti şi voia să mă vadă. I-am făgăduit că după ora 7 îi voi face o vizită. După prînz am încercat să mă odihnesc puţin. Domnea o căldură înăbuşitoare, pe care ventilatorul electric din camera mea o punea în mişcare, dîndu-mi o senzaţie de răcorire factice. Întins pe o canapea, am frunzărit jurnalele româneşti — lucru pe care îl făceam ori de cîte ori mă aflam în România —, apoi am încercat să adorm. Somnul m-a furat pe nesimţite. Plăcerea aceasta n-o mai încercasem de multă vreme. M-am trezit la 6. Pe o măsuţă din apropiere mă aştepta o oranjadă cu gheaţă. Helmuth era o ordonanţă foarte atentă. Mi-am

îmbrăcat ținuta cea mai bună. Știam că Sultanei îi plăceau eticheta și un oarecare decor.

La 7 precis mașina mea a oprit în fața casei cu lei. Am urcat scările de marmură. Lăstun, majordomul, mi-a deschis, cu aceeași calmă și demnă încetineală. M-a condus prin cîteva coridoare răcoroase, pînă la salonul „Louis XIV", care privea spre grădina vastă din spatele casei. Un adăpost rudimentar, săpat în pămînt, făcea un fel de cocoașă dizgrațioasă printre rondurile cu trandafiri. Parfumul trandafirilor pătrundea suav în încăperea împodobită cu superbe tapiserii ce înfățișau campaniile Regelui Soare.

Sultana era singură. M-a surprins acest lucru, fiindcă de obicei o găseam înconjurată de nepoți sau de prieteni. Mi-a părut schimbată în rău. Părul era coafat impecabil, bijuteriile îi scînteiau, rochia de mătase neagră, brodată cu jeuri, era de o distincție gravă. Ochii inteligenți îi luminau fața. Ceva însă distona. Abia atunci am observat că mîna stîngă îi zăcea moale pe genunchi. Sultana și-a coborît privirile asupra mîinii sale, pe care o examină ca pe un obiect străin de ea.

— Credeam că nu se remarcă.

Ușoara-i contrarietate din glas nu a durat decît cîteva clipe. A ridicat asupra mea o privire calmă, surîzătoare.

— Voiam să păstrez taina, adăugă. Dar la vîrsta mea asemenea cochetării nu-și mai au rostul. Am suferit un atac de congestie cerebrală.

— Îmi pare rău, Sultana, i-am spus. De ce nu m-ai anunțat ?

A ridicat ușor mîna dreaptă, făcînd să-i scînteieze inelele de pe degetele-i grăsuțe și albe.

— La ce bun, Eugen ? Comedia trebuie să se termine odată. Credeam că am să apuc sfîrșitul războiului. Acum sînt sigură că nu voi avea parte de această bucurie.

O rodeau aceleași presentimente ca și pe mine. Această constatare mi-a făcut-o și mai simpatică. Proximitatea morții pe care o așteptam amîndoi ne apropia sufletește.

— Acum cîteva zile am visat-o pe Elissa, a rostit oftînd. Stătea acolo, lîngă cămin. Purta o rochie albă, bogat drapată, ca și femeile din străvechea Eladă. Nu avea nici o podoabă. Era însă tînără și atît de frumoasă... Se făcea că intrasem în salon. Prezența ei nu m-a mirat. „Ce bucuroasă sînt că te văd, i-am spus. Mi-era atîta dor de tine"... Mi-a surîs. Surîsul acela inimitabil, care-ți mîngîia sufletul și îți izgonea supărările. Un surîs care oglindea de data aceasta nu numai bună-

tatea-i nemărginită, dar și o pace, o fericire care dădeau chipului ei o magnifică strălucire. „Să te bucuri, mi-a spus Elissa cu glasu-i cald. Să te bucuri mult, fiindcă în curînd amărăciunile au să te părăsească"... Apoi s-a topit în aer... Eram după boală, Eugen. M-am trezit din somn plîngînd de fericire.

Ochii i se umeziseră. I-am mîngîiat mîna albă.

— Tîlcul visului e limpede ca apa de izvor, Sultana. Ai să te faci în curînd sănătoasă...

— Cît ești de bun, Eugen. Nu încerca să mă înșeli ! De ce vrei să-mi strici bucuria ? Tîlcul visului e altul. Și tu îl știi. De atunci plutesc pe aripi de nori. Mă simt ușoară... ușoară ca un fulg... A zîmbit iarăși : Nu te uita că sînt atît de planturoasă. Am început să mă desprind de învelișul acesta de carne... Da, da. Să nu mă privești neîncrezător ! Vino și stai pe canapea aici, lîngă mine.

Mi-a făcut loc. Răspindea un parfum proaspăt de lavandă și flori de cîmp.

— Mai rămîi mult timp la București ? m-a întrebat cu interes.

— Mîine seară, cel mai tîrziu, plec la Paris.

Sultana a surîs extatic.

— Paris ! a exclamat. Ce fericit ești !

— Parisul nu mai este orașul paradisiac pe care-l cunoști dumneata, Sultana.

— Știu, Eugen. Am auzit la radio. Îmi pare rău că n-ai să fii de față, să-mi închizi ochii. Am să-ți fac o destăinuire, Eugen. Pe toți ginerii mei i-am iubit. Pe tine însă te-am prețuit cel mai mult.

— Îți mulțumesc, Sultana. M-ai preferat fiindcă am fost soțul Elissei.

— Ai dreptate. Elissa a fost cea mai drăgălașă dintre fetele mele. Celelalte, după ce s-au măritat, s-au rupt de mine. Numai Elissa a rămas apropiată de inima mea... Acum sînt fericită fiindcă știu că am s-o întîlnesc...

— Pe front lucrurile merg rău, nu-i așa ? a adăugat după un timp.

— Rău, Sultana. Foarte rău.

— Lucrurile au să se schimbe în bine, mi-a spus. Nici nu-ți închipui cît de bine are să fie. Să ai încredere. Omenirea va ieși din infernul acesta... Regret doar că Albert, Willi și Uwe n-au să vadă zorile... Dar să lăsăm subiectele triste. În curînd au să vină cîțiva invitați. Mai vorbește-mi pînă atunci despre tine...

Am zîmbit trist.

— Dacă ți-aș vorbi despre mine, ar însemna să te indispun. N-aș putea să-ți spun nimic îmbucurător...

M-a mîngîiat pe braț.

— Are să fie bine, Eugen. Are să fie bine. Să nu uiți vorbele mele.

Ușa s-a deschis. Majordomul a apărut grav și a anunțat cu glasul lui răspicat și solemn :

— Doamna Smaranda Paltin.

Nu aveam dispoziție să mă întrețin cu invitații Sultanei. Dar nu îndrăzneam să o supăr, plecînd imediat. Ghicindu-mi gîndurile, Sultana mi s-a adresat rugătoare :

— Fă-mi plăcerea să rămîi la cină, Eugen. Poate că ne vedem pentru ultima oară.

N-am mai ezitat.

— Bine, Sultana. Rămîn.

Smaranda Paltin a intrat purtîndu-și pe trupul elefantin rochia de voal cu flori mari. Cerceii cu solitari i se legănau la urechi. Deși avea peste 70 de ani, era insistent fardată. Mi-a întins degetele acoperite cu inele.

— Ce mai faci, principe ? Am auzit că aliații vă dau mult de furcă.

— Din nenorocire, doamnă, trebuie să recunosc că lucrurile nu merg tocmai...

— Domnii Pavel Sturzoiu și Jean Daniel, anunță iarăși majordomul.

Doi bătrîni, primul subțire și cochet, al doilea gras și cu reverele hainei presărate cu fire de tutun, intrară în salon. Îi mai văzusem în casă la Sultana. Sturzoiu era profesor universitar, moșier și mare amator de pocher. Daniel era bancher și arhimilionar.

Mai înainte de a le fi strîns mîna, Smaranda izbucni *ex abrupto :*

— N-aștept să vină rușii peste noi ! rosti categoric, clătinînd cu energie capul și făcînd să-i scapere cerceii.

— Și unde o să plecați, scumpă doamnă ? întrebă blazat profesorul.

Îi sărută mîna, apoi se așeză cu precauție pe un fotoliu. Am avut impresia că fiecare mișcare făcea să-i scîrțîie oasele.

Smaranda Paltin încreți din sprîncene. Expresia de contrarietate întipărită pe chipul ei nu îi altera înfățișarea majestuoasă, accentuată de părul alb.

— Unde am să plec ? În Spania. Sau în Portugalia. Radomir nu a plecat cu tot neamul lui în Portugalia ?

— Radomir a adus servicii mari regimului, scumpă doamnă. Servicii pe care soțul dumneavoastră Luca Paltin nici nu le-ar fi conceput. Fiți sigură că nu veți obține pașaport.

— Crezi că Luca ar fi în stare să se ploconească Mareșalului pentru un biet pașaport ? Am mașină. Am să fug cu mașina.

— Eu n-am unde să fug, zise Sturzoiu. N-am avut nici măcar prevederea să-mi creez depozite în străinătate. Toată averea mea e investită în pământ.

— Prost plasament, zise bancherul, care începuse să-și răsucească o țigară. Trebuia să achiziționezi acțiuni. Ușor de purtat, oricînd negociabile, nu le afectează grindina și nici seceta.

Daniel era atît de bogat, încît ar fi putut să fumeze numai țigări egiptene sau havane de mare lux. Dar prefera mahorca pe care o răsucea în foiță, ca țăranii. Gusta îndeosebi acest mod de a fuma, sau o făcea din zgîrcenie ?

— N-am încredere în bănci, spuse Sturzoiu.

— Atunci suferă consecințele neîncrederii dumitale.

Sturzoiu rîse ironic.

— Crezi că mîine ai să fii menajat, Daniel ?

— Cred în puterea marii finanțe internaționale, rosti cu emfază.

Alt bătrîn își făcu apariția. Un fel de ruină omenească. Capul, mîinile, picioarele îi tremurau. Era atît de prăpădit, încît ai fi zis că dintr-o clipă într-alta are să se disloce în bucăți care se vor rostogoli pe parchet. În ciuda permanentei sale frămîntări, păstra în orbita stingă un monoclu înrămat cu aur. Purta o cămașă strălucitor de albă, cravată albă, mănuși albe, manșete scrobite, albe, ghetre albe. Numai costumul de stofă fină, englezească, era cenușiu. Domnul Anatol Serghie, membru al „Jockey Club"-ului și proprietarul unor vestite grajduri cu cai de curse, era unchiul industriașului Raul Gandara.

— Ce mai fac fetele și băieții ? întrebă jovial și scîrțîit Serghie.

I se răspunse cu o clătinare din cap. Serghie se lăsă să cadă pe un fotoliu.

— Și dumneata ai de gînd să rămîi în țară ? îl întrebă Smaranda Paltin pe Daniel.

— Totul e în funcție de împrejurări, scumpă doamnă. Chiar dacă voi pleca, nu voi rupe legătura cu țara. Voi lăsa împuterniciți să mă reprezinte.

— Săracii de ei ! exclamă Smaranda.

— Incontestabil, am să-i evacuez dacă tăvălugul frontului va trece peste București. Nu cred însă că rușii vor izbuti să spargă linia fortificată Focșani-Nămoloasa. Frontul se va stabiliza. Nu-i așa, principe ? Cel puțin pînă la debarcarea aliaților în Balcani.

— Au debarcat aliații în Balcani ? întrebă senil unchiul lui Paul Gandara.

La 80 de ani i se sclerozase și judecata și auzul și aparatul locomotor.

— N-au debarcat și nici n-au să debarce ! îi urlă în ureche Sturzoiu.

— Rău, rău de tot, mormăi Serghie.

Serghie plictisea pe toată lumea. Era însă tolerat, ca un fel de moaște pe care drept-credincioșii le respectă, deși nu au sub ochi decît niște ciolane roase de vreme.

— Ați auzit ce a pățit amanta lui Metaxa ? sări Daniel la alt subiect.

Toate privirile se îndreptară spre bancher. Daniel își umezea cu vîrful vînăt al limbii foița țigării făcute sul.

— Spune, cmule, odată, ce a pățit ? întrebă Smaranda.

Bancherul își contemplă țigara răsucită artistic și îi vîrî capătul între buzele-i groase și vinete. Majordomul se materializă în preajma bancherului, căruia ii oferi focul unui chibrit. Lăstun n-ar fi folosit pentru nimic în lume bricheta, acest instrument vulgar. Sultana abia reușise să-l convingă a trece de la lumînare la chibrituri. Înainte vreme Lăstun se înființa ceremonios cu flăcăruia unei lumînări ori de cîte ori invitații aveau nevoie să-și aprindă țigările.

— S-a înecat în lacul de la Scăeni, rosti în sfîrșit Daniel.

— S-a înecat ? Cu ce s-a înecat ? Cu un os de pește ? întrebă Serghie în culmea curiozității.

— Cu un os de caracatiță ! îi strigă Sturzoiu.

— Ei drăcie ! exclamă Serghie.

— Zi mai departe, Daniel ! îl îndemnă Sturzoiu.

— Se plimba cu barca pe lac.

— Singură ?

— Valetul lui Metaxa trăgea la rame.

— Am înțeles, grăi cu dublu sens Smaranda. S-au hîrjonit în barcă și s-au răsturnat în lac.

— Așa se pare, zise Daniel.

— Dacă nu mă înșel, Metaxa e internat în spital, interveni Sturzoiu.

— Da. L-au operat de prostatită. Se pare că suferă de cancer.

— I s-a adus la cunoștință moartea amantei ?

— I s-a adus. Cu menajamente.

— Nu trebuia. Durerea ar fi putut să-i înrăutățească boala.

— Nu i-a înrăutățit-o. Dimpotrivă. Așteaptă să se vindece. E încredințat că moartea i-a luat amanta în locul lui. *Mutatis mutandis.*

— Cine a murit ? întrebă Serghie.

— Mareșalul von Kluge ! îi urlă profesorul la ureche.

Îmi zîmbi, cerîndu-mi pe această cale scuze pentru nevinovata lui glumă.

— Ai ascultat radio Londra, principe ? mă întrebă Smaranda.

— Nu prea am timp, doamnă, să ascult emisiunile de radio. i-am răspuns cu amabilitate.

— Se pare că la Paris s-au împuțit lucrurile, zise Daniel, aruncîndu-mi o privire piezișă.

Sultana se încruntă, indispusă de expresia vulgară a bancherului.

— Ah, ce dor mi-e de un *chemin-de-fer* la Cazinoul din Monte-Carlo ! rosti nostalgic Smaranda Paltin.

— Și mie de marele Derby ! adăugă elegiac Sturzoiu. Parcă mă văd în loja „Jockey Club"-ului de la Longchamp. Caii aleargă... spectatorii din tribune aplaudă... toaletele femeilor...

— Femei ? Hi-hi-hi, tot strengar ai rămas, Sturzoiule, chicoti Serghie. Numai la femei ți-e gîndul... Cînd eram tînăr, alergam cu limba scoasă după Cleo de...de...de... cum dracu o mai chema ? Na, că am uitat !

— De Merode, completă Smaranda. Știm povestea. Ne-ai spus-o de o sută de ori.

— V-am vorbit eu de Cleo ? chițăi bătrînul. Extraordinar !

Eram uluit. Aveam impresia că mă aflu într-un cenaclu de fantome venite din altă lume. Preocupările, amintirile, problemele lor erau atît de departe de ale mele, de ale lumii întregi ! Mă întrebam dacă nu mă rătăcisem printre niște umbre ? Nici pe Sultana n-o mai recunosteam. Urmărea cu politicos dar prefăcut interes conversația oaspeților. Gîndurile ei erau însă departe. Nu-mi puteam explica de ce rămăsesera

la Bucureşti fosilele acestea vii. Nu se temeau de bombardamente, ca atîţia cetăţeni ai capitalei, refugiaţi la ţară ? Poate că nu cunoşteau simţămîntul fricii fiindcă erau deja morţi. Morţi, ca şi mine... Nu ! Nu trebuie să dau drumul hăţurilor ! Ascultam ca prin vis conversaţia deslînată a bătrînilor, chicotelile aiurite ale lui Serghie, aforismele lui Daniel, amintirile răsuflate ale lui Sturzoiu...

— Doamnă, cina este servită ! vesti Lăstun.

Sultana se uită cu tristeţe la ceas.

— Cum ? S-a şi făcut ora nouă ? N-a venit nici Luca, nici Raul, nici generalul Arbore... Şi Alexandru îmi făgăduise că va veni. Alexandru, fiul lui Vladimir Vulturescu.

Nu-l mai văzusem de mult pe Alexandru. Ştiam că era mobilizat în aviaţie. Avea gradul de sublocotenent, sau de locotenent. Cu toate acestea, nu mi-l imaginam decît copilandru, în pantaloni scurţi şi alergînd prin grădină laolaltă cu verii săi.

— Cîţi ani are Alexandru ? am întrebat-o.

— Douăzeci şi trei, zise Sultana, ridicîndu-se anevoie din fotoliu.

I-am oferit braţul. Mi-a acceptat cu recunoştinţă sprijinul. Ne-am îndreptat spre sufragerie. Sultana îşi tîra anevoie piciorul stîng. Mi s-a adresat în şoaptă :

— Mă bucur că mi-ai oferit tu braţul înaintea lui Sturzoiu sau a lui Serghie. Cît sînt ei de pricăjiţi, ne-am fi prăvălit împreună pe parchet.

Smaranda Paltin, care purta în spinare mai puţini ani decît Sultana, ne urma vioaie, la braţul lui Sturzoiu. Daniel şi Serghie încheiau cortegiul. Cînd am străbătut marele salon, în drum spre sufragerie, Serghie s-a oprit priponindu-se de una din coloanele de marmură care sprijineau cupola centrală.

— O clipă, să-mi trag răsuflarea ! vorbi subţire, ca o babă. Ehe, au trecut vremurile cînd valsam în salonul ăsta trei nopţi şi trei zile la rînd. „Eşti un dansator fără pereche", îmi spunea Cleo. Cleo de...de...de...

— Merode ! completă Sultana.

— Da, da, Merode. Luaţi-o înainte. Vin şi eu... Grele mai sînt şi picioarele astea !... Afurisit de grele !

Lăstun l-a sprijinit cu bunăvoinţă.

Ne-am aşezat în jurul mesei pregătite pentru douăsprezece persoane. Numai cinci oaspeţi răspunseseră la invitaţia Sultanei. Cina, servită sub strălucirea candelabrelor, era tare tristă. Florile răspîndite pe masă cu somptuoasă profuziune evocau

ofrandele aduse morților. Și sfeșnicele cu lumînări aprinse căpătau o semnificație lugubră.

Numai Smaranda Paltin mai alimenta conversația cu subiecte legate toate de evenimente petrecute cu mulți ani în urmă, la Paris, la Viena sau la Londra.

— Ce-o fi cu Luca de nu mai vine ? rosti ea, întrerupîndu-și comentariile asupra unei reprezentații wagneriene pe care o văzuse pe scena operei din Weimar. Îmi făgăduise că are să vină la cină, după ce se va întîlni la club cu prietenii săi politici.

Chiar atunci s-a deschis brusc ușa. Luca Paltin și-a făcut o intrare furtunoasă, nemaiîngăduind lui Lăstun să-l anunțe potrivit ceremonialului. Se opri spre a răsufla, apoi se apropie de masă și se sprijini de ea în pumni, ca și cînd s-ar fi pregătit să țină un discurs.

— Ați auzit emisiunea de la Radio București ? rosti el în loc de bună seara.

— Nu. Ce spune ? întrebă Sultana.

— Să nu-mi repeți ultimul comunicat al *Führer*-ului, rosti plictisit Sturzoiu.

— Regele a anunțat la radio ieșirea noastră din alianța cu puterile Axei ! declară teatral noul sosit. În oraș circulă zvonul că Antonescu ar fi fost arestat.

— Ești sigur, Luca ? întrebă Sultana, neîncrezătoare.

— Sigur ! Am auzit cu urechile mele. Se pare că au fost arestați și cîțiva miniștri, în frunte cu Mișu Antonescu. Smaranda, am venit să te iau. Te duc pînă acasă, cu mașina, apoi mă întorc la club. Acolo se bate fierul. N-ar fi exclus să mi se ofere un portofoliu în noul guvern.

Ochii îi scăpărau. Se și vedea mare demnitar, cu decorațiile pe piept și cu jobenul în mînă, depunînd jurămîntul în fața regelui.

Smaranda Paltin interveni viforoasă :

— Aș pune pariu că la ora aceasta toate portofoliile au și fost distribuite.

Deodată privirile tuturor s-au îndreptat asupra mea. Abia în clipa aceea și-au dat seama că eram de față.

— Cred că politica externă nu ne va schimba fundamental, a rostit Luca Paltin cu jenă.

M-am ridicat de la masă.

— Îmi dai voie, Sultana, să mă retrag. I-am sărutat mîna. Sper să ne mai vedem, i-am spus.

Sultana m-a privit cu ochii umeziți de emoție. În clipa aceea eram în mod virtual un dușman al țării ei. Cred însă că Sultana nu vedea în mine decît pe ginerele ei și că făcea abstracție de uniforma pe care o purtam.

Lăstun a intrat în sufragerie. Umbla mai gîrbovit ca de obicei. Purta pe palma stîngă, întinsă ca o tavă, un aparat telefonic auriu.

— Sînteți chemat la telefon, domnule general, a rostit cu însuflețire.

Și Lăstun renunțase la masca sa de servitor suprastilat. A branșat aparatul la priza din sufragerie.

— Poftiți, domnule general.

Știam că voi primi vești proaste. În clipa aceea am avut impresia că se bucură. Pînă atunci nu mi se arătase niciodată ostil.

Am luat receptorul. Aș fi preferat să nu răspund în prezența atîtor oameni nerăbdători să urmărească pe chipul meu oglindirea unor emoții pe care le bănuiau. Eram însă hotărît să-i dezamăgesc. Orice mi s-ar comunica, îmi voi păstra calmul. În clipa în care am dus receptorul la ureche, mă așteptam la cele mai rele vești.

— Alo ! am rostit cu glas molcom.

Am auzit glasul lui Karl. Era zguduit de emoție. Tonul lui rămînea totuși oficial.

— *Herr General* von Altenburg ?

— Da. Ce este, Karl ?

Cînd mi-a recunoscut vocea, l-am auzit răsuflînd ușurat.

— Ah, de cînd te caut, *Onkel* Eugen ! Am răscolit orașul. În cele din urmă am apelat la Helmuth, care mi-a dat ideea să te caut la doamna Basarab. Ai auzit poate comunicatul transmis în emisiunea de la 10 a postului de radio București ?

— Nu l-am auzit personal, dar am fost informat.

— Aici e mare vînzoleală. Mareșalul Antonescu a fost arestat. Killinger a făcut o vizită la palat și i-a cerut eliberarea. A întîmpinat un refuz categoric. La ora aceasta sîntem în stare de război cu România. *O.K.W.*-ul a fost informat. *Feldmarschall*-ul Keitel te-a căutat de două ori la telefon.

— Bine, vin imediat, i-am spus.

— *Onkel* Eugen !

— Da !

— Te rog să fii foarte atent. Militarii germani sînt atacați pe stradă. Cred că ar fi înțelept să-ți trimitem o escortă.

— Nu, Karl. Am complica lucrurile. Plec îndată spre car-

tierul general. Am închis telefonul. M-am adresat Sultanei și oaspeților ei : Regret că trebuie să mă lipsesc de plăcuta dumneavoastră companie.

Am salutat, izbind milităreşte călcîiele. N-am mai întins nimănui mîna.

— Vă rog, vă rog ! a bîiguit Sturzoiu.

— De ce pleci, generale ? a chițăit Anatol Serghie. Stai cu noi, să comentăm evenimentele.

Am ieşit din sufragerie, urmat de Lăstun, care m-a condus pînă afară, la maşină. Noaptea era adîncă. La adăpostul întunericului speram să mă pot strecura pînă la Băneasa.

— Scoate fanionul ! am ordonat şoferului.

Cîteva împuşcături au tulburat liniştea nopții. M-am urcat în maşină.

— La cartierul general !

Şoferul a pus maşina în mişcare. În interiorul limuzinei era o căldură sufocantă. Am lăsat toate geamurile deschise. Am ieşit în stradă.

— Ocoleşti Calea Victoriei şi o iei în sus pe Filantropia.

Voiam să evit intersecțiile şi piaţetele importante, puncte de trecere care se şi aflau probabil sub controlul românilor.

Am părăsit Calea Victoriei, luînd-o la stînga pe strada Sevastopol. Pe un drum ocolit, am ieşit în bulevardul Filantropia. La un colț de stradă, cineva a îndreptat o lanternă electrică asupra maşinii mele.

— Repede ! am ordonat şoferului.

Am auzit două împuşcături. Şi o a treia.

— Unde sîntem ? am întrebat.

— Ieşim în bulevardul Mărăşti, *Herr General.*

Noaptea era atît de întunecoasă, încît nu vedeam decît pata de lumină albastră din faţa maşinii.

— Pe ce drum putem ajunge la Băneasa fără să trecem pe şoseaua Kisseleff ?

— Putem coti pe lîngă Hipodrom, *Herr General.* Este un drum care se desparte în două. Cel din stînga o ia spre Mogoşoaia, cel din dreapta se înfundă în pădurea Băneasa.

— Bine. Nu opreşti dacă ţi se face semn. Ai înţeles ?

— Am înţeles, *Herr General !*

Pe bulevardul Mărăşti ne-am încrucişat cu o coloană de soldaţi români în marş.

Şoferul meu nu era prost. A stins toate luminile maşinii. Cum se descurca prin întunericul acela, nu ştiu. Cert este că am ieşit nesupăraţi la rondul al treilea al şoselei Kisseleff,

unde am cotit la stînga spre Hipodrom. Acolo ne-a întîmpinat primul cordon de soldați români.

— Drumul ! am strigat șoferului.

Mașina s-a avîntat cu viteză maximă printre soldații care ne somau să oprim. În ultimul moment s-au aruncat lateral, descărcîndu-și carabinele în urma noastră. Am auzit impactul gloanțelor în geamul de la spate și în portbagaj.

Ciudat ! Nu-i uram pe români fiindcă trecuseră de partea dușmanilor noștri. Știam însă că episodul acesta avea să ne coste foarte scump. Plăteam încă o poliță, așa cum mai plătisem altele la Roma și la Paris. Era tulburător paralelismul acesta dintre Paris și București.

— Alt cordon ! rosti șoferul.

— Nu văd nimic, am spus.

Pentru ochii mei panglica vag alburie a șoselei era singurul lucru vizibil. Și aceasta numai pînă la o oarecare distanță.

— Sînt ca niște umbre de-a lungul șoselei, adăugă șoferul.

— Dacă te somează, să te prefaci că oprești. În ultimul moment să apeși pînă la fund pe accelerator.

— Am înțeles, *Herr General.*

Încercam zadarnic să străpung cu privirile bezna. Ochii începuseră să mă lase. Trebuia deci să renunț și la pilotaj. Vîrsta își cerea drepturile.

Deodată am zărit o siluetă neagră în fața mașinii. Mașina a încetinit mersul, apoi a țîșnit ca din praștie. Am avut impresia că aripa a izbit ceva moale.

— Am lovit un om, zise șoferul.

În urma noastră au răpăit cîteva focuri de armă. Am simțit un șoc care mi-a aruncat cascheta de pe cap. Am ridicat-o de pe banchetă, unde căzuse. Era cert că mi-o găurise vreun glonte.

— Cred că au lovit rezervorul de benzină, zise șoferul. Uitați cum scade nivelul la indicator. Bine că nu am luat foc.

— Să ajungem barem pînă la marginea pădurii, i-am spus. Printre copaci o putem lua și pe jos.

Pădurea Băneasa era împănată de trupe germane. Odată ajunși acolo, scăpam de pericole. Liziera pădurii a apărut deodată în fața noastră, profilîndu-se destul de limpede. Dacă luna ar fi ieșit mai demult după tivul norului, acum am fi zăcut în vreun șanț, striviți de miile de kilograme ale limuzinei.

Am intrat sub bolta copacilor. Șoferul a respirat adînc.

— Am ajuns la liman, *Herr General !*

I-am făgăduit două sticle de coniac franţuzesc. Le merita pe deplin.

Cînd am sosit la cartierul general, ofiţerii m-au primit cu bucurie. Karl jubila. Von Geist, flegmaticul von Geist, pe care numai muzica îl impresiona, era copleşit de emoţie. Şi Gerlach era bucuros că mă vedea teafăr. Dar din alte motive. Dacă aş fi murit, sau aş fi căzut prizonier, pierdea Bormann una dintre cele mai puternice arme împotriva lui Himmler. Armă încă ipotetică, dar susceptibilă să aibă efecte distrugătoare dacă ar fi pusă în mişcare.

— Ei, ce noutăţi ? i-am întrebat.

— Killinger a dat un ultimatum regelui. Ultimatumul a fost respins, zise von Geist.

— Vreau să vorbesc la telefon cu Legaţia germană.

Am trecut în sala hărţilor, urmat de ofiţeri. Harta Bucureştiului, cu întreg dispozitivul trupelor noastre din capitală şi din împrejurimi, era deja întinsă pe masă.

— În ultimele două ore s-au semnalat ciocniri între formaţii româneşti şi germane, aici, aici şi aici ! zise von Geist, arătîndu-mi pe hartă cîteva puncte din cartierele centrale şi mărginaşe ale oraşului.

— Toate acestea dovedesc o lungă şi eficientă pregătire, am opinat.

Un ofiţer intră aferat.

— *Herr General,* comunicaţiile telefonice cu Legaţia germană sînt întrerupte.

— Era de aşteptat, am spus.

— Trebuie să trecem la represalii, a rostit Gerlach.

I-am ignorat propunerea. Am observat că începe să fiarbă.

— Sînt tăiate şi legăturile telefonice cu Misiunile militare ale Armatelor de uscat, de aer şi de marină, a raportat ofiţerul. Trupe româneşti şi formaţii de civili înarmate asigură paza Palatului Telefoanelor, a staţiei de radiodifuziune, a instituţiilor de stat şi a tuturor obiectivelor care prezintă un interes militar.

Von Geist înconjurase cu roşu aceste obiective.

— Încercaţi să obţineţi legătura prin firele de campanie. Dacă nu, prin radio. Legăturile telefonice cu Germania sînt încă în funcţiune ?

— Şi cu Germania şi cu Frontul de Est. Prin fire de campanie.

Am cerut legătura cu generalul Friessner. Ofiţerul a ieşit spre a executa ordinul.

Ofiţerul cu transmisiunile s-a înapoiat.

— *Herr General,* aveţi la telefon Comandamentul Grupului de armate Ucraina Sud.

Am ridicat receptorul.

— Alo ! *Herr General* Friessner ?

— Eu sînt. Cine întreabă ?

— Generalul von Altenburg. Vă salut.

— Sînt foarte bucuros că am putut da de dumneata ! a exclamat Friessner. Am primit de la Bucureşti veşti contradictorii. Situaţia este confuză, nu-i aşa ? De ce nu au intrat încă în acţiune trupele noastre ? *Führer*-ul mi-a ordonat să arestez pe rege şi pe membrii noului guvern. Nu am nici o veste de la Hansen...

Legătura s-a întrerupt brusc. N-am mai auzit în receptor decît un fel de bîzîială.

— Alo ! Alo !... Generalul Friessner ?... Alo !... Ce se întîmplă, von Geist ?... Să se restabilească legătura cu Friessner !

Maiorul Ritter a intrat grăbit în încăpere. M-a salutat cu un zgomotos :

— *Heil Hitler !* A adăugat apoi emoţionat : Sînteţi chemat de *O.K.W. ! Herr Feldmarschall* Keitel ! Vorbiţi, vă rog, la aparatul acesta, adăugă, arătîndu-mi unul din telefoanele aliniate pe masă.

Am recunoscut imediat glasul aspru, teatral, al *Feldmarschall*-ului.

— *Herr General* von Altenburg ? V-am căutat de mai multe ori, fără să pot da de dumneavoastră, a rostit cu reproş. Aveţi un stat-major ineficient, *Herr General.*

Am ripostat cu duritate :

— Pentru aceasta m-aţi chemat, *Herr Feldmarschall ?*

Replica mea l-a descumpănit. A ezitat cîteva clipe înainte de a-mi răspunde :

— Acesta e numai un aspect al problemei. Lovitura de stat de la Bucureşti v-a prins pe toţi nepregătiţi.

— *Herr Feldmarschall,* imputarea aceasta să o faceţi ministrului plenipotenţiar al *Reich*-ului, şefilor de misiuni militare şi reprezentanţilor *R.S.H.A.*-ului, aflaţi de cîţiva ani în România. Eu am sosit la Bucureşti abia acum cinci sau şase zile.

— De ce n-a reuşit Killinger să constituie un nou guvern în România ? Ce se întîmplă cu Hansen, cu Gerstenberg, cu toţi ceilalţi ?

— Nu pot să vă furnizez încă nici o explicaţie. Pentru moment situaţia este neclară. Potrivit informaţiilor fragmentare obţinute pînă acum, toţi şefii de misiuni s-ar afla blocaţi în Bucureşti.

— S-au lăsat prinşi în cursă ca nişte novici. Este de neiertat !

Pe fundalul vocii grave a lui Keitel, am auzit zbieretele isterice ale lui Hitler. Nu-i distingeam cuvintele, dar puteam să-mi dau seama cît este de furios.

— Un moment ! *Führer*-ul vrea să vă vorbească personal.

Am auzit zgomotul pe care l-a făcut receptorul în clipa în care Hitler l-a smuls din mîna lui Keitel.

— Ruşine ! Ruşine ! Ruşine ! a urlat *Führer*-ul.

Am îndepărtat cîteva clipe receptorul de lîngă ureche, ca să nu mă asurzească.

— Armata germană s-a acoperit de ruşine ! vocifera Hitler coleric.

Parcă îl vedeam învineţindu-se, cu ochii ieşiţi din orbite, cu vinele de la gît şi de la timple umflîndu-se gata să se spargă.

— Comandantul Marelui Paris nu este în stare să înăbuşe cîteva focare insurecţionale, deşi este sprijinit de blindatele lui Model şi de bombardierele lui Desloch ! Iar la Bucureşti, Hansen şi Gerstenberg sînt ţinuţi în şah de o armată de desculţi.

Subestimarea adversarului, de care Hitler se făcuse de atîtea ori vinovat, îşi găsea şi în cazul acesta ilustrarea.

— I-am dat ordin lui Choltitz să dea foc Parisului, să-l transforme într-un morman de ruine. Acelaşi ordin i l-am dat lui Friessner pentru Bucureşti. Şi Parisul şi Bucureştiul trebuie să aibă un sfîrşit apocaliptic ! Europa întreagă are ochii îndrep-

taţi asupra acestor două oraşe. Represaliile trebuie să fie exemplare ! *Herr General* von Altenburg, ordon ! Veţi coordona personal operaţiile de distrugere a Parisului şi a Bucureştiului, afectînd pentru aceasta toate avioanele de luptă şi de bombardament disponibile. Veţi executa aceeaşi misiune ori de cîte ori se vor mai semnala insurecţii în marile oraşe ale ţărilor ocupate.

Îl auzeam gîfîind. Aspira şuierat aerul.

— Pierderea Parisului ne-ar ştirbi prestigiul. Pierderea Bucureştiului ar fi însă o catastrofă. Este inutil să subliniez importanţa strategică a Carpaţilor în sistemul nostru de apărare. Pierderea României ar atrage pierderea grînarului românesc, pierderea petrolului românesc. Şi aceasta ar fi pentru noi o lovitură mortală. Ştiţi prea bine că uzinele noastre de benzină sintetică nu pot face faţă cerinţelor. Lipsa tot mai acută de benzină ne împiedică să angajăm în luptă totalitatea avioanelor şi tancurilor noastre blindate...

Repeta o teorie pe care o cunoşteam de multă vreme. Ceea ce ţinea atunci de domeniul ipotezelor intra acum în domeniul unei realităţi cumplite.

— I-am ordonat şi lui Friessner, vă ordon şi dumneavoastră ! Rupeţi unităţi de pe front, unităţi de infanterie, unităţi de blindate şi în special bombardiere şi expediaţi-le la Bucureşti. Aviaţia de pe toate fronturile este de resortul dumneavoastră. Veţi aprecia şi decide cuantumul forţelor aeriene necesare nimicirii Parisului şi a Bucureştiului. V-am trimis avionul meu. Vă veţi stabili cartierul general la *O.K.W.*, spre a avea o privelişte de ansamblu. Veţi lucra direct cu mine !

Glasul lui atinsese iarăşi stridenţele marilor sale crize de furie.

— Nu concep să pierdem România ! Auziţi ? Nu concep ! NU CON-CEP !

Răcnetele lui delirante făceau să-mi vibreze timpanele.

— Am ordonat Grupului de armate Ucraina-Sud să facă imposibilul pentru zdrobirea românilor ! Nu vreau să pierd Carpaţii ! Nu vreau să pierd petrolul ! Nu vreau !... Nu vreau !... Jodl ! Ia notă ! Killinger va fi trimis în faţa judecăţii unui tribunal special. Mă asigura că nici o frunză nu se mişcă în România fără ştirea sa. Ha ! Nici-o frunză ! Şi lovitura româ-

nilor a fost pregătită sub ochii lui, fără ca el să prindă de veste... Incapabilul ! Şi pe şeful *Gestapo*-ului din România să-l trimiţi în judecată ! Vreau să-l văd atîrnînd în spînzurătoare ! Am să-i spînzur pe toţi agenţii *R.S.H.A.*-ului din România şi pe toţi imbecilii, de la *Feldwebel* şi pînă la general, care au stat ca niște tembeli, permiţînd organizarea acestei lovituri... *Herr General,* mi s-a adresat iarăşi. I-am ordonat lui Friessner să constituie un nou guvern, sub conducerea unui filogerman. Pînă acum Friessner n-a făcut nimic. Vă încredinţez acum dumneavoastră aceeaşi misiune. În acest scop vă veţi prelungi şederea în România încă 24 de ore. Îndeplinirea acestei misiuni vă va aduce bastonul de mareşal, *Herr General* von Altenburg !

Glasul lui se umflă iarăşi, căpătînd accente furibunde.

— Trebuie să păstrăm bastionul Carpaţilor ! Retranşaţi în această fortăreaţă naturală, vom avea timpul să desăvîrşim armele noastre secrete !

Exasperant se mai repeta Hitler !

— Cu ajutorul acestor arme voi nimici toate capitalele ţărilor aflate în război cu noi. Le voi şterge de pe faţa pămîntului !... Voi face să dispară pînă şi amintirea lor !

Îi auzeam pumnii izbind frenetic într-o masă care răsuna lugubru în *Bunker*-ul de la Rastenburg...

— Războiul acesta nu-l vom termina decît pe scut sau sub scut ! a încheiat, citînd faimosul legămînt al romanilor : victorie sau moarte.

Convorbirea s-a curmat brusc. Am lăsat receptorul să cadă în furcă. Mi se cerea să bombardez sălbatec Bucureştiul. Eram pus în aceeaşi dilemă ca şi von Choltitz. Cum puteam să bombardez un oraş încă împănat cu germani ?

— Ce facem ? m-a întrebat Gerlach.

— Aşteptăm ! am răspuns sec. Nu vom trece la represalii înainte de a evacua trupele germane din Bucureşti.

De acest pretext aveam de gînd să mă ţin cu ghearele şi cu dinţii.

Aproximativ un sfert de oră după convorbirea cu *Führer*-ul m-a chemat la telefon Friessner. Legătura cu cartierul său general fusese restabilită. Friessner mi-a comunicat că în urma convorbirii purtate cu *Führer*-ul, a ordonat *Brigadeführer*-ului

S.S. Hoffmeier, pe care l-a numit comandantul trupelor germane masate în regiunea Ploiești, să constituie o coloană alcătuită din unități de artilerie antiaeriană cu care să pornească în marș forțat spre București, cu misiunea de a ocupa punctele strategice ale orașului, de a elibera pe mareșalul Antonescu și pe miniștrii săi și de a restabili situația dinaintea loviturii de stat de la 23 august. Încredințase lui Hoffmeier această misiune, deoarece generalul Gerstenberg se afla împreună cu generalul Hansen la Legația germană.

Friessner era încredințat că nu voi ridica obiecțiuni împotriva ordinelor sale, pe care le dăduse dealtfel conformîndu-se instrucțiunilor primite din partea *Führer*-ului. A trebuit să-mi dau asentimentul, cu atît mai mult cu cît mi-a comunicat că *Führer*-ul fusese de acord ca unitățile de artilerie antiaeriană din România — care depinseseră pînă atunci direct de Göring — să treacă sub comanda sa.

Noaptea la ora 3, Karl m-a anunțat că eram chemat la telefon de Legația germană. Am răspuns imediat. Generalul Hansen îmi telefona chiar din cabinetul lui von Killinger. În urma unor tratative purtate cu palatul regal, se convenise ca generalul Gerstenberg să fie pus în libertate cu condiția de a împiedica gruparea din pădurea Băneasa de a ataca Bucureștiul.

O jumătate de oră după această convorbire, Gerstenberg a sosit la cartierul meu general, însoțit de doi ofițeri români, care-i asiguraseră libera trecere. Am fost de acord cu punctul de vedere al lui Hansen, care susținea că este înțelept să ne retragem trupele din România, fără a provoca inutile vărsări de sînge. Ralierea mea la opinia lui Hansen nu era suficientă, întrucît trupele trecuseră sub comanda lui Friessner.

Gerstenberg a chemat la telefon cartierul general al Grupului de armate Ucraina-Sud, spre a solicita și acordul lui Friessner. Ceea ce mă așteptam, s-a întîmplat. Friessner s-a opus categoric acestei măsuri, sub cuvînt că promisiunea lui Gerstenberg smulsă sub amenințarea forței era nulă și neavenită. În consecință, Gerstenberg urma să preia comanda grupării Băneasa, în scopul ocupării Bucureștiului.

Am luat receptorul din mîna lui Gerstenberg și am încercat să-i demonstrez lui Friessner că formațiile germane din

România erau dispersate în mijlocul românilor, care ne priveau cu ostilitate și care n-ar ezita să sprijine cu armele acțiunea trupelor românești. Spre a supune din nou această țară, va trebui nu numai să-i dezarmăm trupele — ceea ce nu era deloc ușor — ci să luăm cu asalt fiecare localitate, fiecare stradă, fiecare casă. Exemplul Parisului și al Varșoviei trebuiau să ne fie pildă. Friessner a rămas inflexibil. Frontul său avea nevoie de un spate acoperit. Nu concepea să se retragă fără luptă din România, chiar dacă această acțiune ar fi să se încheie cu un dezastru.

— Se va încheia cu un dezastru, *Herr General*, i-am declarat cu tristețe.

— Riscurile războiului ! a replicat cu încăpățînare.

Gerstenberg s-a supus ordinelor lui Friessner. Prima lui măsură a fost de a aresta pe cei doi ofițeri români care-l conduseseră pînă la Băneasa.

Pornisem pe un drum fără întoarcere...

Karl își aprinse o țigară. Cu un bobîrnac, aruncă chibritul, care descrise un arc de cerc luminos, înainte de a cădea în iarbă. Un arc de cerc vast ca un curcubeu descrise și avionul de luptă german atins de proiectilele trasoare ale bateriei A.A. amplasate la liziera pădurii Băneasa. Avionul se prăbuși în pozițiile românești, dincolo de rambleul căii ferate București-Constanța. Explodă. O imensă jerbă incandescentă, fantastic joc de artificii, țîșni spre zenit.

— De ce toate acestea ? am rostit cu tristețe. De ce ?

Din văzduh se cernea ploaie fină de cenușă, ca în preajma unui vulcan în erupție. Coloana de fum care se ridica deasupra avionului sfărîmat se înfrățea sus, departe, cu altă coloană de fum, uriașă, învolburată, străbătută de flăcări și zebrată de fulgerele portocalii ale exploziilor ce țîșneau din rezervoarele de benzină ale „Distribuției". Alte coloane de fum se vălătuceau deasupra Bucureștiului. Culmile lor se umflau, se lățeau, se revărsau, contopindu-se într-un imens nor negru, ca păcura, înroșit pe dedesubt de vîlvătaia purpurie care încorona ca un nimb orașul. Viziune haotică, de o măreție stranie, înspăimîntătoare.

Trupele noastre își stabiliseră pozițiile pe liziera pădurii Băneasa. Dincolo, în liniile românești, scăpărau intermitent gurile tunurilor, ale mitralierelor, ale armelor automate. Victoria ușoară pe care o prevăzuseră Friessner și căpeteniile de *O.K.W.* amenința să se transforme într-un dezastru.

Veștile primite prin radio — și prin puținele fire de campanie care mai rămăseseră intacte — erau copleșitoare.

În București centrele de rezistență germane se prăbușeau pe rînd. Cu puțin timp înainte avusesem o ultimă convorbire la telefon cu maiorul Dietmar Wagner, de la Misiunea aeriană germană.

— Muniția este pe sfîrșite, îmi vorbise gîfîind. Dacă în maximum o jumătate de oră nu primim ajutoare, sîntem nevoiți să ne predăm.

Maiorul încheiase convorbirea fără a mai folosi formula : *„Heil Hitler !"*.

Ajutorul pe care-l aștepta Dietmar nu avea să se materializeze niciodată. Trupele germane masate la nord de capitală erau blocate de români. Aviația noastră, care continua să bombardeze Bucureștiul, provoca distrugeri masive, dar care nu aveau nici-o influență asupra desfășurării luptelor de la Băneasa.

Peste o jumătate de oră reușisem să obțin iarăși la telefon Misiunea aeriană germană. De la celălalt capăt al firului îmi răspunsese un glas în cea mai curată limbă românească :

— Alo ! Cine întreabă ?

Închisesem telefonul. Cunoșteam tîlcul acestei replici.

Prin radio reușisem să stabilim legătura cu Misiunea militară germană pentru Armata de uscat, găzduită în sediul Școlii Superioare de Război. Am putut să schimb cîteva cuvinte cu colonelul von Haugwitz.

— În momentul acesta mi-am terminat ultima țigară, mi-a vorbit cu forțată voioșie. Cred că va trebui să iau la rînd chiștocurile din scrumieră. Cercul asediatorilor continuă să se strîngă. Poziția dominantă a clădirii ne permite să ținem sub focul armelor automate unitățile românești. Dar rezistența noastră nu poate dura la infinit.

Glasul lui s-a frînt. I-am deslușit deprimarea pe care nu mai era în stare să și-o ascundă.

— Dacă trupele germane nu vor reuși să pătrundă în capitală, soarta noastră este pecetluită...

Pînă mai ieri, von Haugwitz crezuse încă in victorie. Acum își pierduse, cred, ultima speranță într-o ieșire onorabilă din război.

L-am întrebat pe von Haugwitz dacă mai avea vreo veste de la inginerul Haag. Mi-a răspuns că nu mai știa nimic despre el sau despre fabrica lui. Dealtfel, ce importanță mai aveau toate acestea ?

Și de pe front primeam știri rele. Trecerea României în tabăra Națiunilor Unite a creat condiții militare excepțional de favorabile pentru acțiunile armatei rusești. Grupul de armate Ucraina-Sud, lipsit de sprijinul trupelor române, era amenințat cu încercuirea. Spatele neasigurat nu-i mai permitea să se retragă în condiții acceptabile pe linia fortificată în care Friessner își pusese atîtea nădejdi. Prăbușirea frontului din Moldova nu mai era decît o chestiune de zile.

Întîrziasem plecarea la *O.K.W.* din cauza unui defect la unul din motoarele avionului trimis de *Führer*. Mecanici lucrau zi și noapte spre a executa reparațiile necesare. Acest răgaz neprevăzut mă silise să asist în continuare la luptele de la Băneasa.

Stăteam împreună cu Gerstenberg și cu ofițerii mei de stat-major aproape de liziera pădurii Băneasa și urmăream desfășurarea operațiilor. Și Gerstenberg era deprimat.

— Am făcut o mare greșeală că nu ne-am retras în ordine, mi-a mărturisit.

Chipul lui de copil bătrîn era răvășit. Întrevedea dezastrul. A continuat :

— Am fost ispitit la un moment dat să explic generalului Friessner că atacul asupra Bucureștiului nu este soluția cea mai bună, a adăugat posomorît. Mi-a fost însă teamă că voi fi trimis în fața Curții Marțiale.

— Ai crezut vreo clipă că ai să poți ocupa Bucureștiul ?

— Am crezut atîta vreme cît m-am bizuit pe exploatarea elementului surpriză. Din nefericire, românii ne-o luaseră înainte. Mi-am dat seama prea tîrziu de acest lucru.

Un tînăr ofițer de aviație a apărut în fugă. S-a oprit în fața mea și m-a salutat scurt.

— Reparația s-a efectuat, *Herr General.* Avionul vă așteaptă. Românii atacă viguros aerodromul.

Mi-am luat rămas bun de la Gerstenberg.

— Îți urez succes, generale !

Gerstenberg m-a privit piezîș, dar n-a rostit nici un cuvint.

M-am urcat în mașină, urmat de von Geist și de Karl. În vreme ce automobilul străbătea aleile pădurii, îndreptîndu-se spre sediul cartierului meu general, de unde aveam să iau documentele secrete și hărțile pe care trebuia să le înfățișez *Führer*-ului, m-am adresat lui von Geist :

— Față de informațiile primite de pe întreg cuprinsul României, mă tem că trenul nostru de comandament nu va mai ajunge la destinație.

A înclinat capul în semn de încuviințare. Am continuat :

— Aș fi preferat să vă scot pe toți din România pe calea aerului. Dar nu este posibil. Nu dispunem decît de un singur avion de transport. Te las pe dumneata să stabilești numele oamenilor — ofițeri, subofițeri și soldați — care își vor lua zborul cu acest avion. Vei pleca și dumneata odată cu ei. Vă aștept la statul-major. Restul să vină cu trenul. Cît mai urgent. Vor reuși poate să se descurce.

Mașina a oprit în fața edificiului care adăpostea cartierul meu general. Era mare forfoteală. Soldați echipați de drum scoteau din clădire armament, lăzi de campanie cu aparatură și arhive, pe care le încărcau în camionete. Totul se făcea în acompaniamentul tunurilor care bubuiau în sudul pădurii.

Helmuth mă aștepta în fața casei, cu valiza mea gata pregătită. Îmi părea rău că nu-mi era îngăduit să-l iau în avionul *Führer*-ului.

— Karl, fii bun te rog și adu-mi servieta cu documente. Ia-ți și tu valiza. Mă însoțești pînă la Berlin.

A sărit din mașină și s-a îndreptat în fugă spre clădire. A urcat scările, sărind cîte două trepte deodată. Și von Geist a coborît din mașină. Era trist. Viitorul era mai incert, mai nebulos ca niciodată.

Helmuth a pus valiza lîngă șofer. Și el era mohorît.

— Mai ai vreo veste de la copii ? l-am întrebat, ca să-l mai înseninez.

Cea mai mare bucurie a lui era să mă interesez de cei pe care-i lăsase acasă.

— Nici o veste, *Herr General,* mi-a răspuns.

— Von Geist, după ce vă înapoiaţi în Germania, să-i dai o permisie de cinci zile. Să-şi vadă nevasta şi copiii.

Faţa lui Helmuth s-a înseninat.

— Să trăiţi, *Herr General !* a exclamat în culmea fericirii.

Mă întrebam dacă ordinul meu va putea fi pus în aplicare şi dacă războiul nu se va încheia pentru Helmuth într-un lagăr de prizonieri, mai înainte de a-şi fi văzut familia.

Un *Scharführer S.S.* se apropie de maşniă.

— *Herr General,* sînteţi chemat la telefon de Comandamentul Grupului de armate Ucraina Sud. O comunicare urgentă.

— Bine. Vin imediat.

Am coborît din maşină.

— Karl să mă aştepte, i-am spus lui von Geist.

L-am urmat pe *Scharführer.* Am urcat scara şi am intrat în holul clădirii. După lumina puternică de afară, penumbra dinăuntru îmi părea şi mai adîncă. *Scharführer*-ul mi-a arătat uşa deschisă a unui birou lung, în fundul căruia se ghicea o masă.

— Aveţi legătura la telefon din această cameră.

Am intrat. L-am văzut pe Gerlach stînd în picioare, în dreptul uneia din ferestre. Doi *S.S.*-işti încadrau uşa. Lîngă birou, în fund, se afla Ross. Mă privea cu ochii lui rotunzi, lipsiţi de expresie. M-am apropiat grăbit de aparatul telefonic, aşezat pe birou. Cînd am întins mîna spre receptor, am auzit glasul lui Gerlach, dindărătul meu, venind ca de la o mare distanţă :

— Inutil, *Herr General.*

M-am întors brusc spre el.

— Nu înţeleg !

Chipul lui oglindea un triumf indescriptibil.

— *Herr General,* sînteţi arestat.

Mi-am încleştat fălcile. Îmi întinsese o cursă. Am ripostat aspru :

— Arestat ? Din ordinul cui ?

— Comisia de anchetă a complotului din 20 iulie, a rostit răspicat.

Scandase cuvintele rar, asemenea picăturilor de apă care cad una cîte una, la intervale regulate, din tavanul unei peşteri, clipocind pe învelişul apelor negre de dedesubt.

Doi *S.S.*-iști au intrat în cameră, escortîndu-l pe Karl, care era palid ca un mort.

— Din ordinul aceleiași comisii, a continuat Gerlach, l-am arestat și pe locotenentul Karl von Bruck.

— Stupid ! am exclamat cu dispreț. Nici Karl von Bruck și nici eu nu am avut nici o legătură cu complotul.

Gerlach a rîs în colțul gurii.

— Nu am căderea să apreciez acest lucru. Pot să vă informez doar că fiul dumneavoastră, Rudolf, este de altă părere. Acum douăzeci și patru de ore a semnat o declarație, potrivit căreia dumneavoastră și locotenentul von Bruck ați purtat o lungă convorbire cu contele von Stauffenberg în ajunul complotului.

— Nu este adevărat ! am rostit cu energie. Fiul meu este grav rănit.

— A fost operat la cap și și-a revenit. Aflînd despre mîrșavul complot săvîrșit împotriva *Führer*-ului, primul său gînd a fost să depună mărturie împotriva dumneavoastră și a nepotului dumneavoastră. Rudolf von Altenburg este un adevărat german.

Eram uluit. Rudi, fiul meu, mă denunțase !... Persevera să calce pe drumul pe care i-l deschiseseră educatorii săi național-socialiști. Își trădase fratele, iar acum își trăda tatăl.

Știam ce va urma. Aveam să fiu hărțuit în interogatorii interminabile, iar dacă nu voi face mărturisirile așteptate, mă vor supune torturilor. Bormann mă avea acum în mînă. Regretam numai că îl tîram și pe Karl după mine. Voi clama în fața anchetatorilor nevinovăția lui Karl.

Gerlach făcu un semn lui Ross, care se apropie de mine. Întinse mîna cu palma în sus.

— Vă rog să-mi predați armele dumneavoastră, *Herr General !*

Mi-am scos pistolul de la centură și i l-am înmînat.

În aceeași clipă, ofițerul de aviație care-mi anunțase repararea avionului a intrat grăbit în cameră.

— *Herr General*, românii atacă...

La vederea lui Ross care îmi lua arma, a rămas uluit.

— Urmați-ne ! mi se adresă Gerlach.

M-am uitat la ofițer, la Gerlach, la Ross...

Deodată acesta a ridicat pistolul pe care mi-l luase, și a îndreptat gura țevii spre mine. Am ridicat instinctiv mîna într-un gest inutil de apărare.

— Ce faci ! ? ! a urlat Gerlach.

Arma a scuipat două focuri. Am simţit o lovitură ca de pumn în pîntece. La început amorţite, apoi urmate de o arsură năpraznică. Eram buimac, dar nu mi-am pierdut cunoştinţa. L-am văzut ca prin vis pe Gerlach aruncîndu-se asupra lui Ross, pe care l-a dezarmat.

— Ce-ai făcut, nenorocitule ! ? ! Ai merita să te împuşc pe loc !

Ross l-a privit fix, cu ochii lui de peşte.

— M-am temut să nu cadă în mîna românilor...

Ticălosul ! Altul era mobilul gestului său. Mă împuşcase fiindcă primise ordin. Himmler nu voia să ajung în faţa comisiei de anchetă.

Karl a vrut să alerge spre mine ca să mă sprijine. Unul din *S.S.*-işti a încercat să-l împiedice, dar Karl i-a dat un brînci şi m-a prins în braţe în clipa în care eram pe punctul de a mă prăbuşi. M-a aşezat pe un scaun, în vreme ce Gerlach urla zănatec :

— Arestaţi-l pe Ross ! Şi chemaţi repede un doctor ! Generalul von Altenburg trebuie să scape cu viaţă ! Alergaţi după un doctor !

Unul din *S.S.*-işti a ieşit din cameră. Celălalt a rămas să-l păzească pe Ross. Gerlach s-a apropiat de mine.

— Am să te scap, Eugen !

Îmi vorbea aproape cu compătimire.

— Trebuie să te scap de moarte.

Încercam o satisfacţie bizară cînd vedeam cît este de supărat. Am senzaţia că mă sfîrşesc. Dacă voi muri, Karl va fi supus unor torturi inimaginabile. O pînză întunecată mi s-a aşternut pe ochi. Arsura din pîntece este intolerabilă. Simt pe limbă gust de sînge...

Privirea lui Karl mă imploră. L-am înţeles...

Mi-am încordat puterile.

— Aprinde-mi o ţigară, Karl !

— Să nu-ţi facă rău, zise Karl grijuliu.

Mi se taie respiraţia. Am horcăit. Ştiu că voi muri. Pentru mine totul s-a terminat. Mă gîndesc la Karl... Bietul Karl !

L-am văzut deschizînd tabachera.

O lumină mare, puternică, orbitoare... O bubuitură dureroasă... Lumină albă, vie, copleşitoare, de sfîrşit de lume... Lumină !... Totul se năruie... Beznă !... Torente de beznă... Neant...

— Ridicolul este dezonorant, Eugen. Şi tu ai reuşit să atingi culmile ridicolului.

Vorbele acestea rostite de Ernst Gerlach pe fundalul unui huruit de avion au fost primele pe care le-am auzit după ce m-am desprins cu eforturi penibile din tenebrele stării de inconştienţă.

Spun penibile, fiindcă trecerea de la bezna nefiinţei la luciditate am făcut-o cu preţul unor suferinţe psihice inimaginabile. Mă luptam parcă să mă rup dintr-o masă amorfă, întunecată, care mă ţinea cu un fel de gheare nevăzute.

Cînd am deschis ochii şi am văzut plecat asupra mea chipul lui Ernst, crispat de un rictus plin de răutate, am încercat o senzaţie de repulsie. Are capul bandajat şi pungi vinete sub ochi, care-l fac aproape de nerecunoscut. Dar vocea lui aspră, metalică, nu mă înşeală.

— Cu o maşină infernală de proporţii minuscule, cu o jucărie, tu şi cu nepotul tău aţi încercat să vă sacrificaţi şi să mă imolaţi şi pe mine, ca într-o arhisiropoasă melodramă de bulevard, îmi şopteşte sarcastic.

Rîde şi mă priveşte cu un fel de amuzament feroce.

— Bietul meu Eugen ! Voi ofiţerii din *Wehrmacht* sînteţi de un comic irezistibil. Nu mă mai mir de ce atîtea atentate puse la cale de voi împotriva *Führer*-ului au eşuat lamentabil. Daţi dovadă de un diletantism rizibil. De ce nu vă vedeţi de arta voastră militară ? Din păcate, nici în domeniul ăsta n-aţi dat rezultate extraordinare. Dacă aţi fi fost mai competenţi, n-am fi ajuns aici.

Tonul lui persiflant mi-a biciuit organismul mai aprig decît o injecţie cu adrenalină. Am simţit cum sîngele începe să-mi pulseze în vine. Totodată m-a copleşit o necuprinsă tristeţe. Moartea, acest suprem refugiu pentru oamenii ajunşi la limitele extreme ale disperării, îmi refuzase graţia unui final brusc.

— Trebuie să-i mulţumeşti tînărului medic care te-a reanimat, scumpul meu Eugen. Zelul cu care te-a smuls din ghearele morţii merită toate laudele, nu-i aşa ? Dacă n-ar fi fost el, te-aş mai fi putut eu duce la Berlin ?

Rîde iarăşi cu acea sadică superioritate a anchetatorului conştient de atotputernicia lui asupra omului pe care-l anchetează. Exultă, fiindcă mă aflu la discreţia lui.

— Müller are să-mi fie recunoscător că i te duc plocon. Acum va avea în sfîrşit posibilitatea să te silească să vorbeşti... Eh, nu va fi prea uşor pentru tine, după ce li se vor da mînă liberă *S.S.*-iştilor să te lucreze. Pînă la urmă vei spune şi cît

lapte ai supt de la ţîţă... Ah, am impresia că te deranjează acest limbaj vulgar. Ştiu că îţi place vorbirea elegantă, rafinată, ca şi mediul în care te complăceai. Eh, de azi înainte s-a terminat cu huzurul, cu interioarele somptuoase, cu avioanele personale, cu trenurile speciale, cu atmosfera coruptă a înaltelor comandamente... În curînd te vei limita la pereţii văruiţi ai unei celule şi la conversaţii nu tocmai amuzante cu anchetatorii din *S.S.* ...

Sînt întins pe o targă, într-un avion militar de transport, aflat în plin zbor. Am braţul bandajat. Încerc instinctiv să-l mişc, dar mă săgetează o durere ascuţită. Sînt ameţit şi am o continuă senzaţie de vomă. Şi pieptul mă face să sufăr, şi capul.

Probabil că am scăpat fără voie un geamăt. Ernst mă priveşte cu falsă compasiune.

— Te doare, Eugen ?... Ce rău îmi pare. Vezi, aşa se întîmplă cînd te joci cu focul. Chicoteşte :

— Ai vrut realmente să mori, sau ai încercat să mă sperii ? În orice caz, socotelile nu ţi-au ieşit. Chipul său radiază. E în elementul lui : Ţi-ai pierdut trei degete de la mîna dreaptă, te-ai rănit la cap, la pîntece şi la piept. Nu destul de grav, încît să faci o călătorie fără bilet de întoarcere în imperiul lui Hades, dar destul ca să suferi al dracului. Acum eşti sub efectul sedativelor şi nu prea simţi durerile. Dar peste cîtva timp au să te chinuiască îngrozitor... Din nefericire, m-ai rănit şi pe mine. Te informez că ţin mult la integritatea mea corporală. N-am scăpat eu neatins de pe front, ca să fac cunoştinţă cu moartea prin intermediul tău. Satisfacţia de a te fi arestat m-a costat destul de scump. O rană la cap nu e o glumă. Dar am să fiu recompensat, şi asta îmi întăreşte moralul. Vezi, tu ai ajuns general-colonel fiindcă taică-tău te-a turnat prinţ. Eu, fiu al unui pîrlit medic de provincie, trebuie să mă ridic prin propriile mele merite. Sînt nevoit să mă caţăr călcînd la nevoie peste cadavre... Chiar şi pe cadavrul tău, Eugen, deşi îmi eşti frate. Îţi fac o mărturisire, scumpul meu. Pun interesele partidului naţional-socialist mai presus de fireasca mea afecţiune pentru tine. Te sacrific, dragul meu, fără nici un scrupul.

Vorbele, privirile lui împroaşcă venin. Mă uluieşte atîta ură. Cred că în străfundurile creierului său se ascunde o demenţă incipientă, care are toate şansele să progreseze rapid.

Am vrut să întorc capul, să scap de privirile lui malefice. Junghiurile din piept şi din cutia craniană se repetă fulgerător. Rămîn nemişcat... Ochii mi se împăienjenesc. Simt că mă

pierd. S-a deschis o uşă şi apare un tip în alb. Probabil medicul. Îl văd ca prin ceaţă.

— Nu-l obosiţi, *Herr Standartenführer*. Are nevoie de linişte. Dacă vreţi să ajungă viu la Berlin, trebuie să-l menajăm. Şi aşa am riscat mult transportîndu-l în starea gravă în care se află.

Nu mai ştiu ce a răspuns fratele meu vitreg, fiindcă în juru-mi s-a făcut întuneric...

Stările de luciditate — foarte scurte, dealtfel — alternează cu prăbuşiri în hăuri negre, fără fund.

Am senzaţia că timpul se opreşte, iar după o stagnare a cărei durată nu o pot aprecia, se pune iarăşi în mişcare...

M-am trezit într-un pat de spital. Un bec alb, fără abajur, aninat de tavan, aruncă o lumină care mă orbeşte.

La picioarele patului picotează pe un scaun un *S.S.*-ist în uniformă. Stă cu braţele încrucişate şi cu bărbia înfiptă în piept. Sforăie uşor. La un moment dat tresare, ridică ochii spre mine şi mă priveşte.

Are irişi de un albastru-spălăcit şi o mustăcioară îngustă sub nas, atît de nepotrivită cu fizionomia lui, încît pare lipită cu pap. Mustaţa îi dă înfăţişarea unei caricaturi a lui Hitler sau a lui Charlot. Mă priveşte lung, inexpresiv. Buzele îmi ard. Limba îmi este uscată şi aspră. Mă chinuie setea.

S.S.-istul se ridică de pe scaun şi se îndreaptă spre chiuveta din colţul încăperii. Ia de pe o poliţă un pahar. îl umple cu apă şi, după ce îl duce la gură, îl varsă în chiuvetă. Cred că a intuit setea mea şi a făcut toată această manevră spre a mă chinui.

Nu i-aş cere un strop de apă chiar dacă aş simţi că începe să-mi ardă stomacul.

Se aşează iarăşi pe scaun, îşi încrucişează braţele şi închide ochii. Îmi dau seama că mă priveşte printre genele-i atît de rare încît par năpîrlite.

Îmi fuge gîndul la Willi. Mi se strînge inima. Cît trebuie să fi suferit în celulele *Gestapo*-ului. Bietul copil ! Acum îi împărtăşesc soarta. Ciudat, şi el şi eu sîntem victimele lui Rudi. Educaţia nazistă a făcut din Rudi un denunţător ordinar. Mă întreb dacă nu are remuşcări. Dar pot oare naziştii să încerce asemenea simţăminte umane ? Ideologia naţional-socialistă a făcut din oameni automate, brute...

Mi-e sete. Mi-e îngrozitor de sete...

Cînd deschid ochii, văd că ferestrele sînt acoperite de un strat sidefiu de ceaţă. S-a luminat de ziuă.

O infirmieră intră și, fără să se uite la *S.S.*-ist, care se ridică de pe scaun și face cîteva mișcări de înviorare, vrea să-mi ia temperatura.

— Apă, rostesc cu prețul unui mare efort.

Observă probabil că buzele îmi sînt uscate. Ia de pe noptieră o linguriță, o umple cu apă și mi-o dă să beau. O sorb cu aviditate. Niciodată nu mi s-a părut apa mai bună. După ce îmi ia temperatura și o notează pe graficul de la picioarele patului, iese.

Acum, după ce am băut stropii aceia de apă, mă simt parcă mai bine.

Cad apoi într-o stare de amorțire din care nu mă smulge decît intrarea doctorului, dornic să mă examineze. Mă cercetează din priviri, apoi îmi ia pulsul. Intră și sora. Medicul îi face cu voce scăzută unele recomandări, apoi iese. Infirmiera, între două vîrste, înaltă și uscată, nu scoate o vorbă. Îmi face două injecții. Pare-se un sedativ, căci adorm...

O înțepătură în braț, aproape de încheietura mîinii sănătoase, mă scoate din amorțeală. Mi se face o perfuzie...

Nici nu știu cînd s-a lăsat seara. Lumina becului din tavan mă incomodează, dar nu mă plîng. Alt *S.S.*-ist mă veghează. Este ceva mai tînăr și are un bot proeminent ca de viezure.

Sirenele încep brusc să urle vestind alarma aeriană. Vuietul lor modulat îl face pe *S.S.*-ist să se urnească de pe scaun și să treacă la fereastră. Îl înspăimîntă moartea. Am asupra lui avantajul de a nu mă teme de moarte. O doresc, o chem...

Aud bubuiturile scurte ale tunurilor antiaeriene. Se aud și bubuituri mai grave, acoperite la un moment dat de huruitul unor avioane. Huruitul lor masiv indică o invazie aeriană inamică deosebit de puternică. Bombardamentul se dezlănțuie.

Pereții spitalului prind să se clatine. Din tavan cade puțină tencuială.

S.S.-istul este mai galben decît o lămîie. După un timp violența bombardamentului scade. Apoi nu se mai aude nici huruitul avioanelor. Încetează și tirul artileriei antiaeriene...

Atacurile aeriene inamice se repetă și ziua și noaptea. Între timp sînt supus unui tratament intensiv. Doctorii vor să mă pună cît mai repede pe picioare, să mă predea în stare bună *Gestapo*-ului.

Monotonia zilelor care se scurg încet începe să mă apese. De cînd sînt internat în spital, nu mi-a vorbit nimeni. Singurele cuvinte pe care le aud sînt recomandările făcute de medic infirmierei.

Starea sănătății mele se ameliorează cu excepția durerilor de cap, care sînt din ce în ce mai violente.

Într-o dimineață medicul mă privește lung.

— Primejdia a trecut. Te poți considera salvat, îmi spune.

— Ar trebui să-ți mulțumesc, dar nu o fac, îi răspund. N-am motive să mă bucur.

Ridică din umeri.

— Ne facem datoria.

S.S.-istul cu bot de viezure mustăcește ca și cînd ar fi adulmecat ceva.

Durerile mi s-au domolit. Pot să mișc brațul. Și capul mi s-a mai limpezit. Mi se fac în continuare perfuzii.

În ziua în care mi s-a dat pentru întîia oară puțină supă, și-a făcut apariția și Ernst Gerlach. Își poartă cu cochetărie uniforma *S.S.* Capul nu-i mai este bandajat. La un semn al lui, *S.S.*-istul cu bot de viezure iese din încăpere. Ernst se așează pe scaunul rămas liber. Mă privește un timp cu simpatie.

— Mă bucur, Eugen, că ai scăpat cu viață.

Sinceritatea vibrantă din glasul lui nu reușește să mă convingă. Este prea bine trucată.

Nu răspund. Tăcerea mea nu-l dezorientează. Este probabil pregătit pentru orice reacție aș avea.

— În curînd ai să fii transferat în Prinz Albrechtstrasse, a continuat. Știi ce-i acolo ?

Știam. Sediul *Gestapo*-ului. Nici nu am clipit.

— Acolo și-au făcut stagiul și Stupnagel și Linstow și Finckh, înainte de a fi spînzurați. Tot acolo au fost torturați și Witzleben și Hoepner și Stieff și Yorck și Hagen și alți ofițeri din *Wehrmacht*. Toți au terminat atîrnînd în lațurile prinse [illegible] abatorului, a adăugat Ernst cu cruzime. Pot să te informez în plus că von Hofacker, unul dintre complotiștii de la Paris, a făcut destăinuiri complete. Asta l-a scăpat pînă acum de spînzurătoare.

N-am răspuns nici de data aceasta.

— Hofacker a denunțat cîteva personalități de prim rang, a căror participare la complot nu era cunoscută încă autorităților. Printre aceștia se află și Rommel. Marele Rommel ! Să te strîmbi de rîs, nu altceva !

Ernst rîde cu poftă. Hohotește cu un fel de voluptate. Deodată se oprește, ca și cînd ar fi pus un capac rîsului. Chipul lui redevine serios.

— Din nefericire, Eugen, în șiragul de nume citate de Hofacker figurează și numele tău.

Făcu o pauză, spre a citi pe chipul meu efectul cuvintelor lui. Impasibilitatea mea l-a dezamăgit.

— Declarațiile, compromițătoare pentru tine, ale lui Hofacker, la care se adaugă acuzațiile categorice ale fiului tău, nu pot avea decît un singur final : spînzurătoarea.

Pentru întîia dată am rupt mutismul în care mă cufundasem :

— Au pierit atîția oameni pînă acum, încît spectacolul morții nu mă mai înspăimîntă.

— Nici cînd ești actor ?

Zîmbesc ironic :

— Nu mă cunoști îndeajuns, Ernst Gerlach. Este regretabil pentru tine...

— Regretabil ? De ce ?

— În cariera pe care ți-ai ales-o trebuie să fii un bun psiholog.

Face o schimă.

— În Prinz Albrechtstrasse n-ai să mai ai timp pentru asemenea considerente. Duelurilor psihologice anchetatorii de acolo le preferă torturile. Nici unul dintre anchetați, începînd cu *Feldmarschall*-ul von Witzleben și terminînd cu ultimul ofițeraș din *Wehrmacht*, n-a scăpat de torturi. Cei care s-au sinucis înainte de a fi arestați au dat dovadă de înțelepciune. Au evitat chinurile suplimentare ale anchetei, care s-ar fi încheiat tot cu moartea. Din păcate pentru tine, sinuciderea — această supremă cale de a escamota o răfuială mai mult decît dezagreabilă — îți este refuzată. Ești în permanență supravegheat de oamenii noștri. Își petrece mîna prin păr : Sînt sincer îndurerat pentru tine, Eugen. Cînd mă gîndesc ce te așteaptă...

Găsesc puterea să rîd. Se întunecă brusc la față :

— Ilaritatea ta nu-și are rostul. Cînd ai să fii supus la cazne, n-ai să mai rîzi. Există totuși o cale să le eviți. Să spui tot ce știi despre Himmler.

Rîd iarăși :

— Nu te temi că într-o zi Himmler are să afle ce uneltești în spatele lui ?

— Am protectori mari, Eugen. Protectori care ar putea să te ajute și pe tine. Dacă declarațiile tale l-ar înfunda pe Himmler, ți-aș garanta un pașaport pentru Elveția.

— Dă-mi voie să mă îndoiesc de garanțiile voastre.

— Ai să fii supus torturilor, Eugen, iar pînă la urmă ai să declari totul.

Am teoriile mele în această privinţă, care nu concordă cu punctul lui de vedere. Bineînţeles, mă feresc să i le dezvălui.

— Stăruieşti în refuzul tău, Eugen ? mă întreabă.

— Nu am ce spune.

Suspină adînc.

— Bine. Facă-se voia ta. Să nu spui că nu te-am prevenit. Ah, şi încă ceva ! Curtea de onoare, prezidată de *Feldmarschall*-ul Keitel, de von Rundstedt şi de Guderian, ţinînd seamă de probele furnizate de Comisia specială de anchetă, a hotărît degradarea ta şi ştergerea din controalele armatei. În felul ăsta ai devenit un simplu particular care poate fi judecat de instanţele civile, în speţă de Curtea Poporului.

Ciudat. Vestea servită de Gerlach nu m-a impresionat deloc. Mă aşteptam la o asemenea măsură. Mă mîhneşte doar semnătura lui von Rundstedt pe documentul care mă excludea din armată. N-aş fi crezut că şi omul acesta va ajunge să execute servil ordinele lui Hitler.

Ernst se ridică de pe scaun.

— Îmi pare rău că n-am căzut la înţelegere. Acum vei intra pe mîna lui Kaltenbrunner. Te plîng cu anticipaţie.

Îl las să plece fără să-i răspund. Trec două zile. Sînt transferat într-o celulă din odiosul sediu al *Gestapo*-ului.

Este ciudat cît de repede o clădire ajunge să se identifice cu oamenii care o ocupă. Cînd pătrunzi în edificiul din Prinz Albrechtstrasse, ai senzaţia că trăieşti un coşmar. Zidurile, uşile, ferestrele îţi sînt ostile. Vor parcă să te strivească, să te stoarcă de substanţă, să te depersonalizeze. Dealtfel, din clipa în care ai păşit pragul acestei clădiri, îţi pierzi numele şi devii un simplu număr de ordine.

Acoliţii lui Kaltenbrunner m-au lăsat să aştept în celulă mai multe zile, înainte de a mă trimite în faţa anchetatorilor. Procedeul urmăreşte să-ţi pună la grea încercare nervii. Nimic nu este mai cumplit decît incertitudinea.

În celulă domneşte uneori o căldură sufocantă. Ai senzaţia că te afli într-o baie de aburi uscaţi. Am auzit că aceasta face parte din torturile la care sînt supuşi toţi cei care cad pe mîna *S.S.*-iştilor. Un bec de peste două sute de lumini — extrem de puternic, faţă de dimensiunile restrînse ale încăperii — arde zi şi noapte, împiedicîndu-te adeseori să adormi. Am auzit că hrana redusă la minimum reprezintă încă unul din mijloacele

de tortura. Pe mine nu mă supără deloc, fiindcă, datorită probabil stării sănătății mele, nu mi-e deloc foame. Ciorba lungă, dezgustătoare, servită pe un fund de gamelă, o restitui de cele mai multe ori neatinsă.

După o astfel de cină, pe care n-am onorat-o nici cel puțin cu o privire, a intrat în celulă un *S.S.*-ist cu grad de *Sturmbannführer.*

M-a măsurat cu privirile din cap pînă în picioare, apoi mi s-a adresat cu superioritate, ca și cînd ar fi avut în fața sa un paria.

— Gardienii mi-au raportat că refuzi să mănînci. Îți atrag atenția că te putem hrăni și cu forța. Nu tolerăm greva foamei.

Se răsucește pe călcîie și iese.

A doua zi au început interogatoriile.

Îmbrăcat în niște haine civile ponosite, pe care mi le-a aruncat un gradat *S.S.*, m-am pomenit luat mai mult pe sus și dus într-o cameră în care m-au orbit două lămpi de birou cu becuri puternice, îndreptate în plin asupra mea. M-au așezat pe un scaun de lemn, cu spătar, apoi au început să curgă întrebările.

La început banale, ca la orice interogatoriu. Numele, prenumele, și așa mai departe.

Pe indivizii care mă interoghează nu-i văd decît sub forma unor umbre care se mișcă dincolo de lămpile ațintite spre mine. Culmea este că tot acest ritual, menit să bage spaima în anchetați, nu-mi face nici o impresie.

Mă întreabă unul din ei ce părere am despre război.

— Războiul ? Îl putem socoti pierdut.

— Defetism ! exclamă primul anchetator. Cu generali ca dumneata nu este de mirare că nu l-am cîștigat pînă acum. L-ați sabotat pe *Führer*, ați sabotat Germania național-socialistă... Pff ! O bandă de trădători !

Apoi a trecut brusc la complotul din 20 iulie.

— Știm că ai făcut parte din grupul mîrșav al ticăloșilor care au pus la cale asasinarea *Führer*-ului. Ce rol ai avut în acest complot.

Era inutil să neg. Dacă mă îndoiam în ceea ce privește denunțul lui Hofacker, aveam în schimb certitudinea că Gerlach nu mințise cînd îmi vorbise de acuzațiile aduse de Rudi. Trebuia să dau însă răspunsuri care să nu compromită pe nici un complotist încă în viață.

— Am purtat adeseori discuții cu generalul von Stupnagel.

— Generalul ? Trădătorul vrei să spui...

Întreruperea este destinată să-mi răvășească logica explicațiilor.

— Am discutat adeseori cu von Stupnagel probleme legate de desfășurarea operațiilor militare pe diferitele fronturi și am ajuns la concluzia că o continuare a războiului în actualele condiții echivalează cu o sinucidere.

— Interesant ! Voiați să salvați Germania, „ajunsă pe marginea prăpastiei", rostește cu ironie un glas dogit.

— Încercam să salvăm ce mai putea fi salvat.

— Cui ați atribuit vina ?

— Înaltului Comandament al *Wehrmacht*-ului.

— Extraordinar ! Propria voastră incapacitate n-ați invocat-o ? Și ca să puneți capăt acestei „dezastruoase" stări de lucruri, v-ați gîndit că cel mai potrivit lucru este să suprimați dintr-o singură lovitură pe marele nostru *Führer* și pe colaboratorii lui cei mai devotați. Mințile voastre criminale n-au găsit altă soluție decît pe cea mai odioasă...

— Văd că răspundeți în locul meu.

— Ai altă versiune ?

— Cea reală. Von Stupnagel și cu mine am căzut de acord că numai o schimbare de orientare politică ar scuti Germania de o continuare a unui calvar ce nu mai poate fi tolerat.

Unul dintre anchetatori izbucnește în rîs. Un rîs batjocoritor, care sună mai dezagreabil decît un behăit de țap.

— Voi, doi ofițeri mărginiți, puneați la cale linia politică a *Reich*-ului. Uitaserăți probabil ordinul marelui nostru *Führer* cu nr. 1 din 13 ianuarie 1940, care stabilește că „nici un ofițer sau reprezentant al autorităților civile nu trebuie să cunoască decît atît cît este necesar pentru îndeplinirea propriilor sale sarcini". Nu vă socoteați legați de ordinele *Führer*-ului, fiindcă în sufletul vostru spurcat încolțise încă de atunci buruiana rebeliunii. N-ați trecut la acte, fiindcă ați socotit că nu sosise încă momentul. Pîndeați însă din umbră, ca niște briganzi...

A intervenit glasul dogit al celuilalt anchetator :

— Este limpede ! Ați complotat împotriva *Führer*-ului și a guvernului celui de-al treilea *Reich*. De aici și pînă a organiza atentatul de la 20 iulie nu mai era decît un pas.

— Cine a mai asistat la aceste discuții ? mă întreabă primul anchetator.

— Nu-mi amintesc să mai fi fost altcineva de față. Ah, da ! A fost odată prezent colonelul Linstow, șeful de stat-major al lui Stupnagel.

Am grijă să citez numai numele unor personaje care traversaseră de mult apele Styxului.

— Ești incorigibil, Altenburg. „Fostul" colonel Linstow! mă corectează unul dintre anchetatori. Nu era de față și Hofacker?

— Nu.

— Ciudat. Hofacker a declarat altfel.

— Nu știu ce motive l-au determinat să spună un neadevăr...

În clipa aceea am simțit o lovitură cumplită în ceafă. Am avut senzația că îmi plesnește creierul mic.

— Asta ca să ți se mai învioreze memoria, mă avertizează anchetatorul cu behăit de țap. O să revenim la Hofacker și la Stupnagel. Acum să ne spui ce legături ai purtat cu fostul general Beck și cu ceata lui de lepădături?

— Chestiuni de serviciu.

— Cu Stauffenberg n-ai discutat nimic?

Intram acum în domeniul declarațiilor lui Rudi. Nu știam ce putuse inventa fiul meu, național-socialistul. Am hotărît să evoluez cu prudență, afectînd o aparentă sinceritate.

— Relații de serviciu, am repetat.

— Nimic altceva?

— M-a vizitat odată la locuința mea din München.

— Aha! Și ce ați discutat? Tot chestiuni de serviciu?

— Ne-am exprimat nemulțumirea față de modul cum se desfășurau operațiile militare.

— Despre atentatul pe care-l plănuia nu a venit vorba?

— Nu.

— Se mai afla cineva în locuința dumitale cînd ai primit vizita lui Stauffenberg?

Eram sigur că Rudi vorbise și despre Karl.

— Fiul meu Rudi și nepotul meu, locotenentul Karl von Bruck. Evident, și cîțiva servitori. Pot să afirm cu toată siguranța că nici fiul și nici nepotul meu n-au asistat la întrevederea mea cu Stauffenberg.

Probabil că erau informați de acest lucru, căci n-au mai insistat.

— Mașina infernală aflată asupra dumitale la Băneasa cărui personaj era destinată?

În jurul acestei chestiuni era necesar să fiu cu multă grijă. Trebuia să-l feresc pe Karl. Mă întrebam dacă l-au arestat și pe el. În caz că da, ce anume declarase?

Am dat o explicație aiurea.

— Era unul din acele obiecte cu capcane aruncate din avioanele aliate. O găsisem întîmplător și o duceam la Ministerul Aviației ca să fie studiată.

— Minți ! răcnește anchetatorul cu glas dogit. Minți ca un porc ! Mașina infernală a fost fabricată de nepotul tău, Karl von Bruck.

— Asta acum o aflu, am răspuns cu aparent calm.

În realitate m-a cuprins panica. Însemna că bietul Karl fusese arestat și supus torturilor. Altfel n-ar fi vorbit.

— Era o mașină infernală care trebuia să servească la un nou atentat împotriva *Führer*-ului ! zbiară celălalt anchetator. Karl von Bruck a făcut declarații complete. Ce-ai de spus ?

— Fie că a înnebunit, fie că a fost silit să declare niște nerozii. Altfel nu le pot califica...

O nouă lovitură în ceafă, extrem de violentă de data aceasta, mă proiectează cu fruntea de masa din fața mea. Cred că șocul mi-a spart arcada, căci sîngele a început să mi se scurgă șiroaie pe obrazul stîng.

— Vom relua interogatoriul după ce ai să chibzuiești cîteva ore asupra nesăbuinței de a încerca să ne induci în eroare. Nu uita, Altenburg, că te putem face să vorbești. Am înfrînt noi voința unor tipi mai încăpățînați decît tine. Știm să folosim la nevoie și metode drastice. Te sfătuiesc să nu le încerci pe propria ta piele. Goerdeler, îl cunoști, cred, a făcut declarații complete, evitînd astfel să guste amărăciunea torturilor. Dacă vrei să le încerci, n-ai decît. Luați-l ! a ordonat el gardienilor, care m-au și încadrat.

Cînd m-am ridicat în picioare, m-a cuprins o amețeală atît de puternică, încît abia am scăpat să nu cad. Și grumazul mă doare înspăimîntător.

Ajuns în celulă, m-am întins pe pat și am respirat adînc. Nu voi scoate un cuvînt în plus, orice mi s-ar întîmpla ! Și nici n-am să mă sinucid. Voi aștepta să fiu trimis in fața tribunalului. Știu că voi pieri în streang. Voi împărtăși soarta atîtor oameni care s-au ridicat împotriva tiraniei. Voi muri păstrîndu-mi demnitatea, așa cum sînt sigur că și-a păstrat-o și Willi !

Ciudat ! Adversitățile mă oțelesc. Spectrul torturilor, al morții, în loc să mă înspăimînte, mă îndîrjesc...

Poate că gîndurile mele, exteriorizate în cuvinte, ar părea

grandilocvente, ieftine. Cei care au trecut prin ceea ce trec eu acum sînt sigur însă că m-ar înțelege...

Interogatoriile continuă...

A doua zi, a treia zi, a patra zi, am apărut iarăși în fața anchetatorilor, invizibili pentru mine, datorită becurilor care mă orbesc. Amenințările, insultele, loviturile alternează cu declarații pline de bunăvoință, în care mi se făgăduiește clemența... Dar cu o condiție... Să dezvălui numele tuturor complicilor.

Uneori interogatoriul durează, după socotelile mele, o oră sau două. Alteori se prelungește pînă ce mă prăbușesc, lipsit de vlagă...

Cînd gardienii mă aduc pe brațe în celula mea, aruncîndu-mă ca un pachet pe patul strîmt, se scurge mult timp pînă îmi revin în fire. Pot să-mi dau seama de acest lucru după mîncarea care mi se servește la prînz și seara. Aceste elemente sînt singurele pe care le folosesc pentru calcularea timpului...

S-au scurs două săptămîni sau mai multe. N-aș putea să precizez. Nu am posibilitatea să crestez pe un lemn scurgerea zilelor, fiindcă nu dispun de instrumentele necesare, iar uneori zac într-un fel de semiletargie — în special după interogatoriile prelungite și condimentate cu lovituri — perioade de timp imposibil de definit...

De cîte ori mă înapoiez în celulă, vlăguit, zdrobit, năuc, dar nu umilit, stau de vorbă cu umbrele copiilor mei, cu Elissa, cu părinții și cu străbunii mei... Se angajează un dialog mut, dar în închipuirea mea plin de elocvență. Cîteodată îmi zic că am ajuns pe marginea nebuniei, că aceste convorbiri cu morții sînt consecința unui dezechilibru nervos datorat condițiilor în care mă aflu, că sînt victima unor halucinații... Apoi mă las iarăși în voia fantasmelor. Sau poate că nu sînt fantasme? Poate că ființele care mi-au fost cele mai apropiate sufletește îmi întind mîna de undeva de dincolo de mormînt... mă încurajează, mă mîngîie...

Apar în jurul meu și Willi, decapitatul, și Uwe, copilul care nu a apucat să pășească pragul adolescenței, și Albert, captivul, și Elissa. Rudi nu apare niciodată. Nu apar decît ceilalți, fiindcă sînt morți. Înseamnă că și Albert a pășit în împărăția umbrelor. De aceea vine alături de frații lui, de

Elissa... Într-o zi apare în celulă și umbra lui Karl... Mă privește cu ochii lui strălucitori și plini de vioiciune... Zîmbește. Abia acum înțeleg că nici Karl nu se mai află printre cei vii... Dacă aș fi asistat la executarea lui, n-aș fi fost mai sigur că a murit...

Confirmarea sfîrșitului său o capăt în cursul unui nou interogatoriu.

— Karl von Bruck, nepotul dumitale, Altenburg, s-a spînzurat în închisoare. Și-a făcut din fîșiile cămășii sfîșiate un laț pe care l-a prins de gratii. Eh, o lepădătură mai puțin. Nu înțeleg de ce s-o fi grăbit ! Aveam să-l servim, prompt și conștiincios, ceva mai tîrziu. Cred că s-a chinuit enorm stînd cu picioarele pe pămînt și lăsîndu-și trupul să atîrne totuși în lațul prins de gratii... Și ăsta e un fel de curaj.

Ce ironie a soartei. Ultimul descendent al dinastiei von Bruck a murit în arestul *Gestapo*-ului. Ucis de naziștii pe care dinastia i-a sprijinit cu atîta zel. Alianța dintre baronii von Bruck, făuritori de tunuri, și partidul național-socialist s-a încheiat fiindcă ambele părți aveau interese convergente. Molohul nazist este însă nesățios. A început să-și mănînce prietenii de ieri. Cred că la ora actuală Friedrich von Bruck, fratele meu vitreg, își mușcă pumnii de durere. Plătește cu sîngele propriului său fiu beneficiile fabuloase realizate datorită politicii agresive a lui Hitler. Se pare că există o providență...

Glasul dogit al anchetatorului invizibil din dosul lămpilor ațintite spre mine prinde să hohotească :

— Karl von Bruck a murit, dar ne-ai rămas în schimb tu, Altenburg ! Vom avea grijă ca tu să nu-ți poți pune capăt zilelor. Trebuie să mori executat de mîna noastră...

Îl aud fără să-l văd.

Deodată încep să rîd.

— Nu te văd, anchetatorule, fiindcă și tu ești o umbră. Sau ai să fii în curînd... Foarte curînd ! Mai curînd decît te aștepți !

Un pumn mă pocnește peste gură. Simt gustul dulceag al sîngelui pe buze. Altă lovitură mă culcă la pămînt.

Nu mai știu ce se întîmplă cu mine. Mă cufund în întuneric.

Cînd mă trezesc, constat că sînt întins pe pat, în celulă. Chinurile mele nu s-au încheiat încă. Mă doare capul îngro-

zilor. Şi capul mă doare, şi braţele mă dor... Îmi duc mîna la gură. Buzele îmi ard ca focul...

Într-un tîrziu intră un *S.S.*-ist. Îl văd ca un fel de pată cenuşie, care se mişcă pe fundalul pereţilor proaspăt zugrăviţi ai celulei.

Mă ia de braţ şi mă ridică în picioare. Mă priveşte critic.

— Ţi-ai mînjit de sînge şi cămaşa şi haina... Ah, murdar mai eşti !

Cheamă alt *S.S.*-ist. Nu ştiu ce grad are. Îmi aduce altă cămaşă, alte haine. Înainte de a-mi schimba veşmintele, îmi toarnă în cap o găleată cu apă atît de rece, de parcă ar fi scoasă de la gheaţă.

— Hai ! Trezeşte-te odată ! Stai ca o momîie. Nu eşti în stare nici să te dezbraci şi să te îmbraci singur. Eh, prinţul s-a deprins să fie slujit de servitori...

Mă scot apoi pe culoar. Cei doi *S.S.*-işti mă ţin unul de un braţ, al doilea de celălalt braţ. Dacă nu m-ar sprijini, m-aş nărui pe ciment.

Mă împing într-un ascensor, apoi mă scot pe o uşă într-o curte interioară, cu ziduri cenuşii, înalte. Mă uit instinctiv spre cer. De mult nu l-am mai văzut. Şi el e trist, cenuşiu... Pe jos s-a aşternut un strat subţire de zăpadă... Înseamnă că a venit iarna... Că întreaga toamnă mi-am petrecut-o între pereţii celulei, răspunzînd la interogatorii şi încasînd lovituri... Aerul rece de afară mă înviorează puţin...

Intru cu însoţitorii mei pe o uşă strîmtă, străbat un coridor înţesat cu *S.S.*-işti, care se uită la mine ca la o dihanie, şi pătrund într-un fel de anticameră cu covoare pe jos şi cu o secretară blondă care bate la maşină. Nici nu îşi aruncă privirile asupra mea. Este deprinsă probabil cu asemenea spectacole. Mai deprinsă chiar decît *S.S.*-iştii de pe coridor, care se uitau totuşi la mine.

Cei doi inşi care mă sprijină mă introduc într-un cabinet de lucru vast, cu ferestre înalte, cu covoare adînci şi cu fotolii multe. La biroul mare se află un individ căruia nu-i deslusesc trăsăturile. Slăbiciunea mea fizică îmi aşterne în faţa ochilor o pînză de negură, un fel de pîclă jucăuşă.

— Aşezaţi-l pe un fotoliu ! porunceşte individul de la masa de lucru.

Vocea lui îmi pare vag cunoscută.

Am băgat de seamă ca prin vis că *S.S.*-iștii au ieșit și că am rămas singur cu individul de la birou.

— Nu mă mai cunoști, Altenburg ? mă întreabă nedumerit. Sînt Müller, șeful *Gestapo*-ului.

Am închis ochii, încercînd să-mi fac orînduială în gînduri.

— Müller... am bîiguit. Müller !

Mă privește cu afectată milă.

— Rău ai ajuns, Altenburg. Atît de rău, încît aș săvîrși o crimă dacă ți-aș întinde mîna. Înțelegi ?

Își aprinde o țigară.

— Fumezi ? mă întreabă.

Am clătinat negativ din cap.

— Faci rău că mă refuzi. În sfîrșit... Să intrăm în subiect. Ți-ai pus vreodată întrebarea de ce nu ai ajuns încă în fața Curții Poporului ?

— Nu, am răspuns.

— Bizar ! Ești în asemenea măsură lipsit de curiozitate ? Te-am scăpat pînă acum de ștreang. Pentru asta ar trebui să-mi fii recunoscător. Ești pensionarul *Gestapo*-ului, începînd din luna august. Mai precis, de la sfîrșitul ei. Acum sîntem în ianuarie. Știai ?

Am clătinat iarăși negativ din cap.

— Dacă ai răspunde la bunăvoința mea cu bunăvoință, te-aș scuti de multe neplăceri.

Mi-am amintit de Gerlach. Și Müller îmi propunea un tîrg.

— Dă-mi o declarație amănunțită asupra discuției purtate cu Himmler. Știi, atunci, la Paris !

— Nu am ce să-ți spun, *Herr* Müller, am deschis, în sfîrșit, gura, rostind pentru prima oară cîteva vorbe inteligibile.

— De ce nu vrei să-ți ușurezi situația ?

Am ridicat din umeri.

Müller aspiră un fum de țigară, pe care-l expiră apoi, suflîndu-mi-l în nas. Fumul îmi face greață.

— Te-aș putea sili să vorbești, dar nu o fac, Altenburg. Declarația dumitale o voi păstra în propriul meu seif. Nimeni nu va ști de ea. Nimeni. Îți garantez. În schimb, îți ofer un pașaport pentru Elveția.

Am rîs.

— Mai degrabă un pașaport pentru iad.

— Nu, nu ! răspunde Müller. Vorbesc foarte serios. Și te asigur că îmi respect cuvîntul.

L-am întrebat, cuprins de exasperare :

— De ce nu mă spînzurați mai repede ? Să terminăm odată.

Îmi zîmbește cu falsă bunăvoință :

— Asta e doar începutul, Altenburg. Mai tîrziu ai să mă rogi în genunchi să te spînzur. Hm ! Ei, îmi spui ce știi ?

— Nu știu nimic...

Cu un efort mi-am recîștigat calmul. Nu dezvăluiam discuția purtată cu Himmler, fiindcă numai în chipul ăsta puteam rămîne în viață.

— Nu fi absurd, Altenburg. Ai încă viața înainte. Elveția, libertatea, te așteaptă. Ei, ce zici ?

— N-am ce să vă spun !

Müller suspină lung.

— Păcat ! Aș fi putut să fac multe pentru dumneata. Sînt înzestrat cu o mare doză de răbdare. Am să aștept să revii la sentimente mai bune.

Apăsă pe o sonerie. Un ofițer *S.S.* se ivește în pragul ușii, lipindu-și călcîiele.

— Ordonați, *Gruppenführer !*

— Duceți-l în celulă !

Pe același drum, *S.S.*-iștii mă cară în gaura infectă unde sînt întemnițat.

Interogatoriile au reînceput. Dure, obsedante...

S-a mai scurs un timp nedefinit. Nu mai sînt în stare să-l calculez după numărul meselor servite. Plutesc între vis și viață. Aproape că am reușit să mă detașez de lumea celor vii...

Vaietele sirenelor care vestesc alarmele aeriene se îmbină într-un jalnic cor cu vaietele încarceraților aduși pe brațe sau pe targă după interogatoriile luate cu prețul unor cazne care depășesc prin rafinamentul lor torturile Inchiziției. Peste toate se așternhuruitul bombardierelor inamice și bubuiturile violente ale exploziilor care fac să se cutremure din temelii pereții închisorii.

Bombardamentele aeriene aproape că nu se mai opresc. Momentele de răgaz se fac din ce în ce mai scurte. Mă întreb

adeseori de ce nu cade o bombă și peste sediul *Gestapo*-ului, astfel încît să îngroape sub dărîmături și pe încarcerați și pe asupritorii lor.

De la o vreme *S.S.*-iștii sînt tot mai neliniștiți. Citesc în ochii lor spaima pe care o întîlnesc și în ochii captivilor. Poate că groaza *S.S.*-iștilor este și mai mare. Noi, încarcerații, nu mai avem ce pierde. La urma urmei, moartea sub dărîmăturile clădirii este preferabilă morții prin spînzurătoare. Dacă aliații ar ajunge la Berlin, soarta prizonierilor nu ar deveni mai rea. În schimb, pentru *S.S.*-iști viitorul se înfățișează în culori foarte întunecate. Toți știu că au să figureze pe listele celor acuzați de crime de război și de crime împotriva umanității.

Nu mai cunosc mersul operațiilor militare. Dar după expresia de groază care se așterne pe chipul lor cînd bombardamentele inamice fac să se zguduie pămîntul, dar mai ales după acea alterare a trăsăturilor feței, consecință a nopților nedormite, a grijilor tot mai apăsătoare, a spaimei inspirate de viitorul plin de amenințări, pot să-mi dau seama că lucrurile nu merg deloc bine pentru Germania.

Într-o zi intră în celula mea un gardian pe care nu l-am mai văzut pînă atunci. Este foarte tînăr și poartă peste ochiul sting o legătură neagră. După ce pune pe masă gamela cu ciorbă lungă, mă privește cîteva clipe cu ochiul său teafăr, apoi, adunîndu-și tot curajul, mi se adresează în șoaptă :

— Vă rog să mă iertați, alteță, numele meu este Johann Dietrich. Sînt fiul bătrînului Dietrich, grădinarul dumneavoastră. Nu știu dacă vă mai amintiți de mine. Cînd ați plecat pe front, în '939, eram încă un copil.

Îl privesc cu atenție. Trăsăturile lui îmi par vag familiare. Dar legătura neagră de pe ochiul stîng mi-l înstrăinează.

— Johann ! am rostit. Johann !

Deodată mi-l amintesc. Dietrich mi-l prezentase odată. Era foarte mîndru de odrasla sa. Johann avea pe atunci ochi inteligenți și duri, care te priveau ciudat, îmbinînd respectul cu un fel de sfidare ce răbufnea asemenea scînteierilor focului acoperit de cenușă. Dietrich mi-a declarat atunci că fiul lui se făcuse remarcat prin zelul său în „Hitlerjugend".

Johann își duce degetul la buze, făcîndu-mi semn să tac, apoi iese.

A doua zi s-a înfățișat iarăși cu mîncarea..

— Mă iertați că ieri n-am putut sta mai mult. Dacă zăbovesc, atrag atenția. Am vrut să vă spun că m-am înrolat într-o unitate de tancuri *S.S.* pe Frontul de Est. Acolo mi-am pierdut ochiul. Pentru că nu mai puteam fi folosit în cadrele armatei active, m-au trecut în rîndul gardienilor de închisoare.

Pare nu numai descumpănit, dar și profund rănit în amorul său propriu.

— Nu-mi place meseria de gardian, îmi spune.

Am zîmbit.

— Țintiseși mai sus, Johann, nu-i așa ?

Înclină capul, îmbufnat ca un copil. Johann nu este prea departe de vîrsta copilăriei. Grijile și războiul l-au maturizat înainte de vreme.

Acum mi-l aminteam bine. Păstram însă o bănuială. Nu cumva mi-l trimiseseră spre a-mi smulge cine știe ce declarații compromițătoare ?

— Îmi pare bine că te văd, Johann.

Am luat gamela și am început să mănînc fără grabă.

Johann a șovăit cîteva clipe, apoi a adăugat cu glas și mai scăzut :

— În mine puteți avea încredere, alteță. Ce-am văzut pînă acum m-a scîrbit și de „Hitlerjugend" și de *S.S.*

A părăsit celula, încuind ușa în urma lui. Suspiciunile mele s-au stins cu totul. Situația în care mă aflu e atît de gravă, încît orice ar declara Johann nu mi-ar complica-o mai mult.. Am hotărît deci să mă las în voia valurilor.

Interogatoriile au început să se rărească. În mod practic am recunoscut tot ce mi se imputa. Nu am rostit nume de persoane aflate în viață, oricîte presiuni s-au făcut asupra mea. Anchetatorii sînt desigur convinși că nu pot scoate mai mult de la mine.

Johann îmi aducea, odată cu mîncarea, și vești dinafară. Frînturi de comunicate militare, comentarii asupra vieții mizerabile a berlinezilor, supuși zi și noapte bombardamentelor inamice, reduși la o cvasifoamete din cauza lipsei tot mai acute de alimente, demoralizați de neîntreruptul șir de înfrîngeri ale armatelor germane.

Într-o zi apare radios.

— Alteță, vă aduc veşti mari. În Vest, *Feldmarschall*-ul von Rundstedt a reuşit să spargă frontul inamic. Tancurile noastre au pătruns adînc în spatele americanilor. Se pare că aliaţii vor fi aruncaţi în Atlantic. Apoi trupele noastre din Vest vor fi trimise pe Frontul de Est, spre a întări unităţile de acolo. Se spune că primăvara ne va găsi la Paris şi la Moscova.

„Poate în calitate de prizonieri", am replicat mintal, foarte puţin încrezător în acest reviriment.

Succesele militare ale Germaniei naziste au determinat şi o sensibilă schimbare în atitudinea lui Johann. A devenit — poate fără să-şi dea seama — mai reticent, mai distant. Fumurile succesului n-au durat însă mult. Într-o zi, Johann a intrat în celulă, copleşit de o disperare care dădea chipului său o expresie patetică.

— Ofensiva din Ardeni a fost zdrobită, m-a anunţat cu durere în glas. Comunicatele militare vorbesc despre retrageri elastice, despre replieri pe poziţii dinainte stabilite... Palavre ! Palavre !... Anglo-americanii ne-au prăpădit. Iar pe Frontul de Est ruşii au reluat ofensiva.

Johann a redevenit supus, prietenos, grijuliu pentru sănătatea mea. Într-o zi m-a anunţat că mă va duce la baie.

Am primit vestea cu o bucurie necuprinsă. Pentru prima dată după cîteva luni de detenţie mi se permite să fac o baie. Murdăria în care sînt obligat să trăiesc mă demoralizează mai cumplit decît toate celelalte neajunsuri la un loc.

Baia aceea a însemnat pentru mine o desfătare de neînchipuit. Johann mi-a făcut rost de o coajă de săpun, care mi s-a părut mai minunat decît toate sărurile parfumate pentru baie folosite acasă. Am stat sub duş aproape un sfert de oră. Cînd am ieşit de acolo, m-am simţit renăscut. Lui Johann îi datorez privilegiul de a mă fi putut bucura atîta vreme de apă caldă. Ceilalţi încarceraţi abia dacă sînt lăsaţi să stea cîteva minute sub duş, inclusiv săpunitul.

M-am înapoiat în celulă. Am senzaţia că baia m-a purificat. Mă întind pe pat şi, cu mîinile făcute cruce sub cap, îmi îngădui să mă cufund într-o plăcută reverie.

Johann intră aducîndu-mi mîncarea. Pune gamela pe masă, apoi se apropie tiptil de mine şi îmi strecoară o lamă de ras.

O iau şi îl privesc cu recunoştinţă. Îmi face semn să nu rostesc un cuvînt de mulţumire.

Apoi iese.

O lamă de ras în celulele *Gestapo*-ului însemna mare lucru. Cîţi dintre condamnaţii care aşteaptă să fie duşi la spînzurătoare n-ar renunţa la mîntuirea sufletului în schimbul unui astfel de obiect, care le-ar permite să dispară dintre cei vii, tăindu-şi vinele. Gîndul că pot să evit spînzurătoarea mă reconfortează.

Bietul Johann ! Şi-a riscat viaţa pentru a-mi uşura trecerea hotarului care desparte viaţa de eternitate.

Seara, cînd aduce cina, citesc în ochii lui o expresie de stupoare, ca şi cînd faptul de a mă fi găsit în viaţă l-ar fi izbit neplăcut. Expresia aceasta nu durează decît o secundă. Pune pe masă gamela, îmi zîmbeşte prietenos şi părăseşte fără zgomot celula.

Scena aceasta mută m-a tulburat. Atitudinea lui Johann este enigmatică. Reflectînd mai temeinic, am început să desprind din nebuloasa impresiilor din primul moment ipoteze care mă pun în faţa unui mare semn de întrebare. Da ! Johann era dezamăgit. Dacă păstra pentru mine sentimente de afecţiune, de respect, aşa cum voia să mă convingă, firesc ar fi fost să se bucure că trăiam încă. Bănuielile mele, adormite un timp, se trezesc iarăşi. Nu cumva Johann este un agent al lui Himmler ? Sinuciderea mea ar pune definitiv capăt temerilor *Reichsführer*-ului *S.S* că l-aş putea denunţa.

Complicaţiile acestea neaşteptate mă smulg din amorţeala intelectuală în care mă cufundasem în ultimele săptămîni, fac să reînvie energia latentă, dîrzenia, setea de luptă care m-au animat o viaţă întreagă.

Este adevărat, mijloacele mele de apărare se reduc aproape la zero. Trebuie să-mi folosesc toate resursele minţii să contracarez planurile duşmanilor mei. Bătălia care se dă în jurul meu, între Bormann şi Himmler, ia proporţii.

Şi durerile de cap care nu mai încetează...

În zilele următoare am urmărit cu atenţie comportarea lui Johann. Sînt conştient că mă pîndeşte. Îmi aduce scurte ştiri dinafară, dar nu ştiu ce încredere mai pot avea în ele. În largă măsură acestea corespund aşteptărilor şi presupunerilor

mele. Înfrîngerile militare, pierderile în oameni şi materiale cresc în amplitudine şi frecvenţă. Înregistrate pe un grafic, ar înscrie desigur o curbă spectaculos ascendentă.

Şi în concepţiile mele despre lume, despre viaţă s-a produs o schimbare. Nu mai vreau să mor. Trebuie să trăiesc, să fiu martorul ultimelor zvîrcoliri ale naziştilor mari sau mărunţi, să mă bucur din tot sufletul cînd Hitler şi acoliţii lui vor fi trimişi în faţa plutonului de execuţie. Căci hotărîrea luată de aliaţi la Casablanca, în privinţa criminalilor de război, a rămas neclintită. Mai mult ca sigur că figurez şi eu pe listele întocmite de americani, de englezi şi de ruşi. În faţa tribunalelor lor am totuşi perspectiva de a fi judecat cu imparţialitate, lucru care mi se refuza astăzi.

În miez de iarnă, un nou val de arestări a făcut ca beciurile *Gestapo*-ului să devină neîncăpătoare. În celula mea este adus un individ grăsun, între două vîrste, plin de vînătăi. Poartă încă uniforma militară, căreia i s-au smuls gradele şi insignele.

Gardienii au instalat pentru el un pat de campanie, peste care au aruncat o pătură, apoi s-au retras. După ce ne-am văzut singuri, individul m-a privit lung.

— Mă iertaţi, nu sînteţi dumneavoastră generalul principe von Altenburg-Delmond ?

Înclin din cap.

— Fostul general ! subliniez.

Tipul zîmbeşte sărman.

— Abia v-am recunoscut. Îmi permiteţi să mă prezint. Colonelul Hermann Blaskowitz, din Corpul 8 de tancuri.

Salutul său militar, executat conform celor mai stricte canoane, are ceva insolit în ambianţa celulei.

— M-au arestat acum cîteva zile, îmi explică. M-au ridicat din mijlocul soldaţilor mei şi m-au adus aici.

Chipul îi este descompus. Spaima, umilinţele îndurate, loviturile primite au făcut din acest om un fel de gelatină care tremură la fiecare zgomot.

Mă întreb dacă nu joacă teatru, dacă nu este un agent provocator. Blaskowitz suferă de o dezlănţuită logoree. Vorbeşte fără a se opri, incoerent, confuz, vădind o gravă deteriorare a echilibrului nervos.

Într-un tîrziu adoarme, epuizat de efortul său verbal. Se trezește abia cînd ni se aduce cina. Se aruncă asupra gamelei cu ciorbă ca și cînd n-ar mai fi mîncat de cîteva zile. Eu nu m-am atins de porția mea. După ce soarbe hulpav ultima lingură se uită cu o intensitate bolnăvicioasă la gamela mea.

— Mă țin nemîncat *S.S.*-iștii ăștia ! Lipsa de hrană mă ucide.

Îi arăt cu un gest porția mea.

— Ia-o ! îl poftesc. Nu mi-e foame.

Înghite în sec, în vreme ce ochii încep să-i sticlească de bucurie.

— N-aș vrea să vă privez...

Dar a și întins mîna, înșfăcînd gamela. Hăpăie ciorba pînă la fund, apoi răsuflă adînc :

— Mi-am mai împrospătat forțele, rostește. Țin să vă mulțumesc pentru bunătate.

Apoi se culcă. Adoarme imediat. Somnul îi este însă chinuit de coșmaruri. Se zbate, geme, corpul i se cutremură spasmodic, sudoarea i se prelinge pe frunte, pe obraji.

În celulă domnește o căldură infernală. Becul puternic ne inundă cu lumina lui albă, orbitoare. Îl văd și cu ochii închiși.

Nu este chip să adorm. Mă perpelesc în pat, cînd pe o parte, cînd pe alta, căutînd o poziție mai comodă. Oasele mă dor. Nu mă pot obișnui cu scîndurile astea tari, acoperite doar cu o pătură. Haina păturită îmi servește drept pernă.

Cred că a trecut de miezul nopții, cînd năvălesc în celulă doi gardieni. Îl înșfacă pe colonelul amețit încă de somn și îl tîrăsc după ei.

Peste cîteva ore îl aduc pe o targă. Îl aruncă pe patul lui, apoi părăsesc celula. Fața bietului colonel este tumefiată. Buza de jos, sfîșiată, lasă să i se vadă dinții. Cămașa ii este plină de sînge.

Îl doftoricesc așa cum mă pricep. Avem apă în celulă, așa că îi pun comprese, ca să-i mai ușurez durerile. Îl privesc plin de compătimire. Nu-l mai bănuiesc că ar fi agent provocator.

Într-un tîrziu se trezește din leșin. Printre gemete, se lan-

sează într-o nouă revărsare de vorbe. Abia îl înțeleg. Bolboroselile lui au ceva patetic.

Rostește numele soției lui, ale celor trei fiice, apoi prinde să înșiruie tot felul de personaje din *O.K.W.* pe care și le amintește.

— Mă cunoaște și *Feldmarschall*-ul Keitel... Știe că sînt un soldat cinstit... că mi-am slujit cu credință patria... că m-am supus directivelor partidului național-socialist... că n-am crîcnit, oricît de absurde ar fi fost ordinele primite... M-a lăsat totuși să fiu tîrît din arest în arest, ca un borfaș de rînd... Acum mă acuză că aș fi complotat împotriva *Führer*-ului... Vă rog să mă credeți că n-am nici un amestec... Sînt victima unor calomnii... Își trece exasperat mîna prin păr : Este de neconceput. Noi, ofițerimea germană, am ușurat ascensiunea național-socialismului. I-am acordat girul nostru... Și naziștii și noi, militarii, am urmărit același țel : desființarea Tratatului de la Versailles.

Vorbește ore întregi, apoi adoarme.

Se trezește abia cînd ni se aduce nelipsita ciorbă și boțul de pîine neagră și tare, hrana noastră cotidiană. Ca și în ziua precedentă, îi cedez partea mea de ciorbă. Mi-e de-ajuns pîinea.

După prînz l-au luat din nou la interogatoriu. De data aceasta se înapoiază peste cîteva ore, mai puțin șifonat de specialiștii în torturi.

— Mi-am zis că dacă tot mă vor spînzura, așa cum li s-a întîmplat atîtor camarazi ai mei, barem să fiu scutit de chinuri. Pînă mi se va instrui procesul, poate se schimbă ceva în Germania. În ritmul în care înaintează aliații, sfîrșitul nu mai e departe, *Herr General.*

Raționamentul acesta îl făcusem și eu într-o vreme. Acum mi-am schimbat optica.

Au trecut aproape zece zile de cînd împart celula cu Blaskowitz. În tot acest timp eu n-am fost niciodată chemat la interogatoriu. Johann continuă să ne servească mîncarea, dar nu mai schimbă cu mine decît vagi semne. Pretinde că s-ar teme de Blaskowitz. Către sfîrșitul acestei perioade, colonelului i s-a adus la cunoștință că va fi trimis în fața Curții Poporului. Vestea îl deprimă profund.

— Prea repede ! Prea repede ! repetă, clătinînd cu disperare capul. Mă vor judeca și mă vor lichida mai înainte ca regimul să se năruie... Prea repede !... Prea repede !...

Deznădejdea nu i-a istovit pofta de mîncare. Înfulecă literalmente ciorba și boțul de pîine, apoi se aruncă și asupra gamelei mele. Îmi făcusem obiceiul să i-o cedez.

— Să nu bage de seamă împuțitul ăsta de gardian că tot eu mănînc și porția dumneavoastră, îmi spune. Altfel e în stare să nu v-o mai aducă. Da, da ! Trebuie să ne hrănim ! Numai așa ne putem menține în viață. Știu, numai un miracol ne mai poate salva. Dar eu cred în miracole. Nu este oare un miracol prăbușirea atotputernicului *Reich* național-socialist ? Cine ar fi crezut că va fi înfrînt ? Armatele noastre cuceriseră trei sferturi din Europa. Nordul Africii era în mîna noastră. Și deodată a început să ne meargă prost. De ce ? Dumnezeu a hotărît să-i pedepsească pe naziști. Mă întreb însă de ce ne pedepsește și pe noi, care sîntem nevinovați ?

Colonelul Blaskowitz era de o naivitate incredibilă. Nu-și dădea seama cît eram de vinovați și noi, militarii...

Am întrerupt conversația fiindcă tocmai ni se aducea mîncarea. Johann pune pe masă gamelele, pîinea, apoi se retrage tăcut.

Ca de obicei, Blaskowitz își golește din cîteva sorbituri gamela. Apoi se uită întrebător la ciorba mea rămasă neatinsă. Manevra aceasta se repetă zi de zi. Colonelul nu îmi cere în mod direct mîncarea, iar eu pretind că nu mi-e foame. Adevărul este că ciorba aceea lungă îmi face o mare scîrbă.

Cu îngăduința mea, Blaskowitz trage gamela spre el și își vîră lingura în lichidul gălbui, apătos. O duce la gură, soarbe ciorba și deodată încremenește. Stă cîteva clipe, apoi scapă lingura din mînă. Ochii îi ies din orbite, fața i se înverzește, membrele încep să-i tremure. Gemînd, se prăbușește pe pardoseala de ciment. Se zvîrcolește, în vreme ce în colțurile gurii îi apare o spumă albicioasă-gălbuie.

Înspăimîntat, încep să bat cu pumnii în ușă strigînd după ajutor. Colonelul se zbate ca o găină cu capul tăiat. Mai bine de zece minute zbier ca un zănatic, fără să apară vreun gardian. În sfîrșit, Johann și un *S.S.*-ist intră în celulă. Se uită amîndoi la Blaskowitz, care s-a făcut pămîntiu.

— S-a otrăvit ! exclamă *S.S.*-istul. De unde dracu şi-o fi făcut rost de otravă ?

— O fi ţinut-o ascunsă prin vreo cusătură a hainei, opinează Johann.

Îl privesc semnificativ. Ştiu de unde a provenit otrava. Nu-mi răspunde la privire.

— Du-te după doctor ! porunceşte *S.S.*-istul, întorcîndu-se spre Johann.

Medicul apare peste cîteva minute. Nici nu se osteneşte să-l examineze pe bietul colonel, agitat de slabe convulsii.

— Probabil cianură ! rosteşte gînditor.

Au plecat cu toţii, luîndu-l pe Blaskowitz pe o targă.

Din ziua aceea nu l-am mai văzut pe Johann. Bietul Blaskowitz ! A înghiţit otrava destinată mie. Poate că e mai bine pentru el. Moartea prin spînzurătoare, cu toate pregătirile ei, ar fi fost mai cumplită...

N-au mai adus pe nimeni în locul lui Blaskowitz...

Zilele se deapănă iarăşi monotone. Dacă se pot totuşi numi monotone nesfîrşitele alarme aeriene şi bombardamentele repetate la intervale tot mai scurte. Huruitul bombardierelor se aude pînă în străfundurile subsolurilor *Gestapo*-ului.

Mă gîndesc la Uwe. Mă aşteaptă oare acelaşi sfîrşit ?

La interogatorii nu mă mai cheamă. M-au uitat ? Ipoteza aceasta nu-mi pare credibilă.

Stările de veghe şi de somn se succed într-o ambianţă de îndobitocire. Durerile de cap mă chinuie cumplit...

Cîte zile au mai trecut ? Le-am pierdut socoteala. Să se fi terminat luna ianuarie ? Poate că şi februarie şi-a epuizat filele de calendar. Cine ştie ?

Într-o seară, după cină, *S.S.*-iştii vin să mă ia cu ei. Străbat din nou labirintul de coridoare şi de scări şi mă trezesc în cabinetul lui Müller.

Mă priveşte pe deasupra ochelarilor.

— Ei, ai de gînd să vorbeşti ?

Iarăşi „afacerea Himmler". Dacă l-aş denunţa pe *Reichsführer*-ul *S.S.*, aş furniza încă o piesă în dosarul întocmit de Bormann împotriva duşmanului său de moarte. Himmler nu s-ar nărui, fiindcă are încă mare trecere în ochii lui Hitler,

dar eu, lipsit de acest *atu*, aș ajunge pe mîna călăului.

Trebuie deci să tac. Tăcerea este ultima mea șansă.

— Nu am nimic de spus.

Müller nu mă supune la torturi, fiindcă o declarație împotriva lui Himmler, smulsă în asemenea condiții, nu numai că i-ar complica situația, dar ar și fortifica poziția *Reichsführer*-ului *S.S.*

Müller clatină înciudat din cap.

— Ești încăpățînat, Altenburg. Îmi ridic aripa de deasupra dumitale.

S.S.-iștii mă tîrăsc iarăși în celula mea.

Aștept să se materializeze amenințarea lui Müller.

Am început să resimt lipsa lui Johann. Prin el păstram cel puțin o legătură — vai, cît de fragilă — cu lumea dinafară.

Nervii mi s-au tocit în așa hal, încît nu mai îmi face nici o impresie amenințarea de a fi rechemat în fața anchetatorilor. Sînt pregătit sufletește pentru orice eventualitate. Moartea care l-a secerat pe Blaskowitz mă poate înșfăca oricînd și pe mine. Dacă Himmler și-a pus în gînd să mă ucidă, viața mea nu mai are nici un preț.

Anchetatorii mă cheamă iarăși în fața lor. Sînt invizibili, în dosul paravanelor de lumină care mă orbesc. Mă anunță că voi fi trimis în fața Curții Poporului. Aceasta înseamnă că Müller s-a ținut de cuvînt și a renunțat la serviciile mele. Poate să fie însă și o simplă încercare de a mă intimida. Timpul îmi va arăta care dintre ipoteze este cea valabilă.

S.S.-iștii îmi aduc niște haine civile, mult prea largi pentru mine. Îmi pun lanțuri la mîini și la picioare, apoi mă urcă într-o autodubă cu compartimente strîmte, ca niște carcere, fără ferestre și fără lumină electrică. Pereții de metal sînt reci ca gheața. În celelalte se află desigur alți încarcerați, căci le aud zgomotul lanțurilor și pașii răsunînd pe podeaua de fier.

Nici la începutul călătoriei și nici la sfîrșitul ei nu am văzut vreo frîntură de cer. Plecarea s-a făcut dintr-un gang lung și vast cît un tunel, iar la sosire am coborît tot într-un gang, dar cu dimensiuni ceva mai restrînse. Amîndouă sînt însă la fel de fioroase.

După mine sînt scoşi din dubă şi ceilalţi prizonieri. Lanţurile de la picioare, tîrîte pe pardoseala de piatră, stîrnesc ecouri metalice. Străbat nişte coridoare interminabile şi o mare sală de aşteptare înţesată de împricinaţi, care mă privesc cu o curiozitate avidă. Este pentru prima oară că dau ochi cu publicul în postura mea de deţinut. Mă întreb dacă mă cunoştea cineva. Nu încerc însă vreun simţămînt de ruşine sau cel puţin de jenă fiindcă port lanţuri la picioare şi sînt escortat de gardieni. Prin însăşi prezenţa mea pe sălile tribunalului în postură de puşcăriaş, manifest divorţul dintre mine şi conducătorii celui de-al treilea *Reich*.

Gardienii îmi deschid o uşă şi mă introduc într-un fel de anticameră cu pereţii lambrisaţi şi cu bănci orînduite pe margini. Îmi îngăduie să mă aşez pe o bancă. Unul dintre gardieni — căci sînt patru la număr — îşi împinge cascheta pe ceafă şi începe să fluiere cîntecul lui Horst Wessel. Ceilalţi trei au început să vorbească despre prostituate şi despre isprăvile lor amoroase. Toarnă tot felul de glume deocheate, presărate cu expresii vulgare, triviale, ca şi cînd nici n-aş fi de faţă.

Aşteptarea se prelungeşte. Pe ceilalţi deţinuţi nu i-am mai văzut.

La un moment dat se deschide o uşă. Doi gardieni intră, precedîndu-l pe maiorul Fabian von Schlabrendorff, care poartă de asemenea lanţuri la picioare. Întîlnirea aceasta neaşteptată ne surprinde pe amîndoi în egală măsură. Nu ne adresăm însă nici un cuvînt, deoarece cunoaştem consemnul. Privirile noastre sînt însă mai elocvente decît cele mai măiestrite vorbe. Ultima oară ne-am văzut pe Frontul de Est, cu prilejul eşuării atentatului organizat de generalul-maior von Tresckow împotriva lui Hitler.

Între timp, gardienii mi-au scos lanţurile de la mîini.

Un aprod bagă capul pe uşă.

— Aduceţi-l în sală pe acuzatul Altenburg-Delmond.

Unul dintre gardieni mi se adresează cu asprime :

— Haide ! Scoală-te mai repede de pe bancă ! Tribunalul n-are timp de pierdut !

Mă execut fără grabă, tocmai fiindcă ştiu că încetineala gesturilor mele îi scoate din fire.

Gardianul care a fluierat pînă atunci cîntecul lui Horst Wessel mă îmbrînceşte spre uşă.

— Mişcă-te ! Te tîrăşti ca un melc !

Arunc o ultimă privire lui von Schlabrendorff, care mă încurajează cu un surîs aproape imperceptibil, apoi intru în sala tribunalului.

Sala este mare, luminoasă.

Freisler, asasinul fiului meu Willi, prezidează Curtea. Acum se pregăteşte să mă asasineze şi pe mine, cu toate formele legale pe care i le pune la îndemînă justiţia naţional-socialistă. Justiţia aceasta nu mai este de mult oarbă. Sentinţele se dau potrivit ordinelor primite de sus.

Servilismul lui Freisler faţă de Hitler nu constituie o excepţie. Mai toţi judecătorii sînt nişte valeţi ai regimului. Cei care şi-au manifestat independenţa şi spiritul de dreptate au fost de mult înlăturaţi.

Publicul din sală nu mă interesează. Ştiu că este alcătuit din slugi ale regimului şi că misiunea lor este să-şi manifeste aversiunea faţă de odioşii „duşmani" ai lui Hitler şi ai celui de-al treilea *Reich*.

Sînt împins într-o boxă. Mi se indică să mă aşez pe o bancă între doi gardieni. Înapoia mea fac de gardă cîţiva poliţişti înarmaţi. Un avocat pe care nu-l cunosc se apropie de mine. Mă priveşte cu un fel de milă dispreţuitoare.

— Sînt apărătorul dumitale desemnat din oficiu, mi se adresează cu voce joasă, gravă. Am studiat cu atenţie dosarul dumitale. Voi încerca tot ce-mi va sta în putinţă spre a-ţi uşura situaţia. Din nefericire, fapta dumitale este atît de gravă, încît mă îndoiesc că am să pot face mare lucru. Eh ! Dumnezeu cu mila !

A vorbit şoptit, dar suficient de tare spre a fi auzit de către persoanele din imediata noastră apropiere. Exprimîndu-şi dezaprobarea-i fermă faţă de „crima" mea, îşi înscrie încă o faptă meritorie pe certificatul care-i atestă civismul, devotamentul faţă de partidul naţional-socialist.

Se aşează apoi la locul lui.

Freisler răsfoieşte dosarul meu. Are faţa osoasă, ochii răi, buzele subţiri. O chelie vastă i-a invadat ţeasta, mărginită

deasupra urechilor și la ceafă de un păr moale și rar. Are degete subțiri ca niște gheare. Subțire îi este și nasul.

Grefierul îmi strigă numele. Freisler îmi face semn să trec în fața sa. Escortat de doi gardieni, ies din boxă și mă opresc în fața unei mese mici și joase, plasată în fața președintelui Curții.

Cei doi gardieni s-au așezat pe cîte un scaun, în stînga și în dreapta mea, iar eu am rămas în picioare. Acuzatul nu are dreptul să stea jos în tot timpul procesului. Ca și ceilalți complotiști judecați de Freisler, port haine civile. Vestonul, mult prea larg, atîrnă ca un clopot. Pantalonii, de asemenea, cu un număr sau două mai mari decît măsura mea, au tendința să cadă în jos. Silindu-ne să ne prezentăm în fața Curții în hainele acestea ponosite, mult prea ample pentru noi, Freisler vrea să ne facă ridicoli în fața publicului.

În momentul în care Freisler începe să-mi ia interogatoriul — numele, prenumele, locul și data nașterii, și așa mai departe — se aprind niște proiectoare, care-și îndreaptă fasciculele asupra mea.

În primul moment am rămas oarecum descumpănit, apoi mi-am amintit că toate dezbaterile sînt filmate din ordinul personal al *Führer*-ului. Seara, după ce-și încheie „istovitoarele treburi de stat", Hitler urmărește, din sala-i personală de proiecție, batjocura la care sînt supuși atentatorii la viața lui.

— Recunoști vina care ți se impută ? mă întreabă Freisler înainte de citirea rechizitoriului.

— Da ! rostesc fără șovăire.

— Ei, bravo ! Iată în sfîrșit, un criminal care-și recunoaște crima. Ești o pasăre rară, Altenburg ! mi se adresează cu ironie,

Procurorul dă citire rechizitoriului. Vreo douăzeci de pagini, în care sînt enumerate cu lux de amănunte capetele de acuzare : rebeliune, participare la complot, înaltă trădare, defetism, îndemn la revoltă. Relațiile mele cu șefii complotului din 20 iulie sînt expuse pe larg. Procurorul încheie cerînd condamnarea mea la moarte.

Nu îmi fac iluzii asupra a ceea ce va urma. Știu că sentința mea de condamnare este semnată dinainte și că procesul nu este decît o caricatură judiciară. Cel puțin să părăsesc cu demnitate scena.

Freisler mă ia din nou în primire. Vorbește strident, sacadat, amintind lătratul unei javre arțăgoase :

— Recunoști că la cercetările dinaintea arestării dumitale ai mințit pe anchetatori, afirmînd că nu ai participat la complot ?

Întrebarea este abilă. Freisler încearcă să mă pună în postura unui laș.

Răspund cu brutalitate :

— Da. Am mințit. Am mințit ca să pot rămîne în libertate, să pot acționa în continuare.

Replica mea l-a luat prin surprindere. S-a așteptat la altă justificare.

— Va să zică, ești un criminal înrăit ! Un bandit lipsit de orice scrupule ! Nici în ceasul al doisprezecelea nu ești în stare să apreciezi gravitatea gestului dumitale ! Recunoști că ai purtat discuții cu Beck și cu von Stauffenberg, cu von Stupnagel și cu Olbricht, în vederea eliminării *Führer*-ului ?

— Da. Am purtat astfel de discuții. Am socotit că numai printr-o schimbare de regim războiul fatal în care sîntem angajați ar putea fi încheiat cu un ceas mai devreme.

— Sinceritatea dumitale vădește nu numai sfruntarea unui criminal înrăit, ci și inconștiența unui pigmeu care și-a închipuit că ar putea, împreună cu o mînă de tilhari — cu grade înalte în armată — să preia comanda supremă a *Wehrmacht*-ului și să trădeze interesele poporului german, vînzîndu-l aliaților.

Mă privește cu ură, tamponîndu-și cu batista fruntea asudată.

— Cînd l-ai primit pe von Stauffenberg în reședința dumitale de la München și ți-a vorbit despre complot, cum de te-a lăsat conștiința să nu-l pocnești cu pumnul între ochi și să-l dai pe mîna autorităților ? Ai raportat cuiva discuția purtată cu von Stauffenberg ?

— Nu.

— Dacă te-ai fi dus la iubitul nostru *Führer* și l-ai fi prevenit de ceea ce se pregătește, ți-ai fi asigurat recunoștința armatei și a poporului german. Numele dumitale ar fi rămas înscris cu litere de aur în cartea faptelor memorabile ale ger-

manilor din toate timpurile. Dar n-ai făcut acest lucru, fiindcă erai putred pînă în măduva oaselor, fiindcă socoteai, în prosteasca-ţi vanitate, că aţi putea suplini geniul marelui nostru *Führer,* că aţi putea acţiona mai bine decît conducătorul nostru al tuturora, omul care a extins frontierele *Reich*-ului pînă la extremele limite, care a asigurat patriei noastre o glorie nepieritoare. Nu te-ai gîndit la consecinţele publicării unui comunicat oficial care ar fi anunţat armata şi poporul german că genialul nostru *Führer* a fost ucis mişeleşte şi că o ceată de aventurieri, în frunte cu Beck şi cu von Witzleben, au preluat puterea ? Nu te-ai gîndit că toţi germanii s-ar fi ridicat spre a vă linşa ?

Am simţit că mi se urcă sîngele în cap. N-am mai ţinut seama că sînt acuzat, că am interesul să mă apăr, nu să acuz. Am ripostat dîrz :

— M-am gîndit că numai în acest chip ar putea fi salvate vieţile a milioane de germani, care mor astăzi fără rost nu numai pe cîmpurile de bătălie, ci şi în oraşele şi satele supuse neîntreruptelor bombardamente aeriene inamice.

— Superioritatea aeriană a inamicului este temporară, Altenburg. Armele noi pe care le pregăteşte *Führer*-ul vor schimba radical faţa războiului. Dacă astăzi aliaţii ne mai potopesc cu bombardamentele, este datorită dumitale şi celor de o teapă cu dumneata. Aţi sabotat maşina de război germană !

— Nu ştiam de existenţa acestui capăt de acuzare, am replicat. Pe front mi-am făcut întotdeauna datoria, chiar dacă am socotit în sufletul meu că mă băteam pentru o cauză pierdută. Duşmanii Germaniei sînt şi duşmanii mei.

— Ce vorbe sforăitoare, Altenburg ! Aţi vrut să repetaţi isprava mişelească a lui Badoglio. Unde te aflai în ziua atentatului ?

— În drum spre Paris.

— Aha ! Ţi-a fost frică să participi la complot. Ai preferat să te afli departe de focarele de la Berlin, Rastenburg şi Paris.

— *O.K.W.*-ul îmi încredinţase misiunea să inspectez şi să reorganizez unităţile aeriene din Franţa.

— Cum s-ar spune, i-ai lăsat pe alţii să facă treaba în locul dumitale, ca apoi să te aşezi la ospăţul gata pus. Numai că nu ţi-au ieşit socotelile aşa cum ai fi vrut. Din lucrările de

la dosar reiese că nu eşti membru al partidului naţional-socialist. Slavă Domnului ! Prin prezenţa dumitale în rîndurile lui i-ai fi adus numai dezonoare. Apropo, de ce nu te-ai înscris în partidul nostru ?

— N-am fost de acord cu ideologia naţional-socialistă.

— Ah, da ! Înţeleg ! Dumneata erai prieten cu evreii şi cu toţi cei pe care-i supăra gloria crescîndă a Germaniei naţional-socialiste.

— Am fost şi sînt adversarul ideologiilor tiranice. Am doar vina că un timp le-am aplicat.

Deodată şi-a muşcat buzele. Ştiam că făcuse parte din rîndurile partidului comunist şi că mai tîrziu trecuse la naţional-socialişti. Renegaţii sînt întotdeauna excesiv de zeloşi. Speră ca în felul acesta să-şi facă uitat trecutul.

Fiindcă i-am surprins punctul slab, am replicat cu dispreţ :

— În privinţa ideologiei comuniste sînteţi mai competent decît mine.

Freisler s-a înverzit. A aruncat în jur priviri piezişe, spre a surprinde reacţia publicului şi a magistraţilor. Dar personajul acesta era prea temut ca oamenii să-şi permită a-şi oglindi pe chip expresii echivoce.

— La interogatoriu ţi-ai recunoscut vina...

— Da ! Am recunoscut ! Sînt vinovat că am îngăduit, mai mult decît atît, că am creat în mod indirect condiţii favorabile regimului naţional-socialist spre a se instala la putere, să se consolideze şi să declanşeze acest război nefast.

— Omul ăsta e nebun ! a strigat Freisler, sărind de pe scaun. Nebun de legat ! Pronunţă asemenea blasfemii în faţa unei instanţe judiciare germane ! Pedeapsa cu moartea este prea puţin pentru...

În aceeaşi clipă au început să urle sirenele, anunţînd alarma aeriană. Deşi vuietul lor îi acoperă glasul, Freisler continuă să vorbească. Dar cuvintele lui nu se mai aud. Evocă un actor mediocru, care rosteşte o tiradă într-un film mut. În locul pianului care acompania odinioară reprezentaţiile cinematografice, acum se ridică impresionante vaietele sirenelor.

Mărturisesc că am primit ca un semn divin apariţia bombardierelor. Aş fi fericit să cadă o bombă peste sala tribunalului, ca să se termine odată comedia aceasta grotească. Acel

Deus ex machina atît de obișnuit în dramele antice a adus un deznodămînt neprevăzut procesului meu. Aproape simultan cu alarma, au început să se audă și bubuiturile exploziilor. De la o vreme incursiunile aeriene inamice au devenit atît de frecvente, încît nu mai poate fi respectat programul care impune o anumită perioadă de timp între alarmă și bombardamente.

Pămîntul a început să se clatine, zidurile să se crape...

— La adăpost ! a urlat cineva.

Un polițist mă apucă cu putere de braț și mă tîrăște după el.

Publicul din sală aleargă spre ușă. Freisler se agită ca un zănatic, străduindu-se să domine zgomotul cu lătratul lui isteric.

Tras de polițist, am traversat anticamera, am ieșit pe un culoar și am pornit pe niște scări în jos. Totul s-a petrecut în mai puțin de un minut.

Ciudat ! Trăiesc niște clipe demențiale, dar nu îmi este frică. Poate fiindcă știu că moartea mi-a însemnat deja fruntea.

Pereții tribunalului se zguduie. Deodată, o explozie puternică face să se deschidă tavanul. Văd o lumină orbitoare, apoi totul se cufundă în întuneric...

Reluarea contactului cu realitatea am făcut-o în împrejurări stranii. Sînt într-un pat de spital. Patul se zguduie odată cu clădirea lovită probabil de vreo bombă, căci din tavanul brusc fisurat prinde să cadă moloz și bucăți de tencuială.

O infirmieră stă cu mîinile încleștate de patul meu și se uită terorizată la plafonul zebrat de crăpături. Pacienții din paturile învecinate cu al meu se privesc înspăimîntați, așteptînd să se prăbușească zidurile peste noi.

Sînt năuc. Mă întreb dacă visez, sau dacă procesul meu a fost un vis...

Un gradat *S.S.*, cu caschetă pe cap și cu o privire rătăcită de groază, se uită în jur căutînd parcă un punct de sprijin.

După un timp, zgomotul exploziilor încetează. Sirenele sună, anunțînd încetarea alarmei.

Mă uit la tovarășii de suferință din celelalte paturi. Unii au capul bandajat, alții brațele ori picioarele puse în atele

ghipsate. În patul din stînga mea zace gardianul care m-a scos din sala de ședință. Picioarele îi sînt prinse de asemenea în atele ghipsate. Cred că i-au administrat sedative puternice, căci doarme adînc.

A apărut un doctor tînăr. Își aruncă privirea asupra fișei de la picioarele patului meu, apoi îmi zîmbește. Are o figură deschisă, ochi limpezi, reconfortanți.

— De data asta ați scăpat relativ ușor. Cîteva contuzii și o comoție destul de puternică.

Îmi vorbește cu deferență, ca și cînd n-aș fi un simplu deținut.

— Cînd îl putem ridica ? întreabă *S.S.*-istul care nu se urnește de la picioarele patului meu.

— În cîteva zile, răspunde domol doctorul. Trebuie să se odihnească, să se refacă...

S.S.-istul mă fixează cu dispreț. Își spune desigur că este inutil să fiu îngrijit, de vreme ce tot aveam să pier atîrnat în ștreang.

Ridică din umeri.

— Vă pierdeți vremea, se adresează doctorului.

— Fiecare ne facem meseria așa cum ne pricepem mai bine, răspunde tînărul medic, uitîndu-se la mine.

În clipa aceea am deslușit în ochii lui o înțelegere care mi-a încălzit sufletul. În lumea aceasta nu am deci numai dușmani. Sînt încredințat că îmi cunoaște povestea, dar nu mă tratează cu ostilitate. Îmi împărtășește probabil convingerile...

Zilele de refacere prescrise de el se scurg cu încetineală. În prezența *S.S.*-istului nu vorbesc cu nimeni. Cînd iese pentru cîteva minute — fiindcă l-au îmboldit unele nevoi fiziologice — vecinii mei de pat îmi șoptesc la repezeală noutăți. Nici ei nu-mi sînt ostili. Pînă și gardianul mă privește cu simpatie.

— Am avut mare noroc amîndoi, îmi spune el într-o zi. Cînd bombele au căzut asupra tribunalului, au murit zeci de oameni. Și președintele Freisler a murit. L-au găsit strivit sub un bloc de beton. L-au recunoscut după robă și după insignele de la piept. Actele le avea în haina rămasă în cabinetul său de lucru.

„Încurcate sînt căile tale, Doamne ! mi-am zis cu smerenie. N-aș fi crezut să moară Freisler înaintea mea."

S-au scurs şi zilele fixate pentru convalescenţă.

În curînd mă văd iarăşi într-o celulă din sediul *Gestapo*-ului. Procesului meu i s-a fixat un nou termen de judecată. Sînt mulţumit că nu mai trebuie să mă înfăţişez lui Freisler. Procesul se amînă de cîteva ori. Abia către mijlocul lui martie sînt adus din nou în faţa Curţii Poporului.

Preşedintele completului de judecată este acum un oarecare Dr. Khrone, un ins pe atît de tăcut şi de calm, pe cît fusese Freisler de zgomotos şi de coleric.

De data aceasta sorţii par să-mi fie favorabili. Dosarul meu, distrus în timpul bombardării tribunalului, a fost incomplet reconstituit. Declaraţia lui von Hofacker nu mai există. A dispărut şi denunţul lui Rudi. Au rămas doar copiile unor declaraţii făcute de mine în faţa anchetatorilor, prin care recunoşteam parţial participarea mea la complot. Împotriva acestora nu-mi va fi greu să lupt. Pe vremuri am studiat şi dreptul. Evident, de atunci au trecut cîteva decenii, în cursul cărora am pierdut orice contact cu ştiinţele juridice. Mai păstrez însă noţiuni care-mi permit să ajung la concluzia că este preferabil să mă apăr singur.

Am refuzat serviciile unui avocat din oficiu, care mai mult mi-ar fi complicat situaţia. Cunosc laşitatea acestor avocaţi.

Tribunalul a admis să-mi pledez singur cauza. Apărarea mea se întemeiază pe următorul argument : declaraţiile mi-au fost smulse de anchetatori în urma torturilor la care am fost supus. În aceste condiţii îşi pierd orice valoare.

Completul de judecată a urmărit cu atenţie pledoaria mea. Preşedintele tribunalului nu m-a întrerupt şi nici nu a încercat să mă încurce, procedeu folosit cu predilecţie de Freisler.

Probabil că anchetatorul-şef, despre care am aflat mai tîrziu că se numeşte Hobecker, a recunoscut folosirea unor mijloace nu tocmai ortodoxe pentru a smulge declaraţii deţinuţilor, căci tribunalul a acceptat argumentele mele. Cred că îngăduinţa sa este datorată şi descurajării cercurilor conducătoare naţional-socialiste faţă de succesele înregistrate de aliaţi. Prăbuşirea celui de-al treilea *Reich* a devenit o certitudine chiar şi pentru cei mai fanatici nazişti. Pînă şi gardienii de la închisoare au devenit mai timoraţi.

Procurorul, ţinînd seama de argumentele mele, a pus con-

cluzii de achitare. Tribunalul și-a însușit punctul său de vedere, pronunțîndu-se în acest sens.

Cîteva zile mai tîrziu, am auzit că și von Schlabrendorff a fost achitat pe baza acelorași concluzii.

N-aș putea spune că hotărîrea tribunalului mi-a produs o satisfacție deosebită. Am nervii atît de tociți, încît nici suferințele și nici bucuriile nu mai ating intensități mari. Privesc evenimentele — chiar și acelea care mă interesează direct — cu o apatie totală.

Achitarea de către tribunal nu a atras și eliberarea mea din închisoare. În noaptea următoare, gardienii m-au urcat într-o autodubă care a pornit spre o destinație necunoscută Nu pot să-mi dau seama cît a durat drumul. Ore, zile ? Durerile de cap tot mai violente mă fac să mă zvîrcolesc ca un vierme prins în vîrful ascuțit al nadei.

În miez de noapte am ajuns, în sfîrșit, la destinație. Domnește o beznă adîncă, fiindcă bombardamentele aeriene inamice *non-stop* impun un camuflaj strict. Încadrat de doi *S.S.*-iști, am intrat într-o clădire joasă, cu un coridor lung, luminat zgîrcit de un bec albastru. Se deschide o ușă și mă pomenesc într-o încăpere joasă, văruită, cu nelipsitul portret al *Führer*-ului aninat pe un perete între două steaguri cu zvastica.

La o masă de lucru tronează un *Sturmbannführer* cu o mutră efeminată. Își examinează atent unghiile manichiurate. Ridică asupra mea ochii albaștri, cu gene lungi, dar cu o expresie atît de rea, încît îmi încrîncenează pielea. Tipul sadicului cu înclinații spre rafinament. Cred că adoră muzica preclasică și animalele. Are degete subțiri, fine, de pianist.

Își aruncă privirile asupra hîrtiei pe care i-a predat-o unul dintre gardienii mei, apoi mă măsoară din cap pînă în picioare.

— Altenburg-Delmond ! exclamă, zîmbind cu falsă veselie. Te așteptam. Scrie aici, adăugă arătîndu-mi hîrtia de pe masă, că tribunalul te-a achitat.

Izbucnește în rîs. Un rîs tăcut, care-i urîțește fața cu trăsături atît de regulate.

— E mai cuminte să nu-ți faci iluzii, ca să nu ai deziluzii. Știi cine a spus vorbele astea, Altenburg ? Stendhal. Un francuz mai puțin degenerat decît compatrioții lui. Poate fiindcă era de origine germană. Cine intră la Flösenburg nu

mai iese viu... Ah, poate că nu știi ? Ești oaspetele lagărului de la Flösenburg. Poate că ai auzit ce faimă are. N-ai auzit ? Vei avea tot timpul să afli.

Apasă pe butonul unei sonerii. Un tip îndesat, cu ochi mici, negri, în uniformă de gardian-șef, intră și își izbește marțial călcîiele.

— Pentru dumnealui regim solitar, îi poruncește *Sturmbannführer*-ul, arătîndu-mă cu mîna-i deosebit de îngrijită. Întoarce iar privirile spre mine : Celulă personală, cu tot confortul, Altenburg. Hai, duceți-l !

Își examinează din nou unghiile, uitînd de prezența mea.

— Mișcă ! se răstește la mine unul dintre *S.S.*-iști.

Cînd am ieșit pe coridor, mi-a trîntit un pumn în ceafă.

— Nu știi să zici *să trăiți* cînd ieși din biroul unui comandant *S.S.* ? Ei, las', că-ți facem noi educația !

Îmi mai aplică un pumn în șale, proiectîndu-mă de un perete. Gardianul-șef ne urmează, jucînd în palmă niște bile.

Străbatem un coridor, ieșim într-o curte și intrăm în alt coridor. Uși strașnic ferecate sînt plasate de o parte și de alta a culoarului. Miroase a formol. Mirosul puternic de formol nu reușește să acopere o duhoare grețoasă, pe care mi-a trebuit ceva timp ca să o pot identifica : fum, carne și grăsime arsă.

S.S.-iștii deschid o ușă și mă îmbrîncesc înăuntru. O trîntesc apoi în urma mea. Aud zgomotul cheii răsucindu-se în broască. Mă uit în jur. O lumină slabă, izvorîtă dintr-un bec electric ofticos, îmi îngăduie să deslușesc un pat de scînduri, cu o pătură deasupra și cu o pernă. O masă de lemn și un scaun completează mobilierul. Fereastra, plasată atît de sus, încît abia o pot atinge ridicînd brațele deasupra capului, este acoperită cu scînduri.

Mă așez pe pat și îmi cufund capul în palme. M-am deprins cu umilințele, cu loviturile, cu frica aceea insidioasă care-ți frămîntă măruntaiele, încleștîndu-le parcă într-un pumn nevăzut. Nu mi-am făcut nici-un moment iluzia că achitarea tribunalului va fi operantă. Cunoșteam procedeele *Gestapo*-ului. Acum le simt pe pielea mea.

Cheia se răsucește în broască. Un gardian intră, aducîndu-mi o cană cu apă. Iese fără să-mi acorde o privire.

Mă întind pe pat. Cred că am adormit pe nesimțite, căci la un moment dat mă trezește zgomotul unor pași în fața ușii celulei. I-am identificat ușor. Pași de deținuți, șovăielnici, tîrșiți, și pași de gardieni, apăsați, autoritari, plini de aroganță. Da, da ! Și pașii pot fi aroganți... Apoi se îndepărtează, pierzîndu-se treptat...

Am închis ochii. Deodată îi redeschid, trezit din toropeală de răpăitul unor salve de arme automate. Mai trece un timp și aud iarăși pași. Dar numai tropăitul arogant al cizmelor cu ținte ale gardienilor. Apoi se așterne liniștea.

Zilele și nopțile se perindă iarăși. Liniștea este întreruptă de pașii care trec prin fața celulei mele. La dus pași șovăielnici și pași aroganți. La întoarcere numai pași aroganți. Între dusul și întorsul lor, răpăitul armelor automate. Știu ce înseamnă. Execuții !

Spre deosebire de celula fără ferestre din sediul berlinez al *Gestapo*-ului, aici am o fereastră care-mi îngăduie să-mi dau seama de trecerea zilelor și a nopților. Deși este acoperită cu scînduri, pot vedea printre ele dungi subțiri de lumină. Ce înviorătoare sînt aceste dungi de lumină...

Pașii — dusul și întorsul lor — mă înnebunesc. Au început să mă urmărească și în somn. Mă întreb cînd se va întîmpla ca și ceilalți deținuți să asculte cu inima strînsă — așa cum ascult și eu acum — pașii mei printre pașii altor inși duși la locul de execuție.

Aud cîteodată și urlete animalice de durere, și sudălmi.

Într-o noapte, după trecerea și înapoierea pașilor, se deschide ușa celulei și în prag apare Ernst Gerlach, fratele meu vitreg. Suplu, cochet, cu cascheta, împodobită cu capul de mort, lăsată ușor pe spate, îmi zîmbește cu afecțiune. Am crezut la început că sînt victima unui coșmar.

— Lasă-ne singuri ! poruncește gardianului, care stă țeapăn înapoia sa.

Gardianul se execută.

— Iată-ne iarăși împreună ! rostește Ernst cu bunăvoință.

Dacă nu i-aș cunoaște firea, poate că m-aș lăsa înșelat de expresia duioasă a ochilor lui.

— Eh, sîngele apă nu se face ! spune, așezîndu-se pe scaunul de lîngă masă.

Examinează cu atenție tăblia mesei, să constate dacă este sau nu murdară, apoi, satisfăcut de rezultatul investigației, își sprijină brațul pe ea.

Mă ridic în capul oaselor, deși capul mă doare de îmi plesnește.

— Nu te bucuri că mă vezi, Eugen ? mă întreabă.

Nu-i răspund.

Mă mustră în glumă, agitîndu-și degetul arătător spre mine :

— *Naughty boy !* exclamă cu prietenie. *Naughty boy !*

Își scoate cascheta și o pune cu fundul în jos pe masă, lîngă cana de metal plină cu apă.

— Ei, nu te-ai săturat de existența asta celulară ?

Continui să păstrez tăcerea.

— Nu vrei să vorbești ? mă întreabă, clătinînd din cap cu afectată tristețe. Hm ! Ai îndrăgit atît de mult temnița, încît nu te mai interesează libertatea. Să știi că oferta mea rămîne deschisă. O mică declarație în legătură cu discuția purtată la Paris...

Îl privesc cu răceală, cu detașare, ca și cînd aș avea de-a face cu o vietate lipsită de importanță.

— Știi de unde vin acum, Eugen ? De la Buchenwald. Am făcut o inspecție la lagărul de acolo. L-am văzut printre alții pe prietenul tău, generalul von Falkenhausen... Te uiți la mine de parcă n-ai ști de cine îți vorbesc. Falkenhausen, fostul comandant militar al Belgiei ! Este exact în situația ta. Îți trimite salutări. Mai este acolo și generalul von Rabenau. Ce cucernic om și acest von Rabenau ! Cînd înalță rugi către Dumnezeu și către legiunile de sfinți, ai zice că îi comandă ca pe cîmpul de instrucție.

Scoate din buzunar o tabacheră și o deschide îmbietor.

— Îmi permiți să-ți ofer o țigară ?

N-am fost niciodată un fumător pasionat. Acum însă aș fi simțit o plăcere nebună să aspir aroma unei țigări, dar m-am abținut să-i accept invitația.

— Nu fumez ! răspund sec.

Ernst îmi zîmbește cu bonomie.

— În sfîrșit, ai vorbit ! Înseamnă că gheața a început să se spargă. N-are nici un rost să dăinuie supărarea între noi. Ce-a fost a fost ! Să ștergem cu buretele neînțelegerile ! Uite, acum vreau să te ajut. De aceea te sfătuiesc să cazi la înțelegere cu Bormann. Evenimentele se desfășoară cu o rapiditate deconcertantă. Aliații au pătruns adînc pe teritoriul Germaniei. De îndată ce americanii se vor întîlni cu rușii, va țîșni scînteia ! Da, da ! Între anglo-americani și ruși domnește o mare dușmănie. Cînd trupele lor se vor încăiera, Eisenhower va apela la ajutorul nostru. Căci și noi sîntem occidentali, ca și ei. Asta nu trebuie să o uite domnii de la Washington, Paris și Londra. Noi avem experiența luptei cu rușii. Ajutorul nostru va fi neprețuit. Dar există un clenci. Anglo-americanii nu vor să negocieze cu *Führer*-ul. Himmler știe acest lucru și încearcă să angajeze tratative cu Occidentul, ca să fie recunoscut șef al *Reich*-ului german după retragerea de la putere a lui Hitler. Occidentalii nu vor trata însă decît cu Bormann, care nu s-a compromis în nici un chip. Ascultă-mă pe mine, Eugen ! Dacă întorci macazul, ai toate șansele să te reabilitezi, să primești poate din nou o comandă militară. De ce nu ?... Îmbrățișează cauza lui Bormann ! Nu mai sta la gînduri.

Mă uit la el și mă întreb dacă nu a înnebunit. Divagațiile lui vădesc, în cel mai fericit caz, o totală ignorare a realității. Își fac iluzii toți acești naziști care își închipuie că situația se va răsturna cu o sută optzeci de grade în favoarea lor. Ce nevoie au anglo-americanii de Germania muribundă ? De resturile armatei germane epuizate ? De căpeteniile naziste atît de grav compromise ? Toți aceștia presupun că este destul să-l înlăture pe Hitler, pentru ca aliații să-i accepte la masa negocierilor...

— Dacă Himmler va fi exclus din competiție și Bormann va rămîne singurul purtător de cuvînt autorizat al partidului național-socialist, și tu și eu am ajunge foarte departe.

Ernst Gerlach a început să mă amuze. Este orb sau încearcă să mă tragă de limbă ? Refuz să cred că omul acesta, atît de calculat, de perfid, poate să dea dovadă de o asemenea inconștiență.

Își aprinde o țigară, apoi își vîră tabachera în buzunar și se ridică de pe scaun.

— Văd că nu vrei să vorbești, îmi spune cu părere de rău. Păcat !

Deodată rămîne nemișcat, ca un cîine de vînătoare care simte brusc prada. Își încordează auzul. Stă așa cîteva clipe.

— Auzi ? mă întreabă.

În clipa aceea deslușesc niște trageri de artilerie foarte îndepărtate.

— Americanii ! șoptește Ernst. Se apropie. Canonadele lor se aud. Pentru că îți sînt prieten, am să-ți fac o destăinuire. Veți fi mutați cu toții de aici, ca să nu cădeți în captivitatea americanilor.

Își pune cascheta pe cap și mă salută milităreste.

— Te las cu bine, Eugen. Dacă ai să te răzgîndești, să-mi trimiți vorbă. Va fi destul să comunici comandantului de lagăr că vrei să vorbești *Standartenführer*-ului *S.S.* Ernst Gerlach. Să ne vedem cu bine, Eugen.

Cînd să iasă din celulă, se oprește cu mîna pe clanță. Îmi aruncă o privire peste umăr.

— Am uitat să-ți spun. Fiul tău, Rudi, a fost dat dispărut în timpul luptelor din Ardeni. Odată cu ieșirea lui din scenă și cu distrugerea dosarului tău la Berlin, cele mai importante piese care te puteau incrimina au dispărut. Ai avut noroc, Eugen. Și generalul Speidel a avut noroc. Comisia militară de onoare l-a socotit nevinovat. Ha-ha ! Ce farsă ! Speidel, nevinovat ! Tu, nevinovat ! Von Falkenhausen, nevinovat ! Von Schlabrendorff, nevinovat ! Mai rămîne să fie și Canaris declarat nevinovat !... Dar ia aminte, Eugen ! Războiul nu s-a terminat încă. În ochii *S.S.*-ului sînteți vinovați. Și astăzi puterea o deține *S.S.*-ul. Tribunalele ? Vax ! Armata ? Vax ! Poliția ? Vax ! *S.S.*-ul e totul. *S.S.*-ul și partidul. Tatăl și Dumnezeul nostru ! Dacă vom fi învinși pe cîmpurile de bătălie, vom continua lupta subteran. Vom arunca Europa în aer. Da ! da ! Vom arunca Europa în aer !...

Iese trîntind ușa în urma lui. Gardianul are grijă s-o încuie imediat.

Restul nopții am rămas treaz. Ascult cu ochii deschiși ca-

nonadele americane și îmi spun că se apropie ziua Judecății de Apoi...

A doua zi de dimineață primesc ordin să mă pregătesc de drum. În curte sînt încadrat într-o coloană de prizonieri. Niște dube negre ne transportă la gară. Acolo sîntem urcați în cîteva vagoane de marfă. Primăvara se simte în aer. Vremea a început să se încălzească, iar în atmosferă plutesc miresme proaspete. Sau poate așa mi se pare mie după mirosul greu de sînge și de carne arsă din lagăr.

O alarmă aeriană ne întîrzie plecarea pînă seara. Odată cu căderea nopții se lasă și frigul. Majoritatea prizonierilor sînt numai în haină, fără pardesie sau paltoane. Cine are un fular de lînă sau un pulover se poate socoti fericit.

Am mers cu trenul toată noaptea, făcînd dese opriri în gări pe jumătate distruse de bombardamente. În ziua următoare ne continuăm drumul cu iuțeală de melc. Linia ferată este stricată în numeroase locuri și trebuie să așteptăm pînă ce o repară echipe de lucrători feroviari extenuați.

Ajungem la Dachau abia în noaptea următoare. În ciuda orei tîrzii, comandantul lagărului îmi face trista cinste de a mă chema în biroul său.

Cînd am intrat, escortat de doi gardieni — măsurile de precauție în ceea ce privește persoana mea sînt foarte stricte — șeful lagărului, un ins plin de impertinență, mă examinează prin lentilele groase ale ochelarilor.

— Altenburg-Delmond, nu-i așa ?

Ochii lui bulbucați ca de broască întîrzie cîteva clipe asupra hainelor mele ponosite.

— Mă întreb cum de nu îți crapă obrazul de rușine să umbli în halul ăsta ! N-ar fi fost mai frumos să porți acum uniforma militară ? În loc să-ți servești patria, în momentele astea grele, ai preferat să te înhăitezi cu niște tîlhari care nu merită numele de oameni. Acum suferi consecințele. Ți-ai făcut-o cu propria ta mînă. În sfîrșit, ce să-ți mai fac morală ? Este inutil... Aici ai să faci parte din grupul special. Numai „crema" societății, adaugă cu ironie. O „cremă" mai otrăvitoare decît veninul de cobră. Asta nu înseamnă că ai să te bucuri de privilegii. Ți-am rezervat tot regim celular. După cîte văd,

îți prieşte. Ai făcut siluetă... Izbucneşte în rîs. Duceți-l în apartamentul rezervat !

Şi aici, la Dachau, miroase a carne arsă. Mirosul acesta a îmbibat parcă şi pereții.

Zilele au prins iarăşi să se rostogolească. Izolarea în care sînt ținut mă împiedică să aflu noutăți dinafară. Într-o seară gardianul intră în celulă.

— Adună-ți boarfele ! îmi porunceşte. Hai, mai repede !

„Boarfele" mele se reduc la două batiste, la o cămaşă de schimb şi la alte cîteva nimicuri, printre care gamela proprie.

Gardianul mă scoate în curte şi îmi ordonă să mă alipesc unui grup de prizonieri, care aşteaptă, ca şi mine, purtînd diferite bocceluțe. Am surpriza să recunosc printre camarazii de captivitate pe bancherii Thyssen şi Schacht, pe Kurt von Schuschnigg, fostul cancelar al Austriei, cu membrii familiei sale, pe principii Philip von Hessen şi Friedrich von Preussen, pe generalul von Falkenberg. Pe toți i-am cunoscut în anii de libertate. Mai sînt printre noi femei şi copiii. Cîțiva tipi vorbesc englezeşte. Revederea atîtor cunoscuți în acest loc sinistru mă umple de tristeţe. Nu ştiam ce vină li s-ar putea imputa copiilor în afară de faptul că părinții lor „păcătuiseră" faţă de *Führer* şi de regimul nazist.

Von Falkenberg este într-o situaţie similară cu a mea. Îmi istoriseşte în cîteva cuvinte nenorocirile lui. Nu se deosebesc mult de ale mele. Vorbim în şoaptă, ca să nu fim auziți de gardienii care înconjoară coloana.

— Ce aşteptăm ? îl întreb.

— Se pare că vin americanii, îmi răspunde Falkenberg. *S.S.*-iştii vor să ne mute în alt lagăr.

— Gura ! Se aude deodată glasul aspru al unui *S.S.*-ist.

O întreagă flotă aeriană trece pe deasupra capetelor noastre. Avioanele huruie, făcînd să vibreze atmosfera. Undeva, tunurile antiaeriene au început iar să tragă.

Încerc o senzaţie ciudată în preajma oamenilor acestora din lumea mea, victime, ca şi mine, ale regimului nazist. În ultimele luni nu am avut de a face decît cu *S.S.*-işti şi cu cîțiva judecători.

Într-un tîrziu, gardienii ne poruncesc să ne înapoiem în pavilioanele respective.

— Se pare că nu mai au mijloace de transport, spune cineva.

— Să nu ne facă de petrecanie, ca să scape mai repede de noi, opinează altul.

Îmi regăsesc în curînd celula. De la fereastra mea văd printre scînduri coșul crematoriului. Scoate un fum gros, care pătrunde pînă și la mine în celulă.

Dimineața aud zarvă multă și zgomotul caracteristic al unor tancuri.

O jumătate de oră mai tîrziu, ușa celulei se deschide și un militar american apare în prag...

Cum era și firesc, trecerea noastră sub administrația americanilor nu a însemnat pentru mine o schimbare totală de regim. Acum sînt păzit de soldații americani. Mi-au luat interogatorii peste interogatorii. Am răspuns cu toată sinceritatea. Nu vreau să ascund nimic. Și nici nu am ce ascunde. Responsabilitatea mea în declanșarea și în purtarea acestui război nu poate fi micșorată prin cîteva răspunsuri abile. Anchetatorii mă supun unui adevărat bombardament de întrebări meșteșugite, dar, deși se comportă cu asprime, nu mă insultă.

Sînt informat că a început să se desfășoare instrucția în vederea deschiderii procesului intentat conducătorilor defunctului *Reich* nazist, aflați încă în viață. În închisorile prin care m-am perindat am întîlnit mulți ofițeri germani. Unii cu păcate mai mari, alții cu păcate mai mici. Toți și le ispășesc.

La procesul de la Nürnberg am fost citat ca martor de către Göring. Și-a închipuit probabil că aveam să-i dau un certificat de bună purtare. În ziua sorocită audierii mele am fost adus la tribunal într-o dubă americană. Cînd am intrat în sala de ședințe, am avut impresia că pătrund într-un stup de albine. Sute de oameni se agitau, scriau, își vorbeau în șoaptă, în vreme ce tuburile de neon și proiectoarele ațintite asupra estradei judecătorilor și acuzaților din boxă revărsau potop de lumină albă, extrem de crudă.

Toate privirile s-au îndreptat spre mine. Călăuzit de un aprod, am străbătut sala, oprindu-mă în fața judecătorilor.

Doi dintre aceştia, arborează uniforma militară rusească. Ceilalţi poartă robe.

Mi-am aruncat privirile spre boxa acuzaţilor. Foştii conducători ai celui de-al treilea *Reich* şi-au pierdut aroganţa superbă de odinioară. Lipsiţi de uniforme, de fireturi, de decoraţii, şi mai ales de autoritatea pe care le-o împrumuta Hitler, arată ca nişte jalnice fantome. Prăbuşirea nazismului i-a readus la adevăratele lor proporţii.

Mă uit la Göring, care stă liniştit ca o meduză pe scaunul său, şi gîndul îmi fuge la splendoarea uniformelor lui, atît de ornate, încît atingeau grotescul. Mi-am amintit involuntar discuţia pe care am purtat-o împreună în primăvara lui '944, în castelul acela din Franţa, unde fusese cartiruit. Pe atunci mai credea în victoria finală a nazismului.

M-a izbit apoi înfăţişarea amărîtă a lui Keitel şi a lui Jodl, în uniformele lor militare despuiate de galoane şi de decoraţii. Oamenii aceştia, odinioară atît de mîndri şi de încrezuţi, au trimis la moarte milioane de germani şi provocînd crime fără număr împotriva umanităţii. Acum aşteaptă cu sufletul la gură judecata tribunalului, care — în concepţia lor — trebuie să-i exonereze de orice vină, acceptîndu-le justificarea că au acţionat „din ordin". Îi văd cu ochii minţii la *O.K.W.*, executînd cu slugărnicie directivele militare absurde ale lui Hitler, acest histrion care se socotea urmaşul lui Moltke, al lui Scharnhorst şi al lui Clausewitz. Îi ridicau în slăvi geniul militar, consolidîndu-şi propria lor poziţie de căpetenii ale armatelor germane.

Se află printre ei şi „von" Ribbentrop, acest orgolios conducător al diplomaţiei germane, care-şi închipuie că i-a depăşit pe Metternich şi pe Talleyrand. Nu-l elogiase odată Hitler, denumindu-l „noul meu Bismarck"? Ulterior, *Führer*-ul avusese ocazia să constate cît de amar se înşelase acordînd acestui comis-voiajor „înalta sa încredere".

Cu ceilalţi acuzaţi avusesem mai puţine contacte. Pe Kaltenbrunner l-am văzut ultima oară la Bucureşti, în '944.

Cu amiralii Doenitz şi Raeder am colaborat foarte puţin. De asemenea, cu Speer. Pe ceilalţi nu i-am întîlnit decît la recepţiile de la Cancelariatul *Reich*-ului, ori la defilările militare, tronînd în tribune.

Lipsesc din boxă două personaje care au jucat un mare rol în nenorocirile mele : Himmler și Bormann. Îmi pare rău că nu sînt prezenți, ca să le citesc în ochi frica, laşitatea, pe care o deslușisem încă demult înapoia paravanului comportării lor despotice, scorțoase.

Dacă Göring s-a aşteptat să depun mărturie favorabilă lui, în schimbul prieteniei interesate ce-mi arătase odinioară, i-am dat prilejul să constate că s-a înşelat amarnic.

Apărătorul lui Göring mi-a pus prima întrebare :

— Vă rog să explicați tribunalului condițiile în care a avut loc bombardarea aeriană a Varşoviei. Această acțiune a fost impusă de desfăşurarea operațiilor militare ?

Era o chestiune delicată. Göring spera desigur că răspunsul meu va pleda în favoarea tezei sugerate chiar de întrebarea apărătorului. Cunoşteam argumentele lui Kesselring, care pretinsese că distrugerea Varşoviei de către aviația noastră nu contravenise Convenției de la Haga, capitala Poloniei fiind puternic fortificată şi dotată cu o foarte eficace apărare antiaeriană.

— Distrugerea Varşoviei a fost rezultatul unui plan deliberat, stabilit cu mult timp înainte, am răspuns, spre consternarea avocatului şi a lui Göring, care s-a făcut pămîntiu. Am asistat la o conferință purtată în trenul special al lui Hitler la începutul celei de-a doua decade a lui septembrie '939, cînd Keitel a declarat că bombardarea Varşoviei făcea parte dintr-o serie de măsuri ordonate direct de Hitler şi de Göring. Keitel a apreciat că bombardarea aeriană distrugătoare a oraşului era necesară pentru a submina voința de luptă a polonezilor.

Mi-am dat seama că declarația mea îl incrimina nu numai pe Göring, ci şi pe unii generali din Înaltul Comandament al *Wehrmacht*-ului, pe care-i prezentam nu în lumina unor docili executanți ai elucubrațiilor războinice ale lui Hitler, ci ai unor complici ai acestuia.

Am adăugat, apăsînd pe fiecare cuvînt :

— Am participat personal la bombardarea aeriană a Varşoviei. Riposta artileriei antiaeriene poloneze a fost neglijabilă, iar faimoasele fortificații ale oraşului nu existau decît

în fantezie. Bombardarea Varşoviei a fost gratuită.

În sală s-a stîrnit rumoare.

Avocatul m-a întrebat dacă am asistat la conferinţa din 23 noiembrie '939.

— Am asistat personal, laolaltă cu comandanţii marilor unităţi şi cu reprezentanţii O.K.W.-ului. Hitler a declarat cu această ocazie : „Tratatele ? Le vom respecta atîta vreme cît ne sînt utile. Nici o zi în plus !" Apoi a adăugat : „Am şovăit multă vreme să optez între două soluţii : Fie să declanşez mai întîi atacul în Est, şi după aceea să încep ofensiva în Vest, fie să folosesc o ordine inversă. N-am creat *Wehrmacht*-ul spre a-l lăsa să mucegăiască. Am fost întotdeauna decis să declanşez atacul la momentul oportun. Astăzi hotărîrea mea este luată. Voi lichida mai întîi pe franco-britanici. Pentru asta va trebui să violăm neutralitatea Belgiei şi Olandei. Ei şi ? Nimeni nu are să ne reproşeze acest lucru după ce vom obţine victoria. Nu vom avea nici măcar nevoia să invocăm o scuză, ca în '914"... Cîteva săptămîni după această conferinţă, *Reichsmarschall*-ul Göring mi-a mărturisit că a iniţiat discuţii secrete cu lordul Halifax, prin intermediul unui oarecare Knut Bonde. Englezii ar fi fost dispuşi să deschidă discuţii în vederea încheierii păcii dacă germanii ar fi acceptat să recunoască un stat polonez, redus, evident, ca întindere, şi să admită totodată unele libertăţi cehilor. Göring şi Hitler au respins această formulă, deşi ar fi fost foarte convenabilă pentru Germania. Dorinţa lor era să continue războiul, nu să încheie pacea. Purtaseră tratativele numai spre a cîştiga timp.

Apărătorul lui Göring a apreciat probabil că în alt domeniu aş putea da un răspuns mai favorabil clientului său.

— Aţi participat la bombardarea Rotterdamului ?

— Da. Mă aflam sub ordinele directe ale generalului Kesselring. Trebuia să intervenim în sprijinul paraşutiştilor comandaţi de generalul Student, încercuiţi de forţe superioare inamice şi ameninţaţi cu distrugerea. Am aflat însă ulterior că paraşutiştii reuşiseră să se degajeze înainte de sosirea noastră, aşa că bombardarea şi distrugerea Rotterdamului, precum şi suprimarea atîtor vieţi omeneşti, a constituit o acţiune militară gratuită.

— Ce forţe au fost angajate în această acţiune ? m-a întrebat procurorul britanic.

— Trei escadrile, cuprinzînd cîte treizeci de aparate fiecare.

— Cine a ordonat declanşarea bombardamentului ?

— *Reichsmarschall*-ul Göring.

Göring îşi tot ştergea cu batista faţa transpirată şi mă privea furibund.

— Aţi văzut, înainte de a începe bombardamentul, rachete roşii ? m-a întrebat avocatul apărării.

Rachetele roşii lansate de la sol indicau aviaţiei că bombardamentul aerian nu trebuia să aibă loc, întrucît paraşutiştii reuşiseră să restabilească situaţia în favoarea lor.

— N-am văzut asemenea rachete ! am ripostat.

— Care a fost rostul marii ofensive aeriene declanşate împotriva Angliei în zorii zilei de 15 august ? m-a întrebat iarăşi procurorul britanic.

— Nimicirea *Air Force*-ului şi zdrobirea moralului trupelor britanice în preziua debarcării în Anglia, hotărîtă de Hitler. Rezultatul îl cunoaşteţi. Două mii cinci sute de avioane germane distruse în trei luni şi pierderea de către noi a supremaţiei aeriene.

— Vă mulţumesc, nu mai am de pus nici o întrebare, a rostit avocatul lui Göring, aşezîndu-se pe scaun.

Procurorul american a intervenit, solicitînd Curţii permisiunea de a-mi pune şi el o întrebare :

— Cunoaşteţi faptul că acuzatul Hermann Göring, în calitatea lui de comandant suprem al *Luftwaffe*, a cerut lui Himmler prizonieri de război, precum şi persoane aflate in lagărele de concentrare, spre a fi utilizaţi forţat în uzinele subterane care fabricau avioane ?

— Da, ştiu că a cerut în acest scop un număr de internaţi.

— Mulţumesc.

— Mai are cineva de pus vreo întrebare ? a rostit preşedintele tribunalului. Nu ? Bun ! Martorul poate să se retragă...

Am părăsit sala tribunalului. Scurt timp după aceea, uşa celulei s-a închis din nou asupra mea. Voi fi judecat pentru propriile mele fapte. Aştept dezbaterile şi hotărîrea pe care o vor da judecătorii. Nu voi încerca să-mi demonstrez ino-

cența, fiindcă sînt vinovat. Sînt vinovat că nu m-am împotrivit ascensiunii lui Hitler și implîntării nazismului în carnea Germaniei.

Noi, militarii, purtăm o mare vină. Ludendorff a dat girul său lui Hitler, încurajîndu-l să cucerească puterea. Hindenburg i-a încredințat oficial ocîrmuirea Germaniei, iar mai tîrziu, Înaltul Comandament al *Wehrmacht*-ului i-a satisfăcut toate capriciile.

Socotesc că în mod indirect sînt vinovat de asasinatul juridic săvîrșit asupra lui Willi, de dispariția în neant a lui Albert, de sfîrșitul îngrozitor al lui Uwe, de degradarea caracterului lui Rudi...

Împotriva unui regim tiranic orice mijloace de luptă sînt justificate.

Acum aștept hotărîrea tribunalului care mă va judeca...

SFÎRȘIT

Lector: GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor: GHEORGHE CHIRU

Apărut: 1982. Bun de tipar: 25.V.1982.
Format : 16/61x86. Coli tipar : 24.
Coli editoriale: 25,20.

Comanda nr. 20 038
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Vol. I–II, Lei 51